

Morel-Fatio,A:L'attitude de l'Espagne dans la guerre actuelle,París,Louis de Soye imprimeurs,1915.

Mousset,Alberto:La política exterior de España 1873-1918,pròleg del Comte de Romanones,Biblioteca Nueva,Madrid,1918.

Mowry,Robert George:"La generación del 98 frente a la Primera Guerra Mundial",Boletín de la Real Academia de la Historia,volum CLXXI,cuadern III,1974,ps.523-574.

Murgades,Josep:"Repercussions de la guerra en la cultura",L'Avenç,nº69,Barcelona,març,1984,ps.74-79.

-"Assaig de revisió del Noucentisme",Els Marges,nº7,curial,Barcelona,1976,ps.35-53.

Mussolini,Benito:Mi diario de guerra,ediciones Mentora,Barcelona,1930.

Nadal y Ferrer,Joaquím M^a de:El maurismo ante el problema catalán(conferencia pronunciada en el local del Centro y de la Juventud Maurista de Madrid el dia 9 de mayo de 1915),imprenta editorial Barcelonesa s.a.,Barcelona,1915.

Nagel,Klaus-Jürgen:El movimiento nacional y la clase obrera en Barcelona 1898-1923,documentos de trabajo,nº30,Universidad Bielefeld,RFA,diciembre,1983.

Nin,Andreu:Socialisme i nacionalisme,edició a cura de Pelai Pages,edicions de La Magrana,Barcelona,1985.

Noch,Gaston:La question de la Légion Etrangère,bibliotheque-Charpentier,París,1914.

O de S.:¿Por qué soy germanófilo?,sense editorial,i s.d.

Crs,Joan:La crisi de la Democracia catalana(conferència llegida per son autor en la Sala d'actes de la Societat,la nit del 15 de juny de 1912,UFNR del districte segón).

Ossorio y Gallardo,Angel:Conversación sobre el catalanismo(tenida

por Angel Ossorio y Gallardo con la Juventud Conservadora de Madrid en el círculo del partido la tarde del 7 de mayo de 1912), establecimiento tipográfico de Jaime Ratés, Madrid, 1912.

Pabón, Jesús: La revolución portuguesa, 2 vols., Espasa Calpe s.a., Madrid, 1941.

-Cambó 1876-1918, editorial Alpha, Barcelona, 1952.

Padilla Bolívar, Antonio: Las reformas social-económicas de Santiago Alba 1916-1917, tesi de llicenciatura, Universitat de Barcelona, 1965.

Palacio Valdes, Armando: La guerra injusta. Cartas de un español, Bloud & Gay editores, Barcelona-París, 1917.

Paniagua, Xavier: "La visió de Gaston Leval de la Russia soviètica el 1921", Recercques, nº 3, Ariel, Barcelona, 1974, ps. 199-224.

Parpal, J.A.; Llado, J.M.: Ferran Valls i Taberner. Un polític per a la cultura catalana, Ariel, Barcelona, 1970.

Passarell, Jaume: "La Publicitat", Diari català, editorial Pòrtic, Barcelona, 1971.

La Patria y la Guerra. Libro dedicado a los obreros por Un Neutral, talleres gráficos de la Sociedad General de Publicaciones, Barcelona, 1915.

Patronato de Voluntarios Españoles. Memoria de su actuación (1918-1919), publicación del Comité de Aproximación Francoespañola, imprenta Helénica de Madrid, 13-I-1920.

Plà y Armengol, R: Impresiones de la huelga general de Barcelona del 24 marzo-7 abril 1919 // Artículos (1920-1929), imprenta Victoria, Barcelona, 1930.

Pino Gonzalez, Antonio: Repercusión de la Primera Guerra Europea en Cataluña a través de su prensa, tesi de llicenciatura, Universitat de Barcelona, 1973.

Pinyol i Balasch, Josep: El catalanisme intervencionista. Actituts polítiques de la Lliga Regionalista, de l'Assemblea de Parlamentaris a la vaga de "La Canadenca", a través del diari "La Veu de Catalunya", tesi de llicenciatura, Universitat de Barcelona, 1974-1975.

Poblet, Josep M^a: El moviment autonomista a Catalunya dels anys 1918-1919, editorial Pòrtic, Barcelona, 1970.

-Jaume Carner, Dopesa, Barcelona, 1977.

-La catalanitat de Marcel·lí Domingo, editorial Teide, Barcelona, 1978.

Prat de la Riba, Enric; Martí i Julià, Domenech: Iberisme i socialisme, La Novel.la Nova, any II, nº 68.

Puig i Cadafalch, J: Catalunya i l'autonomia, La Novel.la Nova, any III, nº 88.

Pujulà, Frederic: En el repòs de la trinxera. Cartes del soldat a l'amic, Antoni López llibreter, Barcelona, 1918.

Reiss, R.A: Los procedimientos de guerra de los Austro-Húngaros en Serbia. Observaciones directas de un neutral, librairie Armand Colin, París, 1915.

Renouvin, Pierre: La Primera Guerra Mundial, Oikos Tau, Barcelona, 1983.

Renovación o Revolución?. Historia política documentada de un periodo (Junio a octubre 1917), librería Granada, Barcelona, 1917.

Requena Ortiz, José M^a: España, gran potencia, imp. de "El Correo Español", s.d.

Ribera, José Eugenio: La conveniencia española en la guerra europea, P. Orrier, editor, Madrid, 1915.

Riquer, Borja de: Regionalistes i nacionalistes (1898-1931), Dopesa 2, Barcelona, 1979.

- "Neixement i mort de la Mancomunitat", L'Avenç, nº 3, Barcelona, juny, 1977, ps. 24-30.

Rivas, Francisco: Los pecados capitales o Lerroux en escenario, tip. lit. Nuñez, Barcelona, 1915.

Riviere, P.-Louis: Un centre de guerre secrète. Madrid 1914-1918, Payot, París, 1936.

Roca y Roca, J.: La cuestión catalana. Camino de perdición, correspondencia de J. Roca y Roca publicada en el diario "La Nación" del día 13 de marzo de 1919, Buenos Aires.

Roca i Codina, A.: Catalunya i la guerra, tipografia La Artista, Barcelona, maig, 1918.

Roca i Gubernau, Teresa: La Unió Federal Nacionalista Republicana o el fracaso de una política, tesi de llicenciatura, Universitat de Barcelona, 1973.

Rodés, Jesús M.: "Socialdemocracia catalana i qüestió catalana (1910-1934)", Recercques, nº 7, curial, Barcelona, 1978, ps. I25-I43.

-"Intelectuals i socialisme. Notes sobre l'especificitat històrica de la "via catalana". Primeres formulacions(I)", Nous Horitzons, nº 57, octubre, 1979, ps. 40-42.

-"El socialisme català i la revolució soviètica", L'Avenç, nº 9, Barcelona, octubre 1978, ps. 62-64.

Rodes, Jesús M.; Ucelay Da Cal, Enric: "Nacionalisme i internacionalisme." Els Amics d'Europa i "Messidor""", L'Avenç, nº 69, Barcelona, març, 1984, ps. 64-72.

Rodriguez de la Peña, José: Los aventureros de la política. Alejandro Lerroux, imp. de Saez Hermanos, Madrid, (1915).

Roldan, S.; Garcia Delgado, J.L.; Muñoz, J.: La consolidación del capitalismo en España (1914-1920), 2 vols, Confederación de Cajas de Ahorros, Madrid, 1974.

Romero Rodriguez, Gerardo: La neutralidad española durante la Iª Guerra Mundial, resum de la tesi doctoral del mateix títol, Universitat de Barcelona, 1979.

Rovira i Virgili, A: Notes obreres, pròleg de Jaume Sobrequés i Callís, edicions de la Magrana, Barcelona, 1986.

- Els polítics catalans, Galba edicions, Barcelona, 1977.

- Els camins de la llibertat de Catalunya, Convenció per la Independència Nacional, Barcelona, 1987.

- La crisi del règim, Barcelona, 1918.

- Resum d'història del catalanisme, pròleg d'Anna Sallés, edicions de la Magrana, Barcelona, 1983.

- Història dels moviments nacionalistes, Societat Catalana d'Edicions, nºs VII, VIII, XV, Barcelona, 1913-1914.

- La nacionalització de Catalunya, Societat Catalana d'Edicions, nº XIV, Barcelona, 1914.

Ruiz y Pablo, Angel: Guerra de conquista, La guerra actual, XIV-4, Barcelona, s.d.

- La codicia de la "Entente" (los pactos secretos), La guerra actual, XXII-12, Barcelona, s.d.

Ruiz, Manuel: Las atrocidades francesas en España, La guerra actual, VI-7, Barcelona, s.d.

Saavedra, Eduardo: Sus frutos de maldición, La guerra actual, XI-1, Barcelona, s.d.

- España neutral y libre, La guerra actual, VIII, 10, Barcelona, s.d.

- Los culpables, La guerra actual, Barcelona, abril, 1916.

- De cara a la verdad. La guerra y España, tip. Altor, Barcelona, 1915.

Sallares, Joan: Manuel Folguera i Duran, Rafael Dalmau, editor, Barcelona, 1978.

Sallés, Anna; Ucelay Da Cal, Enric: "L'analogia falsa: el nacionalisme basc davant de la Republica Catalana i la Generalitat Provisional, abril-juliol del 1931", separata d'Industrialización y nacionalismo. Análisis comparativos, Actas del I coloquio vasco-catalán de història

celebrado en Sitges:20-22 de diciembre de 1982,Universitat Autonoma de Barcelona,1985,ps.443-470.

-"La correspondència Aguirre-Cambó,1931-1936:unes reflexions",separata d'Industrialización y nacionalismo,Actas del I coloquio vasco-catalán de història celebrado en Sitges:20-22 de diciembre de 1982, Universitat Autonoma de Barcelona,1985,ps.471-499.

Sánchez Rojas,José:Castilla y Cataluña,imprenta y libreria viuda de Montero,Madrid-Barcelona,1919.

Sevilla Andres,Diego:Cenalejas,Aedos,Barcelona,1956.

Sidi-Guatzi,Melem:Inglaterra usurpadora.Gibraltar y España,s.d.

Smogorzewski,Casimir:Joseph Pilsudski et ses légions polonaises,etude parue dans les n°s 32,33,34 et 35 de "Polonia" des II,18 et 25 août et Iere septembre 1917,París,1917.

Solà i Dachs,Lluís:Història dels diaris en català.Barcelona 1879-1976,edhasa,Barcelona,1978.

Solé,Gloria:"La incorporación de España a la Sociedad de Naciones",Hispania,nº 132,Madrid,1976,ps.131-169.

St. Klingsland,Sigismond:Pilsudski,edicions Mediterranea,Barcelona,1935.

Stevenson,D:French war aims against Germany 1914-1919,Clarendon Press,Oxford,1982.

Stone,Norman:La Europa transformada 1878-1919,siglo XXI,Madrid,1985.

Suarez Cortina,Manuel:El reformismo en España,siglo XXI,Barcelona,1986.

Subirà Puig,José:Los españoles en la guerra de 1914-1918,4 vols,editorial Pueyo,Madrid,1920-1922.

Tasis,R;Torrents,J:Història de la premsa catalana,2 vols,Brugera,Barcelona,1966.

Termes, Josep: "Repercussions de la revolució d'octubre a Catalunya", Serra d'Or, desembre, 1967, ps. 37-43.

Thomson, Louis-L: La retraite de Serbie (octobre-diciembre 1915), librairie Hachette et Cie., París, 1916.

Tobia, Bruno: "Il partito socialista italiano e la politica di W. Wilson (1916-1919)", Storia contemporanea, nº 2, V, juny, 1974, ps. 275-303.

Torras y Bages, Dr. D. José: El internacionalismo papal, editorial Ibérica, Barcelona, 1916.

Torre Gomez, Hipolito de la: "Portugal en la política exterior española (1908-1919)", Hispania, nº 141, Madrid, 1979, ps. 159-199.

Turner, L.C.F.: Origins of the First World War, Edward Arnold, London, 1980.

Turull, Paul M.: La nueva revolución, imprenta de Heinrich y Cia., Barcelona, 1919.

Tusell, Javier; Aviles, Juan: La derecha española contemporánea. Sus orígenes: el maurismo, Espasa Calpe, s.a., Madrid, 1986.

Ucelay Da Cal, Enric: Francesc Macià. Una vida en imatges, Generalitat de Catalunya, Servei Central de Publicacions, Barcelona, 1984.

-El nacionalisme català i la resistència a la dictadura de Primo de Rivera 1923-1931, 2 vols, tesi doctoral, Universitat Autònoma de Barcelona, 1983.

-La Catalunya populista, edicions de la Magrana, Barcelona, 1982.

- "Wilson i no Lenin", L'Avenç, nº 9, Barcelona, octubre, 1978, ps. 53-58.

- "Instàncies unitaries durant la crisi a Catalunya de la Monarquia", L'Avenç, nº 1, Barcelona, abril, 1977, ps. 35-43.

- "El mirall de Catalunya": models internacionals en el desenvolupament del nacionalisme i del separatisme català, 1875-1923", Estudios de historia social, nº 28-29, Madrid, enero-junio, 1984,

- "Els enemics dels meus enemics. Les simpaties del nacionalisme català pels "moros": 1900-1936", L'Avenç, nº 28, Barcelona, juny, 1980, ps. 29-40.

- "La Diputació i la Mancommunitat: 1914-1923", Història de la Diputació de Barcelona II, director de l'obra Borja de Riquer, Diputació de Barcelona, 1987, ps. 37-177.

Vassal, Joseph: Dardanelles, Serbie, Salonique. Impressions et souvenirs de guerre (Avril 1915-fevrier 1916), librairie Plon, París, 1916.

Ventura, Jordi: "La personalitat veritable del baró de König", Serra d'Or, desembre 1970, ps. 81-84.

Verdaguer i Callis, Narcis: La primera victòria del catalanisme, pròleg de F. Maspons i Anglasell, publicacions de "La Revista". col. ció d'Estudis Polítics, II, Barcelona, 1919.

Vergara, Gabriel M.: En favor de la ciencia alemana, Servicio Alemán de Informaciones, Barcelona (Gracia), s.d.

Vezinet, François: La guerre sous-marine et l'Espagne, librairie H. Lardouchet, Lyon, 1919.

Vidal, Fabian: Crónicas de la Gran Guerra, Biblioteca Nueva, s.d.

Winston, Colin M.: Workers and the right in Spain, 1900-1936, Princeton University Press, New Jersey, 1985.

X***: El principio y el fin de la guerra Europea, imprenta "Germinal", Barcelona, 1916.

Xammar, Eugeni: Seixanta anys d'enar pel món, editorial Pòrtic, Barcelona, 1975.

- Contra l'idea d'imperi, Jas. Truscott & Son, Ltd., Londres, 1916.

Yáñez Gallardo, Cesar Roberto: El americanismo de la burguesia catalana 1898-1923. Un proyecto imperialista, tesi de llicenciatura, Universitat Autònoma de Barcelona, 1985.

APENDIXS:

**APENDIX Ier:LLISTAT DE "VOLUNTARIS CATALANS" I "VOLUNTARIS
ESpanyols".**

"CATALANS DE CATALUNYA".

- I. ABAT, Miquel; català de Barcelona; enrolat a la Legió Estrangera el 3 de novembre de 1914 a Perpinyà; Ier RMLE, Ier batalló, 3ª companyia; el mes d'octubre de 1918 era a la 7ª companyia a Perpinyà.
2. ABIZANDA I FERRUS, Alexandre; nascut a Barcelona (pare d'Osca i mare de Cariñena); Ier RMLE, 3er batalló, 9 companyia; mort al maig de 1915.
3. AGOSTINI, Guido; nascut a Tarragona; RMLE, 2on batalló, 6ª companyia, caporal, medalla d'identificació 38632; creu de guerra, 2 estrelles bronze; mort a Verdún el 31 d'agost de 1917; era estudiant de veterinaria.
4. AGUSTI, Josep; nascut a Granollers; Ier RMLE; ferit al 1917 a l'espatlla i a la cama, i, finalment, amputació cama esquerra; després de la guerra vivia a Ly6.
5. AGUSTI, Pere; nascut a Sant Climent; Ier RMLE, soldat, 6 companyia; ferit i mort al 1915.
6. AINE, Jaume; nascut a Badalona.
7. ALABAERT, Telesforo; nascut a Girona; Ier RMLE, corneta; desertor d'Espanya, era cambrer de café a l'acabar la guerra. Hi ha un Alaver (Sutira) també nascut a Girona, que probablement sigui en Telesforo Alabert.
8. ALBERICH I LLUCH, Domènec; nascut al Poble Nou de Barcelona; enrolat a la Legió Estrangera el 12 d'agost de 1913 al Marroc; Ier RMLE del 2on Estranger, companyia montada, soldat, amb medalla d'identificació 14167; mort el 16 de març de 1917 a Dar-Kellor (Marroc). Els seus pares eren morts, i només vivia la seva avia a les barraques de Pekin (Barcelona).
9. ALBERICH, Josep; nascut a Vilardadal; enrolat a França al Ier RMLE, sargent amb medalla d'identificació 20137; va rebre 4 citacions, medalla l'II de setembre de 1917, J.O. l'I de setembre de 1917, creu de guerra de bronze, una estrella d'argent i una palma; mort l'II d'abril de 1918.
10. ALBERNIS, Josep; nascut a Figueres; Ier RMLE, 2on batalló, 2ª companyia.
- II. ALBOS, Climent; nascut a la Seu d'Urgell; Ier RMLE, companyia Hors

Rang; ferit el 16 d'agost de 1918.

I2. ALEMANY, Josep; nascut a Lleida; Ier RMA(Orient).

I3. ALENA, Narcís; nascut a Llagostera; RMLE; va morir als 35 anys de tuberculosi s.

I4. ALIART, Emili; nascut a Terrassa; Ier RMLE, 2on i 4at dept., amb medalla d'identificació 32149; va morir al front el 7 d'agost (sense especificar quin any).

I5. ALIART, Camil; nascut a Terrassa; tenia 25 anys; Ier RMLE, 3a companyia i va ésser greument ferit.

I6. ALMIRALL, Abdón; nascut a Cubellas; Ier RMLE, 2on batalló, 6a companyia i soldat; va desertar.

I7. ALONSO, Daniel; nascut a la Vall d'Aran; submarí i caporal (els papers del Dr. Solé i Plà no especifican el que això significa).

I8. ALTARRIBA, Eudal; nascut a Ripoll l'any 1897; Ier R-E, 2on Batalló, 5a companyia, amb medalla d'identificació 24645. A la batalla de la Champagne va rebre dos esclats d'obus a l'avant braç esquer. Fou ferit per un 210 que esclatà dins la trinxera.

I9. ALVAREZ; nascut a Barcelona; Ier R.E., batalló A, 2a companyia; mort el 28 d'agost de 1914.

20. AMILL o AMIEL, Francesc; nascut a Tredos; enrolat a la Legió Estrangera el 10 d'agost de 1914 al Ier RMLE; va ésser ferit el 28 de setembre de 1915 a la Champagne.

21. AMOROS, Jaume; nascut a Igualada; Ier RMLE, sargent.

22. AMOROS, Ramón; nascut a Garrofé; RMLE; segons en Pere Inglada va assistir al Hotel Florida de París l'any 1916 a carrec del Centre Català.

23. AMOS, Jaume; nascut a Vilamós l'any 1895; Ier RMLE, soldat.

24. ANDREU; nascut a Figueres; Ier RMA, corneta.

25. ANEGUES, Josep; nascut a Barcelona; Ier RMLE, a la 8 DD (els papers del Dr. Solé i Plà no indiquen que significa DD).

26.ANFRUNS SALVATELLA,Miquel;nascut a Montroig l'any 1891;enrolat a Beziers l'any 1917 al Ier RMLE,2ª companyia,4at batalló;2 vegades ferit a Verdún;mort;creu de guerra per haver salvat la vida a Claude de Novarro(italià).

27.ANGELAT I MARTI,Bartomeu;nascut a Barcelona,tenia 18 anys;enrolat el 6 d'abril de 1917 a Perpinyà;3er R. Art. Col.,92 batalló,sargent;especifica el Dr. Solé i Plà que es naturalitzà francès(no s'indica quan).

28.APARICIO,Enric;nascut a Barcelona;enrolat el 15 d'agost de 1917, Ier RMLE,companyia Hors Rang bombardies,caporal;va morir el 18 de juny de 1918;la seva vídua i el seu fill vivien al carrer Lazaro nº 1 de Niça.

29.ARADOU I FARRO,Llorens;nascut a Banyoles,tenia 24 anys;enrolat el 4 de novembre de 1914 a Perpinya,Ier RMLE;va morir el 28 de setembre de 1915;la mare vivia a Sant Martí de Provençals al carrer Marià Aguiló.

30.ARAGONES,Josep;nascut a Gracia el 27 de juliol de 1881;enrolat al Ier RMA,soldat de 1^a,amb medalla d'identificació 13886;va rebre una medalla el 4 de juny de 1915;va morir als Dardanels el 30 de maig de 1915 en un assalt a la baioneta.Hi ha un Artur Aragones que també va morir als Dardanels que podria ésser en Josep Aragones.

31.ARANYÀ;nascut a Girona;Ier RE;mort el 15 de novembre de 1915.

32.ARMINYO,Francesc;nascut a Girona(segons el Patronato de Voluntarios Espanyols a Barcelona);Ier RMLE,companyia Hors Rang,amb medalla d'identificació 38807;va ésser ferit el 18 d'abril de 1917.

33.ARNOS I MADRILES,Francesc;nascut a Tarragona;enrolat el 24 d'agost de 1914 al Ier RMLE,soldat de 2ª classe.Segons el Dr. Solé i Plà firmaava les seves lletres amb en nom de Madriles,cualificant-lo de lladre. Assenyala el Dr. Solé i Plà que en Arnos va estar el 1917 a la presó per lladre

34.ARRIETA,Domenec;nascut a Tarragona;enrolat a França al Ier RE;soldat de 2ª classe;va morir el 12 de juny de 1918.

35.ASBERT, Antoni; nascut a Capellades; Ier RE, caporal-sargent; va ésser ferit 2 vegades; a la fi de la guerra vivia a Gelida.

36.ASENCIO DE CORTADA, J; nascut a Barcelona; Ier RMLE, Ier batalló, 1ª companyia; la seva direcció a la fi de la guerra era 37 Avenue Marceau (Villa Marceau), París.

37.ASPERO, Joan; nascut a Llivia; 53 inf.; mort a Belgica l'II de novembre de 1914.

38.AVISANDA I FERRER, Alexandre; nascut a Barcelona el 27 de maig de 1890; enrolat a París el 1914 a la Legió Estrangera; va morir el 6 de juliol de 1917. Era amic d'en Pere Ferres-Costa. Podria ésser en Alexandre Abizanda, però no coincideix l'any de la seva mort.

39.AYATS, Frederic; nascut a Sant Feliu de Guixols; enrolat a la Legió Estrangera 5 anys abans de començar la Gran Guerra, soldat de 1ª classe; creu de guerra; va llicenciar-se i vivia al carrer Milà nº 3 de Sant Feliu de Guixols.

40.BABOT, Felix; nascut a Canillo (Andorra); Ier RMLE.

41.BANET, Jascint; nascut a Sabadell el 3 de setembre de 1887; Ier RMLE; va desapareixer el 9 de maig de 1917.

42.BARBA, Enric; nascut a Barcelona; enrolat el 6 de novembre de 1914 a Perpinyà al RMLE, 10ª companyia; va desertar.

43.BARBE, Camil; nascut a Barcelona; 4ª companyia, amb medalla d'identificació 1911; presoner de guerra a Chemnitz Ebersdorf.

44.BARCELO, Alfred; nascut a Barcelona el 26 d'agost de 1893; RMLE, amb medalla d'identificació 38414; va morir a Narischkine (Salonica) el 20 de setembre de 1916.

45.BARES I TRENC, Casimir; nascut a Barcelona o Burdeos (!!!) el 23 de maig de 1890; enrolat 2on RMLE, soldat 2ª classe, amb medalla d'identificació 26606; va morir el 9 de maig de 1915.

46.BARES, Josep; segons el Dr Solé i Plà era un "xicot que parlava el català de Lleida, bon noi, un troç de pà, era pages, molt valent quasi te-

merari, els obusus no l'hi feien por, sempre era voluntari pera fer patrulles. El dia 9 de Maig, al sortir a fora la trinchera, al posar al peu a dalt una bala al ventre lo fa caure i agafantse el fusell, animava als companys, dient-los, avant amics avant, que no es res això.... i a poc moria"; Ier RMLE, companyia D2. Hi ha un Joan o Josep Pares que posseeix les mateixes indicacions personals, però mora el 9 de març en lloc del 9 de maig. Segurament seràn el mateix.

47. BAROLES I COROMINAS, Florenci; nascut a Salt; enrolat el 17 de setembre de 1915 a Perpinyà a la Legió Estrangera; ferit al Somme; va ésser llicenciat.

48. BARROS, Leandre; nascut a Pobleda, i tenia al voltant dels 30 anys; Ier RE, 3ª companyia, amb medalla d'identificació 267II; va ésser ferit a l'esquena el 9 de maig de 1915; segons el Dr. Solé i Plà "mal subjecte desaparescut 26-4-18".

49. BARTOMEUS BALAGUE, Pere; nascut a Cornellà l'any 1896; enrolat l'any 1915 al Ier RE; era menor d'edat.

50. BELTRAN, Angel; nascut a Girona; medalla d'identificació 20550.

51. BENIGNO, Joan; nascut probablement a S. Andreu; enrolat el 5 de juliol de 1915; RMLE, 3er batalló, 9 companyia; va ésser ferit dues vegades.

52. BENZI, Vicens; nascut a Tarragona; Ier RMLE, 3ª companyia d'ametralladores, soldat de 2ª classe.

53. BERGADA, Josep; nascut a Tarragona, tenia uns 34 anys; Ier RE; va ésser ferit a la mà; reformat sense pensió.

54. BERGANSU, Felix; nascut a la Barceloneta; enrolat el 14 d'agost de 1914; RMLE; va ésser ferit l'II de gener de 1917, i després ja no es va sapiguer res més d'ell.

55. BERNADELL I VELA, Joan; nascut a Barcelona el 20 de maig de 1886; LE, 8ª companyia, sargent; va morir el 4 de juliol de 1916 a Belloy en Santerre.

56. BERTRAN, Angel; nascut a Tarragona; Ier RMLE, 2ª classe ferit el 26 de juliol de 1918; va ésser llicenciat el 6 d'agost de 1919.

- 57.BES,Joan;nascut a Conflent;companyia d'ametralladores.
- 58.BES,Josep Antoni;nascut a Barcelona el 13 de juny de 1881;LE,soldat-caporal,amb medalla d'identificació 26583;va aconseguir la creu de guerra i l'estoile de bronze.
- 59.BLANCHARD,Joaquim;nascut a Barcelona;Ier RE,batalló B,companyia Hors Rang;a la fi de la guerra es va quedar a viure a França on es nacionalitzà francés al 1921.
- 60.BLAS,Andreu;nascut a Barcelona;RMLE,7ª companyia,soldat de 2ª classe,amb medalla d'identificació 48025.
- 61.BLASI,Antoni;nascut a Barcelona;enrolat el 14 d'agost de 1914 a Ier RE;va ésser ferit;a la fi de la guerra treballa a Burdeos.
- 62.BOFILL,Pere;nascut a Ripoll;enrolat 52 artilleria del batalló 58,al sector postal 223.
- 63.BOGUREAU,Aquiles;nascut a Barcelona;era sargent i aconsegui la creu de guerra;de pare francès i mare catalana.
- 64.BOIX,Juli;nascut a Llivia;enrolat al 279 Inf(quasi segur era francès);va morir el 6 d'abril de 1918.
- 65.BOIX,Vicens;nascut a Balaguer el 25 d'abril 1887;enrolat a la LE essent soldat de 2ª classe,amb medalla d'identificació 35 663;va morir el 2 de setembre de 1916.
- 66.BOLDO,Salvador;nascut a Reus 1er II de maig de 1886;Ier RMLE,soldat de 1ª classe,amb medalla d'identificació 30939;va morir el 5 de juny de 1915.
- 67.BONET,Romuald;nascut a Juncosa;LE;10ª companyia;va ésser ferit 3 vegades a Picardia.
- 68.BORDIGAS;Enric;nascut a Palafrugell;RMLE,2ª companyia;va ésser ferit varies vegades,una d'elles el 10 de maig(no s'indica de quin any).
- 69.BORRAS,Josep;nascut a Barcelona;Ier R de Zouaves;va desapareixer a Douamont (Verdún)el 5 de març de 1916.
- 70.BOTELLA,Domenec;nascut a Barcelona el 26 de febrer de 1894;enrolat el 30 de setembre de 1914 a Avinyó,Ier RMLE,2ª companyia,amb meda-

lla d'identificació 2II47. El seu verdader nom sembla que era Juan Oren-
ga Asnar, però en una altra fitxa, el Dr. Solé i Plà li dona el 27669
de medalla d'identificació.

71.BOUVIER(BOUVRES), Carles; nascut a Barcelona tenint al voltant de
30 anys; Ier RMLE, batalló A, amb medalla d'identificació 24000; va desa-
pareixer el 9 de maig de 1915.

72.BRANXADEL, Fabia; nascut a Sant Boi del Llobregat; Ier RMLE; el Dr.
Solé i Plà diu que "el 22-4-1917 era a Bel-Abbes segons carta d'en Gon-
zalez Lan.".

73.BRAU I RIBAS, Maurice; nascut a Barcelona, tenia al voltant de 34
anys; enrolat el 7 de novembre de 1914 a Perpinyà als RMLE, 7e batalló,
10ª companyia; va ésser citat a l'ordre del dia per merits el 31 de ju-
liol de 1918; va morir el 22 de febrer de 1919 després d'ésser llicen-
ciat.

74.BRAVO I ABAT, Joan; nascut a Vich; enrolat el 14 d'octubre de 1914
al Ier RMLE, amb medalla d'identificació 39707. Sembla que el seu verda-
der nom era Antoni Dalmau i Bravo.

75.BRULL, Antoni; nascut a Tarragona el 15 d'abril de 1894; RMLE, bata-
lló C 1ª companyia, soldat de 2ª classe, amb medalla d'identificació
I3647; va morir a Sounain el 25 de setembre de 1915.

76.BRUNA, Josep; nascut a Barcelona; Ier RE, companyia Hors Rang, soldat
de 2ª classe, amb medalla d'identificació 2I9I3.

77.BRUNET, Francesc; nascut a Sabadell o Setcases, i tenia uns 18 anys;
enrolat el 2 de setembre de 1914 a Perpinyà, RMLE, companyia Hors Rang,
bombardier, amb medalla d'identificació 20983; va ésser citat dues vega-
des; va morir el 17 d'agost de 1917.

78.BUISSAN, Raimond; nascut a Barcelona l'any 1897; tres citacions; a
l'acabar la guerra era mestre a Carol (Cerdanya).

79.BURGUETE ARNAU, Vicenç; nascut a Sans; Ier RMLE, sargent.

80.BUSQUET, Jaume Josep Joan; nascut a Sant Vicens de Castellet l'any
1897; enrolat a Narbona, 2on RE, amb medalla d'identificació 3I738; va mo-

rir el 6 de maig de 1915.

81.BUSQUETS;nascut a Cornellà;enrolat l'agost de 1914.

82.CAIRO,Joaquim;nascut a Barcelona l'any 1892;enrolat el 20 d'octubre de 1914 a Perpinyà,Ier RE,soldat de 2ª classe,amb medalla d'identificació 21510;va morir el 16 de juny de 1915.

83.CALADA;nascut a Sant Feliu de Guixols.

84.CALSADA;nascut a Balaguer;va rebre la Legió d'Honor després de 12 citacions;va morir a Hangart el 1918;havia servit durant 20 anys a la Legió Estrangera.

85.CAPELL I REI,Antoni;nascut a Barcelona el 1er de juny de 1893;enrolat el 24 de febrer de 1913 a París,amb medalla d'identificació 46280.

86.CAMOS I GRAU,Bernat;nascut a Banyoles;enrolat el 24 d'agost a Tolosa,Ier RLE,amb medalla d'identificació 26545;va morir el 9 de maig de 1915.

87.CAMPANYÀ I MAS,Camil;nascut a Barcelona;enrolat a França,Ier RE,3e batalló,5a companyia,amb medalla d'identificació 36806;va morir el 4 de juliol de 1916 a Belloy en Santerre.

88.CAMPS,Jaume;nascut a Ceret;Ier RLE,la companyia;va ésser ferit i llicenciat.

89.CANUT,Agusti;nascut a Barcelona l'I d'abril de 1895;enrolat a Perpinyà als RMLE,Ier batalló,3a companyia,amb medalla d'identificació 26564;a la fi de la guerra vivia a París.

90.CAPDEVILA TERME,Carles;nascut a Olot.

91.CAPELL I REY,Antoni;nascut a Barcelona;enrolat a la Legió Estrangera l'any 1912,sargent,amb medalla d'identificació 27072;ferit el 4 de juny de 1915 va ésser llicenciat el 29 de març de 1918.

92.CARACENA;nascut a la Vall d'Aran;Ier RMLE,2a companyia,amb medalla d'identificació 21291.

93.CARALPS,Benet;nascut a Llivia;enrolat el 24 d'octubre de 1914 a Perpinyà,Ier RMLE,soldat 2ª classe,amb medalla d'identificació 21492;llicenciat el 20 de setembre de 1918.

94.CARARACH O CARRERAC,Rosend;nascut a Sant Vicens de Torello,tenia 26 anys;enrolat a Perpinyà,al Ier RE,4ª companyia,amb medalla d'identificació 38528;va ésser ferit l'I de maig de 1918;era casat i amb un fill

95.CARBONELL UBEDA,Isidre;nascut a Concentaina;enrolat al juliol de 1915 a Perpinyà,amb medalla d'identificació 34754.Existeix un Isidor Carbonell amb medalla d'identificació 34764,enrolat al Ier RE,batalló C,3ª companyia,i que fou ferit greument el 16 d'octubre de 1915,que possiblement és la mateixa persona.

96.CARMONA,Josep;nascut a la Barceloneta;Ier RMLE,companyia d'ametralladores,soldat de 2ª classe;ferit i amb el braç trencat.

97.CARRERAS,Joan;nascut a Premia de Mar;enrolat el 24 d'agost de 1914 a Perpinyà,Ier RE,amb medalla d'identificació 26632.

98.CASADEVALL,Alfons;nascut a Palamós el 30 de maig de 1883.;Ier RE,2ª companyia,caporal,amb medalla d'identificació 26553 o 26557;llicenciat el 25 de febrer de 1919,havia estat amputat de la cama dreta.

99.CASADEVALL I CAMPS,Joaquim;nascut a Vilamacolum;enrolat el 22 d'agost de 1914 a Perpinyà;Ier RMLE,I^a companyia,caporal.

100.CASADEVALL,Sebastià;nascut a Castelló d'Ampurias el 3 d'octubre de 1896;enrolament el 10 de novembre de 1914,Ier RE,5ª companyia,soldat 2ª classe,amb medalla d'identificació 21609;lliberat el 27 de març de 1919 vivia a Perpinyà.

101.CASALS I CARNE,Joan;nascut a Cardona;enrolat el 14 de novembre de 1914 a Perpinyà,Ier RE,7ª companyia;va ésser ferit dues vegades al Somme;a la fi de la guerra va desertar.

102.CASALTA I PENYA,Ernest;nascut a Barcelona;enrolat a Perpinyà,Ier RE,primer a Orient i després a França,caporal;va estar presoner a Hangaud a Hemershein;llicenciat a la fi de la guerra.

103.CASANOVAS,Pere;nascut a Girona;Ier RMLE,I^a companyia,va ésser soldat de II^a classe,sargent i caporal,amb medalla d'identificació 36363.

104.CASAS,Jaume;nascut a Palamós;enrolat el 1916,Ier RE 2ª compa-

nyia, amb medalla d'identificació 38682; va ésser ferit el 17 d'abril de 1917; va desapareixer a Hangard el 26 d'abril de 1918; va rebre la creu de guerra i estel de bronze postumament.

I05. SANTILLA; galleg resident a Barcelona; Ier RMLE; va morir a Caren-
cy. Tenia un germà a la Legió. Veure nº 454 d'aquesta llista.

I06. CASTELL, Salvador; nascut a Pont de Suert, al voltant dels 27 anys; enrolat a Perpinyà, Ier RMLE.

I07. CASTELLA, Angel; nascut a Barcelona; Ier RMLE, I^a companyia d'ame-
tralladores; havia viscut a França des de 1909 amb els seus pares.

I08. CASTILLO, Ernest; nascut a Palafrugell; enrolat al 408 d'infante-
ria; va morir el 1917. Abans de la guerra vivia a Soumur on tenia esposa
i fills.

I09. CAYRO, Joaquim; nascut a Palafrugell; Ier RMLE, 3er batalló, 3ª com-
panyia.

I10. CERVERA I LAGRESA, Placid; nascut a Selva del Mar; enrolat el 25
d'agost de 1914, Ier RE, 3ª companyia; va ésser ferit el 9 de maig de 1915
i el 4 de juliol de 1916; va aconseguir la creu de guerra.

III. CLAPERS, Alfons; nascut a Sallent; enrolat a Perpinyà, Ier RE, 4^a
companyia; va ésser ferit al Somme, i tenia el numero 38529 de medalla
d'identificació. A la fi de la guerra "es empleat a l'energia de Capde-
lla, bon obrer pero pidolaire i tuberc després satisfech no recorda nin-
gu 1922" en paraules del Dr. Solà i Plà.

III2. CLARA, Josep; nascut a S'Agaró; soldat-ajudant chef; creu de guerra
a França i Afrika; casat i amb una filla al 1934.

III3. CLOTA, Joan; nascut a Bell-lloc; enrolat a Perpinyà, Ier RMA, I3 ren-
fors 4ª companyia, sargent-soldat, amb medalla d'identificació 26577; va
ésser ferit el 28 de setembre de 1915 a la Champagne. Segons el Patrona-
to de Voluntarios Espanoles va neixer a Lleida.

III4. CLUA I COLL, Joan; nascut a Artesa de Segre; enrolat al 1914; Ier
RMLE; i RMA, companyia Hors Rang; amb medalla d'identificació 45199; va re-
bre 4 citacions; va ésser llicenciat el 1922.

III5.CODINA, Josep; nascut a Ripoll el 30 d'agost de 1894; enrolat a Perpinyà, Ier RE; amb medalla d'identificació 22645; va morir l'I d'octubre de 1915.

III6.COLOMINA, Raimond; nascut a Terrassa; enrolat el 3 de setembre de 1914, RMLE, 2^a i 3ª companyia, amb medalla d'identificació 26921; va ésser ferit el 9 de maig, el 16 de juny i el 29 de setembre de 1915; es va llicenciar i el 1921 vivia a la rue de l'Alcazar a Narbona.

III7.COLL I BRUALLA, Amadeu; nascut a Alcampell; Ier RE, caporal; al 1927 viu al carrer San Andres 315.

III8.COLL, Miquel; nascut a Reus; RMA, soldat de 1ª classe; 15 anys de servei.

III9.COMERMA, Juli; nascut a Barcelona; enrolat el 6 de novembre de 1914 a Perpinyà, Ier RE, Ier batalló, 3ª companyia, amb medalla d'identificació 21590; ferit el 17 d'abril 1917 essent-li amputat el braç.

I20.COMIN I MONROS, Ramón; nascut a Barcelona el 4 de novembre de 1894; enrolat el 24 de març de 1917 a Perpinyà, Ier RE, 10 companyia, amb medalla d'identificació 41171; va ésser citat el 30 de setembre de 1917; va ésser ferit el 26 d'abril de 1918, i fou llicenciat el 25 de febrer de 1919; va rebre la creu de guerra i estel de bronze.

I21.COMPANY; nascut a Lleida; mort a Soissons.

I22.COMPANY, Domenech; nascut a la maternitat de Barcelona; 360 inf., sots-tinent; mort al juliol de 1916.

I23.COMPANY, Domenec; nascut l'II d'octubre de 1895 a Barcelona; enrolat a Perpinyà, Ier RMLE, 1ª companyia, amb medalla d'identificació 47087; va morir el 20 de juliol de 1918 a Dommiers.

I24.CONEZA, Guillem; nascut a Barcelona; enrolat a Perpinyà, Ier RE, va ésser ferit el 9 de maig de 1915; fou llicenciat.

I25.CORBELLA I SERRA, Angel; nascut a Barcelona el 13 de gener de 1896; enrolat el 20 d'octubre de 1916 a Beziers, RLE, 1ª companyia, ametralladores; va ésser ferit el 5 de novembre de 1917.

I26.CORTADA I MERCADER,Emili;nascut a Figueres;enrolat l'any 1916 a Lyd,Ier RMLE,3ª companyia,soldat de 2ª classe,amb medalla d'identificació 36064;va arribar a llicenciar-se.

I27.COSTA,Jesús;nascut a Montanuy el 21 de març de 1891;Ier RE,soldat 1ª classe,amb medalla d'identificació 27818;citat el 27 de juliol de 1916 a l'ordre del dia,i fou mort el mateix dia;va rebre la creu de guerra i estrella de bronze.

I28.COSTA,Josep;nascut a Girona;companyia Hors Rang,caporal,amb medalla d'identificació 47445.

I29.COTS I BALAGUER,Constantí;nascut a Gracia el 5 de decembre de 1889;enrolat el 24 d'agost de 1914 a Perpinyà,Ier RE,5ª companyia,soldat 2ª classe,amb medalla d'identificació 22842;va ésser ferit el 9 de maig de 1915 i fou mort el 6 de juliol de 1916 a Belloy en Santerre;va rebre la creu de guerra i l'estel de bronze.

I30.CRAFF I REINA,Enric;nascut a Barcelona;enrolat el 7 de maig de 1918 al 170 Reg d'Inf.;va ésser mort el 27 de setembre de 1918.

I31.CRISTOFOL,Josep;nascut a Barcelona;amb medalla d'identificació I6908;va morir als Dardanels el 31 de maig de 1915 al haver-li esclatat una granada al ventre.

I32.CRUSET,Josep;nascut a Barcelona el 22 d'octubre de 1892;Ier RMLE,amb medalla d'identificació 26505;va morir el 9 de maig de 1915.

I33.CUADRAS,Enrique;nascut a Barcelona l'any 1900(segons el Patronato de Voluntarios Espanoles va neixer a Girona);enrolat a Perpinyà,Ier RMLE,1ª companyia,amb medalla d'identificació 46343(segons el Patronato de Voluntarios Espanoles 46443).

I34.CUBELLES,Josep(segons el Patronato de Voluntarios Espanoles es diu Ricardo);nascut a Tarragona;enrolat el 1917;1ª companyia d'ametral·ladores,soldat de 2ª classe,amb medalla d'identificació 47191;possiblement es va suicidar.

I35.CUBERES,Lluís Manuel;nascut a Banent el 8 de juliol de 1885;enro-

lat a Perpinyà, amb medalla d'identificació 20915.

I36.CURELL,Miquel;nascut a Borges Blanques;voluntari per a cinc anys, Ier RMLE;va ésser ferit greument a Verdum el 23 d'agost de 1918,morint al Hospital de Senlis.

I37.GUYAS,Melcior;enrolat a Perpinyà;fill d'una família rica,que, segons el Dr. Solé i Plà eren tots germanòfils,i vivien a Les Corts de Sarria.El Dr. Solé i Plà diu que un tal Gaston Cuyas era un desertor i fill d'una família rica de Barcelona,el que fa pensar que són el mateix personatge amb un nom un xic diferent.

I38.DAMIEN,Alfred;nascut a Barcelona;enrolat el 22 de setembre de 1914 a Perpinyà,Ier RMA.

I39.DAMM I DE FLESSELLES,Francesc,nascut a Barcelona;I4 infanteria, sargent;va morir el 19 de setembre de 1915.

I40.DELCLOS,Pere;nascut a Barcelona el 5 d'abril de 1884;I26 Inf. Col.;va morir a Perpinyà el 23 de setembre de 1918.

I41.DELOS,Joan;nascut a Vallespir;28 Inf. Terr.,I2^a companyia.

I42.DOLCET,Odona;nascut a Barcelona;Ier RME;va morir,però no s'indica quan ni a on.

I43.DOMENECH I LLAURADO,Tomas;nascut a Riudoms el 31 de mars de 1887; enrolat el 1908 a Perpinyà;22 Reg. Inf. Colonial,amb medalla d'identificació 22719;va morir el 4 d'octubre de 1915.

I44.DOMINGO I MONTSERRAT,Daniel;nascut a Tortosa;enrolat el 1917,Ier RMLE,2on batalló,telefonista.

I45.DONIS,Lluís;nascut a Tortosa;enrolat el 15 de setembre o en setembre de 1915(no està molt clar),Ier RME,2ª companyia.Existeix una fitxa que també parla d'un Lluís Donis que posseix medalla d'identificació 34669,i que segurament serà el mateix personatge.

I46.DORGEGRAY,Enric;nascut a Barcelona;2eme escadron du train equipages,22ª companyia ,brigadier,llicenciat a la fi de la guerra.

I47.DUTREN I FERRER,Vicents;nascut a Barcelona;enrolat l'agost de 1915,Ier RME,3er batalló,2ª companyia,soldat telegrafista;va ésser fe-

rit el 9 de juliol de 1916; l'any 1921 es trobava al Marroc francès al Ier Estranger.

I48.ECK,Albert;nascut a Barcelona al voltant de 1894;Ier RMLE,soldat de 2ª classe,amb medalla d'identificació 17856;va morir el 29 de maig de 1915 a Sedhul-Bar.

I49.ELENA,Joan;nascut a Llagostera;RMA;va ésser ferit perdent una mà.

I50.ELIAS,Francesc;nascut a Barcelona;enrolat el 29 de novembre de 1914 a Perpinyà.

I51.ENGUES I BATALLE,Josep;nascut a Barcelona;enrolat el 28 de setembre de 1914 a Perpinyà,Ier RMLE,companyia Hors Rang,courreur,amb medalla d'identificació 18682.

I52.ESCOSA,Pere;nascut a Barcelona;enrolat el 27 de gener de 1915 a Perpinyà.

I53.ESPANYOL,Josep Antoni;nascut a Lleida l'II d'agost de 1890;Ier RMLE,soldat de 1ª classe,amb medalla d'identificació 26527;va morir el 9 de maig de 1915 a La Targette.

I54.ESPARTERO,Bartomeu;nascut a Barcelona,i la seva edat era de 25 anys;enrolat al 1914 a Casablanca,2on RE,soldat de 2ª classe,amb medalla d'identificació 21304;va morir el 28 de setembre de 1915 a Souain.

I55.ESPINEL,Manuel;nascut a Girona;segons el Dr. Solé i Plà era a la Legió per a 15 anys.En una altra fitxa,que amb tota seguretat es refereix al legionari Espinel,assenyala que al 1934 era "secretari amical de la Legió Estrangera.

I56.ESQUIROL,Joan;nascut a Barcelona;enrolat el 23 de decembre de 1914 a Perpinyà,Ier RMLE,2ª companyia d'ametralladores,soldat de 2ª classe;va ésser ferit al maig de 1918;llicenciat a la fi de la guerra.

I57.ESTANY,Josep;nascut a Andorra;Ier RMLE,2on batalló,6ª companyia,amb medalla d'identificació 36981;va desapareixer el 4 de juliol de 1916 a Belloy-en-Santerre.

I58.ESTUPINYA I BONGOCHEA,Guillem;nascut a Tivenys el 19 de novembre de 1884;enrolat al 1906 a Montpellier,Ier RMLE,amb medalla d'identifica-

cis 35I35; va morir a Verdun el 20 d'agost de 1917; va rebre la Medalla colonial.

I59. FABREGUES, Joan; nascut a Barcelona; RMA; va morir als Dardanels.

I60. FANDOS I CIPRE, Agustí, nascut a Aiguaviva, tenia 33 anys; Ier RE; va ésser ferit el 28 d'abril de 1918; segons el Dr. Solé i Plà és "natural d'un país de llengua catalana". Aquesta dada fa pensar que la fitxa d'un tal Fandos que diu que possiblement sigui saragossà sigui el mateix personatge.

I61. FARRE I RUSSET, Agustí; nascut a Lleida, possiblement el 30 d'agost de 1887; enrolat el 1914, Ier RMLE, soldat de 2ª classe, amb medalla d'identificació 26586; va morir l'II de setembre de 1915.

I62. FARRE, Pere; nascut a Barcelona; enrolat a l'abril de 1915, 2on RMLE, companyia d'ametralladores, amb medalla d'identificació 2I7I8; va ésser ferit dues vegades.

I63. FARRERA, Josep; nascut a Lleida; Ier RE, 3er batalló, 2ª companyia, amb medalla d'identificació 3333I. Segons el Patronato de Voluntarios Espanoles su companyia era la 9^a. Existe otro Josep Farrera que possiblement sigui el mateix.

I64. FELIU I ROCA, Cinto; nascut a Travescau; va morir, però no es sap a on ni quan.

I65. FERNANDEZ I VALLS, Angel; nascut a Barcelona el 3 de desembre de 1896; enrolat a França, Ier RLE, 4ª companyia, amb medalla d'identificació 38059 o 33059; va morir el 20 d'abril o el 20 de setembre de 1917. Hi ha un altra Angel Fernandez que va morir el 18 d'abril de 1917, que possiblement sigui el mateix.

I66. FERNANDEZ, Esteban; nascut a Subirà; RMLE, 9ª companyia, soldat de 2ª classe, amb medalla d'identificació 2I306. Segons el Patronato de Voluntarios Espanoles, va neixer a Almeria.

I67. FERNANDEZ, Manuel; nascut a Subirà; Ier RMLE, amb medalla d'identificació 26530.

I68. FERRAN, Andreu; nascut a Igualada; Ier RMLE, soldat de 1ª classe; va

morir el 16 de juny de 1916.

I69.PERRAN,Lluís;nascut a Barcelona;63 Regiment de linia,5ª companyia el qual va morir el 25 de juny de 1916 a Verdum.

I70.FERRAN CASELLAS,Pere;nascut a Igualada,i tenia 23 anys;Ier RMLE, I^a companyia,amb medalla d'identificació 26575;va morir a Souchez el 16 de juny de 1915.

I71.FERRATE,Marcel;nascut a Reus el 8 de juny de 1884;enrolat el 1914 a Narbona,Ier RE,2ª companyia,caporal,amb medalla d'identificació 1887I o II87I;va ésser ferit el 20 d'agost de 1917;i va morir el 20 de juliol de 1918;va rebre la creu de guerra,palma,medalla militar.

I72.FERRE,Pere;nascut a Barcelona;RMLE,4at batalló,3ª companyia d'ametralladores.

I73.FERRES,Francesc;nascut a Terrassa;Ier RMLE;el 1916 era a la Vallbona.

I74.FERRER I LLANSO,Francesch;nascut a Terrassa;enrolat el 21 d'octubre de 1914 a Perpinyà,Ier RMLE,I^a companyia,amb medalla d'identificació 28456 o 21456;va desapareixer el 9 de maig 1915 a Neuville.

I75.FERRER,Ildefons;nascut a Barcelona;Ier RMLE;va morir el 1915,no sabent-se a on ni quan.

I76.FERRER DALMAU,Melcior;nascut a Arenys de Mar;enrolat el 6 de novembre de 1914 a Perpinyà,2on RMLE,després Ier,companyia Hors Rang,soldat de 2ª classe,amb medalla d'identificació 21595,llicenciat a la fi de la guerra.

I77.FERRER,Pascual;nascut a la Vall d'Aran;Ier RMLE,I^a companyia,caporal.Hi ha una altra fitxa que parla d'ell.El propi Dr. Solé i Plà es pregunta si són el mateix.

I78.FERRER,Ramón;nascut a Sant Martí de Torrellas;Ier RMLE;va desertar el 13 de març de 1917.

I79.FERRE(Petit Ferrer);nascut a Tortosa;va morir a Verdun,però no s'indica quan.

I80.FERRES COSTA,Pere;nascut a Sant Vicens dels Horts;Ier RMLE,capo-

ral, amb medalla d'identificació 26576; va morir el 9 de maig de 1915 a l'Artois.

I81. FERRET, Joan; nascut a Alfara, i tenia 23 anys; Ier RE, 4ª companyia, soldat de 2ª classe, amb medalla d'identificació I8651; va morir el 23 d'agost de 1917 a Verdun; va rebre la medalla militar i la creu de guerra.

I82. FIGUERAS, Francesc; nascut a La Sentiu; Ier RLE, batalló A, 3ª companyia.

I83. FIGUEROLA I SABATE, David; nascut a Ferrera; enrolat l'I d'agost de 1914; Ier RMA-RMLE, soldat de 1ª classe, amb medalla d'identificació 43931 o I6642; llicenciat el 9 d'agost de 1919, va rebre la creu de guerra.

I84. FILIPO, Josep; nascut a Figueres, tenia 24 anys; enrolat al febrer de 1916, Ier RE, 3er batalló, I^a companyia, amb medalla d'identificació 38568; llicenciat el 18 de setembre de 1919.

I85. POLCH, Joan; nascut a Sant Quirze de Terrassa; Ier RE, soldat de 1ª classe, amb medalla d'identificació 33146; va morir el 30 de novembre de 1917.

I86. PONT, Angel Guillem; nascut a Montcortes el 25 de novembre de 1889; Ier RLE, soldat de 2ª classe, amb medalla d'identificació 31750; va morir el 27 de juliol de 1915 a Seddul Bahr.

I87. PONT, Joan; nascut a Barcelona; Ier RLE, 2ª companyia, amb medalla d'identificació 32797.

I88. PONT; nascut a Girona; Ier RMLE, 3ª companyia d'ametralladores.

I89. PONT I PUIG, Manel; nascut a Barcelona; va morir el 9 de juliol de 1916 al Somme.

I90. PORNS I VILARO, Joan; nascut a Girona; Ier RLE; segons el Br. Solé i Plà "diuen si es el fill d'un notari de Girona molt ric".

I91. FORT, Ramón; nascut a Almósster, i tenia 26 anys; enrolat el 21 d'agost de 1914, Ier RE, soldat de 2ª classe, amb medalla d'identificació I8585; va morir a Hangard. Pel que respecte a la seva companyia les dades

que ofereixen el Dr. Solé i Plà i al Patronato de Voluntarios Espanyoles són contradictòries i confuses.

I92.FRANCH,Ricard;nascut a Barcelona;enrolat probablement el setembre de 1914,Ier RE,2ª companyia,soldat de 2ª classe,amb medalla d'identificació 32652;va morir el 26 d'abril de 1918.

I93.FRASQUET;nascut a Barcelona;38 infanteria;el Dr. Solé i Plà assenyala que era un subdit francès que a la fi de la guerra s'establí a Badalona.

I94.FREIXAS,Miquel;nascut a Barcelona;enrolat el 17 d'octubre de 1914 a Perpinyà,Ier RE,batalló B,amb medalla d'identificació 21435.

I95.GARCIA,Alfred;nascut a Barcelona;Ier RLE,3ª companyia,amb medalla d'identificació 18595;va morir el 16 d'octubre de 1917.

I96.GARCIA RODRIGUEZ,Emili;nascut a Barcelona;Ier RMLE,soldat de 2ª classe,vell legionari,amb medalla d'identificació 7556 o 49752;va ésser ferit el 27 de juliol de 1915,essent llicenciat el 6 d'octubre de 1916.

I97.GARCIA I MARQUES,Enric;nascut a Barcelona;Ier RMLE,II companyia, caporal,amb medalla d'identificació 15691;va morir el 26 d'abril de 1918;va rebre la creu de guerra i l'estel de bronze.

I98.GARCIA I SANTAMARIA,Enric;nascut a Barcelona;Ier RMLE.

I99.GARCIA SAFON,Esteve;nascut a Barcelona el 16 de febrer de 1889;2on RE.

200.GARCIA,Josep;nascut a Barcelona;Ier RLE,caporal;va morir a la guerra,però no s'indica ni quan ni a on.Segons el Dr. Solé i Plà "habia taba a Argelia,era bon català;medalla militar".

201.GARRETA,Baltasar;nascut a Vilella Baixa,i tenia 22 anys;enrolat a París,Ier RLE,Ier batalló,companyia Hors Rang,soldat de 2ª classe, amb medalla d'identificació 26644 o 26664.

202.GARRIGA;nascut a Barcelona;va morir el 16 d'agost de 1916.

203.GARRIGA;nascut a Vallespir;Ier RLE,I^a companyia d'ametralladores, lloctinent.

204.GARRIGA,Joan;nascut a La Garriga el 28 d'agost de 1891;enrolat a París el 22 d'agost de 1914,Ier RE,Ier batalló,3ª companyia,amb medalla d'identificació 26683;va morir el 10 de juliol de 1916.

205.GAS,Frederich;nascut a Barcelona;Ier RMLE,I^a companyia (Vallbona) va ésser ferit dues vegades.

206.GATELL I FORTUNY,Joan;nascut a Reus l'any 1886;enrolat sota el nom de Vicens Molina,Ier RMLE,amb medalla d'identificació 35951;va ésser ferit al cap i a la cama dreta.

207.GERMA I SERRA,Mateu;nascut a Tarragona el 7 d'octubre de 1895;enrolat el 3 de gener de 1918;va ésser ferit el 5 de setembre de 1918 a Terne-Sorny(Aisne);llicenciat l'I de març de 1919.

208.GILI,Joan;nascut a Terrassa el 19 de maig de 1891;Ier RMLE,soldat de 2ª classe,amb medalla d'identificació 26649;va morir el 9 de maig de 1915 a La Targette;els seus pares viuen a Sabadell,el que fa suposar que un tal Joan Gili nascut a Sabadell és el mateix personatge.

209.GOMEZ,Josep;nascut a Barcelona;Ier RMLE,2ª companyia d'ametralladores,amb medalla d'identificació 26287;llicenciat el 2 de febrer de 1919,va rebre la creu de guerra i estel de bronze.

210.GOMEZ,Josep;nascut a Barcelona,i tenia 26 anys;enrolat el 8 de desembre de 1917,Ier RLE,amb medalla d'identificació 46325;va ésser ferit a Arras i Souain.

211.GOMEZ,Vicents;nascut a Barcelona;enrolat el 29 de setembre de 1914 a Perpinyà,Ier RM.

212.GONZALEZ MIRALLES,Francesc;nascut a Barcelona;enrolat el 15 d'agost de 1917 a Marsella,Ier RMLE,10 companyia,amb medalla d'identificació 46342;l'últim que es sap era que vivia a Perpinyà en data d'I de novembre de 1918.

213.GONZALEZ,Joan;nascut a Tortosa;Ier RLE,amb medalla d'identificació 16661;el seu veritable nom era Cabanes.

214.GONZALEZ I GALARZA,Lluís;nascut a Barcelona,tenia 21 anys;enrolat el 24 de setembre de 1916,Ier RLE,10 companyia,amb medalla d'iden-

tificació 39654; llicenciat el 5 de febrer de 1919.

215.GOSSET,Pere;nascut a Figueras;enrolat l'II d'agost de 1915,Ier RMLE,soldat de 2ª classe.Una altre fitxa que recull el mateix nom,assegna la que la seva medalla d'identificació era 36049,i que podia haver mort el 7 d'octubre de 1915.Segurament són el mateix personatge.

216.GRACIA I MARQUES,Enric;nascut a Barcelona;Ier RLE,2ª companyia d'ametral·ladores,amb medalla d'identificació 35920.

217.GRAU,Antoni;nascut a Badalona;Ier RLE,amb medalla d'identificació 18097;medalla militar i creu de guerra.

218.GRAU,Enric;nascut a Sant Joan de Palamos;enrolat el 17 de setembre de 1915 a Perpinyà,Ier RLE.

219.GRAU I ANGUELA,Josep;nascut a Tarragona;enrolat el 14 de setembre de 1915 a Narbona,amb medalla d'identificació 36140.

220.GRINDA,Carles;nascut a Santander però viu a Barcelona;enrolat al novembre de 1915,I45 inf;llicenciat el 16 de març de 1919.

221.GRINYO I MIRALLES,Batista;nascut a Barcelona el 27 d'abril de 1888;enrolat el 26 de juliol de 1915 a Perpinyà,2on RMLE,passant el desembre de 1915 al Ier RMLE,9ª companyia,amb medalla d'identificació 34763;va ésser ferit el 30 de setembre de 1917,i va desapareixer el 26 d'abril de 1918.

222.GUELL,Julia;nascut a Serrallonga,i tenia 22 anys;24 colonial,sargent;va ésser ferit al braç quedant-li paralitzat.

223.GUINOVART I CANYELLES,Marc;nascut a Barcelona o Reus;Ier RMA,3er batalló,vell legionari,amb medalla d'identificació 17451.

224.HENAUT BASSOLS,Agustí;nascut a Barcelona;tinent;va morir a Zillebecke(Belgica).

225.HIBERT,Joan;nascut a Rigola(Lleida);Ier RMLE,amb medalla d'identificació 26628.

226.HOMS,Fidel;nascut a Barcelona el 12 de juny de 1890;enrolat l'agost de 1914,Ier RMLE,2ª companyia,amb medalla d'identificació 26625;va morir el 14 de maig de 1915 a La Targette.

- 227.HUGUET,Joan;nascut a Bossost,i tenia 32 anys;Ier RMLE,soldat de 1ª classe;va ésser ferit greument i va rebre la creu de guerra.
- 228.HUGUET,Renato;nascut a Sant Julià de Loria el 12 d'agost de 1885;Ier RMLE,corneta,amb medalla d'identificació 8036;va morir el 16 de novembre de 1914 a Blanc Sablon.
- 229.HUESCA,Ferran;nascut a Barcelona.
- 230.IBANYES,Joan;nascut a Barcelona l'any 1885;enrolat el 3 de novembre de 1917 a Sidi Bel Abbes;va morir el 26 d'abril de 1918 a Hangard.
- 231.ILL,Joan;nascut a Banyoles el 27 de maig de 1895;enrolat el 10 d'octubre de 1914 a Perpinyà,Ier RMLE,amb medalla d'identificació 21257;va ésser ferit dues vegades fins que arribar a desertar(es supossa que ja finint la guerra).
- 232.ILLA,Joan;nascut a Garriguella;va morir,però no s'indica a on ni quan.
- 233.INGLES I PUTRONY,Pere;nascut a Badalona;enrolat a París el setembre de 1914,3er RM del Ier Estranger,soldat de 2ª classe;va ésser ferit al desembre de 1917,restant inutil per al servei militar.
- 234.INGLES,Pere;nascut a Mora d'Ebre;Ier RMLE,4ª companyia,amb medalla d'identificació 20945.
- 235.JANE I RIUS,Josep;nascut a Bellvis(Lleida) el novembre de 1895;enrolat el 1914 a Avinyó.
- 236.JANE I SAVE,Jaume;nascut a Badalona;enrolat l'II de novembre de 1914 a Dijon,Ier RMLE.
- 237.JOAS,Josep;nascut a Barcelona;Ier RMLE;va ésser ferit al bras el 2 de novembre de 1915.
- 238.JOU,Alfonso;nascut a Sallent;Ier RMLE,amb medalla d'identificació 16912;va desapareixer als Dardanels el 21 de juny de 1915;després va resultar que estava presoner.
- 239.JULIA,Josep;nascut a Barcelona;Ier RMLE,ciclista;va ésser ferit greument a la Picardia.

240.JULIA;nascut a Barcelona;primer batalló D i després 2ª companyia.

241.JULIAX I FABREGAS,Joan;nascut a Vilafranca;enrolat a Perpinyà el 4 de juny de 1917;Ier RMLE,amb medalla d'identificació 48137;es va llicenciar.

242.LARRANYAGA I VENTURA,Pere;nascut a Barcelona l'any 1892;enrolat el 2 de setembre de 1914 a Perpinyà,Ier RMLE,2ª companyia,soldat de 2ª classe,amb medalla d'identificació 20970;va morir el 9 de maig de 1915 a la Targette.

243.LASCORE,Antoni;nascut a Pals el 25 de març de 1883;Ier RMLE,soldat de 2ª classe,amb medalla d'identificació 26616;va morir el 5 de juliol de 1916 a Royament.

244.LATOS;nascut a Barcelona;Ier RMLE,sargent;va morir el 15 de novembre de 1915 als Dardanels.

245.LAVINYA,Candi;nascut a Planes el 6 de juliol de 1886;Ier RMLE;soldat de 2ª classe,amb medalla d'identificació 31528;va morir el 22 de juny de 1915.

246.LEFEBRE,Desire;nascut a Figueres;Ier RMLE,II^a companyia;va morir,però no es sap a on ni quan.

247.LISA,Apolinar;nascut a Girona;Ier RMA;Armée d'Orient,3er batalló,10ª companyia,amb medalla d'identificació 31215;va morir l'II de setembre de 1918 al Molí de Lafaux.

248.LOPEZ,Gregori;nascut a Barcelona;enrolat el 27 de gener de 1915 a Perpinyà;Ier RMLE.

249.LORAN,Josep;nascut a Rosallaura;2on Estranger,2ª companyia,amb medalla d'identificació 26654.

250.LUQUE I TUTUSANS,Francisco de;nascut a Barcelona el 2 d'agost de 1881;Ier RMA Orient i Ier RMLE,amb medalla d'identificació 26779;llicenciat a la fi de la guerra.

251.LUSCA,Francesc;nascut a Esterri el 24 de juny de 1889;Ier RMLE,soldat de 2ª classe,amb medalla d'identificació 15004;va morir el 5 de juny de 1915 a l'hospital de Saida.

- 252.LLARGUES,Joan;nascut a Sardanyola,i tenia 30 anys;Ier RMLE,amb medalla d'identificació I9I7I;va morir a Béthonval el 9 de maig de I9I5.
- 253.LLAURADO,Jaume;nascut a Reus;Ier RMLE;va tenir 3 citacions;va morir el I8 de juliol de I9I8 a l'Aisne.
- 254.LLENSA I ROMA,Pere;nascut a Olot;enrolat el 8 de setembre de I9I4 a Perpinyà,Ier RMLE,amb medalla d'identificació 2I49I;llicenciat el 8 de setembre de I9I9;va rebre la creu de guerra.
- 255.LLEVADA,Josep;nascut a Barcelona;Ier RMLE,5ª companyia,soldat de 2ª classe,amb medalla d'identificació 26698.
- 256.LLOBET,Manuel;nascut a Barcelona;Ier RMLE,7ª companyia,caporal,amb medalla d'identificació 4I556;ferit una vegada i citat altres quatre
- 257.LLOBET,nascut a Gracia;Ier RMLE,4ª companyia;llicenciat el desembre de I92I.
- 258.LLORENTE I PONS,Llorens;nascut a Barcelona l'any I889;enrolat l'agost de I9I4 a París,Ier RMLE,3ª companyia,sargent,amb medalla d'identificació 330I2;llicenciat.Era un escultor que utilitzava el seu-donim Jean Aurel.
- 259.LLORET,Bartomeu;nascut a Finistrat el I5 d'agost de I890;Ier RMLE,batalló D,I^a companyia,caporal,amb medalla d'identificació I8522;citat un cop,va morir a Lauvois.
- 260.LLOSAS,Joan;nascut a Barcelona;Ier RMLE,I^a companyia;va morir el I9 de desembre de I9I4.
- 261.MACIA,Josep;nascut a Lleida;Ier RMA,3er batalló,II^a companyia,amb medalla d'identificació 3569I o 3669I.
- 262.MADRILES,Bonaventura;nascut a Lleida el I5 d'octubre de I892;enrolat el 2I d'agost de I9I4;Ier RMLE,5ª companyia.
- 263.MALLA,Eugenio;nascut a Barcelona;Ier RMLE,4ª companyia.
- 264.MARCH,Emili;nascut a Manresa;enrolat a Perpinyà,Ier RMLE,2on batalló,6ª companyia;amb medalla d'identificació 36905;llicenciat el 6 de maig de I9I9.

265. MARCOBAL, Domenech; nascut a Sans, i tenia 25 anys; Ier RMLE, 5ª companyia; va morir el 26 de setembre de 1915 a la Champagne.

266. MARCOBAL I NAVARRO, Ferran; nascut a Barcelona i tenia 26 anys; enrolat l'agost de 1914, Ier RMLE, 10ª companyia, soldat de 1^a classe; ferit a Carençy, va perdre l'ull dret, essent llicenciat.

267. MARCOBAL, Joaquim; nascut a Sans i tenia 27 anys (germà dels anteriors); Ier RMLE, 5ª companyia; va ésser ferit greument mentre conduïa a tres presoners alemanys.

268. MARI, Josep; nascut a Sant Llorenç de la Nuga; Ier RMLE, 5ª companyia; va ésser mort, però no s'assenyala ni quan ni a on.

269. MARIAN, nascut a les terres de l'Ebre; Ier RMA.

270. MARTELL, Pere; nascut a Ceret; 3er Reg. Aret.

271. MARTI I SABATE, Jaume; nascut a Sant Feliu de Guixols el 19 de febrer de 1880; Ier RMLE, Ier batalló, 2ª companyia, amb medalla d'identificació 26684; va morir el 12 de juliol de 1916.

272. MARTI, Josep; nascut a Perelada; enrolat el 24 d'octubre de 1914 a Perpinyà, Ier RMLE, amb medalla d'identificació 21545.

273. MARTI, Josep; nascut a Lleida; Ier RMLE, batalló B, 2ª companyia.

274. MARTI, Salvador; nascut a Tarrega i tenia 38 anys; Ier RMLE, 6ª companyia, amb medalla d'identificació 19029; va ésser ferit el 9 de maig (probablement de 1915) a Villeneuve St. Vast.

275. MARTIN, Josep; nascut a Perelada; Ier RE, 9ª companyia, amb medalla d'identificació 21495.

276. MARTINEZ I UBEDA, Angel; nascut a Barcelona; Ier RMLE, 1ª companyia d'ametralladores, soldat de 2ª classe, amb medalla d'identificació 36823. Segons el Patronato de Voluntarios Españolets era nascut a Burgos.

277. MARTINEZ, Josep; nascut a Barcelona el 24 de setembre de 1887; Ier RMLE, soldat de 1ª classe; va morir a Berthonval el 9 de maig de 1915. El seu medalló d'identificació era 26554.

278.MAS I JAUREGUI,Vicents;nascut a Santiago de Xile,de pares catalans,el 18 de gener de 1893;enrolat l'any 1914 a Bayona,Ier RMLE,10 companyia,amb medalla d'identificació 26582.

279.MASQUEFA,Vicents,nascut a Reus;enrolat el II de maig de 1916 a Perpinyà.

280.MASQUEFA,Vicents;nascut a l'Alger;Ier RMLE,4ª companyia,soldat 2ª classe,amb medalla d'identificació 38771;llicenciat el 10 de setembre de 1919.

281.MASSAGUER,Jaume;nascut a Matadapera el 25 d'abril de 1889;Ier RMLE,companyia Hors Rang,soldat de 2ª classe,amb medalla d'identificació 39709.

282.MASSIP SANUY,Joan;nascut a Barcelona l'any 1888;Ier RMLE,5ª companyia,amb una medalla d'identificació;va ésser ferit a les dues mans i posteriorment va ésser llicenciat.

283.MASSOT I JUSTAFRE;Josep Pau;nascut al Perthus el 14 de juliol de 1869;sargent.

284.MATAS,Emili;nascut a Barcelona;Ier RMA;va morir als Dardanels.

285.MATEU;Josep;nascut a Ayguaviva(Ampurdà);Ier RMA,caporal,amb medalla d'identificació 17997.

286.MATEU,Germa;nascut a Tarragona el 7 d'octubre de 1895;enrolat el 3 de febrer de 1918,Ier RMLE,10ª companyia,soldat de 2ª classe,amb medalla d'identificació 48073;va ésser ferit a Tereny Soreny el 5 de setembre de 1918,i llicenciat l'I de març de 1919.

287.MATHES I LLANES,Joseph;nascut a Barcelona;I42 Infanteria de Ligne,sargent;va morir el 18 d'agost de 1914 a Lorraine.Segurament era nacionalitzat francès.

288.MAURICI,Salvador;nascut a Girona,tenia 28 anys;enrolat el 24 d'agost de 1914 a Perpinyà;Ier RMLE,companyia Hors Rang;va ésser ferit.

289.MAYA,Olaguer;nascut a Olot;Ier RE,I^a companyia;soldat 2ª classe;llicenciat a la fi de la guerra.

290.MELIA,Pascual;nascut a Barcelona;Ier RMLE.

291.MENDOZA I BENET,Pere;nascut a Olerdola el 31 de desembre de 1891;enrolat el 23 de novembre de 1914 a Perpinyà,Ier RE,companyia Hors Rang,amb medalla d'identificació 39836.

292.MENOLACA,Pere;nascut a Vilafranca;Ier RMLE,soldat de 2ª classe,amb medalla d'identificació 39836;citat tres vegades;i mort el 26 d'abril de 1918 a Hangard;va rebre la creu de guerra,dues esteles de bronze.

293.MESA,Jordi;nascut a Osca,però resident a Barcelona;Ier RE,caporal,amb medalla d'identificació 36954.

294.MESTRES I BAQUE,Antoni;nascut a Barcelona,tenia 17 anys;enrolat a Narbona,Ier RMLE,26ª companyia d'Orient.

295.MEYA,Raimond;nascut a Barcelona;enrolat el 3 de maig de 1915 a Perpinyà.

296.MILIA I SALAFRANCA,Pasqual;nascut a Barcelona;Ier RMA,2on batalló 26ª companyia d'Orient,amb medalla d'identificació 39232;llicenciat el 25 de gener de 1918.

297.MILLAS I GARCIA,Josep;nascut a Barcelona l'any 1895;2on RMA Orient,3er batalló,26ª companyia,corneta,amb medalla d'identificació I4069;llicenciat i vivint a Marsella.

298.MIRACLE,Josep;nascut a Valls;Ier RMLE,3er batalló,10ª companyia.

299.MIRALLES,Francesc;nascut a Barcelona el novembre de 1892(segons el Patronato de Voluntarios Espanyoles va neixer a Almeria);enrolat al 1914 a Oran,Ier RMLE,batalló D,soldat de 2ª classe,amb medalla d'identificació I6086;va morir el 7 de setembre de 1918 a Laffaux;va rebre la creu de guerra i dues estels de bronze.

300.MIRO,Antoni;nascut a Urgell;regiment d'artilleria,caporal.

301.MISEL,Pere;nascut a Banyoles;II^a companyia.

302.MONE,Emili;nascut a Pals el 8 de maig de 1892;Ier RMLE,soldat de 2ª classe,amb medalla d'identificació I8 390;va morir el 22 de juny de 1915 a Morto-bay Orient.

303. MONTAVA, Josep M^a; nascut a Quatretondeta; Ier RMLE, soldat de 2ª classe, amb medalla d'identificació 31224; va ésser mort el 12 de Maig de 1915 a Morto-Bay-Orient.

304. MORAN, Pere; nascut a Montroig el 15 d'agost de 1894; enrolat el segon any de la guerra a Perpinyà; Ier RMLE, batalló A, soldat de 2ª classe, amb medalla d'identificació 29096; va ésser mort el 10 de juliol de 1916 a Belloy-en-Santerre.

305. MORELL, Josep; nascut a Targa; enrolat a Perpinyà, RMA, tinent; ferit als Dardanels, va sofrir una trepanació; era un vell legionari amb 15 anys de servei.

306. MUÑOZ I AGUILAR, Francesc; nascut a Lleida; enrolat el 16 de gener de 1915 a Perpinyà, Ier RMLE, 4ª companyia, sargent, amb medalla d'identificació 29128; va morir a Enturbulance el 27 d'abril de 1918; va rebre la creu de guerra i dues estels de bronze.

307. MUÑOZ, Joan; nascut a Terrassa, tenia 22 anys; Ier RMLE, 4ª companyia, soldat de 2ª classe, amb medalla d'identificació 38564. Segons el Patronato de Voluntarios Espanoles va neixer a Saragossa.

308. MUR, Salvador; nascut a Barcelona; Ier RMLE, amb medalla d'identificació 39618.

309. MUXINACH, Pere; nascut a Sant Cugat del Vallés; enrolament el dia 21 d'agost de 1914 a París, Ier RMLE, 13ª companyia; ferit dos cops l'any 1917; i llicenciat el 7 de novembre de 1918; va rebre la creu de guerra i estel de bronze.

310. NAJAR, Josep; nascut a Tarragona; Ier RMLE, amb medalla d'identificació 31100.

311. NAT I BASSEDA, Angel; nascut a Barcelona; enrolat el 14 de novembre de 1914 a Perpinyà, Ier RMLE, amb medalla d'identificació 21614; va morir a Neuville.

312. NAUDI, Valenti; nascut a Ordino (Andorra); Ier RMLE.

313. NAVARRO, Leopoldo; viu a Barcelona, al carrer Salmeron; Ier RMLE, soldat de 2ª classe; va rebre la creu de guerra i estel de bronze.

- 314.NEDERMAN I BRU,Guillem;nascut a Barcelona,tenia 28 anys;Ier RMLE; llicenciat a la fi de la guerra.
- 315.NEGRE,Pere;nascut a Camprodón;enrolat a Perpinyà,Ier RMLE.
- 316.NEGRIER I TARRACO,Elissee;nascut a Barcelona;Ier RMLE,2on batalló,6ª companyia,vell legionari,amb medalla d'identificació 9164;va desertar.
- 317.NICOLET,Lluís;nascut a Barcelona;Ier RMLE,6ª companyia,amb medalla d'identificació 38332.
- 318.OLIART,Nascut a Terrassa;Ier RE,ferit a la Champagne.
- 319.OLIBAN,Josep;nascut a Barcelona;enrolat el 30 de setembre de 1914 a Perpinyà.
- 320.OLIVERAS,Andreu;nascut a Barcelona;Ier RMA.
- 321.OLLE I MARTINEZ,August;nascut a Torrelles Foix;enrolat el 21 d'agost de 1914,Ier RMLE,batalló B,2ª companyia,caporal,amb medalla d'identificació 26598;va ésser hospitalitzat el 22 de juliol de 1918.
- 322.ORTIZ,Antoni;nascut a Barcelona;Ier RMLE,3ª companyia.
- 323.ORTIZ MARTINEZ,Artur;nascut a Barcelona el 7 de març de 1896; Ier RMA-Armée d'Orient,26ª companyia de Sidi Bel Abbes.
- 324.PAESÀ I ORTÍN,Jaume;nascut a Barcelona;3ª companyia d'ametralladores,amb medalla d'identificació 29217;va ésser ferit a la mà esquerra al Somme,essent llicenciat.
- 325.PAGES I PUJOL,Joan-Jaume;nascut a Setcases;2on de Zouaves;va morir el 27 de novembre de 1916.
- 326.PALE,Ferriol;nascut a Figueres;aviador-ametrallador;llicenciat,va rebre la creu de guerra.
- 327.PALE,Tomas;nascut a Figueres; 2on RM,amb medalla d'identificació 7146;germà de l'anterior.
- 328.PALUZIE,Apeles;nascut a Barcelona;55 reg. colonial;creu de guerra.
- 329.PALUZIE,Isidre;nascut a Barcelona;I9 d'infanteria;va desapareixer el 26 de març de 1918,era presoner a l'Alemanya.

- 330.PALUZIE, Josep; nascut a Barcelona; mort el 22 d'agost de 1914.
- 331.PALUZIE, Marius; nascut a Barcelona; I40 Infanteria; creu de guerra.
- 332.PALLARES, Josep; nascut a Alcarrás; Ier RMLE.
- 333.PALLAROLS, Francesc; nascut a Barcelona; Ier RMLE.
- 334.PALLER, Baldomer; nascut a La Junquera el 6 de febrer de 1881, 2on RM.
- 335.PALLER I PAGES, Joan; nascut a Perelada; enrolat el 6 d'agost de 1914 a Narbona, Ier RMA.
- 336.PANES, Josep; nascut el 20 d'abril de 1894 a Lleida; Ier RMLE; amb medalla d'identificació 26599; va morir el 12 de juliol de 1916 a Marcelcave.
- 337.PASCUAL I XALE, Domenech; nascut a Barcelona; enrolat el 15 de juny de 1915 a Perpinyà, amb medalla d'identificació 34403; va ésser llicenciat el 14 de mars de 1916, però morí a un hospital francès de tuberculosis degut als gasos asfixiants.
- 338.PECH, Miquel; nascut a Girona, tenia 30 anys; Ier RMLE, 1ª companyia.
- 339.PECO I RECASENS, Manuel; nascut a Barcelona el 5 de setembre de 1880; enrolat el 1907, Ier RE, 25 companyia, amb medalla d'identificació 13125.
- 340.PEIRO o PAYRO, Emili; nascut a Barcelona; enrolat al 1909, 2on RE, sargent.
- 341.PEIX, Esteve; nascut a Lleida; Ier RMLE, 1ª companyia d'ametralladores, soldat de 2ª classe, amb medalla d'identificació 49948; va morir el 18 de juliol de 1918.
- 342.PELACH, Josep; nascut a Santa Eugenia (Girona); enrolat el 18 de setembre de 1914 a Beziers, Ier RMLE, 3ª companyia, soldat de 1ª classe, amb medalla d'identificació 38659 o 18 659; va morir el 2 de setembre de 1918 a Laffaux.
- 343.PELEGRI LLORENS, Enrich; nascut a Sarral (Tarragona) el 26 de febrer de 1892; Ier RMLE, soldat de 2ª classe, amb medalla d'identificació 21514; va morir el 9 de juny de 1915 a Redon.

344. PEMPINAT-PINYOL, Baltasar; nascut a Vilanova i la Geltru, tenia 27 anys; Ier RMLE; va desertar.
345. PERAMON, Sebastià; nascut a Surroca, tenia 20 anys; Ier RMLE, 3ª companyia, amb medalla d'identificació 3884I.
346. PEREZ, Agustí; nascut a Girona; mort a Serbia.
347. PEREZ, Alfons; nascut a Barcelona, tenia 25 anys; Ier RMLE, companyia Hors Rang, music; fou ferit a la cama.
348. PEREZ I RUIZ, Antoni; nascut a Barcelona; Ier RMLE, 1ª companyia, amb medalla d'identificació 4II66.
349. PEREZ, Francisco; nascut a Barcelona; Ier RMLE, 1ª companyia d'ame-tralladores; va ésser ferit greument a Arras.
350. PEREZ, Josep Mº; nascut a Barcelona; Ier RMLE, amb medalla d'identifi-cació 18670; va desapareixer el 16 de juny de 1915.
351. PEREZ I LECUBE, Manuel; nascut l'I de gener de 1892 a Barcelona; enrolat el novembre de 1917, RMLE, II^a companyia, 2 classe, amb medalla d'identificació 46955; llicenciat el 9 de juliol de 1919; creu de guerra i estel de bronze.
352. PEREZ I CALABIA, Marian; nascut a Mallón (Aragó), però domiciliat a Barcelona; enrolat a París, RMLE, amb medalla d'identificació 50806.
353. PEREZ, Miquel; nascut a Barcelona el 1881; Ier RMLE, Ier batalló, sol-dat de 2ª classe, amb medalla d'identificació 35750; va morir el 17-4-1917.
354. PERNAU, Josep; nascut a Barcelona; enrolat el 1915, Ier RMLE; va mo-rir a la Champagne al 1915.
355. PERNAU I SANS, Joan; nascut a Arbeca el 14 de març de 1886; enrolat el 15 de febrer de 1915 a Nimes, Ier RMLE, soldat de 2ª classe, amb meda-lla d'identificació 29270; va morir el 27 de setembre de 1915 a Sonain.
356. PETRUS, Artur; nascut a Barcelona; Ier RMLE, 4ª companyia; llicenciat el 6 de maig de 1916 per una malaltia crònica al ventre.
357. PEYRON, Josep Alfons; nascut a Barruera el 19 de març de 1887; Ier RMLE, amb medalla d'identificació 2I346; va morir el 9 de maig de 1915 a Berthonval.

358.PI,Joan;nascut a Llansa;enrolat el 22 d'agost de 1914 a Perpinyà,Ier RMLE,soldat de 2ª classe,amb medalla d'identificació I8865;va morir el 26 de juny de 1915.

359.PICANYOL,Miquel;nascut a La Bajol,tenia 17 anys;Ier RMLE,4ª companyia,amb medalla d'identificació 38527;mort l'I de juny (no s'especifica correctament quin any);creu de guerra i estel de bronze.

360.PICH,Josep;nascut Vilanova Barca;Ier RMLE,3er batalló II^a companyia,amb medalla d'identificació 26510;va desertar.

361.PIE;nascut a Barcelona;Ier RMLE.

362.PIE,Francesc;nascut a Sanahuja;Ier RMLE,batalló F.

363.PINILLA I XICOY,Enrich;nascut a Barcelona.El Dr. Solé i Plà suposa que es nacionalitzà francès.

364.PINYOL,Noel;nascut a Lleida;Ier RMA i Ier RMLE,3er batalló,12ª companyia,soldat de 1ª classe,amb medalla d'identificació I6915;va ésser ferit als Dardanels el 29 d'abril de 1915.

365.PLÀ,Edmond;nascut a Barcelona(el Dr. Solé i Plà assenyala que es naturalitzà francès abans de la guerra);255 o334 d'Inf.

366.PLONES,Miquel;nascut a Baget;enrolat el 2 d'agost de 1914 a Perpinyà,Ier RMLE.

367.PLANES;nascut a Camprodón.

368.POBLADOR;nascut a Lleida o a la seva comarca;va desapareixer el 9 de maig de 1915.

369.POCH,Jaume;nascut a Barcelona;enrolat el 6 de desembre de 1914 a Perpinyà,2on RMLE,2on batalló,I^a companyia,soldat de 2ª classe,amb medalla d'identificació 2I593;va morir el 1915 a Souain.

370.POFE,Feliu;nascut a Viella;enrolat al 1916,Ier RMLE,I^a companyia.

371.PONS,Isidre;nascut a Barcelona;Ier RMLE,companyia Hors Rang,amb medalla d'identificació 26652;es va llicenciar.

372.PONS,Manuel;nascut a Tarragona;enrolat a Sidi Bel Abbes,2ª companyia,soldat de 2ª classe,amb medalla d'identificació 46048.

373.PORQUERAS SERRES;nascut a Villasarreal;enrolat a Perpinyà,Ier RMLE,amb medalla d'identificació 2I529;va morir el 28 d'agost de I9I5 a Saddul Batu.

374.PORQUERAS;nascut a Granollers;era a Lyó el I9I5.

375.PORTA I ISERN,Joan;nascut a Arteguell el 26 de gener de I896;enrolat el I9I4 a Perpinyà,Ier RMLE,soldat de 2ª classe,amb medalla d'identificació 2I6I5;va morir a la Targette el 9 de maig de I9I5.

376.PORTO ESPANYA,Josep;nascut a Lleida;Ier RMLE,2ª companyia,amb medalla d'identificació 26942;va morir el I9I7 a la Champagne.

377.POU,Jaume;nascut a Badalona;Ier RMLE,I2 companyia,amb medalla d'identificació 2I895;llicenciat a la fi de la guerra.

378.PRAT I SALARICH,Josep;nascut a Vich;enrolat el 4 de maig de I9I5 a Perpinyà;Ier RMLE,amb medalla d'identificació 2I737 o 2I767;llicenciat en una fitxa i mort el 2 de maig de I9I5 en una altra,però són, sens dubte,el mateix.

379.PRAT I VERGES,Martí;nascut a Manresa,tenia 20 anys;enrolat el 27 d'octubre de I9I4 a Perpinyà,Ier RMLE,amb medalla d'identificació 255I2;va morir el I9 de febrer de I9I8.

380.PRESAS I SUAREZ,Francesc;nascut a Figueres;enrolat el I4 de novembre de I9I4 a Perpinyà,Ier RMLE,soldat de 2ª classe,amb medalla d'identificació 2I632;Llicenciat el I9 de novembre de I9I4.No deuria ni entrar en combat.

381.PRIME(PRIM?),Alfons;nascut a Barcelona;enrolat el I7 de febrer de I9I5 a Perpinyà,Ier RMLE,soldat de 2ª classe,amb medalla d'identificació 39367;llicenciat el 3 de març de I9I5.

382.PRUNE,Daniel;nascut a Camprodón;enrolat el 2 d'agost de I9I4 a Perpinyà;va morir d'un esclat d'obus.

383.PRUNYONOSA I VERGE,Joan;nascut a Cenia de Rossell,tenia 30 anys;Ier RMLE.

384.PUEYO,Antoni;nascut a Reus;Ier RE;va ésser ferit dues vegades.

385.PUIG I SOLE,Faustí;nascut a Tarragona el I2 de juny de I882;en-

rolat el 1908 a Perpinyà, Ier RE, soldat de I^a classe, amb medalla d'identificació 8426; va morir el 29 de setembre de 1916.

386. PUIG I PERPINYA, Jaume; nascut a Girona, tenia 26 anys; enrolat el juny de 1914, 2on RMLE, amb medalla d'identificació 31417 o 15494; va desapareixer el 4 de juny de 1915 als Dardanels.

387. XIQUET; nascut a Camprodón.

388. PUIG I PUIG, Josep; nascut a Barcelona; enrolat el 16 de gener de 1917, Ier RMLE, amb medalla d'identificació 32369; ferit i mort a l'abril de 1918 a l'hospital.

389. PUIG, Ramón; nascut a Barcelona; Ier RE, amb medalla d'identificació 16997.

390. PUJOL, Josep; nascut a la província de Barcelona; enrolat a Perpinyà; RMLE.

391. PUJOL, Josep; nascut a Manresa; enrolat a Perpinyà, Ier RMLE; va desertar.

392. PUJOL, Josep; nascut a Barcelona; enrolat a Perpinyà el 15 de febrer de 1915.

393. PUJULA I VALLES, Frederic; 305 Inf, 24 companyia.

394. QUESADA I ADELANTADO, Angel; nascut a Barcelona el 2 de maig de 1893; Ier RML d'A. (armée d'Orient), 26ª companyia, amb medalla d'identificació 31299.

395. QUESADA, Josep; nascut a la Barceloneta; enrolat el novembre de 1917 a Sidi Bel Abbes; Ier RMLE, 26ª companyia; va ésser ferit el 22 de juny (possiblement de 1915) als Dardanels.

396. QUINTANA, Francesc; nascut a Olot; enrolat el 23 d'agost de 1914 a Perpinyà, Ier RMLE, amb medalla d'identificació 18945; va desapareixer el 9 de maig de 1915.

397. QUIXAL, Domenec; nascut a Arbeca; Ier RMLE, 25ª companyia a Sidi Bel Abbes, vell legionari, amb medalla d'identificació 44831.

398. RAGOLA, Enric; nascut a Tona; Ier RMLE.

399. RAMONEDA I TORRA, Ramón; nascut a Claverol el 1892; Ier RMLE, 4^a de

tiradors, amb medalla d'identificació 24746; va morir el 4 de juliol de 1916.

400.RAQUET I BALADRICH;nascut a Barcelona;37 R. Infanteria colonial, sargent major;va morir el 15 d'agost de 1916.

401.RASO;nascut,probablement a Sant Vicens dels Horts;sargent;va morir a Tilleloy(Somme)al 1915.

402.RAURICH,Francesc;nascut a Llagostera;caporal,amb medalla d'identificació 7057.

403.RECTORET I FRENSACH,Josep;nascut a Mataro;Ier RMLE,6ª companyia, caporal, amb medalla d'identificació 15786;llicenciat a la fi de la guerra.

404.REIG,Juan;nascut Figueras;enrolat el 8 de gener de 1915,Ier RMLE, 3er batalló,II^a companyia, amb medalla d'identificació 34452;ferit dues vegades,va ésser llicenciat a la fi de la guerra.

405.REIJOLS;nascut a Barcelona;Ier RMLE.

406.RIBAS;nascut a Lleida;Ier RMLE;va morir.

407.RIBES,Alfred;nascut a Sant Pau de Fenollet;va ésser ferit greument.

408.RIBES,Jacinto;nascut a Prats de Mollo;58 Inf.

409.RICO,David;nascut a Barcelona;va rebre la creu de Guerra.

410.RIERA,Ferran;nascut a Arbucies;Ier RMLE,caporal;va ésser llicenciat el setembre de 1915.

411.RIPOLL,Rafael-Lluís;nascut a Barcelona;Ier RMLE,batalló A, amb medalla d'identificació 5172;llicenciat el 19 de març de 1915;va rebre la medalla de bronze.

412.RIBÓ;nascut a Anglès;Ier RMLE,soldat de 2ª classe, amb medalla d'identificació 16247;va ésser mort.

413.ROCA,Edmond;nascut a Sant Feliu de Guixols;enrolat el 24 d'agost de 1914 a Perpinyà.

414.ROCA,Esteve;nascut a Estupinya;Ier RMLE,caporal, amb medalla

d'identificació 31457; ferit greument el 8 de maig de 1915 perdent l'ull dret; va ésser llicenciat el 9 de desembre de 1915.

415.ROCA-CLOS,Jaume;nascut a Barcelona;enrolat el 28 de juliol de 1915 a Perpinyà,Ier RMLE;va desapareixer.

416.ROCA,Pau;nascut a Esplugues de Francolí el 10 de febrer de 1890;enrolat a Perpinyà l'any 1908,Ier RMLE,soldat de 2ª classe,amb medalla d'identificació 39383;va morir el 5 de novembre de 1916 a Serbia.

417.ROCAMORA,Josep;nascut a Barcelona;RMA;va ésser greument ferit al desembarcament dels Dardanels.

418.ROCAMORA,José;nascut a Lleida;3ª companyia d'ametralladores,soldat I^a classe,amb medalla d'identificació 42877.

419.ROCAMORA,Matias;nascut a Pinyana;Ier RMLE,I^a companyia.

420.ROCAZE,Julia;nascut a Barcelona,encara que s'havia nacionalitzat francès abans de la guerra.

421.RODRIGUEZ I TONDO,Joan;nascut a Barcelona,tenia 24 anys;Ier RMLE;va ésser ferit el 9 de maig(possiblement de 1915),essent llicenciat.

422.ROS I BLAY,Vicens;nascut a Barcelona o Castelló d'Empúries l'any 1882;enrolat l'agost de 1914 a Perpinyà,Ier RMLE,amb medalla d'identificació 26665;va morir el 27 de juliol de 1916.

423.ROS,Josep;nascut a Castelló d'Empúries;Ier RMLE,soldat de 2ª classe,amb medalla d'identificació 34876;va morir el 27 d'abril de 1918.

424.ROSINES,Manuel;nascut a Igualada;Ier RMLE;va ésser geument ferit el 15 de maig de 1915.

425.ROSSELL,Joaquim;nascut a Barcelona el 18 d'octubre de 1897;enrolat a Lyé al 1917,Ier RMLE,soldat de 2ª classe,amb medalla d'identificació 40989 o 40889;va morir el 26 de juny de 1917 a Berry du Bac.

426.ROSELL;nascut a Barcelona;Ier RMLE,soldat de 2ª classe;va morir el 25 de maig de 1915 als Dardanels.

427.ROSET,Josep;nascut a Tarragona;2on RMLE,vell legionari;va morir al Marroc el 3 de setembre de 1923.

- 428.ROVIRA,Pere;nascut a Vilanova i la Geltru;Ier RE,amb medalla d'identificació 22240;fou ferit el juliol de 1916 a Picardia.
- 429.RUBIO,Benvingut;nascut a Barcelona;RMLE,batalló D,amb medalla d'identificació 39809.
- 430.RUBIOL,Joaquim;nascut a Barcelona;Ier RMLE,batalló D;va morir el 9 de maig de 1915.
- 431.RUIZ-CASTELLAR;nascut a Sabadell;Ier RMLE,caporal.
- 432.RUIZ,Josep;nascut a Girona;Ier RMLE,5ª companyia,soldat de 1ª classe,amb medalla d'identificació 36102;va ésser ferit el 20 d'agost de 1917.
- 433.RUSCA AVELLANEDA,Jaume;nascut a Terrassa el 9 de maig de 1888;Ier RMLE,soldat de 2ª classe,amb medalla d'identificació 26581;va morir el 9 de maig de 1915 a la Targette;va rebre la creu de guerra i estel de bronze.
- 434.SABORIT;nascut a Catalunya(el Dr. Solé i Plà desconeix on viu i on ha nascut,però creu que és català per una lletra d'en Ferrés-Costa);enrolat el 1914;Ier RMLE.
- 435.SAENZ FERNANDEZ,Alfred;nascut a Barcelona l'I d'agost de 1892;enrolat a Nimes el 1914,Ier RMLE,3ª companyia,amb medalla d'identificació 18595;va morir el 16 d'agost de 1917 al sector de Royaumeix.
- 436.SALA,Enric;nascut a Peretallada;Ier RMLE,soldat de 1ª classe,amb medalla d'identificació 18964;llicenciat el 8 d'abril de 1920;va rebre la creu de guerra i estel de bronze.
- 437.SALARICH,Manel;nascut a Girona;enrolat l'any 1914,Ier RMLE;llicenciat al 1915 amb la invalidessa de 2ª classe.
- 438.SALINAS,Joan;nascut a Graus;companyia Hors Rang.
- 439.SALSAS;nascut a Girona;Ier RMLE.
- 440.SALVADOR,Cristofol;nascut a Barcelona,tenia 25 anys;Ier RMLE,4ª companyia,soldat de 2ª classe,amb medalla d'identificació 38586;hospitallitzat el 15 de maig de 1918.

- 441.SALVADOR,Felip;nascut a Barcelona,tenia 30 anys;Ier RMLE,II^a companyia,soldat de 2ª classe,amb medalla d'identificació 22223.
- 442.SALVADOR,Joaquin;nascut a Barcelona;Ier RMLE.
- 443.SALVADOR,Maurici;nascut a Girona;Ier RMLE,companyia Hors Rang.
- 444.SALZA,Joaquin;nascut a Sant Feliu de Guixols;enrolat el 22 de setembre de 1914,Ier RMLE.
- 445.SANAHUJA I PI,Joaquin;nascut a Borges del Camp;enrolat als primers dies de la guerra a París,2on RMLE,soldat de 2ª classe.
- 446.SANCHEZ;nascut a Girona;Ier RMLE.
- 447.SANCHIS,Manuel;nascut a Barcelona;Ier RMLE,amb medalla d'identificació 20913;va desapareixer el 9 de juliol de 1916.
- 448.SANJUAN,Benigne;nascut a Sant Andreu del Palomar;enrolat el 5 de juliol de 1915,Ier RMLE,amb medalla d'identificació 51041.
- 449.SANMARTI-BARNICH,Joan-Tomas;probablement va neixer a Mallen el 30 d'agost de 1878;Ier RMLE,caporal,amb medalla d'identificació 32417;va morir el 29 de setembre de 1915 a Souain.
- 450.SANQUITUO,Victor;nascut a Esterri Aneu;Ier RMLE.
- 451.SANROMA,Eloi;nascyt a Montblanch;2on RE,I^a companyia,sargent,amb medalla d'identificació 26585;va morir a Picardia el juliol de 1916.
- 452,SANS,Maria-Josep;nascut a Barcelona el 31 de juliol de 1890;enrolat el 1914,Ier RMLE,amb medalla d'identificació 17169;va morir l'I de setembre de 1916 a Spanza(Grecia);va rebre la creu de guerra.
- 453.SANTA I PUIG,Joan;nascut a Barcelona l'any 1890;Ier RMLE,amb medalla d'identificació 26686.
- 454.SANTILLA;nascut a terres gallegues,però portava molts anys vivint a Barcelona;Ier RMLE.
- 455.SAPENYA I BALLESTER,Josep;probablement va neixer a Bidalig el 2 d'abril de 1887;Ier RMLE,2on batalló,4ª companyia,sargent,amb medalla d'identificació 21362;va morir el 2 d'octubre de 1915 a la Champagne.
- 456.SAPERAS I CALAF,August-Josep;nascut a Barcelona;sargent;va morir

el 30 de setembre de 1918 a Montigny(Marne).

457.SAPEÑA;Ier RMLE;va ésser greument ferit al Somme i Belloy en Santerre.

458.SARDA,Andreu;nascut a Igualada;enrolat el setembre de 1914,Ier RMLE,amb medalla d'identificació 37873;va desertar.

459.SEbastia I BAQUERO,Antoni;nascut a Lesuy;Ier RMLE;va morir,però no s'indica ni a on ni quan.

460.SEbastia,Josep;nascut a Barcelona;enrolat el 1914,Ier RMLE.

461.SEGUI I SOLER,Josep;nascut a Reus;RMLE,vell legionari.

462.SEGURA I MORERA,Lluís;nascut a Barcelona el 21 de novembre de 1893;enrolat el 14 d'abril de 1914 a Nisa,Ier RMLE,8ª companyia,amb medalla d'identificació 15602;a l'acabar la guerra vivia a Barcelona.

463.SERRA;nascut a Sant Martí de Provençals,Ier RMLE,Ier batalló,3ª companyia.

464.SERRA;nascut a Sabadell;caporal;va morir al Camí de les Dames al 1917.

465.SERRA,Lluís;nascut a Barcelona;Ier RMLE,Ier batalló,3ª companyia,amb medalla d'identificació 24047;mort el 2 de setembre de 1918;va rebre la creu de guerra i dues etels d'argent i bronze.

466.SERRA I ALBERT,Marian;nascut a Barcelona el 5 d'abril de 1914;Ier RMLE,amb medalla d'identificació 21617;a la fi de la guerra vivia a Marsella.

467.SERRAT I CASAS,Eugenio;nascut a Malgrat el 28 de maig de 1895;enrolat el 5 de setembre de 1915,Ier RMLE;llicenciat el 19 de maig de 1917,va morir tuberculos el 20 de novembre de 1919.

468.SEUMA,Josep;nascut a Rosselló(Lleida);Ier RMLE;va morir el 13 de setembre de 1918 a Moulin de la Fou.

469.SIERRA,Miquel;nascut el 25 de març de 1889 a Barcelona;2on RMLE,amb medalla d'identificació 21377;va ésser ferit greument el 4 de juliol de 1916.

- 470.SILVESTRE;nascut a Girona;Ier RMLE,Ier batalló,3ª companyia d'ametralladores;va ésser ferit pels gasos.
- 471.SIMO,Josep;nascut a Figueres;enrolat el maig de 1918,II^a companyia,sargent.
- 472.SOLA I FERRER,Aleix;nascut a Vilella Baixa,tenia 23 anys;Ier RMLE,amb medalla d'identificació 26658;a la fi de la guerra era a París.
- 473.SOLDEVILA,Lluís;nascut a Manlleu,tenia 25 anys;enrolat el 6 d'octubre de 1914 a Perpinyà,Ier RMLE,3er batalló,soldat de 1ª classe,amb medalla d'identificació 42732;va morir a Verdun el 20 d'agost de 1917;va rebre dues estels de bronze.
- 474.SOLER,Jaume;nascut a Barcelona;enrolat l'any 1914,Ier RMLE,7ª companyia,caporal i sargent,amb medalla d'identificació 40862;va rebre la creu de guerra.
- 475.SOLER,Joan;nascut a Vilamanisole;Ier RMLE,1ª companyia,soldat de 2ª classe.
- 476.SOLER,Isidre;nascut a Barcelona;enrolat el 8 d'agost,Ier RMLE.
- 477.SORIA,Josep;nascut a Barcelona;enrolat el 2 de setembre de 1918 a Perpinyà.
- 478.SORIA,Salvador;nascut a Ulldecona;Ier RMLE,amb medalla d'identificació 29421.
- 479.SOTORRA I WILD,Pau;nascut a Barcelona,tenia 21 anys quan va morir.
- 480.SUNYER,Josep;nascut a La Junquera;enrolat el 21 d'octubre de 1914 a Perpinyà,Ier RMLE,soldat de 2ª classe,amb medalla d'identificació 21459;va morir el 21 d'agost de 1917 a Reims;va rebre la creu de guerra i l'estel de bronze.
- 481.TANDERU I SERES,Manuel;nascut a Barcelona,tenia 30 anys;Ier RMLE,5ª companyia,amb medalla d'identificació 24449;llicenciat,va rebre la creu de guerra.
- 482.TALLARI,Antoni;nascut a Doncell;Ier RMLE,Ier batalló,6ª companyia,sargent,amb medalla d'identificació 24959;va ésser ferit dues ve-

gades al Somme.

483.TARRAGO I TOBINS,Agustí;nascut a Barcelona,tenia 21 anys;Ier RMLE;soldat de 2ª classe,amb medalla d'identificació 4I030;llicenciat va morir l'any 1920;va rebre la creu de guerra,l'estel de bronze i l'estel d'argent.

484.TARRES,Amadeu;nascut a Barcelona,tenia 40 anys;2on RMLE,I6^a companyia.

485.TARRES,Frigola;nascut a Bagur;enrolat a Perpinyà el 14 de novembre de 1914.

486.TAULERA I OLIVA,Jaume;nascut a La Junquera;Ier RMLE 4ª companyia,amb medalla d'identificació 29I78.

487.TENDERÓ I BEDÓS,Manel;nascut a Barcelona;enrolat l'any 1915,Ier RMLE.

488.TOLRA;probablement va neixer a Sabadell;Ier RMLE.

489.TOMAS,Antoni;nascut a Barcelona el 20 de gener de 1893;enrolat a Perpinyà el 17 d'octubre de 1914;Ier RMLE.

490.TOMAS,Florenci;nascut a Barcelona;va morir el 9 de maig de 1915.

491.TORELLO,Josep;nascut a Sant Vicens dels Horts;enrolat el maig de 1917,Ier RMLE;va ésser llicenciat a la fi de la guerra.

492.TORELLO I DURAN,Josep;nascut a San Feliu de Llobregat;enrolat el 4 de juliol de 1917,Ier RMLE,II^a companyia,amb medalla d'identificació 4I396.

493.TORRA I BARRANT,Josep;nascut a Arcabell el 16 d'abril de 1888;Ier RMLE,caporal,amb medalla d'identificació I0754;va morir el 8 de juliol de 1917 a Tazonta (Marroc).

494.TORRA,Valenti;nascut a Navarcles,tenia 24 anys;Ier RMLE,2ª companyia,amb medalla d'identificació I8746;va ésser llicenciat el 4 de març de 1919.

495.TORRA;nascut a Tarragona;2on RMLE,sargent;va morir a Bulgaria.

496.TORRENTS,Josep;nascut a Hostalrich;Ier RE.

497.TORRES,Bartomeu;nascut a Barcelona el 26 de desembre de 1884;Ier RMLE,corneta,amb medalla d'identificació I8972;va morir el 9 de maig

de 1915 a Berthonval.

498.TORRES;nascut a Figueres;Ier RMLE,2ª companyia;llicenciat el 4 de març de 1919;va rebre la creu de guerra i palma.

499.TORRES I ILLA,Josep;nascut a Barcelona.

500.TORRES I CASADEVALL,Pere;nascut a Rosas;Ier RMLE.

501.TORRUS I CRUANYAS,Joaquim;nascut a Barcelona l'any 1888;enrolat el 15 d'octubre de 1914 a Perpinyà,Ier RMLE,amb medalla d'identificació 21429;llicenciat després de perdre un ull.

502.TRABAL I BURES,Francesc;nascut a Barcelona el 7 d'abril de 1894;enrolat a Narbona el 21 d'agost de 1914,Ier RE,6ª companyia,amb medalla d'identificació 18614;llicenciat l'II d'abril de 1919,va rebre la creu de guerra i l'estel de bronze.

503.TRAGUANY ITRECH,Miquel;nascut a Portella.

504.TUBAU,Marius;nascut a Barcelona;RMLE;va morir el 2 de maig de 1915 als Dardanels.

505.TURRO I MARES,Enric;nascut a Barcelona;Ier RE,2ª companyia,amb medalla d'identificació 33648.

506.UBACH,Joan Josep;nascut a Prullans;Ier RMLE,soldat 2ª classe,amb medalla d'identificació 24743;desaparescut el 16 de juny de 1915.

507.USACH I ASCON,Jaume;nascut a Barcelona,tenia 27 anys;2on RMLE.

508.UTGE,Francesc;nascut a Vilanova de Sau,tenia 31 anys;Ier RMLE,4ª companyia,soldat de 2ª classe;va ésser ferit greument el 19 de juliol de 1918.

509.VALLVE,Josep;nascut a Cap de Tarragona;enrolat el 25 d'agost de 1914,RMLE,1ª companyia.

510.VARO I MONTANER,Pere Manuel;nascut a Sort el 12 de gener de 1881;enrolat a Oran;2on RLE,25ª companyia,soldat de 2ª classe,amb medalla d'identificació 26251;va morir el 20 de juliol de 1918 als Dardanels.

511.VENTURA,Silvestre;nascut a Barcelona;enrolat el 27 d'octubre de 1914 a Perpinyà,Ier RMLE,1ª companyia,amb medalla d'identificació 21514.

512.VERDOUX I BLASCO, Josep; nascut a Barcelona; enrolat l'any 1915.

513.VERGE; nascut a Barcelona; 186 Inf.

514.VERGES I GUILLEM, Enric; nascut a Tremp; 1er RMLE; va desapareixer.

515.VERINTO, Ramón; nascut a Barcelona; 1er RMLE, 2ª companyia, soldat de 2ª classe, amb medalla d'identificació 36763; va ésser ferit al Somme i posteriorment llicenciat.

516.VICENTS, Bonaventura; nascut a Barcelona; 1er RMLE, 3ª companyia d'ametralladores, caporal, amb medalla d'identificació 18969.

517.VIDAL, Enrich; nascut a Escollarre; RMLE, amb medalla d'identificació 44270; era presoner a Giessen(Alemanya).

518.VIDAL I RIBOT, Joan; nascut a Barcelona; 1er RMLE, 6ª companyia, 2ª classe; mort, però no s'indica a on ni quan.

519.VIDAL, Josep; nascut a Barcelona el març de 1894; enrolat a Marsella l'any 1918, 1er RMLE, soldat de 2ª classe, amb medalla d'identificació 46858; va morir el 2 de setembre de 1918; va rebre la creu de guerra i l'estel vermell.

520.VIDAL I SARDA, Josep; nascut a Almacelles el 13 de maig de 1884; RMA, 3er batalló, 10ª companyia, soldat de 2ª classe, amb medalla d'identificació II533; va morir el 6 d'octubre de 1916 a Ugosani.

521.VILA I BARBAT, Miquel; nascut a Juncosa l'any 1893; enrolat a Narbona, 1er RMA, 3er batalló, 26ª companyia; llicenciat per haver perdut una cama.

522.VILANA ORRIS, Joan; nascut a Thuir o Manresa el 25 de febrer de 1891; enrolat el 24 d'agost de 1914, 1er RMLE, 2^{on} batalló, 8ª companyia; va ésser ferit a la Picardia.

523.VILAR, Ramón; nascut a Vich; enrolat el 25 d'agost de 1914 a Perpiñà, 1er RMLE, soldat de 2ª classe, amb medalla d'identificació 18946; llicenciat l'I d'abril de 1919.

524.VILLART; segons el Dr. Solé i Plà "em tot i ésser català, no s'en fieu gaire, es de conducta poc recomanable".

- 525.VILLOVA,Ricard;nascut a Utiel(Valencia),però resident a Catalunya,el 3 d'abril de 1882;Ier RMLE,soldat de 2ª classe,amb medalla d'identificació 26637;va morir el 9 de maig de 1915 a Berthonval.
- 526.VILLUMBRALES,Manuel;nascut a la comarca de l'Empordà;enrolat l'any 1914,Ier RMLE,soldat de 1ª classe,amb medalla d'identificació 37714;va morir el 26 d'abril de 1918.
- 527.VINYAS,Martiria;nascut a Banyoles;enrolat a Perpinyà,Ier RMLE;llicenciat per les seves ferides.
- 528.VINYES,Francesc;nascut a Banyoles o Les Preses;enrolat el 2 d'agost de 1914 a Perpinyà.
- 529.VINYETA,Francesc;nascut a Barcelona;Ier RMA(Armée d'Orient);va morir el 28 de maig de 1916 als Dardanels.
- 530.VISPE;nascut a Barcelona;Ier RMLE,3er batalló,10ª companyia.
- 531.VIVANCO,Salvador;nascut a Barcelona el 4 d'abril de 1893;Ier RMLE.
- 532.VIVAS,Joan;nascut a Tarragona;Ier RMLE,6ª companyia,amb medalla d'identificació 41167.
- 533.VIVES,Josep;nascut a Manresa el 22 d'agost de 1914;Ier RMLE.
- 534.VIVES,Joan;nascut a Tarragona;enrolat l'any 1917,Ier RMLE,2on batalló,5ª companyia;va desertar.
- 535.VIVES,Libert;nascut a Girona;enrolat el 10 de maig de 1918;1ª companyia d'ametralladores,amb medalla d'identificació 15754.
- 536.VIVES,Vicents;nascut a Vilanova i la Geltrú;Ier RMLE,2ª companyia i soldat de 2ª classe,amb medalla d'identificació 21486.;va ésser llicenciat el 23 d'octubre de 1919,rebent la creu de guerra,dues estels de bronze i una d'argent.
- 537.VIVES;nascut a Barcelona;enrolat a París l'any 1914,Ier RMLE,batalló C;llicenciat,treballava de cambrer al Boulevard Saint Germain l'any 1919.
- 538.VOLANT;nascut a Argelia,però casat a Barcelona.
- 539.XARTO,Juan;nascut a Cornellà;Ier RMLE,companyia Hors Rang,sol-

dat de 2ª classe, amb medalla d'identificació 18835; llicenciat, vivia a Cornellà.

540.XERCAVINS, Josep; nascut a Sabadell; Ier RMLE; llicenciat, vivia a París.

541.ZACARIAS, Joan; va neixer a Girona; es va enrolar el 24 d'octubre de 1914 a Perpinyà.

542.ZAMORANO, Rafael; nascut a Barcelona; Ier RMLE, 3er batalló, 10ª companyia, sargent, amb medalla d'identificació 24828.

543.RIBAS; nascut a Lleida; Ier RMLE; va morir. Germà del legionari que en aquesta llista de "Catalans de Catalunya" consta amb el número 406.

544.SANS, Simó; nascut a Barcelona; Ier RMLE.

545.CATALA; nascut a Vich; RMLE.

546.CAUCHO, Elias; nascut a Barcelona; Ier RE, batalló A, 2ª companyia.

"CATALANS" NO IDENTIFICATS COM A TALS.

- 1.ABLEGOS,Sinforos;Ier RE;va ésser llicenciat.
- 2.ACERO,Elias;Ier RMLE,amb medalla d'identificació 24733;va ésser greument ferit el I7 d'abril de I9I7,essent-li amputada una cama.
- 3.ADAM,Felip;Ier RMLE,Ier batalló,3ª companyia,amb medalla d'identificació 24827.
- 4.ADROBES;Ier RMLE;l'any I924 era a Cerbere.
- 5.AGUDO,Joan;3er RMLE,sargent.Havia lluitat a Cuba amb l'exèrcit espanyol.
- 6.AGUERRE,Joan;soldat de 2ª classe;va ésser ferit el 2I de juliol de I9I8.
- 7.AGUILAR I FRANCESC,Esteve;Ier RMLE,amb medalla d'identificació 469I7.
- 8.AIXE,Marian;RMLE.
- 9.ALABERI;soldat de 2ª classe.
- 10.ALBERICH;Ier RMLE;va morir l'II d'abril de I9I9.
- II.ALBEROLA,Pascual;IO inf.;va morir el 3I de març de I9I6.
- I2.ALCOVENO;Ier RMLE.
- I3.ALEGRIA,Fermin;enrolat a França,amb medalla d'identificació 27746;va morir el 9 de maig de I9I5.

I4.ALEGRIA,Joan;RMLE,amb medalla d'identificació 22610;fou llicenciat el I2 de maig de 1919.

I5.ANDEU,Lluís;LE,2ª companyia,sargent;era un vell legionari,que havia lluitat a Tonkin.

I6.ARAN,Pere;Ier RMLE;va desertar.

I7.ARASSO;RMLE,sargent;va morir el I5 de maig de 1915.

I8.ARIRONIES,Bernat;argentí,fill de catalans;Ier RMLE,soldat de 2ª classe.

I9.ARGELES,Joan;Ier E,sector postal I09;vell legionari procedent d'Orient.

20.ARENGOU;Ier RMLE;va ésser ferit a Auberrive.

21.ARNAU,Enric-Lluís;Ier RMLE;va morir l'any 1918 a Saint Baudry.

22.ARUS,Albert;Parc d'aviació,divisió 22I;possiblement sigui català amb la nacionalització francesa.

23.AUMET;Ier RMLE;ferit a la Picardia.

24.BAGOT,Rafael Mariano;LE;va morir el I7 de març de 1915 a Villiers Bretomeux;amb medalla d'identificació 33084.

25.BALLESTER,Fermí;LE.

26.BAQUE;Ier RMLE;lluità als Dardanels.

27.BARBERA,Josep;Ier RMLE,batalló D,3ª companyia,amb medalla d'identificació I7090;va morir el 9 de maig de 1915 a Souchez.

28.BARCELO;Ier RMLE,2ª companyia,amb medalla d'identificació 2I280.

29.BARCELO,Bartomeu;Ier RMLE;va morir a Picardia,no indicant-se ni a on ni quan.

30.BARDERA,Ildefons;44 Regt. col.,7ª companyia;va morir el primer de setembre de 1914.

31.BARO I PEREZ,Joaquim(segons el Patronato de Voluntarios Espanoles, es deia Baró del Castillo);Ier RE,9ª companyia,amb medalla d'identificació 34405;va desertar.

32.BARRABES,Joaquim;Ier RE,Ier batalló,I^a companyia;va ésser ferit

el 20 de juliol de 1918.

33.BARRALER,Joaquim;LE,soldat de 2ª classe;va ésser ferit el 25 de juliol de 1918.

34.BASSA,Joan;LE,9ª companyia.

35.BASTIDE;oyer soldat.

36.BASTUS I FIGUERES,Joan;nascut el 4 de juny de 1891;RMLE,3er batalló,10ª companyia,amb medalla d'identificació 32876;va morir el 4 de maig de 1917;va rebre la medalla militar,creu de guerra i palma.

37.BEL,J;Ier RMLE,caporal.

38.BELTRAN,Manuel;nascut el 14 de gener de 1880;LE,soldat de 1ª classe,amb medalla d'identificació 26921;va morir el 9 de maig de 1915 a La Targette.

39.BERNABE,Francesc;RMA,soldat de 2ª classe,amb medalla d'identificació 17545;llicenciat el 6 de maig de 1919.

40.BERNABE,Josep;Ier RM,batalló,sector postal 517.

41.BISCARRO;Ier RMLE;segons el Dr. Solé i Plà era un "mal home;cua-
tre concells de guerra".

42.BLANES,Vicents;nascut el 16 de maig de 1894;soldat de 1ª classe,
amb medalla d'identificació 35874;va morir el 25 de setembre de 1916 a Pesosmica (Grecia).

43.BONET;10 Companyia,amb medalla d'identificació 18687.

44.BONET;LE,2ª companyia,amb medalla d'identificació 18632.

45.BOU;Ier RMLE;va ésser llicenciat perquè patia del cor.

46.BRUNET,Pere;Ier RMA,a l'Armée d'Orient(sector postal 503).

47.BRUNET I ABADAL,Pere.

48.BONET o BRUNET,Jaume;Ier RMLE;va ésser ferit a Arras el 15 de se-
tembre de 1915.

49.BRUNET;RMLE.

50.CABRERA,Aleix;enrolat a França,Ier RE,2ª companyia,soldat de 2ª classe,amb medalla d'identificació 21285;va morir el 2 de juliol de 1917.

- 51.CABRERA,Joan;Ier RE.
- 52.CABRERA;sembla que va morir el 2 d'agost de 1918 a Saeconin.
- 53.CALZAS,Pere;nascut a Saragossa o Caceres,però es considerà català,tenia 24 anys;Ier RMLE,I^a companyia.
- 54.CAMPILLO,Joan;RMA,vell legionari,soldat de I^a classe;va morir als Dardanels;però no se diu quin any va morir.
- 55.CAMPS,Miquel;Ier RE,soldat de 2ª classe,amb medalla d'identificació I6886;va morir el 9 de maig de 1915.
- 56.CARBO,Francesc;enrolat el 2 d'agost de 1914 a Perpinyà,Ier RMLE.
- 57.CARITG,Robert;Ier RLE.
- 58.CARLES,Josep;Ier RE,soldat de 2ª classe,amb medalla d'identificació I8766;va morir el 7 de juny de 1915.
- 59.CARMONA,RMA;va morir als Dardanels,no indicant-se l'any.
- 60.CARRUBI,Josep;enrolat l'any 1914,Ier RMLE,3er batalló.
- 61.CARTRO;Ier RLE.
- 62.CASABO,Carles;Ier RE,soldat de I^a classe,amb medalla d'identificació 38748;va morir el 8 de gener de 1918.
- 63.CASSADO;enrolat a Burdeos,RMLE,5ª companyia.
- 64.CASAN,Marius;enrolat a Perpinyà,Ier RE,amb medalla d'identificació 26506;va morir el 9 de maig de 1915.
- 65.CASANOVAS,Isidor;enrolat a Perpinyà,RMLE.
- 66.CASES I CASABA,Joan;Ier RE,soldat de I^a classe,amb medalla d'identificació I6III;llicenciat el 29 d'abril de 1919.
- 67.CASAS,Josep;Ier RMLE,2ª companyia.
- 68.CASAU;enrolat l'any 1914,Ier RMLE.
- 69.CASTANYER,J o B;enrolat l'any 19III,2on RE,caporal.
- 70.CASTEL;Ier RE,26ª companyia,amb medalla d'identificació I2I4o.
- 71.CASTELL,Josep;Ier RMLE,soldat de 2ª classe,amb medalla d'identificació 26638;llicenciat el 24 de novembre de 1914.
- 72.CASTELL,Josep;Ier RE,soldat de 2ª classe,amb medalla d'identificació

ció 3263I; va morir el 12 d'abril de 1917.

73. CATALA-NO?, Antoni; Ier RMLE, soldat de 2ª classe, amb medalla d'identificació 16835; llicenciat el 12 d'agost de 1916.

74. "Un Català"; RMLE.

75. CATALA, Lleó; Ier RMLE, caporal, amb medalla d'identificació 31513; llicenciat el 10 de setembre de 1919.

76. VILALLONGUE, Rafael; enrolat al 53 Règiment de línia a l'exèrcit regular francès.

77. VALLRIBERA, Antoni; Ier RMLE, 4ª companyia.

78. CAUTIER, Josep; RLE, caporal; fou hospitalitzat el 29 de juliol de 1918.

79. CENDRA, Victor Andreu; Ier RMLE, soldat de 2ª classe, amb medalla d'identificació 41375; va morir el 15 de juny de 1918; va rebre la creu de guerra, palma i dues estels d'argent.

80. CERDA, Honorat; Ier RMLE, soldat 2ª classe, amb medalla d'identificació 29284; va desapareixer el 28 de setembre de 1915.

81. CERVERA, Juli; Ier RMLE, soldat de 2ª classe, amb medalla d'identificació 49614; llicenciat el 2 d'agost de 1918.

82. CERVERA, Vicents; Ier RMLE, soldat de 2ª classe, amb medalla d'identificació 21437; desaparegut el 9 de maig de 1915.

83. CLIMENT, Josep; Ier RMLE, soldat de 2ª classe, amb medalla d'identificació 21292; va morir el 16 de juny de 1915.

84. COLL; 2on RE.

85. COMES, Manel; Ier RMLE, amb medalla d'identificació 16891.

86. CORBI, Ramón; Ier RMLE, soldat de 2ª classe, amb medalla d'identificació 21291; desaparegut el 9 de maig de 1915.

87. CORONADO, Fructuós; 2on RM del Ier Estranger, 2ª companyia, amb meda-

lla d'identificació 2654I.

88.CORS,Raimond;Ier RMLE.

89.CORTELL,Josep;Ier RMLE,3ª companyia.

90.CORTES;Ier RMLE.

91.COSTA,Felicia;Ier RE,2ª companyia,4ª secció.

92.COT,Manuel;Ier RMLE,26ª companyia,tinent coronel,amb medalla d'identificació 21527.

93.CUCALA;Ier RMA.

94.DALMAU,Francesc;Ier RMLE;va desapareixer l'I o 7 d'abril de 1917.

95.DE LUQUE,Francisco;Ier RMA Orient,amb medalla d'identificació 26779;llicenciat a la fi de la guerra.

96.DEMETRIO;Ier RMLE,2ª companyia,amb medalla d'identificació I7098.

97.DISLA,Carles;nascut el 14 de juliol de 1894;enrolat a Perpinyà, Ier RLE,2ª companyia,amb medalla d'identificació 2I255;va morir el 9 de maig de 1915 a Neuville(Champagne).

98.DOMINGO,Pascual.

99.D'OMS,Gasto.

100.ENE,Josep;Ier RMLE,amb medalla d'identificació 47795 o 47895;si va morir sembla que fou el 4 de juliol de 1918.

101.ESCRIBA;Ier RMA.

102.ESPINAS;Ier RMLE;l'any 1922 era actiu a l'Alger.

103.ESTADELLA,Ier RMLE,2ª companyia,amb medalla d'identificació 2275I.

104.ESTALELLA,Carles;2on RMLE,batalló B.

105.ESTIVILL;Ier RMLE;llicenciat,treballava a París.

106.FABRA,Bonaventura;enrolat a París,Ier RE,3ª companyia,9ª secció.

107.FABREGAT I MILLAN,Jaume;metge major.

108.FABREGA,Josep;3er batalló de Zouaves,2ª companyia,suboficial.

109.FARRE,B;indica que era nascut a Lleida i Castelló;Ier RMLE.

- II0. FEBRER; possiblement d'origen argelí; Ier RLE, caporal.
- III. FELIP, Salvador; Ier RLE, 3er batalló.
- II2. FERRAN I LUPIÓ, Marian; possiblement nascut a Almeria; enrolat l'any 1916, Ier RLE, soldat de 2ª classe, amb medalla d'identificació 39105; llicenciat el 28 de març de 1919; va rebre la creu de guerra i l'estel de bronze.
- II3. FERRATER; batalló A; va morir el 9 de maig (possiblement de 1915).
- II4. FERRE; 2ª companyia, amb medalla d'identificació 26886.
- II5. FERRER, Agustí; Ier RLE, 7ª companyia, amb medalla d'identificació 38147.
- II6. FERRER; Ier RMLE; llicenciat per haver-li estat amputats els peus.
- II7. FERRER; Ier RLE, 2on batalló, 15ª companyia, amb medalla d'identificació 17254.
- II8. FERRO, Armand; Ier RLE, soldat de 2ª classe, amb medalla d'identificació 20697; llicenciat el 5 de setembre de 1914.
- II9. FIDEL; 2ª companyia, amb medalla d'identificació 26625.
- I20. FIGUERES; possiblement era de Barcelona; no sabia escriure.
- I21. FINANA, Joan; Ier RLE, soldat de 2ª classe, amb medalla d'identificació 16517; llicenciat el 21 de juliol de 1919.
- I22. FITO, Josep; Ier RLE, soldat de 2ª classe, amb medalla d'identificació 46412; va morir l'II de febrer de 1918; va rebre la creu de guerra i l'estel de bronze.
- I23. FITO, Manuel; Ier RLE, soldat de 2ª classe; hospitalitzat el 24 de maig de 1918.
- I24. FITO I SANCHEZ, Rufi; Ier RLE, companyia Hors Rang, soldat de 2ª classe, amb medalla d'identificació 46816; llicenciat.
- I25. FONS PUIG, Emmanuel; amb medalla d'identificació 34943.
- I26. FRANCES, Angel; 2on RE; llicenciat.
- I27. GARCES, August; 2on RLE; va morir l'any 1918 a La Carriere.
- I28. GARCIA, Bonifaci; 2on RLE.
- I29. GARCIA, Enric; Ier RLE, 3er batalló, 12ª companyia, amb medalla d'i-

dentificació 4II69.

I30.GINE I RIU, Josep; Ier RLE; llicenciat, vivia a Badalona.

I31.GRANELL, Domenech; Ier RLE; va ésser ferit a Soissons; era un deserto de l'exèrcit espanyol.

I32.GRAU, Manel; amb medalla d'identificació I94II.

I33.GRAUS, Enric; enrolat el I3 d'octubre de I9I4, Ier RLE, 5ª companyia, 3ª secció; l'octubre de I920 va passar un consell de guerra.

I34.GROS, Albert; Ier RLE, soldat de 2ª classe, amb medalla d'identificació 32654; va morir el 9 de juliol de I9I6 a Dompierre.

I35.GUARDIA.

I36.GUIGE (possiblement era aquest nom, però era molt malament imprès); va morir el 9 de maig de I9I5.

I37.GUICH; Ier RLE; va ésser ferit a la Picardia.

I38.HILL; 2ª companyia, amb medalla d'identificació 2I257.

I39.JENER, Josep.

I40.JOSEP, Carles; 2on RMLE; va morir al començar la guerra.

I41.LABARTA; tenia 48 anys; Ier RMA, 3ª companyia, brancadier.

I42.LATORRE; Ier RMA, II^a companyia, sargent; mort a Crete d'Houneau (Bulgaria) a I km de l'estació de Strumitza.

I43.LAX o LAIX; vell legionari ferit al Marroc i mort a França.

I44.LOPEZ, Manuel; el Patronato de Voluntarios Espanoles diu que era nascut a Almeria; 2ª companyia d'ametralladores, soldat de 2ª classe, amb medalla d'identificació 48I40; va ésser ferit a la Somme.

I45.LOPEZ, De Rubio; 5^é de colonials, companyia Hors Rang.

I46.LLOP, Joan; Ier RMLE, caporal, amb medalla d'identificació I8625; llicenciat el 30 de juliol de I9I9; va rebre la creu de guerra.

I47.LLOPIS, Rafel; Ier RMLE, caporal 2ª classe, amb medalla d'identificació I4376; llicenciat el I6 de març de I9I6.

I48.LLORCA, Francesc; Ier RMLE, caporal 2ª classe, amb medalla d'identi-

ficació 29369; va morir el 10 de juny de 1918; va rebre la creu de guerra i tres estels de bronze.

I49. LLORCA, Josep; Ier RMLE, caporal 2ª classe, amb medalla d'identificació; va morir el 5 de setembre de 1918; va rebre la creu de guerra i l'estel de bronze.

I50. LLORCA, Lluís; Ier RMLE, caporal 2ª classe, amb medalla d'identificació 38476; llicenciat el 30 d'agost de 1916.

I51. LLORENS I RIBOT, Joan; tenia 19 anys; 26ª companyia, amb medalla d'identificació I6664; va ésser ferit 3 vegades als Dardanels.

I52. LLORENTE, Andreu; Ier RMLE, 9ª companyia, amb medalla d'identificació 38924; llicenciat el 9 de novembre de 1918; va rebre la creu de guerra del Somme.

I53. LLORENTE, Josep; 4at Reg. de tiralleurs, 6ª companyia, caporal, amb medalla d'identificació 20974; va morir el 12 de juny de 1918.

I54. LLORET, Joaquim; Ier RMLE, caporal 1ª classe, amb medalla d'identificació I7I90; llicenciat el 15 de març de 1919; va rebre la creu de guerra.

I55. LLOSAS I CASTELLA, Francesc; nascut l'II de novembre de 1884; Ier RMLE, caporal 2ª classe, amb medalla d'identificació I867I; va morir el 7 de novembre de 1914 a Verzenay Marne.

I56. MARCAL, Jacinto; 253 Inf, sector postal 44, 20 companyia.

I57. MARCOBAL, Joan; Ier E, 5ª companyia.

I58. MARCOBAL, Josep; Ier RMLE.

I59. MARTELL, Juli; Reg 5 Genil., sapeurs cia. D 2, 2on groupe.

I60. MARTI; Ier RMLE, caporal.

I61. MARTI, Adolf; Ier RMLE; va ésser hospitalitzat al juny de 1916.

I62. MARTI, Antoni Enric; nascut al 1887; Ier RMLE, amb medalla d'identificació I53I6; va desapareixer el 9 de maig de 1915 a Neuville St. Vaast.

I63. MARTI, Felip; Ier RMLE, 2on batalló, secció 2^a, ordenança.

I64. MARTI, Josep; Ier RMLE, 13ª companyia, amb medalla d'identificació 38563; va desertar el març de 1917.

- I65. MARTI, Sebastià; Ier RMLE; va ésser ferit a Arras l'any 1915 (possiblement al maig), essent llicenciat.
- I66. MARTI; Ier RMLE, caporal.
- I67. MASCARÓ, Joaquim; neix el 25 de desembre de 1892, possiblement a Alella; Ier RMLE, batalló B, amb medalla d'identificació 26679; va morir el 7 de maig de 1915 a Berthonval.
- I68. MASO; 2on RE.
- I69. MASSAGUE, Joan; Ier RMLE, II^a companyia.
- I70. MATA, Francesc; I76 Reg. Inf.
- I71. MELET I ESPAÑOL, Martí; nascut l'any 1887; 2on RE,, soldat de 2ª classe; va morir a Lang-Son (Tonkin).
- I72. MESA, Antonio; Ier RMLE, batalló D; ve perdre tres dits de la mà esquerre el 25 de juny de 1915 a Arras.
- I73. MESA, Joan; Ier RMLE, tinent.
- I74. MESTRES, Tomàs; enrolat el 18 d'agost de 1917, Ier RMLE, 3ª companyia d'ametralladores, soldat de 2ª classe, amb medalla d'identificació 46609; va morir el 23 de maig de 1918.
- I75. MINGUILLA o MINGUILÓN, Joan; nascut a Barcelona o Saragossa; Ier RMLE, II^a companyia, soldat de 2ª classe; va morir el 18 de juny de 1918.
- I76. MIQUEL I SAURINA, Joan; Ier RMLE; no es sap si va morir.
- I77. MISTRAL, Frederic; III^a section de projecteurs, sector postal 2I.
- I78. MOLINA, Enric; Ier RMLE, soldat de classe, llicenciat l'I de juliol de 1917; va rebre la creu de guerra, palma i medalla militar.
- I79. MOLINA, Vicens; Ier RMA, 2ª companyia.
- I80. MOLINA; vell legionari llicenciat.
- I81. MONTANYA I BELLVER, Joan; tenia 25 anys; Ier RMLE, 3ª companyia, amb medalla d'identificació 41248.
- I82. MORCOBAL, Josep; Ier RMLE.
- I83. MORET; Ier RMLE.
- I84. NARTÓ, Joan; Ier RMLE, companyia Hors Rang.

- I85.NOVELLA;l'any 1917 era al front a Dompierre.
- I86.ODENA;Ier RMLE.
- I87.OLIVER I ARGUSET,Josep;es suposa que va neixer a Barcelona;caporal;es va suicidar el 2 de maig de 1924.
- I88.PALLARES,Jaume;enrolat l'any 1914,2on RMLE,batalló D,3ª companyia d'ametralladores,amb medalla d'identificació 429II;va morir el 25 d'abril de 1917 a Cumières;va rebre la creu de guerra i estel de bronze.
- I89.PALLAS,Antoni;el Patronato de Voluntarios Espanoles diu que va neixer a Osca;Ier RMLE.
- I90.PARDANO,Marc;367 Reg. Inf;va morir,no indicant-se ni quan ni on.
- I91.PARES,Jordi;416 Inf.,sector postal I98.
- I92.PARETO;Ier RMLE,sector postal I98.
- I93.PASCUAL,Antoni;Ier RMLE;va ésser ferit a Picardia.
- I94.PASCUAL,Francesc;sembla que va neixer a La Llacuna,tenia 25 anys;Ier RMLE,batalló Ier,2ª companyia;llicenciat,va anar a París a portar el 2 d'abril de 1919 una bandera catalana als Invalides.
- I95.PASCUAL,Josep;Ier RMLE,soldat de 2ª classe.
- I96.PEIX I GUARDIET,Esteve;Ier RMLE,caporal,amb medalla d'identificació 10053;va morir l'any 1917 a la Champagne.
- I97.PERANAU,Josep;Ier RE,26ª companyia.
- I98.PINYOL,Manel;3er batalló,II^a companyia.
- I99.PIQUER;es diu que possiblement sigui aragonès;Ier RE,caporal;a la fi de la guerra va tornar a Barcelona.
- 200.PLANCHET,Pere;RMLE,II^a companyia;l'any 1920 era al Marroc oriental.
- 201.POLICARP,Josep;Ier RMLE.
- 202.POLO I TURUTA,Pere;RMLE,10ª companyia,amb medalla d'identificació 41388;va morir a Fliray.
- 203.POU I REMO,Manuel;Ier RMLE.
- 204.PUJOL I DALMAU.
- 205.PUJOL,Agustí;Ier RMA(Sidi Bel Abbes),companyia Hors Rang(en altra fitxa posa 26ª companyia),amb medalla d'identificació 26504;va ésser

ferit a Craonne el 17 de novembre de 1914, i als Dardanels el 15 d'agost de 1916.

- 206.PUJOL, Joan; RMA; llicenciat.
- 207.PUJOL, Jaume; RMA, 1^a d'ametralladores, sector postal I98.
- 208.PURANT, Josep; Ier RMLE.
- 209.QUERAU, Josep; Ier RMLE, 10ª companyia.
- 210.QUERO, Ier RMLE; va desapareixer l'any 1915.
- 211.RIBAS; Ier RMLE; enterrat a la Vallbona.
- 212.RIBAS, Eduart; 55 Inf; va rebre la medalla dels voluntaris.
- 213.RIBOT, Francesc; Ier RMLE; era a Argelia.
- 214.RIPOLL, Jaume; Ier RMLE, 5ª companyia.
- 215.RIVERA, Pau; Ier RMLE, soldat de 2ª classe, amb medalla d'identificació 27973; va morir el 22 de setembre de 1915, enterrat al Somme.
- 216.ROIG, Esperit; 81 Reg., sector postal I49.
- 217.ROGUET; 37 colonial; es mort.
- 218.ROLAN, Joan; Ier RMLE, 3er batalló, II^a companyia; va rebre la creu de guerra.
- 219.ROQUE; Ier RMLE, 3ª companyia; era casat a París i amb fills.
- 220.ROSAS, Batista; Ier RMLE, amb medalla d'identificació 21227; va morir el 9 de maig de 1915 a Neuville St. Vaast.
- 221.ROSSELLO; mort o desaparegut.
- 222.RUBIOS, Andreu; Ier RMLE, va morir el 9 de maig de 1915.
- 223.SALA; RMLE.
- 224.SALIETI I COMPANY, Joan; Ier RMLE, 2ª companyia, caporal músic, amb medalla d'identificació 15558; vell legionari.
- 225.SALVADOR, J; enrolat a París; Ier RMLE, però en un principi sembla que va estar a la Legió Garibaldina (4at RM del Ier Estranger).
- 226.SANCLUS; va ésser greument ferit el 25 de juliol de 1916.
- 227.SANS; Ier RMLE; a la fi de la guerra era a Beziers.
- 228.SANS; mort d'una bala al front prop d'Arsisu, però no s'indica quan.

- 229.SEBASTIA,Manuel;Ier RMLE,3ª companyia,caporal,amb medalla d'identificació 24826.
- 230.SELLES;Ier RE,2ª companyia,amb medalla d'identificació I7260.
- 231.SELMA I FERRES,Josep;Ier RMLE,10ª companyia,amb medalla d'identificació 36951;no es sap si va morir.
- 232.SENDRA,Victor;Ier RMLE,7ª companyia,amb medalla d'identificació 4I375;va morir a París.
- 233.SENTIS;Ier RMLE,va morir el 9 de maig de I9I5.
- 234.SENTIS,Valentí;Ier RMLE,va morir el 9 de maig de I9I5;germà de l'anterior.
- 235.SERRA,Enric;Ier RMLE,amb medalla d'identificació 36761;va desaparèixer el 4 de juliol a Belloy en Santerre(possiblement l'any I9I7).
- 236.SICART,Joan;8I Reg.,companyia d'ametralladores,sargent;llicenciat.
- 237.SOLER,Joan Antoni;soldat de 2ª classe,amb medalla d'identificació;llicenciat el 9 de novembre de I9I8;va rebre la creu de guerra i l'estel de bronze.
- 238.SOLSONA,Ramón;Ier RMLE,10ª companyia.
- 239.SUBIRATS,Josep;Ier RMLE,10ª companyia;va ésser ferit a Belloy en Santerre.
- 240.TARRO;Ier RMA;mort a Serbia.
- 241.TATCHE,Francesc-Batista;Ier RMLE,soldat de 2ª classe,amb medalla d'identificació 43I89.
- 242.TOMAS,Josep;Ier RMLE,soldat de 2ª classe,amb medalla d'identificació 32I69;llicenciat el I9 d'agost de I9I9.
- 243.TORRELLA I BERENGUE,Llorens;Ier RMA,companyia Hors Rang,amb medalla d'identificació 26654;llicenciat el I2 d'agost de I9I9;va morir a París.
- 244.TORRENS,Joan;Ier RMLE,soldat de 2ª classe,amb medalla d'identificació I8275;va morir el I7 de febrer de I9I7.

245.TORRES,F;Ier RMLE,2ª companyia,3ª secció,amb medalla d'identificació 2I62I.

246.TORRES,Joan;Ier RMLE,soldat de 2ª classe,amb medalla d'identificació I25I9;llicenciat el 16 d'abril de 1916,va rebre la medalla al Marroc.

247.TORRES,Joan-Franc;nascut a Osca,però sembla que resident a Barcelona;Ier RMLE,soldat de 2ª classe,amb medalla d'identificació 47339;llicenciat el 19 d'agost de 1919.

248.TORRES,Joan;Ier RMLE,soldat de 2ª classe,amb medalla d'identificació 33248;va morir el 18 d'abril de 1917.

249.TORRES,Josep;enrolat l'any 1914,Ier RE,26ª companyia,caporal,amb medalla d'identificació I7I76.

250.TORRES;Ier RMLE.

251.TORRES,Josep;Ier RMLE,soldat de 2ª classe,amb medalla d'identificació 43988;llicenciat el 13 d'agost de 1919.

252.TORRES,Josep;Ier RMLE;va morir a la Champagne,però no es diu l'any.

253.TORRES I BIGORRA,Tomás;enrolat l'agost de 1914,Ier RMLE.

254.TUDELA I TUDELA,André;Ier RMLE,soldat de 2ª classe,amb medalla d'identificació 42808;va morir el 18 d'abril de 1917 a la Champagne;va rebre la creu de guerra,palma,i estel de bronze.

255.VELILLA I GELAVERT,Carmelo;segons el Dr. Solé i Plà nascut a Sant Feliu de Llobregat;segons el Patronato de Voluntarios Espanoles nascut a Saragossa;possiblement s'enrola a principis de 1917,Ier RE,II^a companyia,soldat de 2ª classe,amb medalla d'identificació 39904.

256.VENTI I CAMPILLA,Carles;Ier RMLE;va ésser ferit l'any 1918.

257.VENTURA,Jaume;Ier RMLE;la seva mare cobra pensió.

258.VALERO,Josep;Ier RMLE,companyia d'ametralladores,amb medalla d'identificació 2I46I;va desapareixer el 3 de setembre de 1918;va rebre dues estels de bronze,dues d'argent i la creu de guerra.

- 259.VICENTS,Lluís;2on RMLE;va desapareixer.
- 260.VICH,Enric;nascut el 19 de desembre de 1889,possiblement a Saragossa;Ier RMLE,soldat de 2ª classe,amb medalla d'identificació 22410;va morir el 17 de març de 1915 a Craonne.
- 261.VIDAL;ajudant.
- 262.VILA,Fidel;Ier RMLE,I^a companyia d'ametralladores;llicenciat,fou empleat al Credit Lyonnais a París.
- 263.VILAPLANA;RMLE;vivia a París l'any 1930.
- 264.VINCENT,Jules;RMA.
- 265.VINTRO,Ramón;Ier RMLE,3er batalló,II^a companyia,2ª secció.
- 266.VIÑUELA,Honoris;enrolat l'any 1914,Ier RMLE,soldat de 2ª classe,amb medalla d'identificació 26556;era amic d'en Ferrès-Costa i d'en Blaiz; va desapareixer el 28 de setembre de 1915.
- 267.VIVES I TRIBURCIO,Vicens;enrolat el 24 d'octubre de 1914 a Montpeller,2ª companyia d'ametralladores;va morir,però no s'indica a on ni quan.``.
- 268.VIVES;Ier RMLE,tinent.
- 269.CASAMAJOU(CASAMAO),Agustí;nascut a Bilbao el 8 de febrer de 1887;Ier RE,caporal,amb medalla d'identificació 26382;va morir el 9 de maig de 1915 a Neuville St. Waast.
- 270.GALANT,Manel;nascut a Alger(Marroc);Ier RMA,10ª companyia,amb medalla d'identificació 18411.Els seus pares eren catalans.
- "CATALANS DE FRANÇA":
- 1.ABADIE,Climent;nascut a Hérault,de pares catalans;Ier RE,4ª companyia,amb medalla d'identificació 21242;a l'acabar la guerra vivia a Bonjean.
- 2.AUSEILL,Enric;nascut a Perpinyà;Ier RMA.
- 3.AUZIROS,Miquel;possiblement va neixer a Perpinyà;enrolat l'any 1917 al RMLE,2on batalló;de pares catalans.
- 4.BERTRAND,Joan;nascut a Perpinyà;253 Inf,24 companyia,2ª secció.
- 5.BONAFONT;nascut al Rosselló;LE,tinent.
- 6.BROUSSE,Carles;nascut a Perpinyà;pilot aviador;va rebre la creu de guerra i tres palmes,dues forrageres;era advocat i possiblement fill d'en Emmanuel Brousse.
- 7.CRUSET,René;RMLE;català que vivia a París;mort o presoner al co-

mençar la guerra.

8.CABANES i GRAU;nascut a Ribesaltes;pare d'Ordino i mare d'Ansó.

9.CABANES I GRAU;germà de l'anterior.

10.CADENA;nascut a Ribesaltes;24 colonial,sargent.

II.CHAUVET I BREMONT,Horaci;nascut a Perpinyà;10é d'artilleria;segons el Dr. Solé i Plà era un "Patriota català.Periodista i polític eminent".

I2.COLL I BAIONA;nascut a Perpinyà;I42 Reg.;va morir,sense indicar-se a on ni quan;era fill de pares catalans i professor a les Escoles Franceses a Barcelona.

I3.DANYACH,Jaume(Pere de l'Alzina);comandant;mort el 1919,havia estat col-laborador de "Muntanyes Regalades".

I4.DELGADO,Jean;nascut a Barcelona,però nacionalitzat francès;enrolat voluntari el 2 de febrer de 1918.

I5.DELMAS,Marcel;nascut al Rosselló;Ier RME,I^a companyia,amb medalla d'identificació 26613.

I6.FONT,Camil Alexis;Ier RLE,companyia Hors Rang,soldat de 2ª classe;va morir el 12 d'octubre de 1918;va rebre la creu de guerra i dues estrelles de bronze;la seva medalla d'identificació era 41627.

I7.FRANCES,Vicents;nascut a Colliure;Armée d'Orient,sapador.

I8.GALCERAN I CHIVA,Rafel;nascut a Barcelona,però nacionalitzat francès.

I9.GARRETA,Bonaventura;nascut al Rosselló;fou fet prisoner.

20.GIRAL,Josep;rossellonès;I26é batalló territorial,soldat reservista.

21.GUERRAU,Josep;possiblement nascut a Perpinyà;Ier RMLE,10ª companyia

22.MIRALLES I FIGUERES,Pere;català nacionalitzat francès;Ier RMLE,2ª companyia,sargent,amb medalla d'identificació 20826;greument ferit el 17 d'abril de 1917,va ésser-li amputat un braç.

23. MITPOSILLI I SALESI, Bonaventura; nascut a Saillagase; enrolat al Reg. Territorial, 12ª companyia.
24. MONTSERRAT I MARTINEZ, Josep; nascut a Narbona, pares tortosins; 143 Reg. Inf., 10ª companyia, sector postal I40.
25. NABONNE, Esteve-Joan; francès de Barcelona; va morir el 27 de setembre de 1914 a Houvrais-sur-Meuse.
26. NICOLAU, Pere; nascut al Rosselló; 55 Inf; té la medalla dels voluntaris catalans.
27. PAGES I XATAR, Silvestre; rossellonès, 353 Reg. Inf. de línia, 21ª companyia, sargent.
28. PALMADA, Sylvain; nascut a Perpinyà; 85 d'artilleria; apadrinat pel Comitè.
29. PASCAL, Isidor; nascut a Perpinyà; Reg. Convoi-automobils, xofrer.
30. PAYET, Pere; nascut a San Llorens dels Sardans (Rosselló); 1er RMA, Armée d'Orient, 3er batalló de Zouaves.
31. PENON I FRADERA, Andreu; nascut a Carcassona; 503 Reg. Chars Blindés; pare d'Andorra i mare de Barcelona.
32. PERARNAU; nascut a Perpinyà; 1er RMLE, 11ª companyia, subtinent.
33. POENTIS, Lluís; nascut a Thuir; Armée d'Orient.
34. RICART, Josep; nascut a Bayes (Rosselló), pares al Empordà; 1er RMLE, 3er batalló, 10ª companyia, amb medalla d'identificació 38840.
35. RIEROLA, Josep; nascut a Perpinyà; 98 Inf., 1ª companyia d'ametralladores.
36. ROCA, Pere; rossellones; 343 i 279 Inf., caporal, sector postal I9I7.
37. SERRA, Josep; nascut a França; 2ª companyia d'ametralladores, soldat de 2ª classe, amb medalla d'identificació 24047.
38. SICART, Marcel; nascut a Perpinyà o Banyuls; metge auxiliar.
39. SOLER I FREIXA, Joan Antoni; nascut a Perpinyà el 3 de maig de 1897; 1er RMLE, 1ª companyia, caporal, amb medalla d'identificació 29404.; va morir el 5 de juliol de 1916.

- 40.TAURINYA,Esteve;nascut al Rosselló;I50 Inf. i 58 Inf.,33ª companyia.
- 41.TEIXIDOR,Josep;nascut a Cardunets,de pares catalans;2I5 inf.,20ª companyia,caporal,sector postal I07.
- 42.TEIXIDOR,Joan;nascut al Rosselló i germà de l'anterior;I63 inf.
- 43.VERNIS RIBELL,Joan;nascut a Barcelona,però nacionalitzat francès;8I inf.;va morir el 20 d'agost de 1914.
- 44.VINCENT,Juli;rossellones;Ier RMA,I2^a companyia.
- 45.CASTELL,Joan;nascut a Ceret;76 Reg. Inf.;va desertar.
- 46.MARTELL(o MARTEILL),Albert;el Dr. Solé i Plà assenyala que és català,però pel seu cognom i el règiment on s'inscriu pot fer pensar que sigui un català de França;Reg. aviació.
- 47.PUIG,Pau;nascut a Ceret;805 Inf. Metr.
- 48.SIMO I GABANDE,Bonaventura;nascut a Bell-Lloc l'any 1889;enrolat a Lyô el 1914,Ier RMLE,2ª companyia,amb medalla d'identificació 1743I.

"CATALANS "FILLS DEL PANCATALANISME":

- 1.AICHE,Vicens(segons el Patronato de Voluntarios Espanoles es diu Vicente Aisa);nascut a Vinaros l'any 1895;Ier RMLE,Ier batalló,2ª companyia;va ésser ferit tres vegades(1914-1915 i 1916).
- 2.ASTER,Andreu;nascut a Osca;RMLE,Ier batalló,I^a companyia,amb medalla d'identificació 46872;llicenciat.
- 3.BALLESTER,Ferran;nascut a Valencia;RMLE,3er batalló,II^a companyia,amb medalla d'identificació 38638.
- 4.BALLESTER,Pascual;nascut a Valencia;LE,3er batalló,II^a companyia,amb medalla d'identificació 38675;va morir el 26 d'abril de 1918;va rebre la creu de guerra i l'estel de bronze.
- 5.BARCELO,Rafel;nascut a Ciutat de Mallorca;RMLE,6ª companyia,soldat de I^a classe,amb medalla d'identificació 26352.
- 6.BARRAQUET,Antoni;nascut a Rojals (Alacant);Ier RMLE,amb medalla d'identificació 38795;llicenciat el 27 de març de 1919;va rebre la creu de guerra i estel de bronze.
- 7.BONAVENTURA,Vicens;nascut a Valencia;RLE,3ª companyia d'ametralladores,caporal,amb medalla d'identificació 18969;va morir el 18 de setembre de 1918;va rebre la creu de guerra ,4 estels de bronze i una d'argent.
- 8.BONET,Raimond;nascut a Castelló de la Plana;LE;llicenciat,viu a Hérault amb els seus pares.

9.BONET,Vicents;nascut a Alacant;Ier RMA,Orient,10ª companyia,amb medalla d'identificació 35804.

10.BOVER,Andreu;nascut a Mallorca;enrolat a Saida;Ier RLE,amb medalla d'identificació 15595.

II.BRUTUS I ALLES,Gilbert;nascut al Rosselló o vivint en aquest;és per aquest darrer motiu que entra en aquest apartat i no en el de "catalans de França";té medalla catalana.

12.CALPE,Jaime;nascut a Valencia;Ier RLE,9ª companyia,invalid per les ferides sofrertes a Belloy en Santerre.Segons el Patronato de Voluntarios Espanyoles era d'Hostafranchs,i tenia 19 anys.

13.CARLES,Francesc;nascut a Castelló de la Plana;Ier RE,2ª companyia,amb medalla d'identificació 20865.

14.COLOM I ARBONA,Antoni;nascut a Soller l'I de maig de 1885;enrolat l'any 1914,2on RE,2on batalló,6ª companyia,soldat de 2ª classe,amb medalla d'identificació 22485;va morir el 4 de juliol de 1916 a Belloy en Santerre;va rebre la creu de guerra i l'estel d'argent...

15.CASTELL,Francesc;nascut a Osca;Ier RE,26ª companyia,soldat de 1ª classe,amb medalla d'identificació 17140.

16.CEUMA I PUEY,Joaquim;nascut a Gandesa el 9 de juliol de 1886;enrolat a Perpinyà l'any 1915,Ier RE,amb medalla d'identificació 34316;va morir el 19 d'abril de 1917;va rebre l'estel vermell,estel de bronze.

17.CEUMA I PUEY,Josep;nascut a Gandesa;enrolat a Perpinyà,Ier RE,1ª companyia d'ametralladores,amb medalla d'identificació 16863;va morir el 4 de juliol de 1916 a Dompierre.

18.CID I PACHANT,Antoni;nascut a Xerta;enrolat l'any 1915 a Perpinyà,Ier RMLE,3er batalló,II^a companyia;no es sap si va morir.

19.CLAUDI,Francesc;nascut a Vinaròs;Ier RE,2ª companyia,amb medalla d'identificació 21610.

20.CURTO,Joan Batista;nascut a Xerta;enrolat l'any 1914 a Baiona;2ª companyia,soldat de 2ª classe,amb medalla d'identificació 24687;va

morir el 20 d'abril de 1917 a Amberive; va rebre la creu de guerra i l'estel de bronze.

21. ESTELLER, Vicente; nascut a Xerta; RMLE, 2on batalló, 6ª companyia, amb medalla d'identificació 36987; no es sap si va desertar.

22. FELIP, Antoni; nascut a Palma de Mallorca l'any 1876; Ier RLE, soldat de 2ª classe, amb medalla d'identificació 17181; va morir el 22 de juny de 1915.

23. FIGUEROLA, Josep; nascut a València; va morir a Belloy en Santerre.

24. FIGUEROLA, Vicente; nascut a València; enrolat l'any 1914 a Tolosa, Ier RE, 6ª companyia, soldat de 2ª classe, amb medalla d'identificació 34138; va morir el 7 de juliol de 1916; va rebre la creu de guerra i l'estel de bronze arrel de la seva mort a Belloy en Santerre.

25. FUSTER, Vicente; nascut a Cervera del Maestre (Castelló); Ier RLE, 3er batalló, amb medalla d'identificació 38019; llicenciat el 24 de juliol de 1919; va rebre la creu de guerra, l'estel de bronze i d'argent.

26. BELUDA, Germà; nascut a València el 4 d'octubre de 1888; LE, soldat de 1ª classe, amb medalla d'identificació 27694; va morir a Neville St. Waast.

27. GOMEZ I CALATAYUD, Antoni; nascut a Crevillente (Alacant) el 8 d'abril de 1889; Ier RLE, 1ª companyia, amb medalla d'identificació 4II69.

28. GRAMAGE, Enric Josep; nascut a València; enrolat el 24 d'agost de 1914, Ier RLE, 3ª companyia, sargent, amb medalla d'identificació 18975; va morir el 26 d'abril de 1918 a Hangard; va rebre la creu de guerra i dues estels de bronze i tres d'argent.

29. GUARDIOLA I TORNE, Gaspar; nascut a Floresta el febrer de 1874; Ier RLE, soldat de 2ª classe, amb medalla d'identificació 14016; va morir el 30 de setembre de 1916 a Souain.

30. IBARS, Pere; nascut a Alacant; Ier RMA, 10ª companyia, amb medalla d'identificació 18387.

31. JIMENEZ I MIRALLES, Josep; nascut a València l'I de juny de 1891; amb medalla d'identificació II845; va morir el 27 de novembre de 1919

a l'Hospital de Donera.

32.LAFONT,Carles;nascut a Valencia;Ier RMLE,I^a companyia.

33.LATORRE,Joaquim;nascut a Benabarre;Ier RMLE;va morir,però no s'indica ni a on ni quan.

34.LLOBERAS,Alfret;nascut a Mallorca;Ier RMLE,caporal,amb medalla d'identificació 26655;va morir el 9 de maig de 1915.

35.LLABRES;nascut a Mallorca;Ier RE.

36.VILANOVA,Francesc;nascut a Vinaròs;enrolat el 20 d'agost de 1914, RMLE,4ª companyia,soldat de I^a classe,amb medalla d'identificació 26595;va rebre la creu de guerra.

37.YERN,Josep;nascut a Eivissa;Ier RMLE,5ª companyia,soldat de 2ª classe,amb medalla d'identificació 38850;llicenciat el 4 de març de març de 1919,va rebre la creu de guerra i dues estels de bronze.

38.LLOMPART,Gabriel;nascut a Palma de Mallorca;Ier RMA.

39.LLORENS,Emili;2on RMLE,amb medalla d'identificació 27976;va ésser ferit greument el 30 de gener de 1915,amputant-se-li una cama.

40.VICENTS;nascut a Castelló de la Plana;Ier RMLE,soldat de 2ª classe

41.LLEYRO,Narbona;22 Inf,colonial mort el febrer de 1917 a Grimancoun

42.VERDU,Francesc;nascut a Alacant;Ier RMLE,soldat de I^a classe,amb medalla d'identificació 31820;mort el 24 de setembre de 1916 a Grecia.

43.VERA,Joaquim;nascut a Mallorca;Ier RMLE,amb medalla 22390.

44.TORRES I PINYA,Ricard;nascut a Xativa;Ier RMLE,7ª companyia.

45.MARTI,Josep;nascut a Cullera;enrolat l'any 1916,Ier RMLE,4ª companyia.

46.MAS RIBAS,Joan;nascut a Mallorca;3ª companyia,soldat de 2ª classe, amb medalla d'identificació 46909.

47.MENGUAL,Vicents;nascut a Valencia,tenia 27 anys;Ier RMLE,II^a companyia;va morir el 16 de gener de 1919.

- 48.MOLL, Josep;nascut a Palma de Mallorca;RMA.
- 49.MORA,Camil;nascut a Xixona(Alacant);Ier RMLE,soldat de 2ª classe, amb medalla d'identificació 31769;va morir el 2 de maig de 1915 a Orient
- 50.ORTS, Salvador;nascut a Cullera el maig de 1896;Ier RMLE,soldat de 2ª classe,amb medalla d'identificació 22572;va morir el 5 de maig de 1919 al Marroc.
- 51.PEREZ,Enric;nascut a Valencia;enrolat l'any 1914,Ier RMLE,companyia Hors Rang,amb medalla d'identificació 19243 o 17 243.
- 52.PONS;nascut a Mallorca,de pares catalans.
- 53.PORTELA;nascut a Valencia;Ier RMLE,batalló A,2ª companyia.
- 54.PUERTO I MOLINER,Blas;nascut a Valencia;Ier RMLE,10ª companyia, amb medalla d'identificació 36833;va desapareixer el 4 de juliol de 1916 al Somme.
- 55.REIG,Daniel;nascut a Valencia;Ier RMLE,II^a companyia,amb medalla d'identificació 264II o 39407;va rebre la creu de guerra i l'estel de bronze.
- 56.REAL;nascut a Valencia;Ier RMLE;va morir als Dardanels,però no s'indica quin any.
- 57.ROCA I SANS,Joaquin;nascut a La Jana,tenia 20 anys;enrolat el 5 d'octubre de 1915 a la Narbona,Ier RMLE,2on batalló,7ª companyia,amb medalla d'identificació 36493;llicenciat el 29 de novembre de 1917.
- 58.ROCAMORA,Francisco;nascut a Alacant;Ier RMLE,9ª companyia,soldat de 2ª classe,amb medalla militar 46615.
- 59.ROCHER I MINETO,Josep;nascut a Valencia;Ier RMLE,amb medalla d'identificació militar 26676.
- 60.ROVIRA,Francisco;nascut a Valencia;Ier RMLE,companyia Hors Rang, soldat de 2ª classe,amb medalla d'identificació 16036.
- 61.SABATER,Josep;nascut a Mallorca;Ier RMLE,amb medalla d'identificació 35216.
- 62.SALVADOR,Ramón;nascut a Mallorca,tenia 19 anys;Ier RMLE,2ª companyia.
- 63.SALVO,Valero;nascut a Valencia;Ier RMLE;va morir 20 d'abril de 1917,però al mateix temps s'assenyala que al 1918 es viu a Lyó.

- 64.SERBERA;nascut a Valencia;Ier RMLE,batalló D;va morir el 9 de maig 1915.
- 65.SIERRA,Manuel;nascut a Calasanz(Osca);enrolat el 12 d'octubre de 1914 a Carcassona,Ier RMLE,2ª companyia,3er sector,amb medalla d'identificació;va morir després d'ésser greument ferit el 14 d'octubre de 1917.
- 66.SILVESTRE,Manuel;nascut a Mequinença;Ier RMLE,26ª companyia,caporal.
- 67.SIMON,Joan;nascut a les Balears;companyia Hors Rang,caporal,amb medalla d'identificació I7431.
- 68.SOLANILLA,José;nascut a Osca;Ier RMLE,10ª companyia,soldat de 2ª classe,amb medalla d'identificació 42693.
- 69.TORRES,José;nascut a Alacant;3era companyia,soldat de 2ª classe,amb medalla d'identificació 28127.
- 70.TORRES,Rafael;nascut a Cullera;Ier RMLE,6ª companyia;no es sap segur si va desertar a Perpinyà.
- 71.VERDERA,Ernest;nascut a Vinaròs l'I d'abril de 1886;Ier RMLE,soldat de 1ª classe,amb medalla d'identificació I5859;va morir el 26 de setembre de 1915 a Souain;va rebre la creu de guerra i l'estel de bronze.

"VOLUNTARIS ESPANYOLS".

1. ABAT; nascut a Osca; enrolat l'any 1914.
2. ARAMBERI, Josep M.; nascut a Sant Sebastià; va perdre una cama i un ull.
3. ABELLAN, Antoni; nascut a Argelia; Ier RMLE, soldat de 2ª classe.
4. ABENOZA, Pascual; enrolat el maig de 1915, Ier RMLE.
5. ABIEZ, Ventura; Ier RMLE, a la 5^a o 2ª companyia.
6. ABIZANDA, Aureli; Ier RMLE, amb medalla d'identificació 26642; va morir el 18 de juliol de 1918, no es sap a on; va rebre la creu de guerra i un estel.
7. ABUNDIO, Toral; Ier RMLE, soldat de 2ª classe; va ésser ferit el 24 d'agost de 1918.
8. ACUNA, Lluís; RMLE, amb medalla d'identificació 41255; va ésser greument ferit el 10 de novembre de 1917.
9. AGUADO, Evaristo; nascut a Madrid; Ier RMLE, 1ª companyia, soldat de 2ª classe, amb medalla d'identificació 47988; llicenciat, treballava l'any 1924 a Barcelona.
10. AGUDO HERMOSO; soldat de 2ª classe; va morir 31 de maig de 1918.
- II. AGUILAR, Anastasi; nascut a Osca el 14 d'agost de 1892; Ier RMLE, soldat de 2ª classe, amb medalla d'identificació 26338; va morir el 19 de maig a La Targette.
- I2. AGUILAR, Joaquim; nascut a Saragossa, tenia 32 anys; LE, 7ª companyia, amb medalla d'identificació I6758.
- I3. AGUIRRE, Julio (segons el Patronato de Voluntarios Espanoles es diu Julian Aguirre).
- I4. AIBAR, Alejandro; Ier RMLE, soldat de 2ª classe; mutilat de guerra.
- I5. AIJES o AIGES, Antoni; nascut a Almeria; 2on RMLE, soldat de 2ª classe, amb medalla d'identificació I5900; va morir el 25 de setembre de 1915 a Souanin.

- I6.AIX;nascut a Valencia;9ª companyia;va desapareixer a Belloy en Santerre el 4 de juliol de 1916.
- I7.ALBOS,Pere;nascut a Encamp(Andorra);Ier RMLE.
- I8.ALBRES,Jaume;amb medalla d'identificació 3802I;llicenciat el 3 de setembre de 1919.
- I9.ALCALDE,Agustí(segons el Patronato de Voluntarios Espanyoles es diu Agustín Alcaide);nascut a Malaga;Ier RE,6ª companyia,soldat de 2ª classe,amb medalla d'identificació I7183(el Patronato de Voluntarios Espanyoles indica que es I7185);llicenciat el 13 de juliol de 1919.
- 20.ALCARAZ,Manuel;nascut a Murcia;soldat de 2ª classe,amb medalla d'identificació 24922.
- 21.ALCAYDE,Francisco;Ier RMLE,amb medalla d'identificació 49559;desaparegut al mar el 19 de novembre de 1918.
- 22.ALCAZAR,Josep;Ier RMLE,soldat de 1ª classe,amb medalla d'identificació I6836;va ésser ferit el 28 de setembre de 1915.
- 23.ALCAZAR;nascut a Granada;Ier RMLE,I^a companyia.
- 24.ALCOVER I NICOLAU,Julia;nascut a Calaceite el 16 de març de 1880;Ier RMLE,2ª companyia,soldat de 1ª classe,amb medalla d'identificació I9076;va ésser llicenciat.
- 25.ALDADO;Ier RMLE.
- 26.ALEGRE,Maximià;amb medalla d'identificació 46185;llicenciat el 7 d'agost de 1919.
- 27.ALEGRIA;enrolat l'any 1918 per a cinc anys,RMLE.
- 28.ALEGRIA,Lluís;Ier Estranger.
- 29.ALINS,Joan;soldat de 2ª classe;va morir el 19 de juliol de 1918.
- 30.ALIRA,Salvador;nascut el 17 de desembre de 1880;RMLE(després anà al 15 d'Inf.).
- 31.ALLARD;sargent major;després de la Champagne,fou tinent als Zouaves.

32.ALFONSO;Ier RMLE,II^a companyia,caporal,amb medalla d'identificació 42736.

33.ALONSO,Allera;soldat de 2ª classe,amb medalla d'identificació 4618I;va morir el 2 de maig de 1918;va rebre la creu de guerra i l'estel de bronze.

34.ALONSO,Antoni;nascut a Argelia,amb medalla d'identificació I7626.

35.ALONSO,Francesc;es presenta per reclutar-se el 8 de juny de 1918,essent rebutjat;el Dr. Solé i Plà es preguntava si era un desertor o un vividor.

36.ALONSO,Joan;nascut a la província de Guipuscoa;Ier RMLE,companyia Hors Rang,soldat de 2ª classe,amb medalla d'identificació 364II;a l'acabar la guerra es casà amb una vidua.

37.ALONSO,Joan;nascut a Irun;amb medalla d'identificació 4478I;llicenciat el 12 de març de 1919.

38.ALVAREZ,Manuel;nascut a Vigo;vell legionari.

39.ALVAREZ,Antoni;Ier RE,amb medalla d'identificació 46380;llicenciat el 29 de març de 1919.

40.ALVAREZ,Josep;nascut a Alacant;Ier RMLE,I^a companyia d'ametralladores,amb medalla d'identificació 26600.'

41.ALVAREZ,Josep;nascut a Argelia;LE,amb medalla d'identificació 27662;llicenciat el 29 d'octubre de 1915.

42.ALVAREZ,Josep Camil;Ier RMLE,soldat de 2ª classe,amb medalla d'identificació 24704;llicenciat el 3 de març de 1915.

43.ALVAREZ,Julia;Ier RMLE,amb medalla d'identificació 2909I;va morir el 28 de setembre de 1915,però no s'indica a on.

44.ALVAREZ,Lluis Enric;nascut a Xixó el 25 d'agost de 1879;enrolat l'any 1914 a París,amb medalla d'identificació 23560;va ésser ferit mortalment.

45.ALVAREZ,Hortensio;nascut a França o resident a França(no s'especifica);llicenciat el 16 de març de 1919,va rebre la creu de guerra i

l'estel de bronze.

46. ALVAREZ, Germán; nascut a Madrid; Ier RMLE, 1ª companyia; al setembre de 1918 era a Perpinyà a casa de Madame Buisson.

47. ALVAREZ, Ventura; nascut a Madrid; RMLE, 2ª companyia d'ametralladores i soldat de 1ª classe, amb medalla d'identificació 47789 o 47780.

48. AMBROS; nascut a Saragossa; Ier RMLE, 7ª companyia, soldat de 2ª classe, amb medalla d'identificació 46317.

49. AMER, Antoni; nascut a Mallorca; Ier RMLE, companyia Hors Rang, caporal, amb medalla d'identificació 15125.

50. AMIL, Marc; Ier RMLE.

51. "L'ANDALUS SAVI"; li va ésser trepanat el cap.

52. ANDAN, Jacques; Ier RMLE 23ª companyia, caporal, amb medalla d'identificació 10220. Possiblement era francès.

53. ANDRES, Bartomeu; nascut a Mallorca; Ier RMLE, 9ª companyia, soldat de 2ª classe, amb medalla d'identificació 47037.

54. ANDRES, Inocenci; nascut a Burgos. S'assenyala que era socialista.

55. ANDRES, Inocenci; nascut a Santurce; enrolat a França, Ier RMLE, amb medalla d'identificació 4173(8)I; va morir II de desembre de 1916.

56. ANDRES, Nicolau; enrolat a França, amb medalla d'identificació 38459; va morir el 27 d'abril de 1918.

57. ANFRUNS HERT, Miquel; va desapareixer el 20 de juliol de 1918 a Dommiers.

58. ANGEL, Juli Garcia; nascut a Argelia; Ier RE, soldat de 2ª classe, amb medalla d'identificació 12534; llicenciat el 7 d'octubre de 1915.

59. ANGEL ALIAS, Fernandez?; enrolat a França, amb medalla d'identificació 33059; va morir el 27 d'abril de 1918; va rebre la creu de guerra.

60. ANGELL, Francesc; Ier RE, amb medalla d'identificació 14472; llicenciat el 19 de maig de 1918.

61. ANICETO, Miguel; nascut a Argelia; LE, amb medalla d'identificació

I54I9; llicenciat el 10 de gener de 1917.

62. ANTONI, Daniel; Ier RMLE; a la fi de la guerra era a Belfort.

63. APARICO, Raspan?.

64. ARAGONES, Josep; Ier RE; medalla militar.

65. ARAGUAS, Nicolau; nascut a Marsella; Ier RMLE, batalló E, 3ª companyia; llicenciat, era a París. Araguas deia que era nascut a Alacant.

66. ARAMBURO, Eulogi; amb medalla d'identificació 18669; va morir el 28 de setembre de 1915.

67. ARANA, Josep Vicens; LE, amb medalla d'identificació 27713; llicenciat el 24 d'agost de 1914.

68. ARCAS; nascut a Santarcua el 14 d'agost de 1892; 2on RE, 6ª companyia, amb medalla d'identificació 14250.

69. ARCOS I SOLER, Emili-Lluis; nascut a Xixó l'any 1888; enrolat el 15 d'abril de 1915 a El Havre, Ier RMA.

70. ARGERTER; 2on RMLE, II^a companyia, sargent, amb medalla d'identificació 34951.

71. ARIAS, Fernandez; soldat de 2ª classe.

72. ARIAS, Josep; LE, soldat de 1ª classe, amb medalla d'identificació 32310; llicenciat el 31 de maig de 1918; va rebre la creu de guerra i 3 estels de bronze i una d'argent.

73. ARITTAT, Domenech; LE; enterrat a La Bargaire.

74. ARMEDEA, Pere; nascut a Fortuna el 5 de gener de 1893; soldat de 2ª classe, amb medalla d'identificació 31737; va morir a Morto-Bay el 22 de juny de 1915.

75. ARMUA; era vasc; Ier RMLE.

76. ARNAL, Felip; nascut a Osca; Ier RMLE, companyia Hors Rang, soldat de 1ª classe, amb medalla d'identificació 26886; va morir el 16 de setembre de 1918; va rebre la creu de guerra, tres estels de bronze, una vermella i una d'argent.

77. ARNAL, Lleó; RMLE, capellà protestant.
78. ARNARES, Francisco; nascut a Onso el 9 de desembre de 1878; va morir el 22 d'abril de 1916 a Oran.
79. AROCAS, Andreu; nascut a Albacete; Ier RMLE, 2ª companyia, caporal i cavaller de la Legió d'Honor, amb medalla d'identificació 16849; llicenciat.
80. ARAMBERRI, Josep; nascut a Sant Sebastià; 2on RMLE, soldat de 2ª classe, amb medalla d'identificació 24651; va rebre la creu de guerra amb palma.
81. ARREJOLA; 2ª companyia, soldat de 2ª classe, amb medalla d'identificació 26680.
82. ARRONIS, Pere; nascut a Murcia.
83. ARTEAGA, Lluís; va morir el juny de 1918.
84. ASCENSIA, Antoni; Ier RE, amb medalla d'identificació 46266; llicenciat el 18 de juliol de 1918.
85. ASMAR, Vicents; nascut a Alacant el 6 desembre de 1886; enrolat a França, Ier RE, amb medalla d'identificació 21275; va morir el 22 de maig de 1915.
86. ASTOCH I VIDAL, Francesc; nascut a Anguistrina; mort presoner dels alemanys, havia viscut a Barcelona.
87. ATECA, Joan; enrolat a Argelia, LE, amb medalla d'identificació 12928; llicenciat el 4 de febrer de 1916; va rebre la medalla colonial.
88. AURADA, Josep; Ier RMLE, 1ª companyia, sargent; mort a conseqüència de les ferides rebudes el 4 de febrer de 1917.
89. AVELLAN, Antoni; enrolat l'any 1915, Ier RMLE, Ier Batalló.
90. AYATS, Frederic; Ier RMLE, soldat de 1ª classe, amb medalla d'identificació 13762.
91. AYZA, Vicens; nascut a Castelló; Ier RE, amb medalla d'identificació 18271; llicenciat el 18 d'agost de 1919.

- 92.AZCON,Mariano;RMLE.
- 93.AZNAR,Pascual;soldat de I^a classe;va ésser hospitalitzat el I7 de maig de I9I8.
- 94.BABULA,Joan;Ier RLE,8ª companyia,amb medalla d'identificació 26282;va morir el 3I d'octubre de I9I6.
- 95.BAIXERES I RAMS,Francesc Ramón;Ier RE,caporal;va morir el maig de I924 a Sidi Bel Abbes.
- 96.BAL;II^a companyia,caporal,amb medalla d'identificació 427I6.
- 97.BALAGUE,Antoni;2on Reg. de Zouaves.
- 98.BALAGUE,Bartomeu;2on RMLE de Ier Est;vivia a Tolosa després de la guerra.
- 99.BALAO,Miquel;RLE,soldat de 2ª classe,amb medalla d'identificació 463I2;llicenciat I5 d'abril de I9I8.
- 100.BALDELLÓ,Miquel;nascut a Murcia;CID,soldat de 2ª classe,amb medalla d'identificació 462I7.
- 101.BALDELO,Amadeo;nascut a Grado;Ier RLE,10ª companyia.
- 102.BALERO,Agustí;RLE,soldat de I^a classe,amb medalla d'identificació I6905;llicenciat el 6 d'agost de I9I9,va rebre la creu de guerra.
- 103.BALTASAR,Bonifaci;RLE,soldat de 2ª classe,amb medalla d'identificació 45994;llicenciat el 28 d'abril de I9I9.
- 104.BALLESTER,Angel;va restar invàlid.
- 105.BALLESTER,Bautista;Ier RMLE,amb medalla d'identificació I7II5;greument ferit el 9 de maig de I9I5,perdent l'ull dret.
- 106.BALLESTER MARTINEZ;LE,amb medalla d'identificació 3829I;va morir el IO d'octubre de I9I8.
- 107.BANOS,Jesús-Nicolas;nascut a Murcia el 5 de maig de I889;enrolat a França l'any I9I5,RLE,5ª companyia,soldat de I^a classe,amb medalla d'identificació 36366;va morir el 28 d'abril de I9I8;va rebre la medalla militar,creu de guerra i palma.

- I08.BARES,Joan;nascut a S. Gaudens.
- I09.BARBAS;II^a companyia.
- I10.BARBER;II^a companyia,amb medalla d'identificació 36670.
- III.BARBERO,Vicent;Ier RE,companyia d'ametralladores,caporal,amb medalla d'identificació 25636.
- II2.BARELLA;caporal,amb medalla d'identificació 8243.
- II3.BARECIARTUA,Josep de;LE,I^a companyia d'ametralladores.
- III4.BARES,Lluís;nascut a Santa Maria el 15 de gener de 1887;enrolat el 23 d'agost de 1914 a Marsella,Ier RMLE;llicenciat el 18 de setembre de 1919.
- II5.BARO;Ier RE,9ª companyia.
- II6.BARON,Jorge;RMLE,caporal,amb medalla d'identificació I6057.
- II7.BARRABES;nascut a Teruel;Ier RMLE,batalló D;es creu que va morir el 9 de maig de 1915.
- II8.BARRAQUEL,Antoni;nascut possiblement a Cartagena;Ier RMLE;a l'acabar la guerra vivia a França.
- II9.BARRAQUIN;Ier RMLE.
- I20.BARRES;possiblement era aragonés,i tenia 32 anys;Ier RMLE,3er batalló;l'any 1919 vivia a Lyó.
- I21.BARRIENTOS;nascut a Valladolid;Ier RMLE,batalló D.
- I22.BARRIOS,Faustí;nascut a Hernani l'I de juliol de 1883;RLE,amb medalla d'identificació 25917;va ésser hospitalitzat el 31 de març de 1916.
- I23.BAS,Jaume;RLE,soldat de 2ª classe,amb medalla d'identificació I3618.
- I24.BELARES,Rodrigo;RMLE,companyia d'ametralladores,amb medalla d'identificació 39970.
- I25.BEASCOECHEA,Francesc;nascut a Amigorriaga;RMLE;vivia a París després de la guerra.
- I26.BECERA,Joan;RLE,soldat de 2ª classe;va ésser hospitalitzat el 28 d'abril de 1918.

- I27. DE BAU; companyia Hors Rang, sargent.
- I28. BELMONTE, Domenec; RLE, amb medalla d'identificació 51057; llicenciat el 26 de març de 1920.
- I29. BELMONTE, Francesc; nascut a Almeria; RLE, 9ª companyia, soldat de 2ª classe, amb medalla d'identificació 39381.
- I30. BELMONTE, Joan; Ier RE, batalló D, soldat de 2ª classe, amb medalla d'identificació I7042.
- I31. BELMONTE, Ricardo; nascut a Murcia; RLE, I^a companyia, soldat de 2ª classe, amb medalla d'identificació 39289.
- I32. BELTRAN, Sebastià; LE, amb medalla d'identificació 49802; llicenciat el 6 de desembre de 1919.
- I33. BELTRAN; nascut a Valencia; RMA; mort al desembarcar als Dardanels.
- I34. BELTRAN SOSPEDRO, Josep; RLE, soldat de 2ª classe, amb medalla d'identificació I8987; llicenciat l'I d'abril de 1919.
- I35. LARRUMBE; vascongat que s'enrolà amb el seu germà a Lyô, Ier RMLE. Segons el Dr. Solé i Plà no es va saber si aquest parell de germans van arribar al front. Veure en aquesta llista el "voluntari" nº 581.
- I36. BELLOS, Crist; RLE, soldat de 2ª classe, amb medalla d'identificació 37880; llicenciat el 18 d'octubre de 1915.
- I37. BENGOA; nascut a Madrid; Ier RLE.
- I38. BENGOECHEA, Hernán; vasc; batalló A; va morir el 9 de maig de 1915.
- I39. BERECIASTUA, José; nascut a Biscàia; I^a companyia d'ametralladores, caporal, amb medalla d'identificació 26293.
- I40. BEREZAITUA, Ramón; nascut a Durango; soldat de 2ª classe.
- I41. BEREN; II^a companyia.
- I42. BERENGUER, Silvestre; RLE, soldat de 2ª classe, amb medalla d'identificació 46055; llicenciat el 24 d'octubre de 1919.
- I43. BERGANZO; Ier RMLE, 2on batalló, 7ª companyia, corneta; ferit l'octubre de 1916.

I44.BERGAUZU,Felix;vasc;Ier RMLE,6ª companyia,amb medalla d'identificació 2II47;llicenciat.

I45.BERGE,Evarist;RLE,soldat de 2ª classe,amb medalla d'identificació 46046;va morir el 27 d'abril de 1918;va rebre la medalla militar i la creu de guerra de bronze.

I46.BERNAL,Francesc;RLE,amb medalla d'identificació I7534;llicenciat el 12 de juliol de 1916.

I47.BERNALDO DE QUIROS,Fernando;nascut a Cadis.

I48.BERNALDO DE QUIROS,Cristobal;nascut a la Republica Argentina;enrolat com a Argentí,va morir al Somme.Era fill de la marquesa de Campo Sagrado.

I49.BERNARDO DE LA PEDRAJA;RLE,soldat de 2ª classe,amb medalla d'identificació I7822;va morir el 27 de febrer de 1915.

I50.BERNARDOS.

I51.BERRA,Eugeni;LE,amb medalla d'identificació 28664;llicenciat el desembre de 1914.

I52.BERTAN;Ier RMA.

I53.BERTOLIN,Severi Macari;RLE,soldat de 2ª classe,amb medalla d'identificació 27680;va morir el 25 de desembre de 1918.

I54.BERTRAN;Ier RMA.

I55.BERTRAND,Pau;Ier RE,3ª companyia,amb medalla d'identificació I6463;va morir el 9 de maig de 1915,enterrat a St. Baudry.

I56.BERTRAMO,Pere;RLE,soldat de 2ª classe;va ésser hospitalitzat el 26 de juliol de 1918.

I57.BES ROYO,Agustí;nascut a Cinco olivas;RLE,soldat de 2ª classe,amb medalla d'identificació 36875;va morir el 4 de juliol de 1916.

I58.BESCALS,Enric;LE,amb medalla d'identificació 8I67;llicenciat el 23 d'octubre de 1915;va rebre la medalla del Marroc.

I59.BETTAR,Santiago;nascut a Melilla;2ª companyia d'ametralladores,soldat de 2ª classe,amb medalla d'identificació 46337.

- I60.BIORGUI,Jaume;Ier RE;mort i enterrat a la fossa d'Assemilliers.
- I61.BISCARRI;Ier RMA.
- I62.BLANC,Pere;RMLE,I^a companyia,amb medalla d'identificació 35270; va ésser greument ferit el 20 d'agost de 1917.
- I63.BLANCHARD,Josep;va morir,i fou enterrat al fossar de St. Baudry.
- I64.BLANCHART,Pau;II^a companyia,caporal,amb medalla d'identificació 42783;va morir el 26 d'abril de 1918.
- I65.BLANCHART;II^a companyia.
- I66.BLANCHARD;2on RMLE del Ier ESTR.,amb medalla d'identificació III55;va ésser greument ferit el 31 de desembre de 1914.
- I67.BLANES,Josep;nascut a Alacant;RLE,soldat de 2ª classe,amb medalla d'identificació I6542;va morir el 28 de setembre de 1915;va rebre la creu de guerra i l'estel de bronze.
- I68.BLAS,Benigno;nascut a Burgos;caporal.
- I69.BLASCO,Francesc;RLE,soldat de 2ª classe;hospitalitzat el 22 de juliol de 1918.
- I70.BLASCO BELLIDO,Josep;nascut a Castelló de la Plana;Ier RMLE.
- I71.BLASQUEZ,Manuel;RLE,soldat de 1ª classe,amb medalla d'identificació 42485;va rebre la creu de guerra i l'estel de bronze.
- I72.BOADELLA,Joaquim;LE;va morir al Marroc l'any 1925.
- I73.BOCINOS,Alonso;RLE,II^a companyia,soldat de 2ª classe,amb medalla d'identificació 27827;llicenciat el 7 de desembre de 1919;va rebre la medalla militar,creu de guerra i palma.
- I74.BOLTER,Enric;53 colonial,companyia Hors Rang.
- I75.BOLUDA,Angel;nascut a Alacant,tenia 37 anys l'any 1918;enrolat el 21 d'agost de 1914 a Avinyó,Ier RMLE,amb medalla d'identificació I8666;llicenciat.
- I76.BONAVENTURA,Eduard;Ier RMLE,I^a companyia,caporal.
- I77.BONET,Reinald;II^a companyia;evacuat per malalt.

- I78.BONILLA MAGRO(probablement sigui Luis Bonilla,nascut a Madrid,segons dades del Patronato de Voluntarios Espanyoles);enrolat el setembre de 1918,Ier RMLE,5ª companyia.
- I79.BONIQUET,Joan;desaparegut el 29 de setembre de 1915.
- I80.BONNEFONT;lloctinent.
- I81.BOROHIGA,Enric;vascongat;Ier RMLE.
- I82.BORRAS,Francesc;Ier Estrg,8ª companyia Marroc.
- I83.BORRAT,Francesc;Ier Estrag.Probablement sigui el mateix individu que l'anterior.
- I84.BOS;Ier RMLE,2ª companyia,amb medalla d'identificació 2I445.
- I85.BOVIER,Carles;desaparegut el 9 de maig de 1915.
- I86.BRAMBILLA,Carlos,RLE,amb medalla d'identificació 28I49;llicenciat el 20 d'octubre de 1914.
- I87.BRANXADELL,Pere Miquel;RLE,soldat de 2ª classe,amb medalla d'identificació 45I65.;va morir el 26 d'abril de 1918.
- I88.BRAZES,Edmont;nascut al Rosselló;4at de Zouaves.
- I89.BRETONES,Eladio;Orient,soldat de 2ª classe,amb medalla d'identificació 3I780;va desapareixer el 2 de maig de 1915.
- I90.BRIS,Josep;nascut a Valencia;2ª companyia d'ametralladores,soldat de 2ª classe,amb medalla d'identificació 45079.
- I91.BRISEMONT,A;no sap si es català o francès.Situat en aquesta llista per la seva manca total de definició.
- I92.BRO;Ier RMLE,amb medalla d'identificació 2I445;va morir,però no s'indica ni quan ni a on.
- I93.BROCA;Ier RE,caporal.
- I94.BRUÉL,Antoni;RLE,soldat de 2ª classe,amb medalla d'identificació I3647;va morir el 25 de setembre de 1915.
- I95.BRUNA,Josep Salvador Laurent;nascut a Garos el 2 de setembre de 1893;enrolat el 21 de desembre de 1914 a Ly6,amb medalla d'identificació 249I2.

- I96.BUENO,Ramón;enrolat a França,RLE,caporal,amb medalla d'identificació 26268;llicenciat el 31 d'agost de 1915.
- I97.BULDO I ODENA,Salvador;LE;va morir el 5 de juny de 1915.
- I98.BURES;II^a companyia.
- I99.BUSQUETS,E.A.;4^{at} RMLE,tinent.
- 200.CABALLERO,Fulgencio;nascut a Murcia;enrolat l'any 1916 o 1917,Ier Estrag.,3ª companyia;el 17 d'octubre de 1918 era a Perpinyà.
- 201.CABALLERO,Florenci;nascut a Oran el 24 de juliol de 1896;Ier RMLE,amb medalla d'identificació 45104.
- 202.CABALLERO,Julian;nascut a Cuenca,tenia 29 anys al 1919;Ier RMLE,2^a o 1ª companyia d'ametralladores,soldat de 2ª classe,amb medalla d'identificació 47989;llicenciat.
- 203.CABALLOS,Josep M^a,Ier RE,soldat de 2ª classe,amb medalla d'identificació 41232;va morir el 26 de novembre de 1918.
- 204.CABEZON,José;nascut a Logroño;Ier RMLE,7ª companyia,amb medalla d'identificació 36714;llicenciat el 28 de desembre de 1917;va rebre la medalla militar,creu de guerra i palma.
- 205.CALABIA PEREZ;nascut a Mallen;Ier RMLE;va acabar en un manicomio.
- 206.CALAZART;23ª companyia,
- 207.CALBO PLANAS,Joan;nascut a Alacant;RLE,soldat de 2ª classe;hospitalitzat el 22 de juliol de 1918.
- 208.CALDAGUES,Gabriel;Ier RMLE,amb medalla d'identificació 15705.
- 209.CALDERON GARCIA,Josep;observador a la 30ª companyia de compt.d'aerostats,sargent.
- 210.CALSADA,Jaume;Ier Estrag.,3ª companyia.
- 211.CALATAYUD I VADELL;LE.
- 212.CALVO,Juan;nascut a Alacant;Ier RMLE,soldat de 2ª classe,amb medalla d'identificació 26677;va rebre la creu de guerra i l'estel de bronze i d'argent.
- 213.CALLEJON,Manuel;Ier RLE,soldat de 2ª classe,amb medalla d'identi-

ficació 46103; llicenciat el 24 d'octubre de 1917.

214. CAMACHO, Hilari; Ier RLE, soldat de 2ª classe, amb medalla d'identificació 53022; llicenciat el 29 d'abril de 1919.

215. CAMARASA, Josep; nascut a Valencia.

216. CAMEO DELGAS, José; nascut a Saragossa; Ier RE, soldat de 2ª classe, amb medalla d'identificació 19119; va morir el 16 d'abril de 1918; va rebre la creu de guerra, estel de bronze i d'argent.

217. CAMPOY, José; Ier RMLE.

218. CAMPMANY, Tomás; RMLE, II^a companyia, amb medalla d'identificació 43090; va ésser greument ferit el 4 de juliol de 1916 a Belloy en Santarre.

219. CAMPOVERDE; Ier RMLE, 2ª companyia, amb medalla d'identificació 22840; desconeugut en el control del Ier RE.

220. CAMPOS, Juan.

221. CAMPOS, Pere; nascut a Albermela, tenia 26 anys; Ier RMLE, 2ª companyia.

222. CANALES, Lluís; RMLE, 6ª companyia, capità.

223. CANALES; Ier RMLE.

224. CAPDEVILA, Manuel.

225. CAPS, Sebastian; nascut a Alacant, Ier RMLE.

226. CAPUANO, Salvador; Ier RMLE, soldat de 2ª classe, amb medalla d'identificació 16756; llicenciat el 27 d'octubre de 1914.

227. CARACENA, Giordano; Ier RLE, soldat de 2ª classe, amb medalla d'identificació 17253; va morir el 9 de maig de 1915.

228. CARASIMOS; Ier RMLE, 3ª companyia.

229. CARBALLERO, Cecilio; nascut a Logronyo; Ier RMLE.

230. CARBO, Joaquim; enrolat l'any 1914, Ier RE.

231. CARBONERO, Nicolas; Ier RLE, soldat de 2ª classe, amb medalla d'identificació 30789; va desapareixer el 26 d'abril de 1918.

- 232.CARLES,Proper;RMLE,I^a companyia,caporal,amb medalla d'identificació 35239;li va ésser amputada la cama dreta.
- 233.CARMELO VELILLA;Ier RMLE,soldat de 2ª classe,amb medalla d'identificació 39904;llicenciat el 13 d'octubre de 1919.
- 234.CARMONA,Manuel;Ier RMLE,soldat de 2ª classe,amb medalla d'identificació 31740;va desapareixer el 28 d'abril de 1915.
- 235.CARO,Diego;nascut a Murcia;Ier RMLE,I^a companyia,soldat de 2ª classe;fou hospitalitzat el 21 de juliol de 1918.
- 236.CAROSSIO,Bartomeu;Ier RMLE,soldat de 2ª classe,amb medalla d'identificació 24370;llicenciat el 5 de novembre de 1914.
- 237.CARRERA,Francesc;RMLE,caporal,amb medalla d'identificació 26II8.
- 238.CARRILERO,Josep;Ier RLE,soldat de 2ª classe,amb medalla d'identificació 39865;va desapareixer el 15 de juny de 1917.
- 239.CARVAILLENA,Joaquim;Ier RMLE,soldat de 2ª classe,amb medalla d'identificació 36843;va desapareixer el 25 d'abril de 1918.
- 240.CASALS;possiblement es un desertor.
- 241.CASALS;Ier RMLE.
- 242.CASANO,Gasto;algerí-espanyol segons el Dr. Solé i Plà;Ier Reg. de Zouaves.
- 243.CASANOVAS,Pere;nascut a Soller(Mallorca);Ier RE,companyia Hors Rang,soldat de I^a classe,amb medalla d'identificació 23926.
- 244.CASELLES,Marcel;Ier RE;va morir el 8 de setembre de 1914.
- 245.CASERO,Fermin;Ier RMLE,sargent.
- 246.CASTANIO,Manuel;Ier RE,soldat de 2ª classe,amb medalla d'identificació 49837;llicenciat el 2 d'agost de 1919.
- 247.CASTANEDA,Antoni;Ier RMLE,soldat de 2ª classe,amb medalla d'identificació 16769;llicenciat el 20 de novembre de 1914.
- 248.CASTELL,Andreu;possiblement sigui vasc;Ier RMLE;va ésser ferit a Belloy en Santerre(segurament l'any 1916).
- 249.CASTELLANO,Lluis;Ier RMA,caporal;greument ferit el 12 d'octubre

de 1916, perdent una cama.

250.CASTILLO, Joaquim; Ier RMLE, soldat de 2ª classe, amb medalla d'identificació 17061.

251.CASTILLO I RIVERO, Josep; nascut a Santa Cruz de Tenerife; Ier RMLE va morir el 4 d'abril de 1917.

252.CASTILLO, Josep; Ier RE, soldat de 2ª classe, amb medalla d'identificació 34777; va morir el 4 de juny de 1917; va rebre la creu de guerra i dues estels de bronze.

253.CASTO ORAN; Ier RMLE, soldat de 2ª classe, amb medalla d'identificació 5935; va morir el 14 de maig de 1917.

254.CASTRO, Josep; nascut a Santander; Ier RMLE.

255.CATALA, Pau; el Dr. Solé i Plà es pregunta si existia dins la Legió

256.CAZORLA, Josep; Ier RMLE, amb medalla d'identificació 31592; llicenciat el 16 de setembre de 1916.

257.CEBALLOS, José; nascut a Cordoba; Ier RMLE, 3ª companyia, amb medalla d'identificació 41232; va morir el 26 de novembre de 1918 a Hangard.

258.CECILIA, Miguel; nascut a Murcia; CID, soldat de 2ª classe.

259.CEDRON, (Alvarez) Lluís; Ier RMLE, 2ª companyia d'ametralladores.

260.CEJUDO, Serafí; nascut a Briesa el 14 de setembre de 1895; Ier RMLE caporal, amb medalla d'identificació 16992; va morir a Sounain el 13 d'octubre de 1915.

261.CERISUELO, Josep; Ier RMLE, soldat de 1ª classe, amb medalla d'identificació 18613; llicenciat el 24 de juny de 1919; va rebre la creu de guerra i l'estel de bronze.

262.CERVANTES, Francesc; Ier RMLE, soldat de 2ª classe, amb medalla d'identificació 39927; llicenciat el 18 de desembre de 1919.

263.CERVERA; nascut a Valencia; va morir el 9 de maig de 1915.

264.CERVERA, Godofred; Ier RE, soldat de 2ª classe, amb medalla d'identi-

ficiació 46293; va morir el 26 d'abril de 1918.

265. CESANO, Llorens; Ier RMLE; mort (no es diu ni quan ni a on), i enterrat al fossar d'Assevillers.

266. CHANCHO, Fortunè; 3er de Zouaves.

267. CHAPERON; Ier RMLE, 2on tinent.

268. CHARRALDE I AGUERRIZABAL, Francesc; nascut a Vergara.

269. CHASTENET DE GIRY (malgrat el nom es clarament francès, el Dr. Solé i Plà el situa en l'apartat de "voluntaris catalans" i "espanyols"); 2on RE, lloctinent de reserva.

270. CHAUVET, Armand; RMLE, 3ª companyia, sargent, amb medalla d'identificació 3914.

271. CHAVARRIA; 44 colonial, Hors Rang.

272. CHAVES, Nestor; nascut el 21 d'agost de 1890; RLE, soldat de 2ª classe, amb medalla d'identificació 26669; va morir el 9 de maig de 1918 a Berthonval.

273. CHEHPELIADES, Gabriel; Ier RE, 12ª companyia, amb medalla d'identificació 33687.

274. CHICALDO; Ier RMLE, 2on batalló, subtinent.

275. CIRUELO; enrolat l'any 1916, Ier RMLE, 2ª companyia, amb medalla d'identificació 20975; va morir a Amberive, però no s'assenyala quin any.

276. CLOATRE, Miquel; RMLE, 3ª companyia, caporal, amb medalla d'identificació 12586; va ésser greument ferit el 9 de juliol de 1916.

277. CLOSA; Ier RMLE. Segons el Dr. Solé i Plà era "anarquista, no s'entenia amb ningú, predicant ses estranyeries l'enviaba tothom al botavant. Era terrassé, vivia a París".

278. CLOT; RMLE.

279. COBOS; andalus; RMLE.

280. COLIN, Dominique; 2on RMLE; va morir el 28 de setembre de 1915.

281. CENCIO; Ier RMLE.

- 282.COLOMINAS,Ramón;nascut a Costan,tenia 19 anys;Ier RMLE,Ier batalló, I^a companyia.
- 283.COLL,Amadeu;enrolat l'any 1910;Ier RMA,3er batalló,II^a companyia
- 284.COMBES;sargent;va morir al Somme.
- 285.COMPANYS I FERRER,Genar;mort a Cumieres.
- 286.COLOM;nascut a Mallorca;2on Estranger;va morir a Hangard
- 287.COLL,Francesc;Ier RMLE o I42 Inf.
- 288.CONESA,Pere;nascut a Murcia;Ier RE,companyia Hors Rang,soldat de 2ª classe,amb medalla d'identificació 35756.
- 289.CONESCO,Alexandre;RMLE,7ª companyia,amb medalla d'identificació 41872.
- 290.CORRAL,Emilio;nascut a Asturias;Ier RMLE,soldat de I^a classe;invalid.
- 291.CORRAL DIAZ;Ier RMLE,soldat de 2ª classe,amb medalla d'identificació 36620;llicenciat el 23 de gener de 1917.
- 292.CORSEI,Pere;RLE,soldat de 2ª classe,amb medalla d'identificació 29092;va morir el 6 de juliol de 1916.
- 293.CORTA(COSTA ?),Angel;Ier RMLE,soldat de 2ª classe,amb medalla d'identificació 28595;llicenciat el 10 de desembre de 1914.
- 294.CORTADA,Asencio;Ier RMLE,Ier batalló,I^a companyia,amb medalla d'identificació 50185;a la fi de la guerra vivia a París.
- 295.CORTAJERENA,Francisco;nascut a Guernica;Ier RMLE,companyia Hors Rang,soldat de 2ª classe,amb medalla d'identificació 26700.
- 296.CORTES;algerià;Ier RMLE,2ª companyia,amb medalla d'identificació 17169.
- 297.CORTES MARTINEZ,Francesc;Ier RMLE,soldat de I^a classe,amb medalla d'identificació 21252;llicenciat el 12 de novembre de 1918;va rebre

la creu de guerra, estel d'argent, palma i medalla militar.

298.COSCULLELO, Josep; Ier RE, 6ª companyia, amb medalla d'identificació 33372; va ésser greument ferit el 6 de març de 1915.

299.DEL COSO o DEL COTO; galleg o asturià; vell legionari de 1ª classe; va morir al Somme.

300.CREIXELL, Josep; 142 Inf.; a la fi de la guerra vivia a Anglaterra.

301.CRESPO I LOPEZ, Alexandre; nascut a Palencia; Ier RMLE, amb medalla d'identificació 30873; va ésser ferit al desembarcar als Dardanels.

302.CRESPO, Jaume; RLE, soldat de 1ª classe; hospitalitzat el 9 de juny de 1918.

303.DE LA CRUZ, Eduardo; nascut a Cuenca.

304.CRUZ TAVERNA; Ier RMLE, amb medalla d'identificació 26553.

305.CUADRILLERO; andalus; Ier RMLE, batalló C, 3ª companyia a Lyó.

306.CUBERES; CID, amb medalla d'identificació 35747.

307.CUBERO, Manuel; nascut a Osca, tenia 31 anys; Ier RMLE, sargent, amb medalla d'identificació 33092; va morir el 16 de març de 1915 a Frise.

308.CUELLO, August; Ier RLE, soldat de 2ª classe, amb medalla d'identificació 37682; va morir el 28 de setembre de 1915.

309.CURTO; va morir, però no s'indica ni a on ni quan.

310.CUESTA, Francesc; nascut a Santa Pola el 26 de desembre de 1890; RLE, soldat de 2ª classe, amb medalla d'identificació 21288; va morir el 13 de desembre de 1915.

311.DARNA, Josep Franc; RLE, soldat de 2ª classe, amb medalla d'identificació 16125.

312.DASI, Francesc; possiblement resident a l'Algeria; 333 Inf.; va desapareixer.

313.DAVELNY, Antoni; RLE, soldat de 2ª classe, amb medalla d'identificació 14809; va morir el 15 de setembre de 1918.

314.DAVIT; 10ª companyia.

- 315.DE GARAY,José;RLE,soldat de 2ª classe,amb medalla d'identificació I6962;va morir el 25 de gener de 1919.
- 316.DE LA CORTE,Llorens;RLE,soldat de 2ª classe,amb medalla d'identificació 28604;llicenciat el 5 de novembre de 1914.
- 317.DE LA CRUZ,Blas Lluis;RLE,soldat de 2ª classe,amb medalla d'identificació 47373;llicenciat el II d'octubre de 1919.
- 318.DELAHAYE,León;243 Reg. Inf.,23ª companyia.
- 319.DEL CORRO,Sacrament;RLE,soldat de 2ª classe,amb medalla d'identificació 24915;va morir el 4 de juliol de 1916.
- 320.DEL MONTE,Odtacero?;RLE,soldat de 2ª classe,amb medalla d'identificació 28605;llicenciat el 23 d'octubre de 1914.
- 321.DE LOS SANTOS VIVANCO,Josep;LE,sotinent,amb medalla d'identificació I722;llicenciat el I2 de desembre de 1918;va rebre la creu de guerra,palma,medalla militar.
- 322.DE MAURO,Serafí;RLE,soldat de 2ª classe,amb medalla d'identificació militar 28383;llicenciat el 20 d'octubre de 1914.
- 323.DEL VALLE,Fulgenci;RLE,soldat de 2ª classe,amb medalla d'identificació 2I6I2;llicenciat el I9 de novembre de 1914.
- 324.DE SEGURA,Albert;RLE,2ª companyia,sargent,amb medalla d'identificació 33328;va rebre medalla,creu de guerra,dues palmes i estel de bronze.
- 325.DE SAMPIGNY,Josep M^a;2on RMLE,capità.
- 326.DESPAS,Florentí;2on RMLE,capità;va ésser greument ferit el 9 de maig de 1915.
- 327.DIAZ;nascut a Mallorca;amb medalla d'identificació 280I4.
- 328.DIAZ,Emili;RLE,soldat de 2ª classe,amb medalla d'identificació 4982I;llicenciat 30 d'octubre de 1919.
- 329.DIAZ SANTO,Francisco;nascut a Huercal el I8 de desembre de 1892;RLE,soldat de 2ª classe,amb medalla d'identificació I8388;va morir el 22 de juny de 1915 a Morto Bay(Orient).

330.DIAZ,Rafael;RLE,soldat de 2ª classe,amb medalla d'identificació 38865.

331.DIAZ,Ramón;RLE,soldat de 2ª classe,amb medalla d'identificació 43927;va morir el 8 de setembre de 1918.

332.DIETA,Jaume;RMLE,companyia d'ametralladores,caporal,amb medalla d'identificació 16430;va ésser ferit el 2 de setembre de 1917.

333.DIEZ,Antonio;nascut a Burgos;RMLE,10ª companyia,amb medalla d'identificació 17884;va ésser ferit el 15 de setembre de 1918.

334.DIEZ,Carles;RLE,soldat de 2ª classe,amb medalla d'identificació 26529;llicenciat el 20 de febrer de 1919;va rebre la creu de guerra i l'estel d'argent.

335.DISLA I LAJORA,Carles;nascut a Tecla;enrolat l'any 1914 a Avinyó,1er RE,amb medalla d'identificació 71755;va morir sense que es sapiga on ni quan.

336.DOMENECH,Delfí;2on RE;greument ferit el 12 de maig de 1914 al Marroc,essent-li amputat el braç dret.Per la data sembla clar que no va lluitar en la Gran Guerra,tot i que el Dr. Solé i Plà l'inclou en les llistes de "voluntaris".

337.DOMINGO ROCA,Josep;3er RE,3er batalló,9ª companyia.

338.DOMINGUEZ I PEREZ,Juli;nascut a Saragossa;1er RE,I^a companyia d'ametralladores,sargent,amb medalla d'identificació 26690.

339.DOSTAL,Vinceslao;1er RE,tinent;va ésser ferit greument el 9 de maig de 1915 a l'atac dels Ouvrages-Blancs.

340.DUBOSC,Jordi;1er Reg de Zouaves,2^a d'ametralladores.

341.DUC,Alfred;1er RMLE,5ª companyia,amb medalla d'identificació 36861.

342.DUEZO,Jaume Francisco;RLE,soldat de 2ª classe,amb medalla d'identificació 3508;va morir el 17 de desembre de 1914.

343.DURA I FERRER,Agustí;nascut a Valencia;1er RME,7ª companyia,amb

medalla d'identificació 38147; llicenciat el 31 de desembre de 1919; va rebre la creu de guerra, dues estels de bronze.

344.DURAN, Francesc; nascut a Darnius; va morir el 22 de març de 1917.

345.DEYHA; Ier RMLE, 2ª companyia, amb medalla d'identificació 20887.

346.ECHAGUE I CABELLO, Felix; RMLE.

347.EIBAR, Alejandro; aragones; invàlit.

348.ELEUTERIO, Quintin; nascut a Santander; 2on RE, 2ª companyia, amb medalla d'identificació 26581.

349.EMO, Filibert Martí; nascut a Usera el 20 de novembre de 1892; enrolat a París, Ier RMLE, amb medalla d'identificació 30993; va morir el 22 de juny de 1915 a Morto Bay.

350.ERASO, Rafel; nascut l'I de setembre de 1886; Ier RMLE, sargent, amb medalla d'identificació 26525; va morir el 13 de maig de 1915 a Tilloloy; va rebre la creu de guerra i l'estel de bronze.

351.ERENA.

352.ERICE, Luis; va morir, però no s'indica ni a on ni quan. Només tenia constància de la seva existència el Patronato de Voluntarios Espanoles.

353.ESCIERES.

354.ESCRIBANO, Angel; Ier RMLE; va ésser ferit a la Champagne l'any 1917.

355.ESPIN, José; nascut a Murcia; Ier RMLE, 1ª companyia d'ametralladores, soldat de 2ª classe, amb medalla d'identificació 44776.

356.ESPINOS, Josep; era a Perpinyà el 18 de setembre de 1918.

357.ESPINOSA, José; nascut a Burgos; Ier RMLE, soldat de 1ª classe; va ésser ferit el juliol de 1918.

358.ESPOSITO, Jaume Daniel; nascut el 12 de gener de 1890; va morir el 28 de setembre de 1918 a Souain.

359.ESQUERRA, Joan de J.; Ier RMLE.

360.ESTEBAN, Julià; vell legionari, soldat de 2ª classe, amb medalla d'identificació 18244; llicenciat el 13 de febrer de 1918.

361.ESTELLA, Josep; amb medalla d'identificació 52258; llicenciat el 14

de febrer de 1919.

362. ESTELA; va ésser ferit al Somme.

363. ESTELLA, Fermí; era navarro; sembla que va desertar; possiblement el seu nom era fals.

364. ESTUNYA.

365. ERICE, Lluís; va morir, no es sap quan ni a on.

366. ESTEVE, Josep; 2on RE, capità.

367. ESTARELLA, Salvador; Ier RMA, tinent; va ésser greument ferit.

368. FADELLATS; 2ª companyia.

369. FARRATE; RMLE.

370. FARRE, Sebastià; Ier RMLE, soldat de 2ª classe, amb medalla d'identificació 52808; llicenciat el 8 de maig de 1919.

371. FARRES, Amadeo; RMLE, amb medalla d'identificació 43143; desmobilisat el 26 de gener de 1919; vivia a Fontenay.

372. FELIP, Adam; Ier RE, amb medalla d'identificació 24827.

373. FERNANDEZ, Antoni; Ier RMA, soldat de 2ª classe; li fou amputada la cama esquerra.

374. FERNANDEZ, Adjutorio; nascut a Burgos; Ier RMLE, Ier batalló, 3ª companyia, soldat de 1ª classe.

375. FERNANDEZ, Frederic; granadí; es casà a París l'any 1927.

376. FERNANDEZ, Federico; nascut a Cadis; 2ª companyia, soldat de 1ª classe, amb medalla d'identificació 26530.

377. FERNANDEZ, Guillem; nascut a Madrid el 24 de juny de 1896; Ier RMLE, soldat de 2ª classe, amb medalla d'identificació 31760; va morir el 20 de maig de 1915 a Morto Bay.

378. FERNANDEZ CASTRO, Joan; Ier RMLE, caporal, amb medalla d'identificació 13914; llicenciat.

379. FERNANDEZ, José, nascut a Badajoz; Ier RMLE, 1ª companyia, soldat de 2ª classe, amb medalla d'identificació 26531.

380. FERNANDEZ, Josep; Ier RE, tinent; greument ferit el 30 de desembre de 1914.

- 381.FERNANDEZ;Ier RMLE,3ª companyia.
- 382.FERNANDEZ I FERNADEZ,Inocenci;Ier RMA.
- 383.FERNANDEZ DE CORDOVA,Lluis;nascut el 8 de desembre de 1883,possiblement a Barcelona,tot i que no se sap si realment es mexicà;enrolat l'any 1914,Ier RMLE,sargent,amb medalla d'identificació 42720;va morir el 21 d'abril de 1917 a Auberive.
- 384.FERNANDEZ,Lluis;amb medalla d'identificació 28360.
- 385.FERNANDEZ,Manuel;nascut a Madrid;Ier RMLE,Ier batalló,companyia Hors Rang,soldat de 2ª classe,amb medalla d'identificació 23524;llicenciat el 28 d'abril de 1919.
- 386.FERNANDEZ,Melcior;nascut a Sta. Maria el 17 de juliol de 1896;Ier RMLE,soldat de 2ª classe,amb medalla d'identificació 30769;va morir el 13 de juliol de 1915 a Seddul Bahr.
- 387.FERNANDEZ,Toribio;Ier RMLE,soldat de 2ª classe,amb medalla d'identificació 46959;llicenciat el 3 d'agost de 1919.
- 388.FERNANDEZ DENYS(segons el Patronato de Voluntarios Espanyoles es diu FERNANDEZ MARCHAND);nascut a Valladolid;Ier RMLE,3ª companyia,soldat de 2ª classe,amb medalla d'identificació 39901.
- 389.FERNANDEZ;ier RMLE,2ª companyia.
- 390.FERNANDEZ;3er RMLE.
- 391.FERRER,Eugení;nascut a Sueca;Ier RMLE,4ª companyia.
- 392.FERRER,Rafel;Ier RMA,4^{at} batalló de Zouaves,4ª companyia;greument ferit el 30 de juny de 1915,li fou amputat un bras.
- 393.FERRER I CLOSAS,Francesc;Ier Estrag.;va morir el 9 de maig de 1915.
- 394.FERRER,Pascual;nascut a Saragossa,tenia 32 anys;Ier RMLE,Ier batalló,1ª companyia,soldat de 2ª classe.
- 395.FERRER,Rigobert;nascut a Valencia;Ier RMLE,4ª companyia,amb medalla d'identificació 38653;llicenciat.
- 396.FERRER-DURA;7ª companyia.

397. FIGUEROL, Vicens; Ier RMLE, companyia d'ametralladores.
398. PONT, Pedro; Ier Estrag..
399. FONTANELLA, Victor; Ier RMLE, 3ª companyia d'ametralladores, amb medalla d'identificació 42393; ferit greument el 31 d'agost de 1916 va perdre l'ull dret.
400. FRAILE, Santiago; nascut a Madrid; 10ª companyia, soldat de 2ª classe amb medalla d'identificació 42643.
401. FRANCISCO, Antoni; nascut a Murcia.
402. FRANCINO, Victor; Ier RMLE, soldat de 2ª classe, amb medalla d'identificació 24925; va morir el 9 de maig de 1915 a Berthonval.
403. FUENTES, Albert; Ier RMLE, soldat de 2ª classe, amb medalla d'identificació 46339; llicenciat el 8 d'agost de 1918.
404. FUENTES, Josep; Ier RMLE, soldat de 2ª classe, amb medalla d'identificació 26538; llicenciat el 25 d'octubre de 1916; va rebre la medalla colonial.
405. FUENTES RODRIGUEZ; Ier RMLE, caporal, amb medalla d'identificació 38467; llicenciat el 4 de novembre de 1919; va rebre la creu de guerra i l'estel de bronze.
406. GABARRET, Alfred; RMLE, 3er batalló, ajudant, amb medalla d'identificació I2544; va ésser greument ferit el 4 de juliol de 1916.
407. GADEA, Manuel; nascut a Valencia; Ier RLE, 2ª companyia, caporal, amb medalla d'identificació 34433.
408. GALLARD, Francesc Eduard; Ier RMLE, soldat de 2ª classe, amb medalla d'identificació 26712; va desapareixer el 9 de maig de 1915.
409. GALLARDI; Ier RMLE, caporal.
410. GALLARDO, Eugeni; andalus nat a París; enrolat l'any 1914, Ier RMLE, Ier batalló, caporal, amb medalla d'identificació 43050.
411. GALLEGOS IGLESIAS, Antoni; Ier RLE, soldat de 2ª classe, amb medalla d'identificació 46874; va morir el 18 de maig de 1918.
412. GALLEGOS, Joan; Ier RMLE.

- 413.GALLES;LE;enterrat al fossar de Nabrum(St. Baudry).
- 414.GAMENES,Tomas;nascut a Valencia;Ier RE,I^a companyia.
- 415.GANDILLA,Josep;nascut a Cantoria,tenia 20 anys;Ier RLE;va morir el 8 de maig de 1915 a Tchad.
- 416.GARAY;Ier RL Africa.
- 417.GARCES,Aquileo;nascut a Bolea(Osca) l'any 1898;enrolat el gener de 1915,2on RLE,10ª companyia,soldat de I^a classe,amb medalla d'identificació 36955;va morir el 3 de setembre de 1918;va rebre la creu de guerra i l'estel de bronze.
- 418.GARCIA,Alfredo;nascut a Bilbao;va morir,no es sap a on ni quan.
- 419.GARCIA,Andreu;Ier RLE,soldat de I^a classe,amb medalla d'identificació 213II;va morir 1'I de maig de 1918.
- 420.GARCIA DE LA FUENTE,Antoni;Ier RLE,soldat de 2ª classe,amb medalla d'identificació 17149;va morir 1'I d'agost de 1918.
- 421.GARCIA,antonio;nascut a OSca;Ier RMLE,companyia Hors Rang,soldat 2ª classe,amb medalla d'identificació 38674;va desapareixer a Picardia no es sap quin any.
- 422.GARCIA,antonio;nascut a Sta. Pola el 22 de juny de 1895;Ier RLE,26ª companyia(Orient),soldat de 2ª classe,amb medalla d'identificació 3III0;va morir el 6 d'abril de 1915 a Alexandria.
- 423.GARCIA,Carles;Ier RMA,II^a companyia,amb medalla d'identificació 30762;ferit el 7 de desembre de 1915,va perdre un ull.
- 424.GARCIA,Conrado;Ier RMLE,soldat de 2ª classe;va morir el 12 de juny de 1918.
- 425.GARCIA,Delfí;nascut a Soters,tenia 24 anys;Ier RMLE,soldat de I^a classe,amb medalla d'identificació 265I5;va morir el I4 de novembre de 1915 a Neuville Saint Vaast.
- 426.GARCIA,Domingo;castellà.
- 427.GARCIA,Doroteo;nascut a Ciudad Real;enrolat l'abril de 1917,Ier RMLE,10ª companyia,soldat de 2ª classe,amb medalla d'identificació

- 294I2; va morir el 17 d'abril de 1917; creu de guerra i estel de bronze.
- 428.GARCIA,Felix;nascut a Bilbao;Ier RMLE;invàlid.
- 429.GARCIA,Francisco;Ier RMA,soldat de 2ª classe,amb medalla d'identificació I7745;va morir el 18 de gener de 1917 a Orient,
- 430.GARCIA,Gabriel;nascut a Valencia,el desembre de 1892;enrolat el 15 d'agost de 1914 a Oran;Ier RLE,soldat de 2ª classe,amb medalla d'identificació 2I3I7
- 431.GARCIA,Germà;Ier RMLE,soldat de 2ª classe,amb medalla d'identificació 46378;va morir el 22 de gener de 1918.
- 432.GARCIA;va morir el 15 de juliol de 1916.
- 433.GARCIA,Joan;nascut a Madrid;Ier RMA,II^a companyia,amb medalla d'identificació 39245.
- 434.GARCIA,Juan;nascut a Valladolid;RMA?
- 435.GARCIA,Joan;bilbaí;Ier RMLE,soldat de 2ª classe,amb medalla d'identificació 2I430;va desapareixer el 9 de maig de 1915.
- 436.GARCIA,Josep;Ier RMLE,soldat de 2ª classe,amb medalla d'identificació 2I3I3;va morir el 9 de maig de 1915.
- 437.GARCIA,Luis;2on R Estrag,23ª companyia Marroc,vell legionari.
- 438.GARCIA,Manuel;oranes de pares andalusos.
- 439.GARCIA,Marcel.lí;Ier RLE,soldat de 2ª classe,amb medalla d'identificació I7679;llicenciat el 24 de febrer de 1919.
- 440.GARCIA,Ovidio;nascut a Asturias;Ier RMLE,6ª companyia,sargent,amb medalla d'identificació 388I9.
- 441.GARCIA,Pere;Ier RLE,2ª companyia,soldat de 2ª classe,amb medalla d'identificació 26306;va morir el 9 de juliol de 1916;va rebre la creu de guerra i dues estels d'argent.
- 442.GARCIA,Ramón;Ier RLE,soldat de 2ª classe,amb medalla d'identificació 36926;va morir el 3 d'octubre de 1916 a Burdeos.
- 443.GARCIA,Ricard;Ier RMLE,soldat de 2ª classe,amb medalla d'identi-

ficació 2I3I2; va desapareixer el 24 de juny de 1915.

444. GARCIA, Vicente; nascut a Madrid; Ier RLE, soldat de 2ª classe, amb medalla d'identificació 27668; llicenciat el 27 de gener de 1919; va rebre la creu de guerra, dues estels de bronze i dues d'argent.

445. GARCIA FLORIDO, Vicente; nascut a Badajoz; Ier RMLE, 2ª companyia.

446. GARCIA; Ier RE, 26ª companyia.

447. GARCIA BARRIOS; Ier RMLE, soldat de 2ª classe, amb medalla d'identificació 39245; va morir l'II d'abril de 1919.

448. GARCIA; II^a companyia.

449. GARCIA; vascongat; Ier RMLE; "Gran amic del diputat Sr Prieto", en paraules del Dr. Solé i Plà.

450. GARCIA; Ier RLE, 2ª companyia, amb medalla d'identificació 2I3I7.

451. LE GARGANT, Francesc; 2on Estrag, 2ª companyia, amb medalla d'identificació 25976.

452. GARINO AGUIMENDI, Maurici; nascut a Sant Sebastià el 19 de febrer de 1889; Ier RLE, soldat de 2ª classe, amb medalla d'identificació 24I86; va morir el 9 de maig de 1915.

453. GARRIDO; enrolat a darrera hora; Ier RMLE, 9ª companyia; "havia estat tinent a l'exercit espanyol, expulsat, i l'hi agradava molt el ví", segons el Dr. Solé i Plà.

454. GARRIDO GARABIS, Alberto; nascut a Cadis; Ier RMLE, 9ª companyia, soldat de 2ª classe, amb medalla d'identificació 38994; llicenciat el 26 de juny de 1919; va rebre la creu de guerra i dues estels de bronze.

455. GARRIGAS, Lluís; RMLE, tinent.

456. GASCON; Llucia; Ier RLE, soldat de I^a classe, amb medalla d'identificació I5054; llicenciat el 2 d'octubre de 1918.

457. GASCON, Vicente; Ier RMLE, I2^a companyia.

458. GASQUET, Lluc; nascut a Osca; Ier RMLE, soldat de 2ª classe, amb medalla d'identificació 20860.

459. GASTAMANZA.

460. GELIO, Antoni; Ier RLE, soldat de 2ª classe, amb medalla d'identificació I4698; llicenciat el 13 d'agost de 1918.

- 461.GENTIL, Antoni; Ier RMLE, caporal, amb medalla d'identificació 31639; va morir el 10 de febrer de 1917 a Toulon.
- 462.GEROSA, Francesc; Ier RMA; mort el 21 de setembre de 1916 a Orient.
- 463.GUERRA, Manuel; nascut a Madrid; enrolat el 24 d'agost de 1914.
- 464.GIL, Josep; Ier RLE, caporal, amb medalla d'identificació 21460, caporal; llicenciat el 14 de setembre de 1915.
- 465.GIL, Justi; Ier Estrag., 6é batalló, 21ª companyia d'Orient.
- 466.GILIBERT; Ier RMLE, II^a companyia.
- 467.GIMENEZ, Diego; Ier RMA, caporal, amb medalla d'identificació 4631; Li fou amputat un membre (no s'especifica quin) després de haver estat ferit greument l'I d'octubre de 1915.
- 468.GIMENEZ, Elias-Lluis; Ier RMLE, soldat de 2ª classe, amb medalla d'identificació; va morir el 28 de setembre de 1915.
- 469.GIMENO, Emili; Ier RMLE, soldat de 2ª classe, amb medalla d'identificació I6785; llicenciat 14 de novembre de 1914.
- 470.GINES, Ascensio; Ier RLE, soldat de 2ª classe, amb medalla d'identificació 27576; va morir el 28 de setembre de 1915 a Berthonval.
- 471.GIRARDO VARAS; Ier RMLE, caporal, amb medalla d'identificació 21662; va morir el 7 d'abril de 1915.
- 472.GOCHY; vasc; caporal.
- 473.GODONE; Ier RMLE, ajudant; va morir a Neuville St. Vaast (possiblement l'any 1915).
- 474.GOISE, Juli.
- 475.GOMEZ; Ier RLE, 2ª companyia, amb medalla d'identificació I7065.
- 476.GOMEZ, Enric; Ier RLE, soldat de 2ª classe.
- 477.GOMEZ, Froilan; nascut a Santander; Ier RLE, 3ª companyia, caporal; llicenciat, va rebre la creu de guerra.
- 478.GOMEZ, Josep; d'origen argelí; Ier RMLE; va morir el 2 de juny de 1918.
- 479.GOMEZ, Josep; nascut a Albacete el 17 de setembre de 1891; Ier RLE,

amb medalla d'identificació 2094; va desapareixer el 4 de juliol de 1916 a Belloy en Santerre.

480.GOMEZ,Liberator;nascut a Santander;Ier RLE,soldat de 2ª classe, amb medalla d'identificació 32508.

481.GOMEZ,Manuel;Ier RLE,3ª companyia,amb medalla d'identificació I6891.

482.GOMEZ,Thomas;nascut a Beni Arbeig el 15 d'abril de 1892;enrolat el 17 d'agost de 1914 a Argelia,amb medalla d'identificació I7065.

483.GOMILA,Joan;Ier RLE,soldat de 2ª classe,amb medalla d'identificació 49820;llicenciat el 24 d'octubre de 1919.

484.GONZALEZ,Albert;Ier RLE,sargent major,amb medalla d'identificació 6725;llicenciat el 23 de setembre de 1916;va rebre la medalla del Marroc i la medalla colonial.

485.GONZALEZ,Antoni;Ier RMLE,amb medalla d'identificació 26237.

486.GONZALEZ,Antoni;nascut a Zamora;Ier RLE,3ª companyia;a la fi de la guerra vivia a París.

487.GONZALEZ,Antoni;va morir a la Champagne.

488.GONZALEZ,Celestí;Ier RLE,soldat de 2ª classe.

489.GONZALEZ,Domingo;nascut a Astorga el 20 de gener de 1892;Ier RLE, 2ª companyia,amb medalla d'identificació 22575;a la fi de la guerra era a Nova York.

490.GONZALEZ,Domingo;8au de Zouaves,3er batalló,10ª companyia.

491.GONZALEZ,Joan;galleg.

492.GONZALEZ,José;nascut a Santander el 10 de maig de 1893;Ier RLE, 1ª companyia,soldat de 2ª classe,amb medalla d'identificació 27752 o 27552;va morir el 19 de setembre de 1918;va rebre la creu de guerra,estel d'argent,i cinc estels de bronze.

493.GONZALEZ,Josep;Ier RLE,soldat de 2ª classe,amb medalla d'identi-

ficació 52249; llicenciat el 28 de febrer de 1919.

494. GONZALEZ, Manuel; nascut a Santander; Ier RLE, soldat de 2ª classe, amb medalla d'identificació 24045; va morir el 9 de juliol de 1916 a Dompierre.

495. GONZALEZ, Matias o Joan; asturià; era pescador prop de Baiona.

496. GONZALEZ, Nicolau; Ier RLE, soldat de 2ª classe, amb medalla d'identificació 21539; va morir el 28 de setembre de 1915.

497. GONZALEZ AYLLON, Rafael; Ier RLE.

498. GONZALEZ, Secundino; nascut a Burgos; invàlid.

499. GONZALEZ (i Rios?); nascut a Murcia, tenia 45 anys; Ier RLE; va morir a la Champagne.

500. GONZALEZ; fill de l'ambaixador mexicà (Possiblement es refereix a l'ambaixador a Espanya).

501. GONZALEZ; germà de l'anterior.

502. GONZALEZ DEL HIERRO; Ier RMLE.

503. GONSALVEZ, Andreu; Ier RLE, soldat de 2ª classe; va ésser ferit el 21 de juliol de 1918.

504. GONZALO, Andreu; Ier RMLE, 10ª companyia.

505. GONZALO DE CORDOBA; nascut a Madrid; Ier RMLE.

506. GONZALVO, Faustí Justí; nascut a Osca el 16 de maig de 1884; enrolat l'any 1905 a Oran, 39 Reg. Inf.; amb medalla d'identificació 2795; va morir el 15 d'octubre de 1916 a Fleury.

507. GORGORIO, Antonio; tenia 35 anys quan va morir; Ier RLE, soldat de 2ª classe; va morir el 26 d'abril de 1918.

508. GRACIA, Enrique; nascut a Saragossa; Ier RMLE, Ier batalló, 2ª companyia, amb medalla d'identificació 36920; va rebre la creu de guerra.

509. GRACIA, Manuel; aragones nascut a França; enrolat l'any 1916, Ier RMLE, 6ª companyia, soldat de 1ª classe.

510. GRACIA, Marcel; RMLE; enterrat al fossar d'Assevillers.

5II.GRACIA,Marian;aragones,tenia 37 anys;Ier RLE,Ier batalló,4ª companyia.

5I2.GRAELLS,Llorens;Ier RLE,Iª companyia,soldat de 2ª classe,amb medalla d'identificació 43854;llicenciat el 20 d'agost de 1919.

5I3.GRANADO;andalus.

5I4.GRANADO,Victoria;Ier RMLE,soldat de 2ª classe,amb medalla d'identificació 38517;va desapareixer el 8 de juliol de 1916.

5I5.GRANELL,Domenec;Iª companyia.

5I6.GROULLO,Llorens;Ier RLE.

5I7.GUALDEZ,Josep;nascut el 27 d'octubre de 1886;Ier RMA,amb medalla d'identificació 38203;va morir el 25 de setembre a Petorak(Grecia).

5I8.GUALDO;Ier RMLE,2ª companyia,amb medalla d'identificació I7442.

5I9.GUARDIOLA,Francesc;nascut el 26 de desembre de 1894;Ier RMLE,soldat de 2ª classe,amb medalla d'identificació 3I667;va morir el 9 de maig de 1915.

520.GUASCH,Joan;Ier RLE,soldat de 2ª classe,amb medalla d'identificació 45987;llicenciat el 17 de març de 1919;va rebre la creu de guerra.

521.GUERRA,Manuel;IIª companyia.

522.GUERRA,Manuel;nascut a Oviedo el 20 de juny o juliol de 1878;enrolat a París el 23 d'agost de 1914,2on RLE,4ª companyia,sargent;va desertar.

523.GUILLEM;IIIª companyia.

524.GUILLEM,Angel;Ier RLE,soldat de 2ª classe,amb medalla d'identificació 46313;va morir el 18 de gener de 1918;va rebre la creu de guerra i l'estel de bronze.

525.GUILLO,Robert;Ier RMLE,sargent.

526.GUINDA,Carles.

527.GUTIERREZ,Joan-Felix;Ier RLE,soldat de 2ª classe,amb medalla d'identificació 22817;llicenciat el 27 de febrer de 1919.

- 528.HACHA,Miquel;Ier RMLE,soldat de 2ª classe,amb medalla d'identificació 52255;llicenciat el 24 de febrer de 1919.
- 529.HARAZA,Joan;Ier RMLE,caporal,amb medalla d'identificació 26243;va morir el 14 de maig de 1915.
- 530.HERBERT,Joan;RMLE;enterrat al fossar d'Asservilliers.
- 531.HEREDIA,Agustín;nascut a Malaga;3er RMLE,amb medalla d'identificació 32098;va morir l'any 1918;va rebre la creu de guerra i l'estel bronze.
- 532.HERMUA,Santiago de;caporal.
- 533.HERNANDEZ,Candido;LE,soldat de 2ª classe.
- 534.HERNANDEZ,Marian;nascut a Madrid;5ª companyia,soldat de 2ª classe i amb medalla d'identificació 36819.
- 535.HERNANDEZ,Victor;nascut a Valencia;3ª companyia.
- 536.HERRERA,Miquel;Ier RMLE.
- 537.HERRERA;sargent.
- 538.HERRERO,Fructuos;Ier RMLE,sargent,amb medalla d'identificació 36137;va morir el 14 de juliol de 1918;va rebre la medalla militar,creu de guerra,palma,estel de bronze,dues d'argent i una vermella.
- 539.HERRERO,Ignasi;nascut a Madrid el 21 de febrer de 1891;Ier RMLE,2ª companyia,soldat de 2ª classe,amb medalla d'identificació 26662;va morir el 14 de maig de 1915.
- 540.HERRERO ALBADAJO,Josep;nascut a Murcia,tenia 35 anys;enrolat l'any 1914,Ier RMLE,4ª companyia;llicenciat,vivia a Badalona.
- 541.HERRERO;Ier RMLE.
- 542.HIDALGO I CASTELLANO,Josep;nascut a Alacant;enrolat l'any 1917,Ier RMLE,1ª companyia,soldat de 2ª classe,amb medalla d'identificació 27919.
- 543.HIROUX,Leopold;243 infanteria,23ª companyia;sempbla que era francès apadrinat pel Comitè de Germanor amb els Voluntaris Catalans.

544.HUERTAS,Miquel;nascut a Bilbao;enrolat l'any 1914,Ier RMLE,Ier batalló,amb medalla d'identificació 21801;va morir a Hangard,però no es diu quin any.

545.HUERTAS,Pere;nascut a Salamanca;Ier RMLE,4ª companyia,soldat de 2ª classe,amb medalla d'identificació 27751;va morir el 17 d'abril de 1917 a Belloy en Santerre.

546.HUERTAS;Ier RMLE,10ª companyia.

547.IBANAS,Francesc;nascut a Almeria;Ier RMLE,6ª companyia,soldat de 2ª classe,amb medalla d'identificació 45987.

548.IBAÑES;Ier RMLE,2ª companyia,amb medalla d'identificació 17036.

549.IBAÑEZ,Julià;Ier Estrag,I^a companyia d'ametralladores.

550.IBAÑEZ,Raimundo;nascut a Granada;Ier RMLE,I^a companyia,soldat de 1ª classe,amb medalla d'identificació 18590.

551.IBAÑEZ,Murgia Julio;nascut a Bilbao el 5 desembre de 1896;enrolat el 8 de desembre de 1915 a Baiona;Ier RE,amb medalla d'identificació 36836.

552.IBARRA,Antoni;va morir,però no s'indica a on ni quan.

553.IBARRA,Manuel;Ier RMLE,soldat de 2ª classe,amb medalla d'identificació 47056;va morir el 30 de maig de 1918.

554.IERN,Josep;nascut a Eivissa;Ier RMLE,5ª companyia,soldat de 2ª classe,amb medalla d'identificació 38350;llicenciat el 4 de març de 1919;va rebre la creu de guerra i dues estels de bronze.

555.INARES,Joan Antoni;Ier RMLE,amb medalla d'identificació 31878;llicenciat el 17 de setembre de 1915.

556.INGUNZA,Román;nascut a Huelva.

557.IZQUIERDO,Just;Ier RMLE,soldat de 2ª classe,amb medalla d'identificació 24734;va morir el 26 de setembre de 1915 a Souain.

558.INIGO LOPEZ;Ier RMLE,soldat de 2ª classe,amb medalla d'identificació 26659;va morir el 8 de novembre de 1915 a Neuville St. Vaast.

- 559.JABEGA,Pere;Ier RMLE,amb medalla d'identificació 32258;va morir el 15 de setembre de 1918.
- 560.JAENADA,Antoni;Ier RMLE,amb medalla d'identificació 21321;va morir el 9 de maig de 1915.
- 561.JOFRE,J;sotinent que es feia passar per fill del general Joseph Joffre.
- 562.JOR,Alfons;enterrat al fossar de La Bargaine St. Baudry.
- 563.JULIO,Julian.
- 564.LACAMBRA,Antonio;nascut a Granada.
- 565.LACERGA,Josep;Ier RMLE,soldat de 2ª classe amb medalla d'identificació 31645;va desapareixer el 2 de maig de 1915.
- 566.LACHE,Joan;Ier RMLE,soldat de 1ª classe,amb medalla d'identificació 35254;va morir el II de març de 1917;va rebre la medalla del Ma-
- rroc.
- 567.LAFORA,Antoni;RMLE;va morir davant d'un hospital,no es sap quin, ni quan.
- 568.LAFORA,Josep;RMLE,amb medalla d'identificació 34621;va morir el 9 de juliol de 1916,possiblement a Picardia.
- 569.LAFUENTE,Ramón;RMLE,companyia d'ametralladores,amb medalla d'iden
- tificació 34945;va ésser greument ferit el 21 d'agost de 1917.
- 570.LAMARCA,Raimond;nascut a Ansó;soldat de 2ª classe;va morir,no es sap a on ni quan.
- 571.LANZO,Constantino;nascut a Osca.
- 572.LANTEGUY,Juan;nascut a Guipuscoa;companyia Hors Rang,soldat de 2ª classe,amb medalla d'identificació 26686.
- 573.LAPLANE,Charles;Ier RMLE,3ª companyia,soldat de 2ª classe.
- 574.LARA,Josep;Ier RMLE,soldat de 1ª classe,amb medalla d'identificació 33339;va morir l'I d'octubre de 1915 a Souain.
- 575.LA ROSA,Pere;2on RMA,companyia d'ametralladores.
- 576.LARRARE,Modest;Ier RMLE,soldat de 2ª classe,amb medalla d'iden-

tificació 27999; va desapareixer el 9 de maig de 1915.

577. LARRAÑAGA; vascongat; Ier RMLE; va morir el 9 de maig de 1915.

578. LARREIRA, Jordi; Ier RMLE, soldat de 2ª classe; va morir el 5 de maig de 1917.

579. LARRENA; navarro; Ier RMLE; el Dr. Solé i Plà es pregunta: "¿Serà en Jordi Larreina?".

580. LARRIBA, Joan; nascut el 29 de maig de 1892 possiblement a Tallra; Ier RMLE, soldat de 2ª classe, amb medalla d'identificació 18II4; va morir el 27 de setembre a Souain.

581. LARRUMBE; vascongat; enrolat a Lyô l'any 1914, Ier RMLE.

582. LASALA, Manuel; Ier RMLE, soldat de 2ª classe, amb medalla d'identificació 36876; va morir el 4 de juliol de 1916 a Belloy en Santerre.

583. LASCORT, Antoni; nascut a Osca el 25 de març de 1883; Ier RMLE; va morir el 5 de juliol de 1916 a l'hospital de Royaumont.

584. LASTERI, Juan; nascut a Guipuscoa; Ier RMLE, companyia Hors Rang, soldat de 2ª classe, amb medalla d'identificació 266II.

585. LASUEN, Jaume; 3eme batalló de Pompiers; el seu pare fou secretari de Don Carlos.

586. LATORRE I CASAMAJOR, Cecili i Manuel; nascut a Vigo el 22 de novembre de 1885; Ier RMLE, 1ª companyia, sargent, amb medalla d'identificació 8594; va morir el 14 de novembre de 1915 a Serbia.

587. LAURENT (Llorans?), Eduard; Ier RMLE, sargent, amb medalla d'identificació 2II08; va morir el 17 d'abril de 1917 a Auberive; va rebre la creu de guerra, dues estels de bronze i una d'argent.

588. LECERGA, Josep; Ier RMLE, amb medalla d'identificació 3I645; va desapareixer el 2 de maig de 1915.

589. LEDESMA, Valenti; nascut a Laguardia; Ier RMLE, soldat de 2ª classe.

590. LEON; Ier RMLE, ajudant.

591. LEON, Antoni; 2ª companyia, amb medalla d'identificació I72I7.

592. LEON, Rene; 39 Reg. Artilleria de campanya, 6ª companyia, brancandier.

593.LEON,Zoilo;nascut a Lleó;Ier RMLE,companyia Hors Rang,amb medalla d'identificació I6918.

594.LEQUERICA;madrileny;Ier RMLE,9^a d'ametralladores;l'any 1922 era a París.

595.L'ESTIERCOL;aragones;Ier RMLE.

596.LIAND;Ier RMLE,II^a companyia,sargent.

597.LILLO,Tomas Rafael;Ier RMLE,soldat de 2ª classe,amb medalla d'identificació 47613;va morir el 2 de setembre de 1918;va rebre la creu de guerra,palma i estel de bronze.

598.LILLO,Victorià;Ier RMLE,soldat de 2ª classe,amb medalla d'identificació 33516;llicenciat el 12 de juny de 1920.

599.LIRON,Adolf;RMLE,sargent major,amb medalla d'identificació 38520;va morir l'abril de 1917 a la Champagne.

600.LOPEZ,Alfons;Ier RMLE,soldat de 2ª classe,amb medalla d'identificació 38063;llicenciat l'II de gener de 1918.

601.LOPEZ,Antoni;andalua;RMA.

602.LOPEZ,David;nascut a Santander;7ª companyia,caporal,amb medalla d'identificació 38913.

603.LOPEZ,Diego;nascut a Cabo de Gata;22 reg. colonial;medalla militar.

604.LOPEZ,Eloy;nascut a Madrid;Ier RMLE;invàlid,vivia a París.

605.LOPEZ,Emilio;nascut a Oviedo;Ier RMLE,9^a i 10ª companyia,soldat de 2ª classe,amb medalla d'identificació 41393.

606.LOPEZ,Fortunato;nascut a Santander;7ª companyia,soldat de 2ª classe,amb medalla d'identificació 27856.

607.LOPEZ,Iñigo;de Castella la Vella;enrolat a París l'any 1914,Ier RMLE,batalló A,soldat de 2ª classe,amb medalla d'identificació 26559;va morir el 9 de maig de 1915.

608. LOPEZ NAVARRO, Joan; nascut a Lubrín el 24 d'abril de 1887; Ier RMLE, caporal, amb medalla d'identificació 16639; va morir el 9 de setembre de 1916 a Bahita (Grecia).
609. LOPEZ, Josep; nascut a Madrid; amb medalla d'identificació 39246.
610. LOPEZ, Manuel; nascut a Madrid; Ier RMLE, soldat de 2ª classe, amb medalla d'identificació 33819; llicenciat el 20 de febrer de 1919.
611. LOPEZ, Melchor; nascut a Madrid; enrolat l'any 1914, Ier RMLE; l'any 1921 treballava de barber a les afores de París.
612. LOPEZ, Melchor; nascut a Murcia; 3ª companyia, soldat de 2ª classe, amb medalla d'identificació 41544.
613. LOPEZ, Pau; Ier RMLE, soldat de 2ª classe, amb medalla d'identificació 16297; llicenciat el 20 d'agost de 1914.
614. LOPEZ, Ramón; Ier RMLE, soldat de 2ª classe, amb medalla d'identificació 15327; llicenciat el 29 de maig de 1919.
615. LOPEZ, Vicents; Ier RMLE, soldat de 2ª classe, amb medalla d'identificació 46345; llicenciat el 4 de desembre de 1918.
616. LOPEZ, Victoriano; nascut a Lleó; Ier RMLE, soldat de 2ª classe, amb medalla d'identificació 46888; llicenciat el 17 d'abril de 1919.
617. LOPEZ; Ier RMLE, sargent.
618. LOPEZ; 2ª companyia, amb medalla d'identificació 17191.
619. LORENTE; castellà; Ier RMLE.
620. LORENZO MARTINEZ, Miquel; nascut a Almeria.
621. LORENZO, Leandro; nascut a Gernadillo el 13 de març de 1885; Ier RMLE, soldat de 2ª classe, amb medalla d'identificació 35029; va morir el 27 d'abril de 1915.
622. LOROÑO, Elias; Ier RMLE, soldat de 2ª classe, amb medalla d'identificació 27747; llicenciat el 3 de febrer de 1915.
623. LOY, Albert; Ier RMLE, soldat de 2ª classe, amb medalla d'identificació 18401; llicenciat el 16 de març de 1915.

- 624.LUCAS,Pere;nascut a Jaen,tenia 27 anys;Ier RMLE,3ª companyia,soldat de 2ª classe,amb medalla d'identificació 38154;mort,o segons una altra fitxa es va llicenciar,rebent la creu de guerra i la medalla militar.
- 625.LUCAS,Tomas;nascut a Madrid;Ier RMLE,II^a companyia,soldat de 2ª classe,amb medalla d'identificació 39776.
- 626.LUQUE;nascut a Sevilla;llicenciat.
- 627.MADERAS,Josep;Ier RMLE,2ª companyia,amb medalla d'identificació 24761;llicenciat.
- 628.MAGRIZO;Ier RMLE,amb medalla d'identificació 22912;llicenciat.
- 629.MALRE,Alfons;RMLE,soldat de 2ª classe,amb medalla d'identificació 4III82.
- 630.MALDONADO,Mariano;Ier RMLE,soldat de 2ª classe,amb medalla d'identificació 2I330;va morir el 17 d'agost de 1918;va rebre la creu de guerra i l'estel de bronze.
- 631.MARC,Geroni;va morir el 22 de setembre de 1916.
- 632.MARIANI,Juan;2on RMLE,tinent;ferit el 28 de setembre de 1915.
- 633.MARI MAYOL,Juan;nascut a les Balears;Ier RMLE,I^a companyia d'ametralladores,soldat de 2ª classe;hospitalitzat el 23 d'agost de 1918. La seva medalla d'identificació era 4II47.
- 634.MARIN FERNANDEZ,Angel;Ier RMLE,soldat de 2ª classe,amb medalla d'identificació 48036;llicenciat el 13 de març de 1919.
- 635.MARIN SANCHEZ,Manuel;nascut a Murcia el 16 d'abril de 1879;enrolat el 8 de juny 1918 a Perpinyà,4ª companyia,amb medalla d'identificació 48402.
- 636.MARIN I PEREZ,Josep;ier RMLE;va desapareixer el 15 de juliol de 1915.
- 637.MARQUES,Gabriel;Ier RMLE,soldat de 2ª classe,amb medalla d'identificació I7III;llicenciat el 24 d'octubre de 1919.

- 638.MARSAL,Jaume;Ier RMLE,soldat de 2ª classe,amb medalla d'identificació 29136.
- 639.ZARAGOZA,Francesc;nascut a Alacant; va rebre la creu de guerra.
- 640.MARTI,Francesc;Ier RE,8ª companyia,amb medalla d'identificació 36087;ferit el 9 de juliol de 1916 a Belloy en Santerre.
- 641.MARTI,Josep;nascut a Terol;Ier RMLE,9ª companyia,soldat de I^a classe,amb medalla d'identificació 20997.
- 642.MARTI,Josep;9ª companyia,amb medalla d'identificació 21485;greument ferit a l'espatlla i el coll.
- 643.MARTI,Lluis-Alfred;RMLE,3er batalló,amb medalla d'identificació 41853.
- 644.MARTIN,Antoni;Ier RMLE;va morir a Picardia,però no s'indica l'any.
- 645.MARTIN;nascut a Madrid;Ier RMLE,2ª companyia;va morir el 13 de juliol de 1916 a Belloy en Santerre.
- 646.MARTIN,Fernand;2on RA,4ª companyia;va ésser greument ferit.
- 647.MARTIN,Francesc;RMLE,amb medalla d'identificació 36087;va ésser greument ferit el 9 de juliol de 1916 a Belloy en Santerre.
- 648.MARTIN,Joan Alfonso;Ier RMLE,soldat de 2ª classe,amb medalla d'identificació 16350;va morir el 6 de juny de 1915.
- 649.MARTIN;III^a companyia.
- 650.MARTIN,Salvador;nascut a Granada;companyia Hors Rang,soldat de 2ª classe,amb medalla d'identificació 27827.
- 651.MARTIN,Salvador;Ier RMLE,soldat de I^a classe,amb medalla d'identificació 43957;llicenciat el 5 de març de 1919;va rebre la creu de guerra i tres estels de bronze.
- 652.MARTINEZ,Antoni;Ier RMLE,soldat de 2ª classe,amb medalla d'identificació 17044;llicenciat el 17 de novembre de 1914.
- 653.MARTINEZ,Antoni;nascut a Madrid l'any 1892;Ier RMLE,I^a companyia amb medalla d'identificació 15230;va morir el 3 de juliol de 1916 a

Dompierre; va rebre la creu de guerra i l'estel d'argent.

654. MARTINEZ, Antoni; Ier RMLE, soldat de 2ª classe, amb medalla d'identificació 16803; llicenciat el 30 de novembre de 1916.

655. MARTINEZ, Antoni; Ier RMLE; va morir a Picardia.

656. MARTINEZ, Daniel; algerí; amb medalla d'identificació 46090.

657. MARTINEZ, Francesc; nascut a Almeria el 24 de setembre de 1895; Ier RMLE, soldat de 2ª classe, amb medalla d'identificació 31205; va morir el 24 de setembre de 1915 a Seddul-Bahr.

658. MARTINEZ, Francisco; nascut a Cartagena; Ier RMLE, soldat de 2ª classe, amb medalla d'identificació 28010; va morir el 24 de setembre de 1918.

659. MARTINEZ, Joan; Ier RMLE, amb medalla d'identificació 17478; va morir el 9 de febrer de 1916.

660. MARTINEZ, Joan; Ier RMLE; li deien "el Napoleó".

661. MARTINEZ, Joan; Ier RMLE, soldat de 2ª classe, amb medalla d'identificació 22590; llicenciat el 23 de maig de 1919.

662. MARTINEZ, Joaquim; Ier RMLE.

663. MARTINEZ, Josep; Ier RMLE, soldat de 2ª classe, amb medalla d'identificació 16925; llicenciat el 3 de setembre de 1915.

664. MARTINEZ; castellà; Ier RMLE; va ésser unes tres vagades al manicomio.

665. MARTINEZ, Josep; Ier RMLE, soldat de 2ª classe, amb medalla d'identificació 17388; llicenciat l'I de desembre de 1914.

666. MARTINEZ, Josep; tenia 27 anys; RMLE, 2ª companyia, tinent.

667. MARTINEZ, José; nascut a Vitoria; Ier RMLE, capità; llicenciat, era director de l'Oficina Francesa de Turisme.

668. MARTINEZ, Josep; Ier RMLE, amb medalla d'identificació 16648; va morir el 18 de novembre de 1915.

669. MARTINEZ, Juli; Ier RMLE, 1ª companyia, amb medalla d'identificació 23674.

670. MARTINEZ, Lucas; Ier RMLE, soldat de 2ª classe, amb medalla d'identificació I8328; llicenciat el 1er de novembre de 1916.
671. MARTINEZ, Manuel; Ier RMLE; llicenciat el 23 de maig de 1919; va rebre la creu de guerra i l'estel de bronze i d'argent.
672. MARTINEZ, Paul Lys; Ier RMLE, soldat de 2ª classe, amb medalla d'identificació I7186; llicenciat el 15 de desembre de 1916.
673. MARTINEZ, Tomas; nascut a Teruel; enrolat el 9 de setembre de 1914, Ier RMLE, 2ª companyia d'ametralladores, soldat de 2ª classe, amb medalla d'identificació I7396; llicenciat el 1er de setembre de 1919.
674. MARTINEZ; aragones; Ier RMA, camiller.
675. MARTINEZ; Ier RMLE, 2ª companyia, amb medalla d'identificació I9074.
676. MARTINEZ; 2ª companyia, amb medalla d'identificació I7062; llicenciat el 30 de novembre de 1916.
677. MARTINEZ; 2on RA, 4ª companyia; va morir, però no s'indica ni a on ni quan.
678. MARY, Josep; Ier RMLE, soldat de 2ª classe, amb medalla d'identificació 29669; llicenciat, va rebre la creu de guerra i l'estel de bronze.
679. MAS, James?; Ier RMLE, caporal, amb medalla d'identificació II226; va desapareixer el 16 de juny de 1915; va rebre la creu de guerra i l'estel d'argent.
680. MAS, Joan B.; nascut a la Vall de Bastanó; 2on RMLE; va desapareixer el 9 de maig (possiblement de 1915) a Berthonval.
681. MAS, Pere; nascut a Canillo; reg. de caballeria.
682. MAS, Salvador; Ier RMLE, amb medalla d'identificació 3III9; llicenciat el 15 d'octubre de 1915; va rebre la medalla del Marroc.
683. MAS; Ier RMLE, soldat de 2ª classe; va morir sense que sapiga quan i on.
684. MASCARILLA, Macario.
685. MASNOU; general de divisió; greument ferit el 12 de juliol de 1915 a Gallipolli; va rebre la creu de guerra i la Legió d'Honor.

- 686.MAT,Angel;Ier RMLE,soldat de 2ª classe,amb medalla d'identificació 21014;va desapareixer el 9 de maig de 1915.
- 687.MATEU,J;l'any 1920 era a Tolosa,on tenia un taller d'ebanisteria.
- 688.MAURA,Vicents;Ier RMLE,soldat de 1ª classe,amb medalla d'identificació 16801;llicenciat el 4 d'agost de 1919;va rebre la creu de guerra.
- 689.MAURE;III^a companyia.
- 690.MAURY I ARNAUD,Desitjat;80 reg. d'infanteria;va morir,sense sapiguer-se a on ni quan.Possiblement era francès.
- 691.MAURICI MONTELLES,Salvador;va neixer el 8 de novembre de 1877;enrolat el 22 d'agost de 1914,5^a companyia d'ametralladores.
- 692.MAUROSSI,Tomas;Ier RMLE,soldat de 1ª classe,amb medalla d'identificació 18949;llicenciat el 27 de gener de 1919;va rebre la creu de guerra i l'estel de bronze.
- 693.MAYBON,Honorat;23é Reg. d'Artilleria,sector postal 220.
- 694.MAYET,Antoni.
- 695MEDIERAS,Adolfo;va neixer a Punta Delgada l'any 1890;Ier RMLE,soldat de 2ª classe,amb medalla d'identificació 19318.
- 696.MELIC;Ier RMLE,Ier batalló,sargent.
- 697.MELLO BORGES;Ier RMLE,2ª companyia,soldat de 2ª classe,amb medalla d'identificació 27598;llicenciat el 15 de maig de 1916.
- 698.MENCHÉ,Marius;Ier RMLE,soldat de 2ª classe,amb medalla d'identificació 30654;va morir el 15 de desembre de 1914 o 1915.
- 699.MENENDEZ,Pau;Ier RMLE,soldat de 2ª classe,amb medalla d'identificació 34061;va morir el 12 de juny de 1918;va rebre la creu de guerra i l'estel de bronze.
- 700.MERCADER,Josep;Ier RMLE,soldat de 2ª classe,amb medalla d'identificació 39043;llicenciat el 18 de juliol de 1916.
- 701.MERCADO,Joan;Ier RMLE,soldat de 2ª classe,amb medalla d'identificació 19034;llicenciat el 12 de desembre de 1916;va rebre la creu de

guerra i l'estel d'argent.

702. MERENCIANO, Jaume; Ier RMLE, soldat de 2ª classe; va ésser hospitalitzat el 26 de juny de 1918.

703. MERINO, Gragorio; Ier RMLE.

704. MERINO, Marc; Ier RMLE, 3ª companyia, soldat de 2ª classe, amb medalla d'identificació 38861.

705. MERIOLA o MERIDA, José; nascut a Granada; Ier RMLE, 9ª companyia, soldat de 2ª classe, amb medalla d'identificació 46337.

706. MEZ, Claudi; aragones; Ier RMLE; mai es va sapiguer si va morir o no.

707. MEZO I PICAO, Froilan; nascut a Callao; Ier RMLE; va morir, però no s'indica ni quan ni a on.

708. MEZT, Joan; LE; enterrat al fossar de St. Baudry.

709. MILLAN MOZO; nascut a Valladolid; Ier RMLE, I^a companyia, soldat de 2ª classe, amb medalla d'identificació 4I326; va ésser ferit greu.

710. MILLAT, Manuel Antoni; Ier RMLE, soldat de 2ª classe, amb medalla d'identificació 49959; llicenciat 31 d'octubre de 1918; medalla militar.

711. MILLAT, Pau; nascut a Encamp; Reg. Artilleria.

712. MIMO, Josep; exèrcit anglès.

713. MIQUELA DE LA PEÑA; Ier RLE.

714. MIQUELEZ, Miquel; Ier RE, amb medalla d'identificació 27I54 o 27I34; va morir, segurament, el 9 de maig de 1915.

715. MIRA I PASTOS, Angel; nascut a Valencia; Ier RMLE, I^a companyia.

716. MIRANDA, Josep; Ier RMLE, soldat de 2ª classe, amb medalla d'identificació I8722; va desapareixer el 9 de maig de 1915.

717. MOLINARY; Ier RMLE.

718. MOLINARO, León; nascut a Soria; Ier RMLE, II^a i I2^a companyia, amb medalla d'identificació 2I472; llicenciat.

719. MOLLA o MOYA; Ier RMLE, caporal, amb medalla d'identificació 23494;

llicenciat el 8 de maig de 1915.

720. MONDEJAR, Josep; nascut a Murcia; Ier RMLE, Ier batalló, I^a companyia.

721. MONTANA; aragones; Ier RMLE; va morir al Somme.

722. MONTANE, Manuel; va rebre la creu de guerra, estel de bronze i d'argent.

723. MONTANE ANGUERA; LE; va morir el 10 de novembre de 1918.

724. MONTANE, Manuel; Ier RMLE, soldat de 2ª classe, amb medalla d'identificació I4765; llicenciat el 2 d'agost de 1918; va rebre la creu de guerra i l'estel d'argent.

725. MONTAÑA, Ramón; Ier RE, batalló D, 2ª companyia, amb medalla d'identificació 26602; greument ferit el 9 de maig de 1915.

726. MONTANYA, Damià; Ier RMLE, soldat de 2ª classe, amb medalla d'identificació I7047; llicenciat el 27 de setembre de 1914.

727. MONTERO, Josep; Ier RMLE, soldat de 2ª classe, amb medalla d'identificació 37883; llicenciat el 17 de setembre de 1919.

728. MONTESINOS, Conrad; Ier RMLE.

729. MONTIEL, José; nascut a Murcia; Ier RMLE, 2ª companyia, soldat de 1ª classe, amb medalla d'identificació 26532.

730. MONTAÑA GARCIA, Manuel; nascut el 21 de març de 1888; Ier RMLE, soldat de 2ª classe, amb medalla d'identificació 26624; va morir l'I d'octubre de 1919.

731. DEL MORAL, Dionisio; Ier RMA, I^a companyia d'ametral·ladors.

732. MORATO, Martí; Ier RMLE, soldat de 2ª classe, amb medalla d'identificació 26633; va desapareixer el 9 de maig de 1915.

733. MORE, Francisco; nascut a Vilaseniu; Ier RMLE, 2ª companyia d'ametral·ladors, soldat de 2ª classe; va rebre la creu de guerra.

734. MORENO, Josep; castellà o vasc; LE, 4^a i 2ª companyia.

735. MORENO, Enric i/o Juan; 2on RMLE, ajudant, amb medalla d'identificació 342I7; li fou amputat el bras esquer i un dit de la mà dreta.

736. MORERA, Joaquim.

737. MORET, Robert; sargent major; va morir a Hangard.
738. MORIN, Andres; Ier RMA; greument ferit el 2 de juny de 1915.
739. MORENO SANS, Ferran; nascut a Salas de los Infantes el 30 de maig de 1889; Ier RMLE, soldat de 2ª classe, amb medalla d'identificació 26851; va morir el maig de 1915 a La Targette.
740. MORENO, Josep; nascut a Murcia; CID, amb medalla d'identificació 38831.
741. MORO, Pasqual-Joan; nascut l'II de setembre de 1895, soldat de 1ª classe, amb medalla d'identificació 17163; va morir el 24 de setembre de 1916 a Pesornica (Grecia).
742. MOROT, Lleó; Ier RMLE, soldat de 2ª classe, amb medalla d'identificació 49365; llicenciat el 17 de març de 1919.
743. MORTE, Vicents; Ier RMLE, amb medalla d'identificació 21633 o 36923; llicenciat el 9 de gener de 1915, va morir el 2 de maig de 1919.
744. MUNANA, Julia; Ier RMLE, 1ª companyia, soldat de 2ª classe, amb medalla d'identificació 46544; va morir el 18 de juliol de 1918.
745. MUÑOA, Ignacio; nascut a Sant Sebastià; Ier RMLE, companyia Hors Rang, soldat de 2ª classe, amb medalla d'identificació 43028.
746. MUÑOZ, Enrique; nascut a Valencia; Ier RMLE, 3ª companyia d'ametraladores, soldat de 2ª classe, amb medalla d'identificació 27634.
747. MUÑOZ, Felip; Ier RMLE.
748. MUÑOZ, Martí; Ier RMLE, soldat de 2ª classe, amb medalla d'identificació 17743; llicenciat el 14 de novembre de 1915.
749. MUNTANE, Manuel; Ier RMLE, soldat de 2ª classe, amb medalla d'identificació 50628; va morir el 10 de novembre de 1918.
750. MUR, Josep; Ier RMLE, caporal, amb medalla d'identificació 18973; llicenciat el 24 de juliol de 1919; va rebre la creu de guerra i l'estel de bronze.
751. NADAL, Vicents; Ier RMLE, soldat de 2ª classe, amb medalla d'identificació 49894; llicenciat el 23 de febrer de 1919.

- 752.NAVARRA, Josep M^a;Ier RMLE,soldat de 2ª classe,amb medalla d'identificació 48085;llicenciat el 16 de gener de 1920.
- 753.NAVARRO ZANON;LE;va morir el 26 d'agost de 1917.
- 754.NAVARRO,Alfons;Ier RMLE,soldat de 2ª classe,amb medalla d'identificació 38389;llicenciat el 23 de maig de 1919.
- 755.NAVARRO,Carles;amb medalla d'identificació 33421;llicenciat el 3 de desembre de 1918;va rebre la creu de guerra.
- 756.NAVARRO PEREZ,Emili;Ier RMLE.
- 757.NAVARRO,Josep;nascut a Almeria el 7 de setembre de 1874;Ier RMLE,soldat de 2ª classe,amb medalla d'identificació 36424;va morir el 4 de juliol de 1916 a Belloy en Santerre.
- 758.NAVARRO,Julia;Ier RMLE,soldat de 2ª classe,amb medalla d'identificació 35818.
- 759.NAVARRO,Llorens;Ier RMLE,soldat de 2ª classe,amb medalla d'identificació 26663;va desapareixer el 9 de maig de 1915.
- 760.NAVARRO,Lluis Pau;Ier RMLE,soldat de 2ª classe,amb medalla d'identificació 39023;va morir el 13 d'octubre de 1918.
- 761.NAVARRO,Sandalio;navarres;va morir,però no s'indica on ni quan.
- 762.NAVARRO,Salvador;RMLE.
- 763.NAVARRO;castellà;RMLE;va perdre un braç.
- 764.NAVARRO CALVO;Ier RMLE,soldat de 2ª classe.
- 765.NAVARRO,Tomas;nascut a Bilbao;Ier RMLE.
- 766.NAVIO,Horaci;Ier RMLE,6ª companyia.
- 767.NICOLAS;LE,comandant.
- 768.NICOLAU,Andreu;nascut a Osca,tenia 18 anys;Ier RMLE,3er batalló,
II^a companyia,amb medalla d'identificació 38549.
- 769.NICOLAS,Ferran;RMLE;va morir a Hangard.
- 770.NICOLAU,Juan Josep;Ier RMA,soldat de 1ª classe,amb medalla d'identificació 13119.
- 771.NOVERRO JAMITS.

- 772.NONO,Manuel;nascut a Sta. Maria el 5 de gener de 1894;Ier RMLE,soldat de 1ª classe,amb medalla d'identificació 26122;va rebre la creu de guerra i l'estel de bronze;va morir a Souain.
- 773.NUNEZ,Juli;Ier RMLE,soldat de 2ª classe,amb medalla d'identificació 20292;llicenciat el 30 de maig de 1915.
- 774.NUÑEZ;castellà;Ier RMLE.
- 775.N (?);Ier RMLE;segons el Dr. Solé i Plà era nervios i tartamut.
- 776.OBRADOR I ROIG,Joan;Ier RMLE,soldat de 2ª classe,amb medalla d'identificació 47796;va morir el 15 de maig de 1918.
- 777.OCHONER;caporal.
- 778.OCHOA,Pere;enrolat el 24 d'agost de 1914,Ier RMLE.
- 779.OCTOBON;Ier RMLE,8ª companyia,sotinent.
- 780.OCTOBORI;243 Inf.;tinent.
- 781.OGEA MONTENEGRO,Antoni;nascut a San Claudio el 30 de juny de 1882,Ier RMLE,soldat de 1ª classe,amb medalla d'identificació 13482;va morir el 21 de juny de 1916 al Marroc.
- 782.OJALVO,Enric;2on RMLE,amb medalla d'identificació 32346.
- 783.OLIVA,Nicolau;Ier RMLE,soldat de 2ª classe,amb medalla d'identificació 35370;llicenciat el 23 de maig de 1917;va rebre la creu de guerra,medalla del Marroc i estel de bronze.
- 784.OLIVAR,Francesc;Ier RMLE,Ier batalló,3ª companyia.
- 785.OLIVARES,Felip;Ier RMLE,soldat de 2ª classe,amb medalla d'identificació 21417;va morir el 9 de juliol de 1915.
- 786.OLIVERAS,Josep;Ier Etrg.;el 16 de setembre de 1918 era a Perpiñà.
- 787.OLIVARES,Martí;nascut a Cartagena;Ier RMLE,soldat de 2ª classe,amb medalla d'identificació 17399;llicenciat el 15 de novembre de 1915.
- 788.OLIVER,Adolfo;Ier RMLE,soldat de 2ª classe,amb medalla d'identificació 26503;llicenciat el 24 d'octubre de 1919.
- 789.OLIVER,Pere;Ier RMLE,soldat de 2ª classe,amb medalla d'identifi-

cació 46I30; llicenciat el 24 d'octubre de 1919.

790. OLIVERO, Joan B; Ier RMLE, soldat de 2ª classe, amb medalla d'identificació 3249I; llicenciat el 30 de maig de 1915.

791. OJALVO, Enric; 2on RM del Ier Etrag, amb medalla d'identificació 32346.

792. ONCINA I PERRO, Vicens; nascut a Alacant el 27 de setembre de 1878; enrolat el 26 d'agost de 1914 a l'Algeria, amb medalla d'identificació 17223.

793. ORRIBE, Josep; nascut a Cartagena; Ier RMLE, soldat de 2ª classe.

794. ORTEGA, Ciril; Ier RMLE, caporal, amb medalla d'identificació I2552; llicenciat el 25 de desembre de 1915.

795. ORTEGA, Francesc; 2on RMA, 6ª companyia, soldat de 2ª classe.

796. ORTEGA, Joan; Ier RMLE, soldat de 2ª classe.

797. ORTEGA I PEREZ, José; nascut a Madrid; Ier RMLE, 2ª companyia d'ame-tralladores, caporal, amb medalla d'identificació 34399; va morir el 15 de setembre de 1918; va rebre la creu de guerra, dues estels de bronze i una d'argent.

798. ORTIZ, Joan; va desapareixer el 2 de maig de 1915.

799. ORTIZ I ALCAZAR, Isaac; Ier RMLE, soldat de 2ª classe, amb medalla d'identificació 43964; va morir el 20 de juliol de 1918.

800. ORTIZ, Lluís; Ier RMLE, soldat de 2ª classe, amb medalla d'identificació 3II53 o 4II53; va desapareixer el 2 de maig de 1915.

801. ORTIZ, Josep; Ier RMA, 3er batalló, 12ª companyia, soldat de 2ª classe
802. ORTIZ; castellà.

803. ORTIZ.

804. ORTIZ, Toribi; Ier RMLE, soldat de 2ª classe, amb medalla d'identificació 7956; llicenciat el 10 de setembre de 1914; va rebre la medalla del Marroc.

805. PABLOS I VALDES, Josep; Ier RMLE, soldat de 2ª classe, amb medalla d'identificació 46556; va morir el 7 de desembre de 1917.

- 806.PAGAN,Francesc;nascut a Alacant el 2 de novembre de 1884;enrolat a Argelia,RMLE,amb medalla d'identificació 2I34I.
- 807.PAGANO,Antoni;Ier RMLE,soldat de 2ª classe,amb medalla d'identificació 284I8;llicenciat el 20 d'octubre de 1914.
- 808.PAGANO,Francesc;Ier RMLE,soldat de 2ª classe,amb medalla d'identificació 20885;llicenciat el 2 d'octubre de 1914.
- 809.PAGES;Ier RMLE.
- 810.PAIRO,Emili;2on RE,sargent.
- 811.PAJA o PATXA,Antoni;procédent de Badalona,no volia anar al front i volia desertar,segons indica el Dr. Solé i Plà.
- 812.PALACIO,Domenec;Ier RMLE,soldat de 2ª classe,amb medalla d'identificació I7488;llicenciat el 27 d'agost de 1920.
- 813.PALACIO,José;nascut a Osca;Ier RMLE,I^a companyia d'ametralladores,soldat de 2ª classe,amb medalla d'identificació 39983.
- 814.PALACIOS,Gregori;Ier RMLE,soldat de 2ª classe,amb medalla d'identificació 26367;va morir el 30 d'octubre de 1915.
- 815.PALACIOS;madrileny de pares aragonesos;Ier RMLE.
- 816.PALANCA,Francesc;Ier RE,amb medalla d'identificació 50978;va ésser mortalment ferit el 9 de setembre de 1918 a Terny-Sorny.
- 817.PALLARES,Albert;2on RM del 2on Etrg,ajudant,amb medalla d'identificació 5I39;greument ferit el 25 de setembre de 1915.
- 818.PANIAGUA,Artur;2on RMLE,2ª companyia,amb medalla d'identificació I8065.S'sembra que podia ésser americà.
- 819.PARAMONT,Gregori;3er RMLE,companyia d'ametralladores,soldat de I^a classe,amb medalla d'identificació 3684I.
- 820.PARELLA,Rafel;RMLE,5ª companyia.
- 821.PASTOR,Isidre;Ier RMLE,soldat de 2ª classe,amb medalla d'identificació 38475;llicenciat el 27 de febrer de 1919.
- 822.PASTOR,Salvador;nascut a Alacant(segons el Patronato de Volunta-

rios Espanyols) o Tortosa (segons el Dr. Solé i Plà); Ier RMLE, companyia Hors Rang, soldat de 2ª classe, amb medalla d'identificació 46050 (segons Patronato de Voluntarios Espanyoles) o 46059 (segons el Dr. Solé i Plà). El president del Comitè de Germanor assenyala que son dos de diferents; però tenen masses punts coincidents per a ésser dos persones diferents; fins i tot coincideixen en ésser vells legionaris.

823. PEDRAJA, Bernard; nascut a Santander el 26 de desembre de 1893; Ier RMLE, soldat de 2ª classe, amb medalla d'identificació I7822; va morir el 27 de febrer de 1915 a Craonne.

824. PEDRO, Martin; nascut a Osca; Ier RMLE, 4ª companyia.

825. PEIRO, Miquel; 3er RE; llicenciat, va rebre la medalla militar.

826. PEÑAROSA, Joan; Ier RMLE.

827. DE LA PENYA, Miquel; Ier RMLE.

828. PENZATO, Enric; Ier RMLE, soldat de 1ª classe, amb medalla d'identificació 38983; va morir el 28 d'abril de 1918.

829. PERAT, Jules; 2on RMLE, amb medalla d'identificació 2I720.

830. PEREZ I MALPESA, Abelardo; nascut a Madrid; enrolat l'agost de 1916, Ier RMLE, soldat corneta; va morir el 2 d'octubre de 1917 a Flesoy.

831. PEREZ, Albi; tenia 40 anys; Ier RMLE, amb medalla d'identificació 27696; va morir el 6 de febrer de 1915 a Val de Grace.

832. PEREZ, Antoni; Ier RMLE, soldat de 2ª classe, amb medalla d'identificació I5706; llicenciat el 2 de novembre de 1918.

833. PEREZ, Antoni; Ier RMLE, amb medalla d'identificació I6898; llicenciat.

834. PEREZ, Emili; nascut a Mura l'I de novembre de 1887; Ier RMLE, soldat de 1ª classe, amb medalla d'identificació 26689; llicenciat el 22 de febrer de 1919.

835. PEREZ, Enric; Ier RMLE, amb medalla d'identificació I8879; llicenciat el 14 de setembre de 1914.

836.PEREZ, Francesc;Ier RMLE, amb medalla d'identificació 27774;llicenciat l'any 1915.Hi ha un altre Francesc Perez(amb medalla d'identificació 36548)que podria ésser el mateix personatge.

837.PEREZ I ORTEGA,Germà;Ier RMLE, amb medalla d'identificació 4II98; va morir el 20 d'agost de 1917;va rebre la creu de guerra i l'estel d'argent.

838.PEREZ, Joan;Ier RMLE, soldat de 2ª classe, amb medalla d'identificació 38480;llicenciat el 27 de febrer de 1919.

839.PEREZ, José;nascut a Tunç;Ier RMLE, 6ª companyia,soldat de 2ª classe, amb medalla d'identificació 47505.

840.PEREZ(?);Ier RMLE, 1ª companyia;va morir, essent enterrat al fossar La Bergaine(St. Baudry).

841.PEREZ,Lleó;nascut a Bilbao el 8 de desembre de 1892;enrolat l'any 1914 a Lyó,Ier RMLE,caporal, amb medalla d'identificació 42974;va morir a Cumieres,no esmentant-se l'any;va rebre la creu de guerra,palma, estel de bronze i d'argent.

842.PEREZ, León;Ier RMLE;va desapareixer a Arras l'any 1915.

843.PEREZ,Marius;Ier RMLE,sargent, amb medalla d'identificació 26646; lllicenciat.

844.PEREZ, Miquel;Ier RMLE, soldat de 2ª classe, amb medalla d'identificació 17568;va morir el 2 de novembre de 1918.

845.PEREZ, René;RMA;va morir sense sapiguer-se on ni quan.

846.PEREZ;Ier RMLE, amb medalla d'identificació 3I5I4;llicenciat el 3 d'agost de 1916;va rebre la creu de guerra.

847.PEREZ;Ier RMLE, 2ª companyia, amb medalla d'identificació 16657.

848.PERIS, Enric;valencià;Ier RMLE, companyia Hors Rang.

849.PERIS FERNADEZ;nascut a València;Ier RMLE, 3ª companyia,soldat de 2ª classe, amb medalla d'identificació 46322.

850.PERONEILLE,José;nascut a Amigorriaga;Ier RMLE,batalló B,companyia Hors Rang,amb medalla d'identificació 27686.

851.PEROY,Lluís;Ier RMLE,soldat de 2ª classe,amb medalla d'identificació 26621.

852.PEROZ;soldat francès a Macedonia;espanyol d'origen.

853.PERRAMON,Sebastià;Ier RMLE,2ª companyia d'ametralladores.

854.PERREZ(?);Ier RMLE,Iª companyia;enterrat al fossar La Bargaine (St. Baudry).

855.PEYRE,Marius;2on RMA,Ier batalló,4ª companyia;va morir,no es sap on ni quan.

856.PETS O PETX;RMLE,5ª companyia;va morir el 17 d'abril de 1917 al bosc de Boulou.

857.PHILIPPO,Josep;nascut a Villaviciosa l'any 1895;Ier RMLE.

858.PICAT,Andrés;2on RMA,2ª companyia;va morir no es sap on ni quan.

859.PINEDO,Ermengol;Ier RMLE,6ª companyia,soldat de Iª classe,amb medalla d'identificació 25248.

860.PINERANDA;2on RMA,sargent;va morir no es sap on ni quan.

861.PING,Josep;Ier RMLE,soldat de 2ª classe,amb medalla d'identificació 39959.

862.PINTADO,Francesc;Ier RMLE,Iª companyia,amb medalla d'identificació 39814;va morir el 28 d'agost de 1917.

863.PINTO,Marc;Ier RMLE,soldat de 2ª classe,amb medalla d'identificació 19948;llicenciat el 7 de juny de 1915.

864.PIQUEMAL,Miquel;nascut a La Bajol;RMLE,IIª companyia.

865.PIQUEMAL;Ier RE,5ª companyia,tinent.

866.POBLADOR,Lluís;Ier RMLE,3ª companyia,amb medalla d'identificació 8979.

867.POLO,Josep;Ier RMLE,soldat de 2ª classe,amb medalla d'identificació 49957.

- 868.PONS,Miquel;possiblement va neixer a Castelló;Ier RMLE,amb medalla d'identificació 35777.
- 869.PORTET,Josep;RMLE,9ª companyia,ajudant,amb medalla d'identificació I4234;greument ferit el 4 de juliol de 1916.
- 870.PRAT,Eduard;RMLE,sargent,amb medalla d'identificació I2269;greument ferit el 4 de juliol de 1916.
- 871.PRUMBAUM,Juan;2on RMLE,amb medalla d'identificació 3382I;va morir el 18 d'octubre de 1915.
- 872.DEL PUENTE,Isidor;Ier RMLE;va morir a Verdun.
- 873.PUERTO,Blay;nascut a Aliega,tenia 21 anys;Ier RMLE,3er batalló,
10ª companyia.
- 874.PUEYO;2ª companyia,amb medalla d'identificació 2I538.
- 875.PUJOL,Josep;nascut a Pedret de Marsà;RMLE,4ª companyia.
- 876.PUIG,Josep;RMLE;va morir el 20 de setembre de 1918.
- 877.PULL,Hilari;RMLE,9ª companyia,amb medalla d'identificació 423I6;
greument ferit el 8 de gener de 1918.
- 878.PUYO,José;nascut a Osca;Ier RMLE.
- 879.QUERAL,Domenec;Ier RMLE,soldat de 2ª classe,amb medalla d'identificació 4483I;llicenciat el 14 de desembre de 1918.
- 880.QUIÑONES,Joan;Ier RMLE,amb medalla d'identificació 4638I.
- 881.RAMELET,Eugenio;RMLE,tinent;greument ferit el 4 de juliol de 1916.
- 882.RAMIREZ ASTIER,Alonso;Ier RMLE,3ª companyia d'ametralladores.
- 883.RAMIREZ,Lluís;Ier RE,capità.
- 884.RAMIRO LOPEZ;Ier RMLE,10ª companyia.
- 885.RAMONEDA;23ª companyia.
- 886.RAMON,Joan;Ier RMLE,soldat de 2ª classe,amb medalla d'identificació 39363;va morir el 18 de juliol de 1918.
- 887.RAMOS;Ier RMLE,amb medalla d'identificació 2I366.
- 888.RAMOS I LOPEZ,Josep;nascut a Cadis,tenia 27 anys;Ier RMLE,1ª com-

- panyia, amb medalla d'identificació 38839; va morir el 17 d'abril de 1917.
889. RASPAN, Aparicio; caporal; va morir el 18 de juliol de 1918.
890. REAL SOLER, Vicents; Ier RMLE, sargent, amb medalla d'identificació 9707; llicenciat l'I d'octubre de 1915; medalla del Marroc.
891. RECIO, Maxim; nascut a Valladolid; Ier RMLE, soldat de 1ª classe, amb medalla d'identificació 43547; va morir a Verdun, no indicant-se quin any.
892. REDOLA, Juli o Gil; Ier RMLE, soldat de 2ª classe, amb medalla d'identificació 34561; va morir el 8 d'octubre de 1915 a Souain.
893. REIGOSA I VICTORIA, Emilio; nascut a Valencia, tenia 23 anys; Ier RMLE, soldat de 2ª classe, amb medalla d'identificació 47420; llicenciat l'any 1919, fou "asesinat a Valencia pels sindicalistes", segons el Dr. Solé i Plà.
894. REMY, Lluís; Ier RMLE, soldat de 2ª classe, amb medalla d'identificació 38970; va rebre la creu de guerra i l'estel de bronze.
895. RENDON, Felipe; RMLE.
896. REUS, Jaume; Ier RMLE, soldat de 2ª classe, amb medalla d'identificació 14305; va despareixer el 2 de maig de 1915.
897. REQUENA, Josep Manel; Ier RMLE, soldat de 2ª classe, amb medalla d'identificació 36908; va morir el 4 d'agost de 1916; va rebre la creu de guerra, insignia, estel d'argent.
898. REQUENA, Josep; Ier RMLE, soldat de 2ª classe, amb medalla d'identificació 26614; va desapareixer el 9 de maig de 1915.
899. RERAT, Juli; 2^{on} RM del Ier Etrg., amb medalla d'identificació 21720; va ésser greument ferit el 7 d'octubre de 1915.
900. REVUELTA, Aime?; Ier RMLE, soldat de 2ª classe, amb medalla d'identificació 23500; va morir el 9 de maig de 1916 a La Targette.
901. REY, José; nascut a la Corunya; va rebre la creu de guerra.
902. RIBAS, Raimond; va ésser ferit el 3 de juny (no s'indica quin any) a Villers-Cotterets.

903.RIBERO,Marius;RMLE,9ª companyia,sargent,amb medalla d'identificació 4I506.

904.RIBES,Francesc;Ier RMLE,soldat de 2ª classe.

905.RIBES,Carles-Alex;Ier RMLE,soldat de 2ª classe,amb medalla d'identificació 2I080;va morir el 18 d'abril de 1918;va rebre la creu de guerra i tres estels de bronze.

906.RICARD,Miquel;Ier RE,Ier batalló,companyia d'ametralladores,tinent.

907.RICARD,Pere;2on RMA,capità.

908.RICARDO;Ier RMLE.

909.RICO;nascut a Terol;LE,2ª companyia d'ametralladores,soldat de 2ª classe,amb medalla d'identificació 4I95I.

910.RIESCO,Josep;Ier RMLE,amb medalla d'identificació 23802;va morir el 4 de juliol de 1916 a Belloy en Santerre.

911.RILLO,Emilio;nascut a Saragossa(segons el Patronato de Voluntarios Espanyoles va neixer a Terol);Ier RMLE,amb medalla d'identificació 46856.

912.RIOS,Ignaci;Ier RMLE,soldat de 2ª classe,amb medalla d'identificació 48060;llicenciat el 2 de juny de 1918.

913.RIPOLL,Rafel;RMLE,soldat de 1ª classe,amb medalla d'identificació 29710.

914.RIQUELME,Maurici;RMLE,II^a companyia,amb medalla d'identificació 47154.

915.RIQUELME,Maurici-Jesús;Ier RMLE,soldat de 2ª classe,amb medalla d'identificació 27245;va morir el 28 de juny de 1918;va rebre la medalla militar.

916.RIVAS,Raimón;va ésser ferit a Villers-Cotterets.

917.RIVES(?),August-Francesc;Ier RMLE,soldat de 2ª classe,amb medalla d'identificació 29084;llicenciat.

918.ROBELLO,Jesús;Ier RMA.

919.ROBERT,Paul;Ier RE,4ª companyia,amb medalla d'identificació
29203;va ésser greument ferit el 9 de juliol de 1916 al Somme,essent-li
amputada una cama.

920.ROBERTO;4at RM del Ier Etrg.,tinent;va morir el 26 de desembre
de 1915.

921.ROBINOT,August;Ier RMA,ajudat;va ésser greument ferit.

922.ROBI;vasc;Ier RMLE.

923.ROCHER I MINETO,Josep;nascut a Valencia;2ª companyia,bombardier.

924.RODAS;I^a companyia.

925.RODAS,Fabricia;nascut a Avila;Ier RMLE,Ier batalló,I^a companyia,
amb medalla d'identificació 26673;va morir el 17 d'abril de 1917.

926.RODENA;Ier RMLE,soldat de 2ª classe,amb medalla d'identificació
I6523;llicenciat el 13 de juny de 1918.

927.RODENAS,Josep;Ier RMLE,soldat de 2ª classe,amb medalla d'identifi-
cació 2I358;llicenciat el 15 de febrer de 1915.

928.RODRIGUEZ,Andreu;Ier RMLE,sargent,amb medalla d'identificació
I373I;llicenciat el 12 de desembre de 1917.

929.RODRIGUEZ,Antoni;nascut a Caceres l'I de desembre de 1881;Ier
RMLE,caporal,amb medalla d'identificació 3I453;va morir el 22 de juny
de 1915 a Morto Bay.

930.RODRIGUEZ I RUIZ,Antoni;Ier RMLE,soldat de 2ª classe,amb medalla
d'identificació 35833;llicenciat el 20 de maig de 1920.

931.RODRIGUEZ I LERROXA,Antoni;Ier RMLE,soldat de 2ª classe,amb me-
dalla d'identificació 26507;llicenciat el 30 d'octubre de 1914.

932.RODRIGUEZ;amb medalla d'identificació 26702.

933.RODRIGUEZ,Francesc;Ier RMLE,soldat de 2ª classe,amb medalla
d'identificació 38499;va morir el 8 de setembre de 1917 a Orient.

934.RODRIGUEZ,Francesc;Ier RMLE,soldat de 2ª classe,amb medalla
d'identificació 46459;llicenciat l'I de setembre de 1917.

935.RODRIGUEZ,Jesús;nascut el 21 de juny de 1891;Ier RMLE,soldat de 2ª classe,amb medalla d'identificació 26667;va morir el 15 de febrer de 1915 a Losvois-Chateaux.

936.RODRIGUEZ,Carmelo;Ier RMLE.

937.RODRIGUEZ SORIANO;gallec.

938.RODRIGUEZ,Josep;Ier RMLE,soldat de 2ª classe,amb medalla d'identificació 15229;llicenciat el 16 d'octubre de 1918;va rebre la medalla colonial.

939.RODRIGUEZ DE CARO,José;nascut a Argelia;enrolat l'any 1915,Ier RMLE,II^a companyia,amb medalla d'identificació 35617.

940.RODRIGUEZ,Lluís;Ier RMLE,soldat de 2ª classe,amb medalla d'identificació 48032;va morir el 18 de juliol de 1918.

941.RODRIGUEZ,Manuel;nascut a Oviedo;Ier RMLE,I^a companyia d'ametraladores,soldat de 2ª classe;va morir el setembre de 1920.

942.RODRIGUEZ,Manuel;nascut a Orense;Ier RMLE,I^a companyia,soldat de 2ª classe,amb medalla d'identificació 21548;llicenciat el 25 de febrer de 1919;va rebre la creu de guerra i l'estel de bronze.

943.RODRIGUEZ,Manuel;Ier RMLE,soldat de 2ª classe,amb medalla d'identificació 21106;va desapareixer el 17 d'abril de 1917.

944.RODRIGUEZ,Mateu;Ier RMLE,soldat de 2ª classe,amb medalla d'identificació 26672;va desapareixer el 9 de maig de 1915.

945.RODRIGUEZ,Marian;va morir als Dardanels.

946.ROEDER,Teodor;2on RM del Ier Etrg,sargent;greument ferit el 28 de setembre de 1915.

947.ROGER;Ier RMLE,4ª companyia,tinent.

948.ROGER,Arne;8^é de Zouaves,capità;va morir,però no s'indica on ni quan;enterrat al fossar La Bargaine(St. Baudry).

949.ROIG,Manuel;Ier RMLE,soldat de 2ª classe,amb medalla d'identifi-

cació 4277I; va morir el 2I d'abril de 1917; va rebre la creu de guerra i l'estel d'argent.

950. ROIG, Vicens-Joan; Ier RMLE, soldat de 2ª classe, amb medalla d'identificació 49735; llicenciat el 24 de febrer de 1919.

951. ROIG, Daniel; Ier RMA, 3er batalló, II^a companyia, amb medalla d'identificació 264II.

952. ROJAS ACEVEDO, Jordi; Ier RMLE.

953. ROJO, Ricardo-Josep; Ier RMLE, soldat de 2ª classe, amb medalla d'identificació 19996; llicenciat el novembre de 1914.

954. ROME; Armée d'Orient.

955. RONDA, Francisco; Ier RMLE, soldat de 2ª classe, amb medalla d'identificació 2394I; llicenciat el 9 de novembre de 1915.

956. RONDI, David; Ier RE, corneta, amb medalla d'identificació 21707; va ésser greument ferit el 28 de setembre de 1915.

957. ROSA, Mateu; Ier RMLE, soldat de 2ª classe, amb medalla d'identificació 20928; llicenciat el 30 de maig de 1915.

958. ROSA, Pau; Ier RMLE, soldat de 2ª classe, amb medalla d'identificació 39383; va morir el 5 de novembre de 1916.

959. ROSALES, Aníbal; castellà; Ier RMLE, soldat de 2ª classe, amb medalla d'identificació 45160; llicenciat el 30 de març de 1919.

960. ROSSELL I FERNANDEZ, Amadeu; navarres; Ier RMLE; va morir l'I de maig de 1915 a Morto Bay.

961. ROSSELL, Joan; Ier RMLE, soldat de 2ª classe, amb medalla d'identificació 17810; llicenciat el 27 de febrer de 1919.

962. ROSSELLO, Ernest; Ier RMLE, soldat de 2ª classe, amb medalla d'identificació 463I?; llicenciat el 18 de juny de 1918.

963. ROVIRA; va morir a la Butte de Mesnil, no indicant-se l'any.

964. ROUX, Miquel; francès de Badalona; Ier RE, sargent, Armée d'Orient.

965. RUBIO, Eduard; Ier RMLE, caporal, amb medalla d'identificació 8090;

va morir el 27 de setembre de 1915.

966.RUBIO-LOPEZ;Ier RMLE,companyia Hors Rang;va desapareixer el 20 d'agost de 1917;va rebre la creu de guerra i l'estel de bronze.

967.RUBIOL,Jaume;Ier RE,amb medalla d'identificació 18556.

968.RUIZ,Ernest;algeri;Ier RMLE,amb medalla d'identificació 46097.

969.RUIZ,Josep;Ier RMA,soldat de 2ª classe,amb medalla d'identificació 179II.

970.RUIZ,Joaquin;Ier RMLE,soldat de 2ª classe.

971.RUIZ,Nicolau;nascut a Cartagena;Ier RMLE.

972.RUIZ,Vicents;nascut a Alacant l'II de juny de 1888;Ier RMLE,caporal,amb medalla d'identificació 31476;va morir a Saldu-Balu(l'any no està ben especificat).

973.SABAII,Lluís;2on RMA,Ier batalló,1ª companyia,sargent;va ésser greument ferit el 13 de juliol de 1915.

974.SACHY;vasc;caporal.

975.SAENZ,Ricard;Ier RMLE,amb medalla d'identificació 32407;va desapareixer el 17 d'abril de 1917.

976.SAEZ;Ier RMLE,caporal;va morir el 13 de setembre de 1918.

977.SAEZ,Antoni;Ier RMLE,amb medalla d'identificació 36796;llicenciat el 8 d'agost de 1919.

978.SAEZ DE LA HERMIDA,Santiago;Ier RMLE,3er batalló,caporal.

979.SAGARRA-MELENDEZ,Josep;llicenciat el 17 d'abril de 1919.

980.SAHUQUE,Francesc;nascut a Osca;Ier RMLE;mort,no es sap on ni quan.

981.SALA I CARRERAS,Enric;Ier RMLE,2ª companyia,amb medalla d'identificació 18859.

982.SALADA;Ier RMLE;no es sabia si era o no mort.

983.SALAS,Joaquim;Ier RMLE,amb medalla d'identificació 14900;llicenciat el 20 d'agost de 1918.

- 984.SALAZAR NAVARRO,Joan;Ier RMLE,soldat de 2ª classe,amb medalla d'identificació 45796;va desapareixer el 17 de maig de 1917.
- 985.SALAZAR,Quintillo;nascut a Villa-Bascones el 12 d'agost de 1888; Ier RMLE,soldat de 2ª classe,amb medalla d'identificació 26678;va morir el 5 de juliol de 1916 a Belloy en Santerre.
- 986.SALAZAR,Sotero;Ier RMLE,soldat de 2ª classe,amb medalla d'identificació 29413;va morir el 26 d'abril de 1918.
- 987.SALDAÑA,Nicolau;nascut a Osca,tenia 38 anys;Ier RMLE,2ª companyia d'ametralladores,soldat de 2ª classe,amb medalla d'identificació 26283.
- 988.SALINAS,Leonardo;nascut a Valencia;Ier RMLE,2ª companyia d'ametralladores,soldat de 2ª classe,amb medalla d'identificació 48134.
- 989.SALIZ,Ramón;Ier RMLE,soldat de 2ª classe,amb medalla d'identificació 39686;va morir el 20 d'agost de 1917;va rebre la creu de guerra i l'estel d'argent.
- 990.SALLIEZAC;Ier RMLE,soldat de 2ª classe,amb medalla d'identificació 14110;va morir el 3 de novembre de 1914.
- 991.SALMERON;2ª companyia,amb medalla d'identificació 17062.
- 992.SALOMON,Eduard;asturià;Ier RMA,I^a companyia,capità;va rebre la creu de guerra i la Legió d'Honor.
- 993.SALOR,Joaquim;Ier RMLE,amb medalla d'identificació 16916;va desapareixer el 9 de maig de 1915.
- 994.SALORD,Salvadó;Ier RMLE,soldat de 2ª classe,amb medalla d'identificació 35816;va morir el 24 de setembre de 1916.
- 995.SALVADOR,Pere;algerià;Ier RMLE,amb medalla d'identificació 41089.
- 996.SALUDAS,Pere;nascut a Lanaja;Ier RMLE;mort,no s'indica on ni quan.
- 997.SAENZ;Reg MGB,2on batalló,companyia Bugie du AEF.
- 998.SANCHEZ;vell legionari;mort als Dardanels.
- 999.SANCHEZ,Antoni;Ier RMLE,sargent,amb medalla d'identificació

I7043; va morir el 26 d'abril de 1918 a Cachy; va rebre la creu de guerra, estel d'argent i dues estels de bronze.

I000.SANCHEZ,Enric;Ier RMLE,soldat de 2ª classe,amb medalla d'identificació 36754.

I001.SANCHEZ,Eustaquí;Ier RMLE,4ª companyia.

I002.SANCHEZ,Fernando;Ier RMLE,soldat de 2ª classe.

I003.SANCHEZ,Francesc;RMLE,soldat de 1ª classe;amb medalla d'identificació 3052;greument ferit el 16 de setembre de 1916.

I004.SANCHEZ,Francesc;Ier RMLE,soldat de 2ª classe,amb medalla d'identificació 46186.

I005.SANCHEZ,Jesús;Ier RMLE,soldat de 2ª classe,amb medalla d'identificació I7756;llicenciat el 3 de gener de 1917.

I006.SANCHEZ,Joaquim;Ier RMLE,soldat de 2ª classe,amb medalla d'identificació I6899;va morir el 8 d'abril de 1917;va rebre la creu de guerra i l'estel de bronze.

I007.SANCHEZ,Josep;nascut a Oran el 13 de febrer de 1892;enrolat a Oran l'any 1910;I06 Inf,8ª companyia,soldat de 2ª classe,amb medalla d'identificació 69698;va morir el 18 de juliol de 1918 a Commune de Cutry.

I008.SANCHEZ,Josep;Ier RE,2ª companyia.

I009.SANCHEZ,Josep-Albert;Ier RMLE,soldat de 2ª classe,amb medalla d'identificació 52363;llicenciat.

I010.SANCHEZ,Josep;Ier RMLE,II^a companyia,soldat de 2ª classe,amb medalla d'identificació 31505;va desapareixer el 2 de maig de 1915.

I011.SANCHEZ,Llorens;Ier RMLE,soldat de 2ª classe,amb medalla d'identificació 38636;llicenciat,varebre la creu de guerra i l'estel de bronze.

I012.SANCHEZ,Manuel;Ier RMLE,caporal,amb medalla d'identificació 5238;llicenciat.

I013.SANCHEZ,Manuel;Ier RMLE,sargent,amb medalla d'identificació 29223;va morir el 21 d'abril de 1917 a Bery au Bac;va rebre la medalla

del Marroc,d'honor,creu de guerra i estel de bronze.

I014.SANCHEZ,Marian;Ier RMLE,soldat de 2ª classe,amb medalla d'identificació 39III8;llicenciat el 8 de març de 1919.

I015.SANCHEZ CALVERA;Ier RMLE,soldat de 2ª classe;hospitalitzat el 3 d'abril de 1918 .

I016.SANCHEZ ROMERO.

I017.SANCHEZ TORTOSA,Josep;Ier RMLE;

I018.SANCHEZ,José;Ier RMLE;havia nascut a Murcia.

I019.SANCHIS;I06 Inf.,8ª companyia,soldat de 2ª classe.

I020.SANCHIS I ROMERO,Manuel;Ier RMLE;ferit mortalment(no es sap on ni quan),va rebre la creu de guerra.

I021.SANDALIO NAVARRO;va morir a Hangard.

I022.SANDOVAL;nascut a Madrid;Ier RMLE,caporal furrier;no es sap que fou d'ell.

I023.SANDUGA,Bernardí;Ier RMLE,soldat de 2ª classe,amb medalla d'identificació 38990;va morir el 17 d'abril de 1917;va rebre la creu de guerra i l'estel d'argent.

I024.SANMARTIN,Hilari;2on RMLE,2on batalló.

I025.SANS;enrolat el setembre de 1914,Ier RMLE;era a Lyó el 7 de febrer de 1917.

I026.SANS ,Joaquim;Ier RMLE,soldat de 2ª classe.

I027.SANS(?);3er batalló,II^a companyia,tinent.

I028.SANTALLA,Ramón;nascut a Madrid;Ier RMLE,3ª companyia,soldat de 2ª classe,amb medalla d'identificació 43661;va morir el 9 de setembre de 1918.

I029.SANTALLA ESTRELLA,Alfred;LE,10ª companyia,tinent.

I030.SANTAMARIA,Joan;castellà;Ier RMLE,3er batalló,amb medalla d'identificació 47497;llicenciat el 6 d'agost de 1919.

I031.SANTANDREU,Armand;Ier RMLE,soldat de 2ª classe,amb medalla d'i-

dentificació 20383; llicenciat el 10 de juny de 1915.

I032. SANTIN, Josep-Valentin; nascut a Lugo el 13 d'octubre de 1883; Ier RMLE, soldat de 2ª classe, amb medalla d'identificació 26619; va morir el 9 de maig de 1915 a Berthonval.

I033. SANTIN, Valentin; galleg, germà de l'anterior; amb medalla d'identificació 26694.

I034. SANTOS, José; nascut a Valladolid; Ier RMLE.

I035. DE LOS SANTOS I VIVANCO; Ier RMLE, I^a companyia, tinent.

I036. SANZ BRAVO, Federico; Ier RMLE, II^a companyia, soldat de 2ª classe.

I037. SAPENA, Enric-Guillem; RMLE, ajudant, amb medalla d'identificació 42606.

I038. SAPENA, Vicent; Ier RE, batalló B, 4ª companyia, amb medalla d'identificació 21359; va ésser greument ferit el 27 de setembre de 1915.

I039. SARALEGUI, J.E.; vasc; Ier RMLE.

I040. SARRIA, Josep; Ier RMLE, amb medalla d'identificació 20972; va desapareixer el 16 de juny de 1915.

I041. SASAL, Manuel; nascut a Osca; Ier RMLE, IO^a companyia, soldat de 2ª classe, amb medalla d'identificació 26612; va desapareixer el 15 de setembre de 1918; va rebre la creu de guerra, l'estel vermell i dues estels de bronze.

I042. SASTRE DE CASTROVERDE, Manuel; Ier RMLE, soldat de 2ª classe, amb medalla d'identificació 34481; va morir el 28 de setembre de 1915 a Souain.

I043. SATRUN; nascut a Osca; Ier RMLE.

I044. SAUL; Ier RMLE, caporal.

I045. SAVARIT; Ier RMLE.

I046. SEDANO; va ésser greument ferit.

I047. SEGADO, Josep; nascut a Cartagena el 14 de juliol de 1887; Ier RMLE, soldat de 2ª classe, amb medalla d'identificació 37964; va morir el 3 d'octubre de 1916 a Maneille.

- I048.SEGARRA;RMA;va perdre un ull.
- I049.SEGARRA ROCA,Francesc(segons el Patronato de Voluntarios Espanyoles es deia José);nascut a Castelló;Ier RMA.
- I050.SEGARRA,Josep;Ier RMA,25ª companyia,soldat de 2ª classe,amb medalla d'identificació 31466;llicenciat.
- I051.SEGARRA;oranes;Ier RMA.
- I052.SEGUI,Salvador;enrolat a Montpeller,Ier RMLE,6ª companyia,soldat de 1ª classe,amb medalla d'identificació 18705;va morir el 4 de maig de 1918.
- I053.SEGUI,Severi;Ier RMA,soldat de 2ª classe.
- I054.DE SEGURA;Ier RMLE,sargent;medalla militar.
- I055.SEGURA,Albert;algerí d'origen català;Ier RMLE,sargent,amb medalla d'identificació 33328;llicenciat el 6 d'agost de 1919.
- I056.SENCIO;Ier RMA.
- I057.SERDAN,Juan;nascut a Alacant;Ier RMLE,6ª companyia,soldat de 2ª classe,amb medalla d'identificació 38476.
- I058.SERIAS-CORTES;Ier RMLE,amb medalla d'identificació 37855;llicenciat el 12 d'octubre de 1915.
- I059.SEROS;probablement enrolat a Perpinyà;Ier RMLE.
- I060.SERRA,Enric;Ier RMLE,soldat de 2ª classe,amb medalla d'identificació 34187;llicenciat el 13 de maig de 1915.
- I061.SERRA,Josep Angel;Ier RMLE,amb medalla d'identificació 14345;llicenciat el 23 d'abril de 1918.
- I062.SERRANO,Julio;Ier RMLE.
- I063.SERRANO BLESSA,Lluís;Ier RMLE,caporal furriel,amb medalla d'identificació 39730;va morir el 30 de maig de 1918 a Soissons.
- I064.SERRANO,Mariam-Vicens;nascut a Saragossa,tenia 27 anys;Ier RMLE,caporal,amb medalla d'identificació 4303I o 3303I;va morir el setembre de 1915.

- I065.SERRAT, Josep; algeria; Ier RMLE, amb medalla d'identificació 46086
- I066.SEVILLA,Cecilio;nascut a Logronyo;Ier RMLE, 2ª companyia d'ametralladores.
- I067.SICART,Andres;nascut a Oletta(Rosselló);era a la marina.
- I068.SID I PACHON, Antoni;Ier RMLE;desertor,va passar consell de guerra.
- I069.SILES DAMAY, Antoni;Ier RMLE,soldat de 2ª classe,amb medalla d'identificació 46182;llicenciat el 25 de novembre de 1918.
- I070. ZARANDIETA,Gil;Ier RMLE,soldat de 2ª classe,amb medalla d'identificació 41406;va morir el 28 de juliol de 1918.
- I071.SIMON I POL,Joaquim;algeria;Ier RE.
- I072.SIMON, Marcial;Ier RMLE,amb medalla d'identificació 26698;va desapareixer el 9 de maig de 1915.
- I073.SIMON,Miquel;Ier RMLE,soldat de 2ª classe,amb medalla d'identificació 17097;va morir el 8 de gener de 1918.
- I074.SINTES;2on RMA,2on batalló,5ª companyia,caporal.
- I075.SIPAN;aragones;Ier RMLE.
- I076.SOLA,Ernest;RMLE,amb medalla d'identificació 31705.
- I077.SOLE,Josep;RMLE;va morir a Belloy en Santerre.
- I078.SOLER,Miquel;Ier RMLE,amb medalla d'identificació 45185;llicenciat el 24 d'octubre de 1919.
- I079.SOLERA;Ier RMLE.
- I080.SOLERE,Isidor;Ier RMLE.
- I081.SOLES;Ier RMLE.
- I082.SOLIVA;castellà;RMLE,batalló D,soldat de 2ª classe.
- I083.SOLIVARES,Josep;nascut a Taberna el 26 de maig de 1894;Ier RMLE soldat de 2ª classe,amb medalla d'identificació 31557;va morir el 17 de novembre de 1915 a Serbia.

I084.SOLSONA I GARCIA;nascut a Castelló de la Plana;va morir,però no es sap on ni quan.

I085.SOLSONA,Tomas;Ier RMLE,soldat de 2ª classe,amb medalla d'identificació 39638;va morir el 23 de juny de 1917;va rebre la creu de guerra i l'estel d'argent.

I086.SOPENA;Ier RMLE;mort per un obús.

I087.SORIA;Ier RMLE,2ª companyia,amb medalla d'identificació 20972;va rebre la creu de guerra,l'estel de bronze,d'argent i vermell.

I088.SORIANO,Francesc;Ier RMLE,soldat de 2ª classe,amb medalla d'identificació 31721;va desapareixer el 21 de maig de 1915.

I089.SORIANO,Joan;Ier RMLE,soldat de 2ª classe,amb medalla d'identificació 44812;llicenciat.

I090.SOTO,Diego;Ier RMLE,soldat de 2ª classe,amb medalla d'identificació 29490;va morir el 6 de desembre de 1917.

I091.SOTURA,C;nascut a Xixón;Ier RMLE;va ésser ferit al Somme.

I092.STALELLA,Salvadó;Ier RMA,tinent.

I093.STELLA,Felix;Ier RMLE,amb medalla d'identificació 20146;llicenciat el 30 de maig de 1915.

I094.SUAREZ I FERNANDEZ,Enric-Albert;Ier RLE,companyia Hors Rang,amb medalla d'identificació 43985;va morir el 9 de setembre de 1918.

I095.SUAREZ,José;nascut a Valencia;Ier RMLE.

I096.SUSPERREGUI,Josep;nascut a Irún el 27 de març de 1879;Ier RMLE,soldat de 2ª classe,amb medalla d'identificació 22416;va morir el 25 de setembre de 1915 a Souain.

I097.TARRAGO-BRAVO;Ier RE,2on batalló,companyia d'ametralladores,sargent,amb medalla d'identificació 2708;va morir a París el juny de 1920.

I098.TELLO,Serafí;Ier RMLE,soldat de 2ª classe,amb medalla d'identificació II245.

I099.TERIAN,Marià;nascut el 22 de setembre de 1891;Ier RMLE,soldat

de 2ª classe, amb medalla d'identificació 26566; va morir el 28 de setembre de 1915.

III00.TERRADES, Gabriel; va rebre la creu de guerra.

III01.TERRADES, Joan; va rebre la creu de guerra.

III02.TERRASE, Ramón; Ier RE, amb medalla d'identificació 26647.

III03.TERUEL, Manuel; Ier RMLE, soldat de 2ª classe, amb medalla d'identificació 24458; llicenciat el 22 de febrer de 1919; va rebre la medalla del Marroc, creu de guerra i tres estels de bronze.

III04.THOCAVEN, Salvador; 18é Inf.; va morir el 16 de setembre de 1914; la seva mare vivia al carrer Bofarull de Barcelona.

III05.TOGORES I LLACH, Manel Ramón; nascut l'any 1902; Ier RE; llicenciat l'any 1932.

III06.TOMAS; I^a companyia.

III07.TORAL, Abundio; nascut a Palencia; Ier RMLE, 3ª companyia, soldat de 2ª classe, amb medalla d'identificació 41286.

III08.TORRERO, Gil; Ier RMLE, amb medalla d'identificació 32782; llicenciat el 6 de juny de 1915.

III09.TORRES, Manuel; nascut a Málaga.

III10.TORRES, Ramón-Lluís; nascut a San Pedro del Valle el 22 de gener de 1882; enrolat a Burdeos l'any 1914, 2on RMLE, soldat de 2ª classe, amb medalla d'identificació 26643; va morir el 29 de setembre de 1915 a Souain.

III11.TRAVERE, Daniel; RMLE, amb medalla d'identificació 15275.

III12.TUDELA, Bernardí-Miguel; aragones, tenia 25 anys; Ier RMLE, I^a companyia, soldat de 2ª classe, amb medalla d'identificació 26533; va morir el 17 d'abril de 1917; va rebre la creu de guerra, l'estel de bronze i l'estel d'argent.

III13.TUR, Bernardo; Balears; Ier RMLE, 10ª companyia, soldat de 2ª classe,

amb medalla d'identificació 47543.

III4.TURMO, Antoni; Ier RMLE, soldat de 2ª classe, amb medalla d'identificació 26555; va despareixer el 9 de maig de 1915.

III5.TURELL, Joan; RMLE; enterrat al fossar d'Assevillers.

III6.UBACH, Bonaventura Josep; Ier RMLE, soldat de 2ª classe, amb medalla d'identificació 19088; va despareixer l'I de juny de 1915.

III7.URTAZO; vascongat; RMLE.

III8.VALENCIANO; valencia; Ier RMLE.

III9.VALENT; Ier RMA, sargent.

II20.VALERO BERNAL; Ier RMLE.

II21.VALERO, Josep; Ier RMLE, I^a companyia d'ametralladores, soldat de 2ª classe, amb medalla d'identificació 22385; llicenciat el 6 de gener de 1916.

II22.VALERO, Pasqual; Ier RMLE, II^a companyia; llicenciat.

II23.VALLS, Antoni; Ier RMLE, soldat de 2ª classe, amb medalla d'identificació 48025; va desapareixer el 9 de maig de 1918.

II24.VALLVE, Josep; RMLE, 6ª companyia, caporal, amb medalla d'identificació 19041.

II25.VALONA; nascut a Osca.

II26.VALVERDE, Enric; Ier RMLE, soldat de 2ª classe, amb medalla d'identificació 46151; llicenciat el 3 d'abril de 1919.

II27.VALVERDE; nascut a Osca; Ier RMLE, 4ª companyia.

II28.VALVERDE; Ier RMLE, 2ª companyia, amb medalla d'identificació 26932.

II29.VARAS, Gerard; nascut a AVila el 23 d'abril de 1890; Ier RMLE, caporal, amb medalla d'identificació 21662; va morir el 17 d'abril de 1915 a Craonne.

II30.VARELA.

II31.VAZQUEZ, Eleuterio; nascut a Santander; Ier RMLE.

II32.VELAZQUEZ, Manuel; RMLE, I^a companyia.

II33. VELILLA I BERRILLO, Francesc; nascut a Saragossa; enrolat l'any 1916, Ier RMLE, II^a i II^a companyia, amb medalla d'identificació 39555; va desertar des de Perpinyà.

II34. VELMONTE; greument ferit a la Champagne.

II35. VENILLE; Ier RMLE, 2ª companyia, amb medalla d'identificació 18205.

II36. VENSI, Vicens; Ier Etrg., 3ª companyia d'ametralladores.

II37. VENTURA; Ier RMLE, capità.

II38. VERDE, Antoni.

II39. VERDU, Baltasar; nascut a Valencia; enrolat el juliol de 1916, Ier RMLE, soldat de 2ª classe, amb medalla d'identificació 39719; va morir el 26 d'abril de 1918 a Cachy.

II40. VERGNANO, Josep; Ier RMA, soldat de 2ª classe, amb medalla d'identificació 18517; va morir el 22 de novembre de 1915.

II41. VERRA, Francesc; Ier RMLE, soldat de 2ª classe, amb medalla d'identificació 16831; va morir el 23 de setembre de 1915.

II42. VERRA, Llorenç; Ier RMLE, soldat de 2ª classe, amb medalla d'identificació 16743; llicenciat el 14 de setembre de 1914.

II43. VIALARD, Lleó; Ier RMLE, soldat de 2ª classe, amb medalla d'identificació 31384; va morir el 8 de febrer de 1916.

II44. VICARTE, Antoni; nascut a Sevilla; Ier RMLE.

II45. VICENTE, Antonio; nascut a Murcia.

II46. VICENTE; nascut a Castelló; 2ª companyia d'ametralladores, soldat de 2ª classe, amb medalla d'identificació 46287.

II47. VICENTE MARTINEZ; Ier RMLE, soldat de 2ª classe.

II48. VIDAL, Miquel; Ier RMLE.

II49. VIDAL, Jaume; va morir el 6 de setembre de 1918.

II50. VIDAL; Ier RMLE; vell legionari ajudant.

II51. VIDAL, Joan; Ier RMA, Ier batalló, 4ª companyia.

II52. VIDAL, Juan; Ier RMLE, 2ª companyia, amb medalla d'identificació

35598.

II53. VIDAL.

II54. VIDAL, Josep Felip; Ier RMLE, soldat de 2ª classe, amb medalla d'identificació 22252; va morir el 9 de maig de 1915.

II55. VIDAL, Josep; Ier RMLE, soldat de 2ª classe, amb medalla d'identificació I3229; llicenciat el 14 d'agost de 1917.

II56. VIDAL, Vicents; Ier RMLE, soldat de 2ª classe, amb medalla d'identificació 26652; va desapareixer el 28 de setembre de 1915.

II57. VILALLONGUE, Rafel; 53 Ligne.

II58. VIELZA; Ier RMLE, 2ª companyia.

II59. VILA, Ernest; nascut a Fuente Higuera el 23 de desembre de 1872; Ier RMLE, soldat de 2ª classe, amb medalla d'identificació I7569; va morir el 24 de novembre de 1915 a Sidi Abdallah(Tunez).

II60. VILA I PUEYO; Ier RMLE.

II61. VILAR; nascut a Oviedo.

II62. VILLANUEVA, Ricard; nascut a Logronyo; Ier RMLE, caporal, amb medalla d'identificació 34630; va morir el 20 de juliol de 1918; va rebre la creu de Guerra, palma, estel de bronze.

II63. VILLAR, Quintí; nascut a Murcia; Ier RMLE, 1ª companyia, amb medalla d'identificació 39966; va morir el 1er d'agost de 1918; va rebre la creu de guerra, l'estel d'argent i de bronze.

II64. VILLUMBRALES, Namul; RMLE; greument ferit el 9 de julio, de 1916.

II65. VILLORES; nascut a Valencia, tenia 45 anys; va desapareixer el 9 de maig de 1915.

II66. VIVES, Josep; va desertar.

II67. VIRO, Gabriel; Ier RMLE, soldat de 2ª classe, amb medalla d'identificació 53 38I; llicenciat el 15 de setembre de 1919.

II68. VISPE, Enric; aragones, tenia 18 anys; Ier RMLE.

II69. VIVAR, Marius; Ier RMLE, 5ª companyia.

- II70.VIVES AUGAS,Octavi;sempbla que era mexica.
- II71.VIVO,Gabriel;Ier RMLE,amb medalla d'identificació 5338I;llicenciat el 15 de setembre de 1919.
- II72.VIZCARRO I AIXAS,Marià;nascut a Penyiscola l'any 1898.
- II73.ZAMORA,Emili;Ier RMLE,soldat de 2ª classe,amb medalla d'identificació 36120;va morir el 26 d'abril de 1918;va rebre la creu de guerra i dues estels de bronze.
- II74.ZAPPATA;2ª companyia,amb medalla d'identificació 16316.
- II75.ZAPATER,Joaquin;nascut a Osca;Ier RMLE,companyia Hors Rang,soldat de 1ª classe,amb medalla d'identificació 22574.
- II76.LLORET,Barthelemy;2on RMLE,soldat de 2ª classe.
- II77.LLOBET I MARSAL,Miquel;Ier RE,sargent.
- II78.LLURENS;Ier RMLE.
- II79.LLUIS I MAIQUES,Vicens;Ier RE,caporal.
- II80.LLARI,Enric;Ier RMLE.
- II81.LLORENTE,Angel;nascut a Madrid;Ier RMLE.
- II82.LLORENTE;germà de l'anterior;806 Reg;va morir l'I-XI-1914.
- II83.LLORENTE;germà de l'anterior;4at de tiradors;va morir a l'Aisne l'any 1918.
- "VOLUNTARIS CATALANS" I "ESPAÑYOLS" QUE,ESTANT AL LLIBRE DELS VOLUNTARIS, NO HAN ESTAT LOCALITZATS A LES FITXES DEL Dr. SOLE I PLA.
- 1)"Catalans de Catalunya":
- 1.GONZALEZ I GALARZA;nascut a Barcelona.
  - 2.LA JUNTA I RAMOS,Josep;nascut a Tortosa;3er batalló,10ª companyia.
  - 3.MADRILES,Francesc;nascut a Barcelona.
  - 4.PECO RECASENS,Manuel;nascut a Barcelona;amb medalla d'identificació 13125.
  - 5.MESSEGUER,Jaume;nascut a Matadapers l'any 1899;1ª companyia.

2)"Catalans no identificats com a tals":

- 1.BENIER;fill de catalans.
- 2.RODRIGUEZ;amb medalla d'identificació 21848
- 3.VERGELY,Adolf;es diu que és catalanista.

3)"Catalans de França":

- 1.ANGUERE;rossellones;enfermer.

- 2.BADOUIX, Lloren; pares rossellonessos.
- 3.BARDOU, Demetri; francès, nat a Barcelona.
- 4.BOURGER, Carles; rossellones.
- 5.BRAZES, Edmond; rossellones.
- 6.PEYTAVE, Joseph; rossellones.
- 7.POUS, Emili; escriu francès.
- 8.POUCHERET, Francesc; rossellones.
- 9.TISSION OBOYER, Sebastià- Felix; nascut a Barcelona, francès pels pares; I23 Inf.; va morir el 25 d'octubre de 1918.

4)"Catalans "fills del pancatalanisme":

Grup, en el qual, caben els de la llista 3).

5)"Voluntaris espanyols":

- 1.ARAMBERI; vasc.
- 2.ANGUES o ENGUER, Josep.
- 3.ALVAREZ, Joan Ramón.
- 4.BANXERES I RAMS, Francesc Ramón; Ier RMLE, caporal; va morir l'any 1924 a Bel Abbes.
- 5.CARRABI, Josep; 3er batalló.
- 6.GRAU I SALONI, Antonio.
- 7.JOAS, Josep.
- 8.LEVA, Fortunat.
- 9.MARTI, Gastó.
- 10.MARTIN, Pedro.
- II.MARTIN o MARTINEZ, Angel; nascut a Ubeda.
- I2.MARTY, Lluís; segons el Dr. Solé i Plà no es va relacionar mai amb els "catalans".
- I3.MIRAMONT, Enric; I57 Inf., 3ª companyia.

- I4. PEIRO, Miquel.
- I5. PELACH, Josep.
- I6. PUEYO, Antoni.
- I7. QUESADA; pares valencians.
- I8. REY-NEIRA, Lino.
- I9. RIVERA, L.
20. RODRIGUEZ I JUTGE, Domingo.
21. RODRIGUEZ, M.
22. RODRIGUEZ.
23. ROIG, J.
24. SANCHEZ.
25. SANCHEZ.
26. SEMPERTEGUI, J; CID, 4ª companyia.
27. THOMAS I ALBERT, Jascint.
28. TOMBELAINE, Albert; nascut a Sevilla.
29. ZOILÓ, León; nascut a Lleó.

"VOLUNTARIS CATALANS" I "ESPAÑYOLS" QUE NO APAREIXEN EN LES LLISTES DEL Dr. SOLE I PLA, PERO SI A LES LLISTES DEL PATRONATO DE VOLUNTARIOS ESPAÑOLES.

"Voluntaris catalans":

1. LUIS, Miguel; nascut a Barcelona; RMLE, 3ª companyia, soldat de 2ª classe, amb medalla d'identificació 47006.
2. VIVES, Liberto; nascut a Girona; RMLE, 1ª companyia d'ametralladores, soldat de 2ª classe, amb medalla d'identificació 15754.
3. MARTINEZ; nascut a Barcelona; RMLE, 7ª companyia, soldat de 2ª classe, amb medalla d'identificació 38685.
4. PARRAMON, Sebastian; nascut a Girona; RMLE, 3ª companyia d'ametralladores, soldat de 2ª classe, amb medalla d'identificació 36841.

5. FIGUEROLA, David; nascut a Tarragona; 3ª companyia d'ametralladores, soldat de 2ª classe, amb medalla d'identificació 28I08.

"Voluntaris espanyols":

I. HUERTA, Miguel; nascut a Soria; RMLE, companyia Hors Rang, soldat de 2ª classe, amb medalla d'identificació 27801.

2. MARTIN, José; nascut a Malaga; RMLE, companyia Hors Rang, soldat de 2ª classe, amb medalla d'identificació 34II8.

3. GASQUET (sic), Lucas; nascut a Osca; RMLE, companyia Hors Rang, soldat de 2ª classe, amb medalla d'identificació 20850.

4. CABALLERO, Angel; nascut a Murcia; RMLE, I^a companyia, soldat de 2ª classe, amb medalla d'identificació 4I34I.

5. BLAS DE LA CRUZ; nascut a Argelia; RMLE, 2ª companyia, soldat de 2ª classe, amb medalla d'identificació 47373.

6. MARI, Mariano; nascut a les Balears; RMLE, I^a companyia d'ametralladores, soldat de 2ª classe, amb medalla d'identificació I74II.

7. NAVARRO, Demetrio; nascut a Madrid; RMLE, 6ª companyia, soldat de 2ª classe, amb medalla d'identificació I7098.

8. MORENO, José; nascut a Murcia; RMLE, CID, soldat de 2ª classe, amb medalla d'identificació 3883I.

9. LOPEZ, Antonio; nascut a Madrid; RMLE, CID, soldat de 2ª classe, amb medalla d'identificació 33240.

10. MERINO; RMLE, CID, soldat de 2ª classe, amb medalla d'identificació 36529.

11. BARRAGO, Gabriel; nascut a Argelia; RMLE.

12. CABALLERO, Angel; nascut a Argelia; RMLE.

13. FERRON, Mariano; nascut a Almeria; RMLE.

14. GARRIDO, Alberto; RMLE; invàlid.

15. GONZALEZ PEREZ, Juan; RMLE.

16. JANER, José; RMLE.

17. LOPEZ, Ramiro; nascut a Madrid; RMLE.

18. MARTIN, Juan Antonio; nascut a Argelia; RMLE.
19. MARIN, Luis; nascut a Ciutat Real; RMLE.
20. MARTIN, Ignacio; nascut a Valladolid; RMLE.
21. MATOSES, Esteban; nascut a Bilbao; RMLE.
22. PEREZ, Antonio; nascut a Santander; RMLE; invalid.
23. SALVADOR, Pedro; nascut a Almeria; RMLE.
24. SEGARRA MELENDEZ, José; nascut a Alacant; RMLE.
25. VALERO, José; nascut a Teruel; RMLE.
26. ZUNIGA, Luis de; RMLE.

APENDIX Ier Bis:

Relació gràfica per ordre alfabètic dels "voluntaris catalans" i "espanyols" que hi són a les fitxes de l'arxiu Solé i Plà.

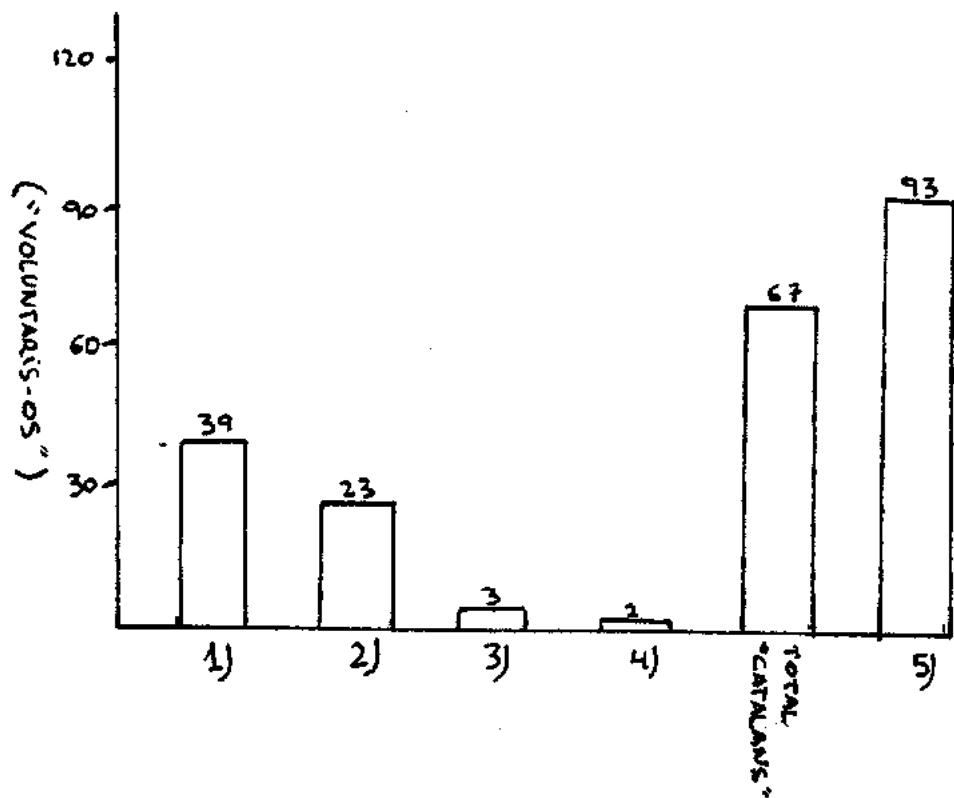
- I) "Catalans de Catalunya".
- 2) "Catalans no identificats com a tals".
- 3) "Catalans de França".
- 4) "Catalans fills del pancatalanisme"".
- 5) "Voluntaris espanyols".

- A) Aquells "voluntaris" dels quals només es té constància a partir de les llistes del "Patronato de Voluntarios Espanoles".
- B) Aquells "voluntaris" dels quals només es té constància a partir del Llibre dels voluntaris, i els volums titulats Lletres de combatents.
- C) Aquells "voluntaris" que es troben tant a A) com a B).
- D) Aquells "voluntaris" que no es troben ni a A) ni a B).

Per a més informació sobre aquestes classificacions vid. supra ps.359-360 del volum Ier.

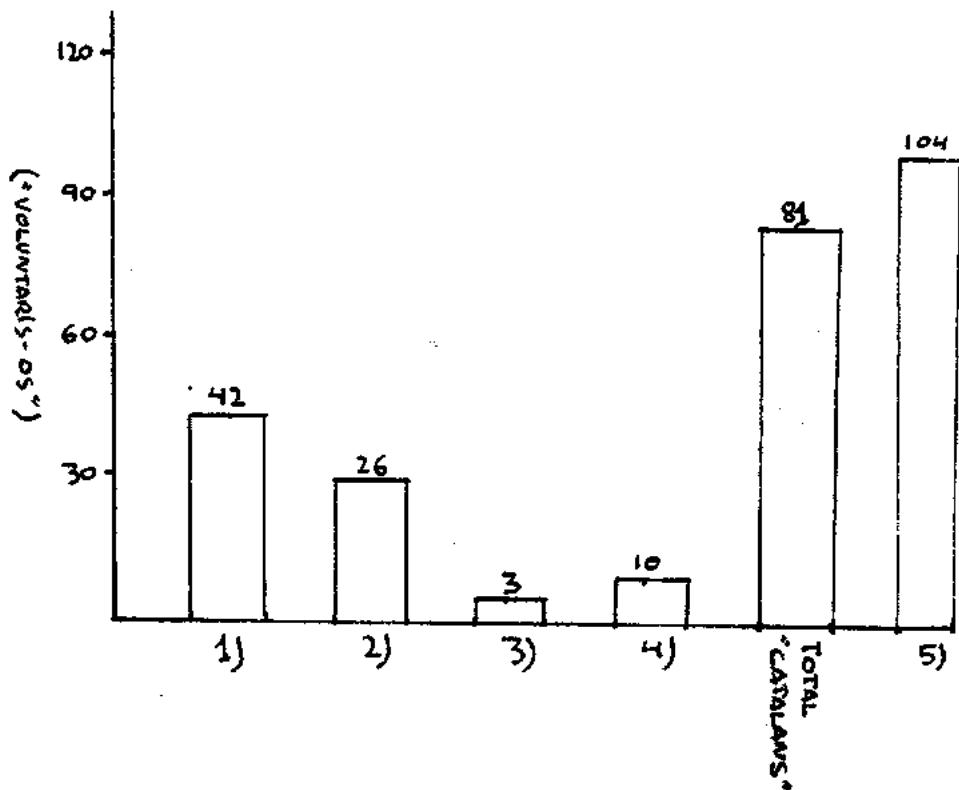
- A -

	A	B	C	D	TOTAL
1)	1	24	3	11	39
2)	1	7	0	15	23
3)	0	2	0	1	3
4)	1	0	1	0	2
TOTAL "CATALANS"	3	33	4	27	67
5)	11	15	3	64	93
TOTAL GENERAL	14	48	7	91	160

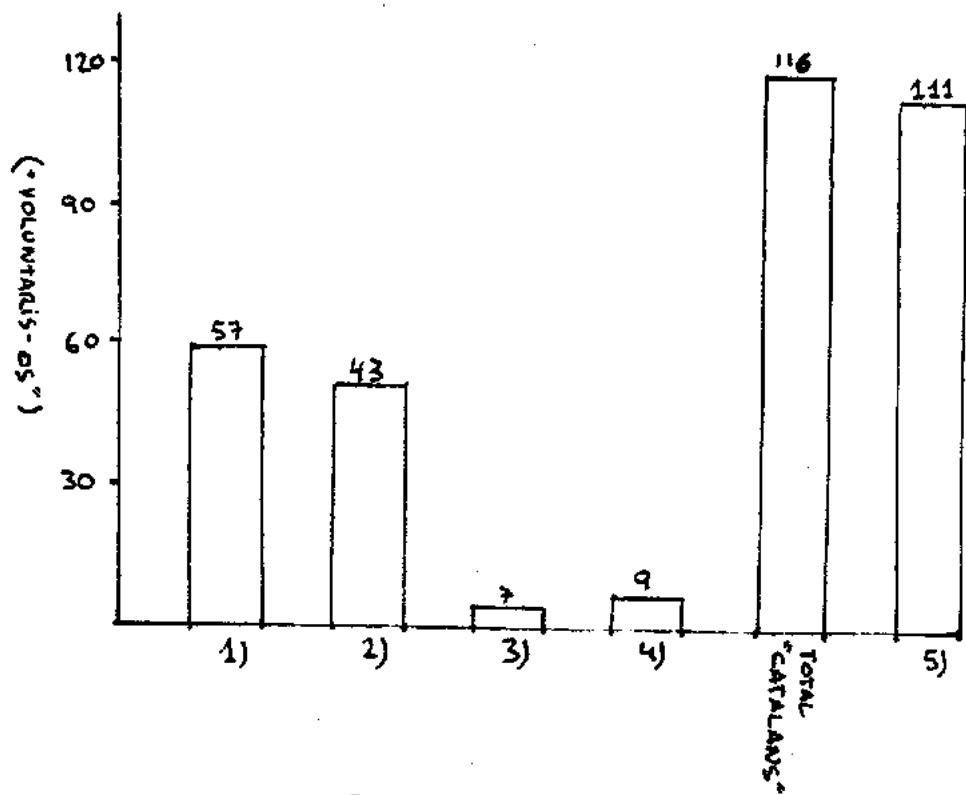
- B -

	4	8	c	d	TOTAL
1)	2	24	2	14	42
2)	0	10	0	16	26
3)	0	2	0	1	3
4)	0	2	2	6	10
TOTAL "CATALANS"	2	38	4	37	81
5)	11	9	4	80	104
TOTAL GENERAL	13	47	8	117	185

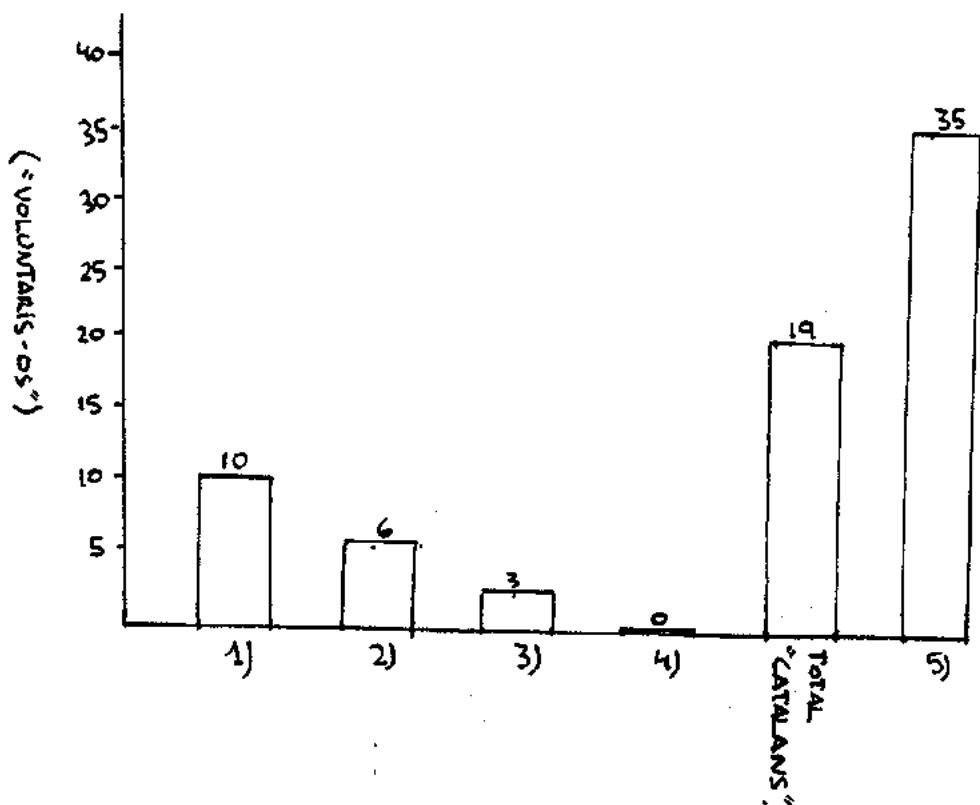
- C -

	A	B	C	D	TOTAL
1)	0	29	9	19	57
2)	0	13	0	30	43
3)	0	2	0	5	7
4)	0	7	1	1	9
TOTAL "CATALANS"	0	51	10	55	116
5)	15	13	4	79	111
TOTAL GENERAL	15	64	14	134	227

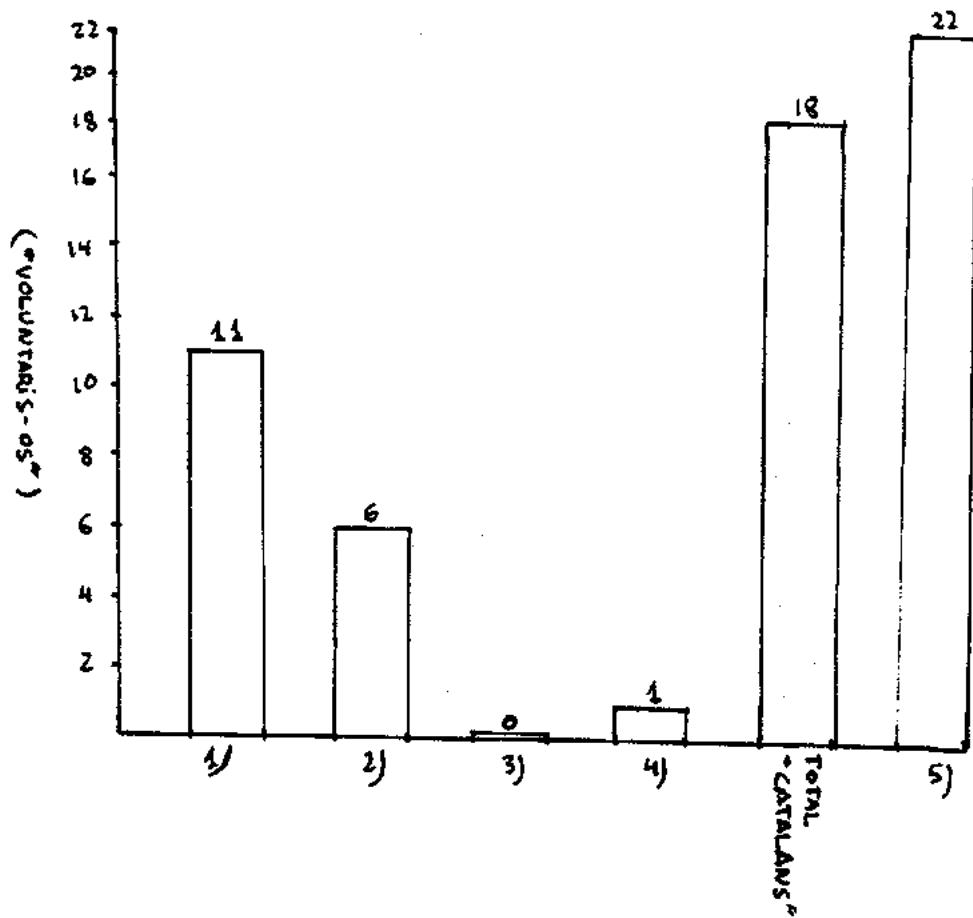
-D-

	A	B	C	D	TOTAL
1)	0	5	1	4	10
2)	1	2	0	3	6
3)	0	3	0	0	3
4)	0	0	0	0	0
TOTAL "CATALANS"	1	10	1	7	19
5)	1	5	0	29	35
TOTAL GENERAL	2	15	1	36	54

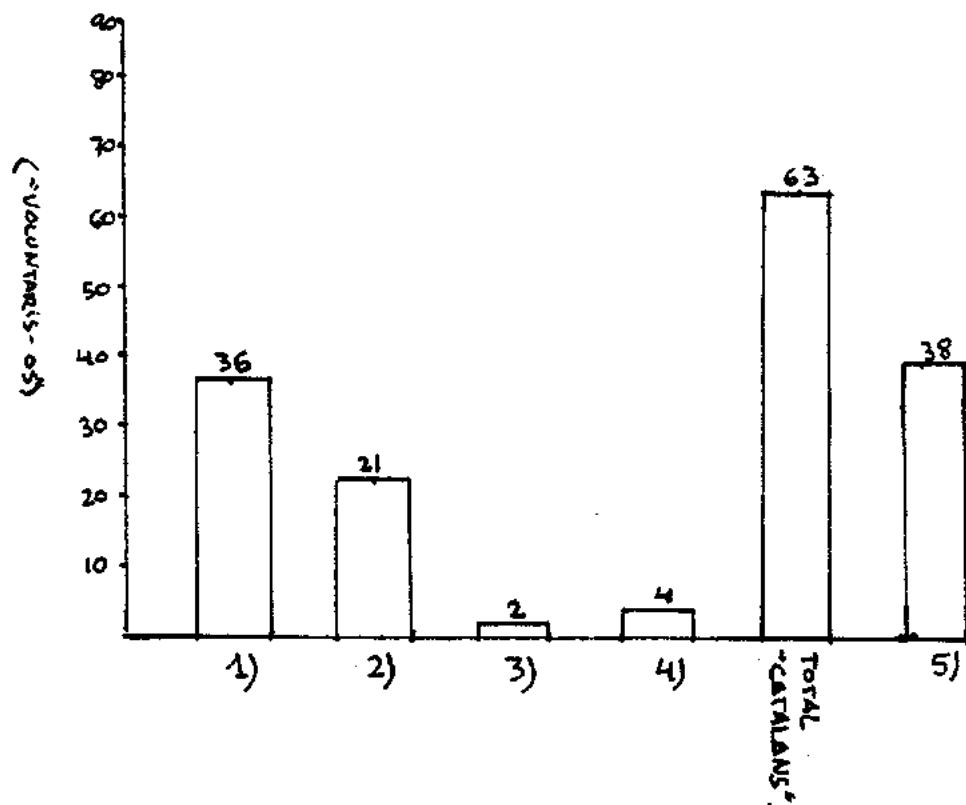
- E -

	A	B	C	D	TOTAL
1)	0	3	1	7	11
2)	0	1	0	5	6
3)	0	0	0	0	0
4)	0	0	0	1	1
TOTAL "CATALANS"	0	4	1	13	18
5)	4	3	0	15	22
TOTAL GENERAL	4	7	1	28	40

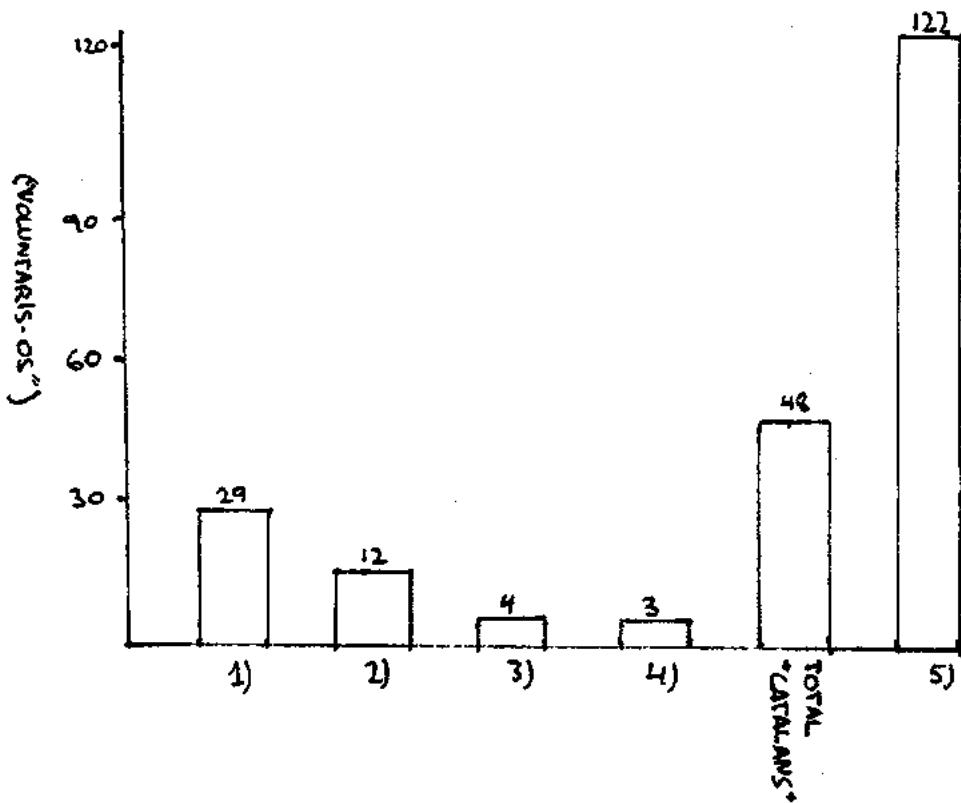
- F -

	A	B	C	D	TOTAL
1)	1	16	2	17	36
2)	0	6	0	15	21
3)	1	1	0	0	2
4)	0	0	1	3	4
TOTAL "CATALANS"	2	23	3	35	63
5)	6	4	3	25	38
TOTAL GENERAL	8	27	6	60	101

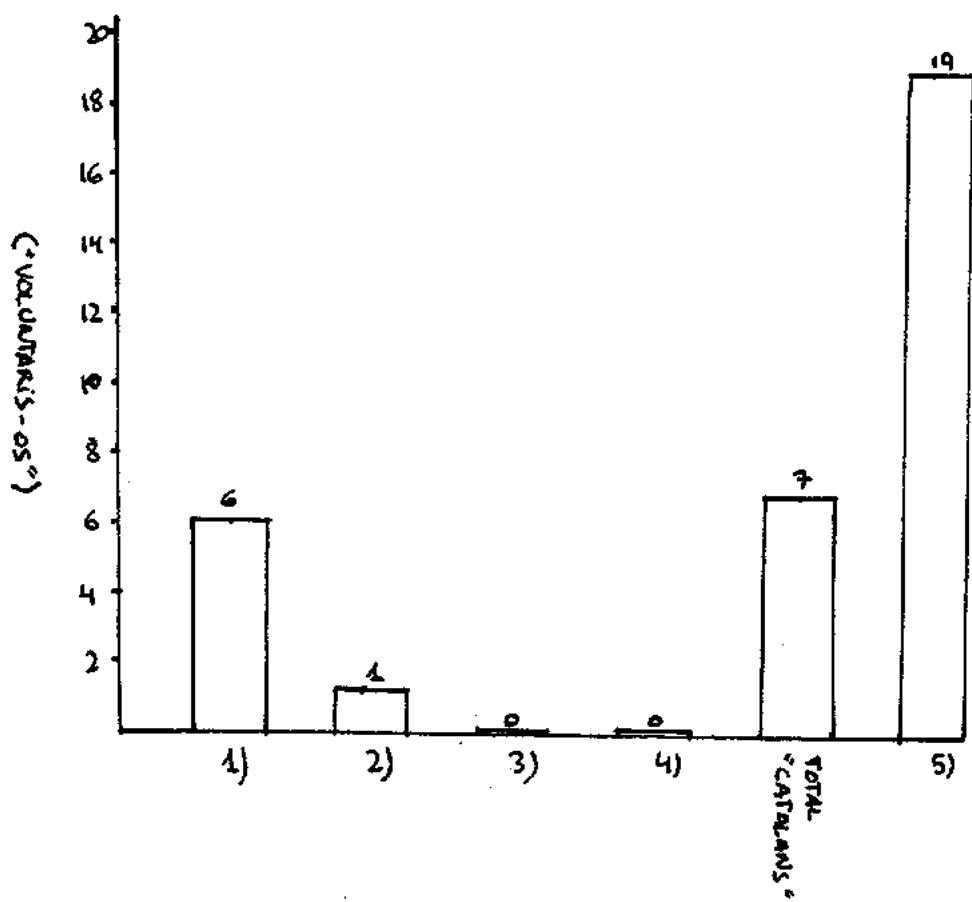
- G -

	A	B	C	D	TOTAL
1)	0	14	3	12	29
2)	0	2	1	9	12
3)	0	3	0	1	4
4)	0	0	1	2	3
TOTAL "CATALANS"	0	19	5	24	48
5)	9	21	13	79	122
TOTAL GENERAL	9	40	18	103	170

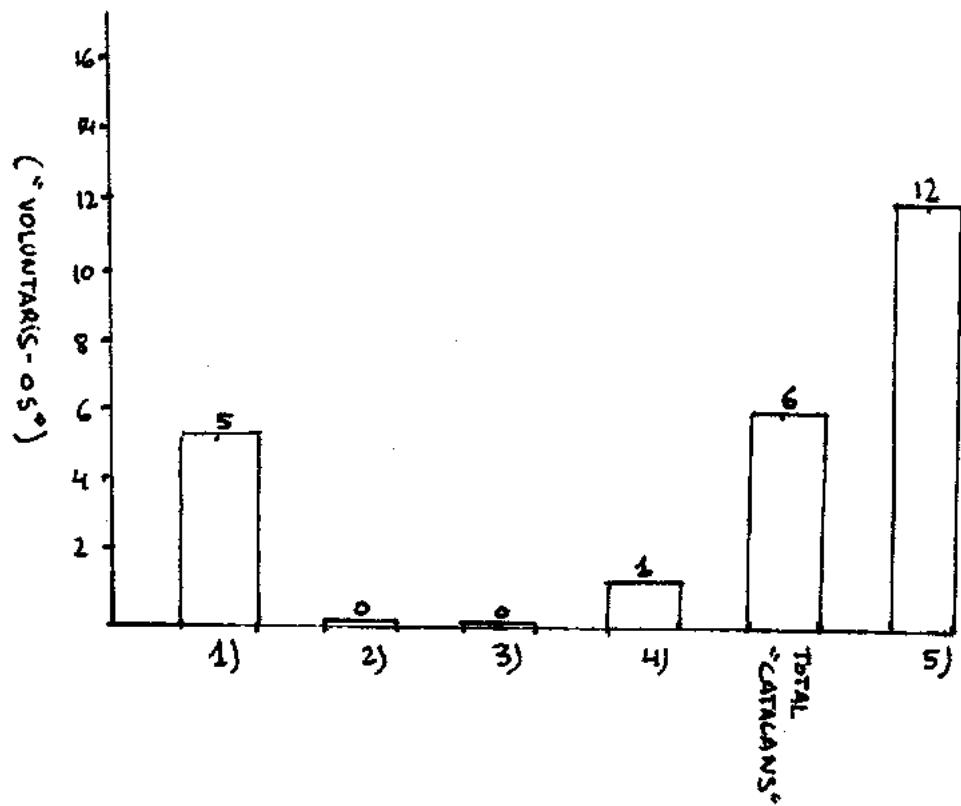
- H -

	A	B	C	D	TOTAL
1)	0	5	0	1	6
2)	0	0	0	1	1
3)	0	0	0	0	0
4)	0	0	0	0	0
TOTAL "CATALANS"	0	5	0	2	7
5)	5	5	0	9	19
TOTAL GENERAL	5	10	0	11	26

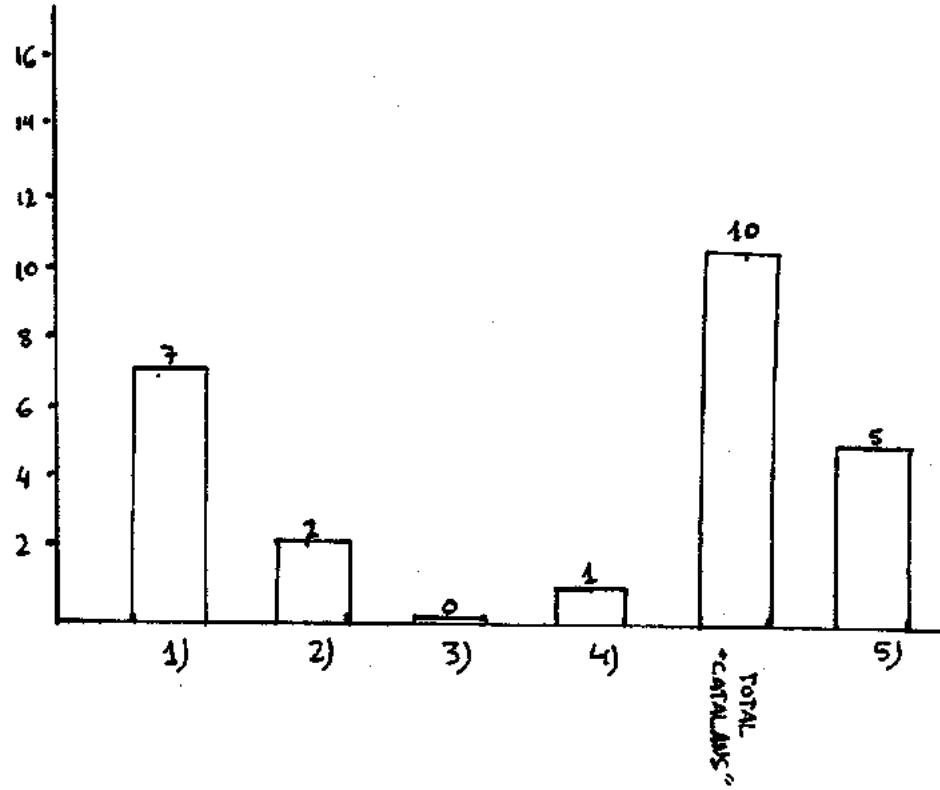
- I -

	A	B	C	D	TOTAL
1)	0	2	0	3	5
2)	0	0	0	0	0
3)	0	0	0	0	0
4)	0	0	0	1	1
TOTAL "CATALANS"	0	2	0	4	6
5)	3	0	1	8	12
TOTAL GENERAL	3	2	1	12	18

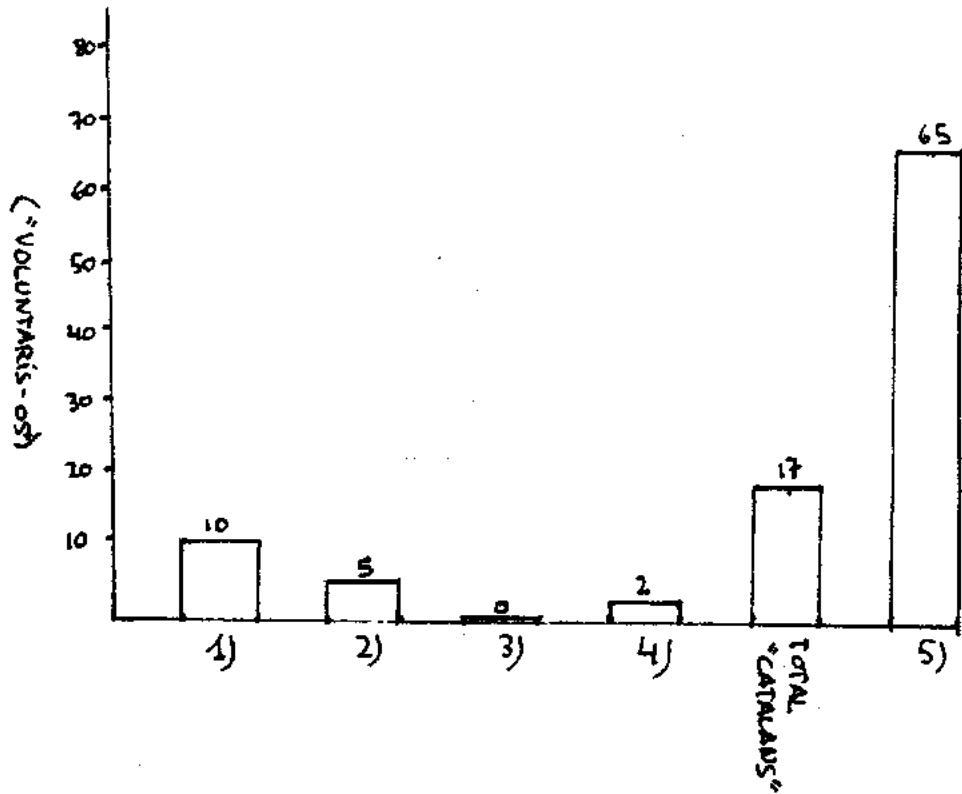
- j -

	A	B	C	D	TOTAL
1)	0	4	0	3	7
2)	0	0	0	2	2
3)	0	0	0	0	0
4)	0	0	0	1	1
TOTAL "CATALANS"	0	4	0	6	10
5)	0	0	0	5	5
TOTAL GENERAL	0	4	0	11	15

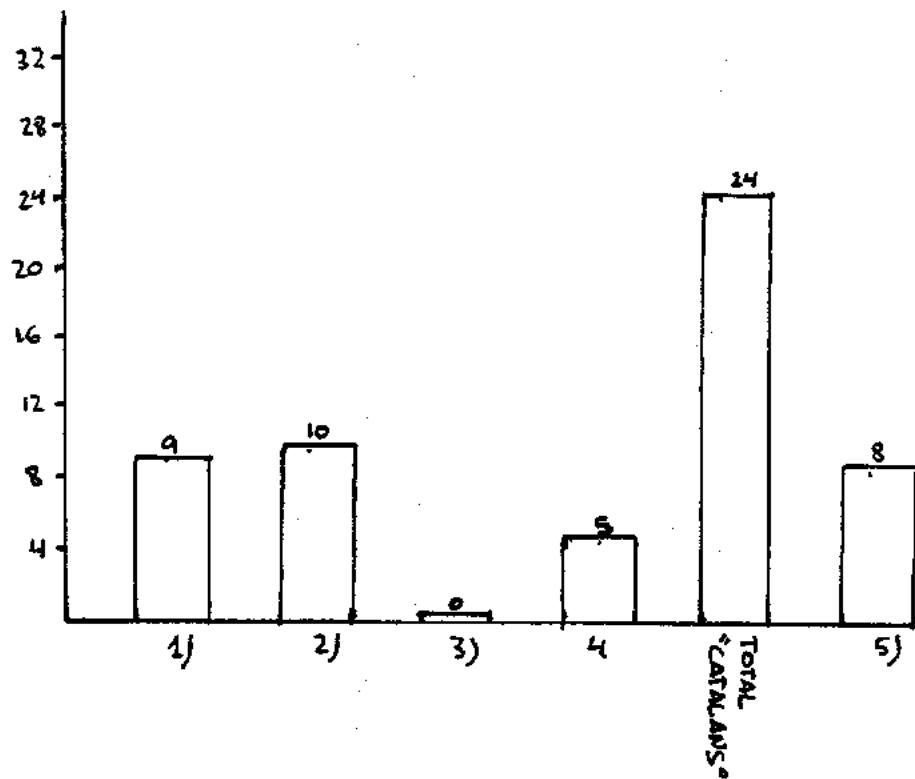
-L-

	A	B	C	D	TOTAL
1)	0	3	0	7	10
2)	0	1	1	3	5
3)	0	0	0	0	0
4)	0	0	0	2	2
TOTAL "CATALANS"	0	4	1	12	17
5)	8	11	1	45	65
TOTAL GENERAL	8	15	2	57	82

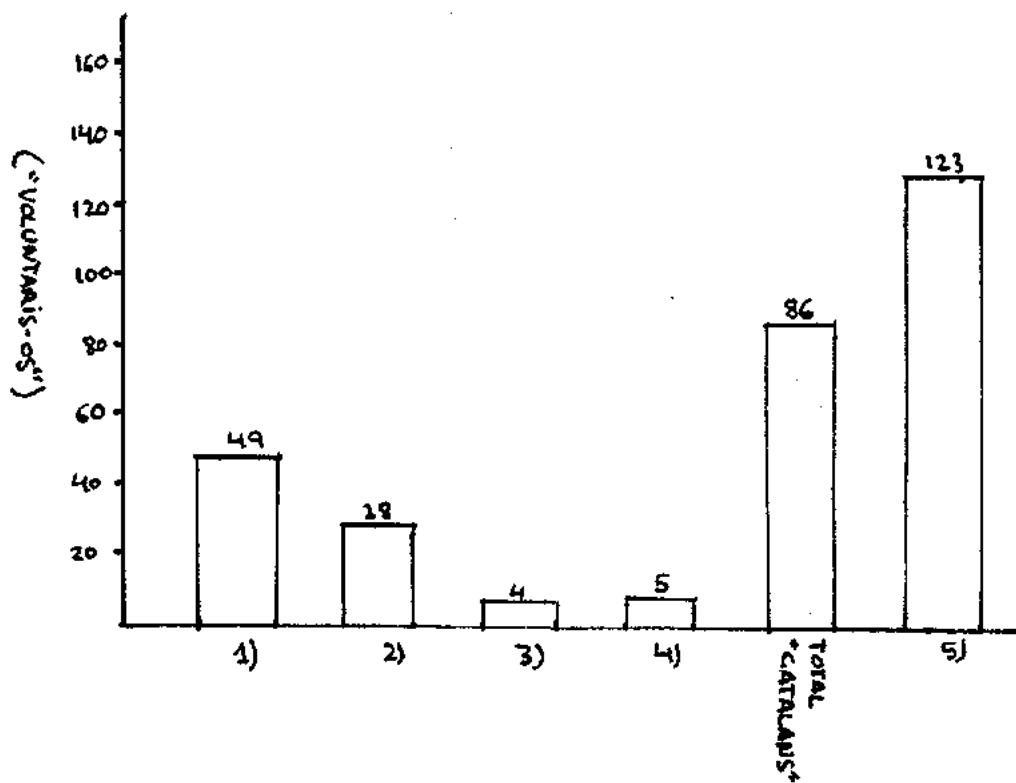
-LL-

	A	B	C	D	TOTAL
1)	1	2	1	5	9
2)	0	4	0	6	10
3)	0	0	0	0	0
4)	0	1	0	4	5
TOTAL "CATALANS"	1	7	1	15	24
5)	2	3	0	3	8
TOTAL GENERAL	3	10	1	18	32

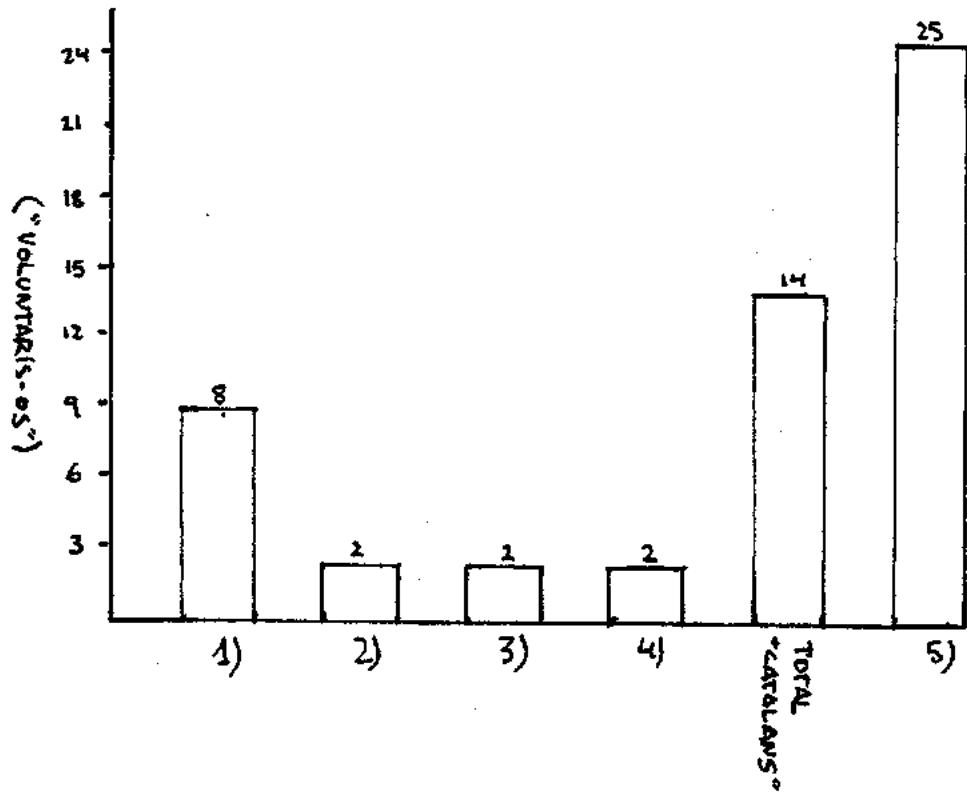
-M-

	A	B	C	D	TOTAL
1)	4	29	2	14	49
2)	0	13	0	15	28
3)	0	3	0	1	4
4)	1	2	0	2	5
TOTAL "CATALANS"	5	47	2	32	86
5)	11	15	5	92	123
TOTAL GENERAL	16	62	7	124	209

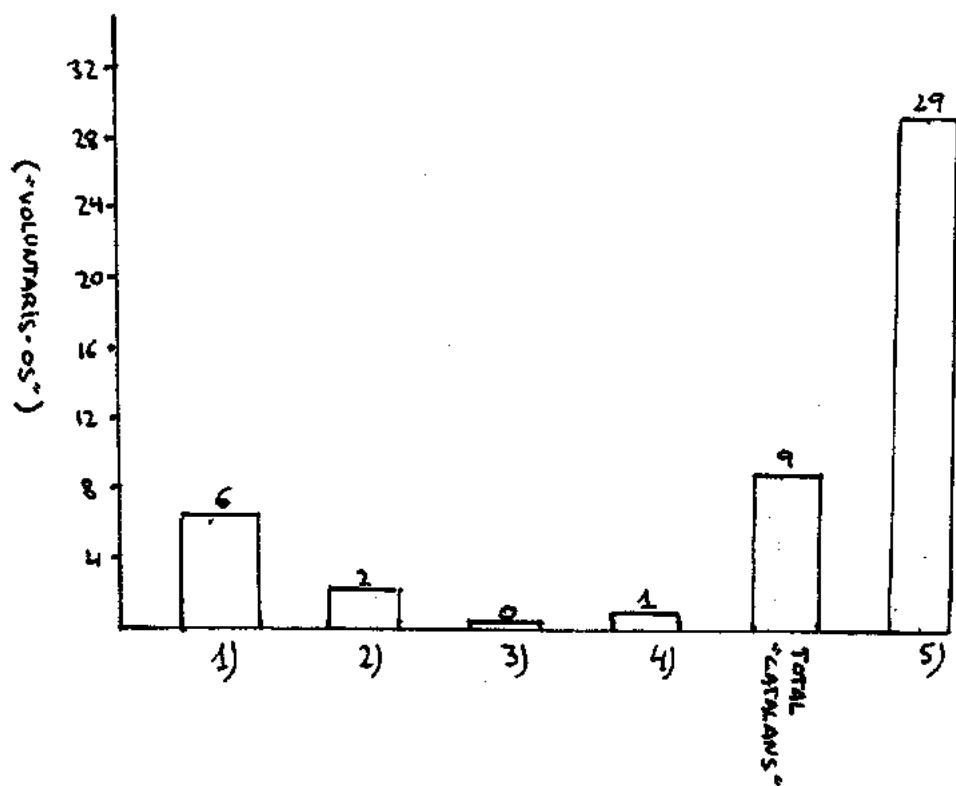
-N-

	A	B	C	D	TOTAL
1)	0	4	0	4	8
2)	0	0	0	2	2
3)	0	1	0	1	2
4)	0	1	0	1	2
TOTAL "CATALANS"	0	6	0	8	14
5)	2	1	0	22	25
TOTAL GENERAL	2	7	0	30	39

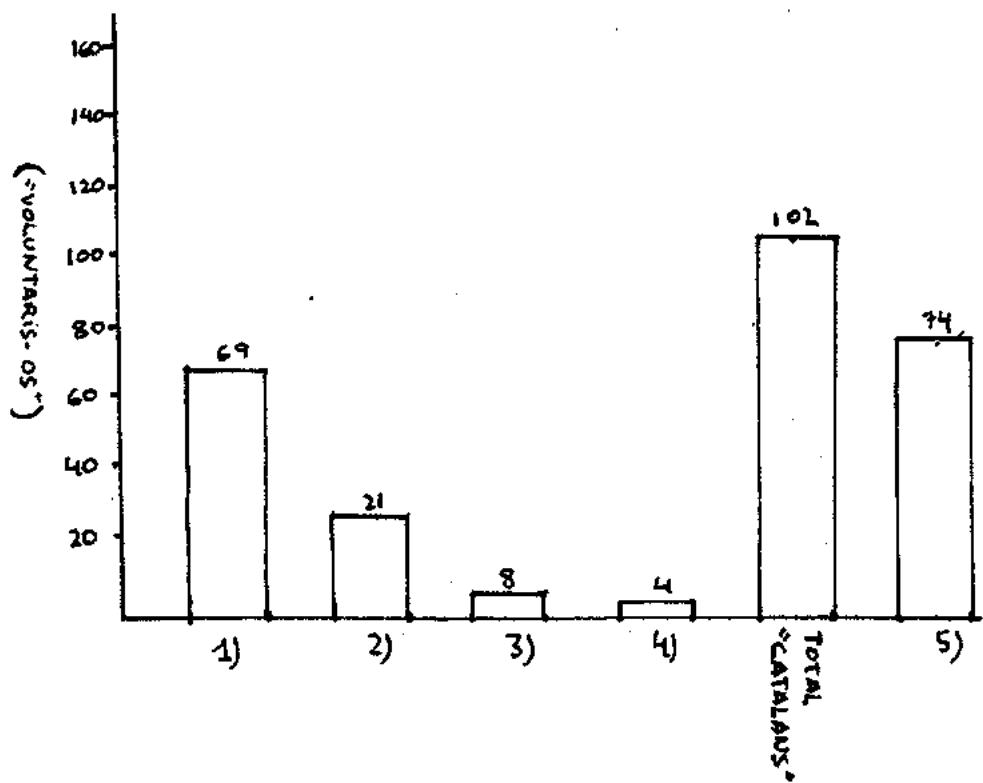
- O -

	A	B	C	D	TOTAL
1)	0	5	0	1	6
2)	0	1	0	1	2
3)	0	0	0	0	0
4)	0	0	0	1	1
TOTAL "CATALANS"	0	6	0	3	9
5)	0	2	1	26	29
TOTAL GENERAL	0	8	1	29	38

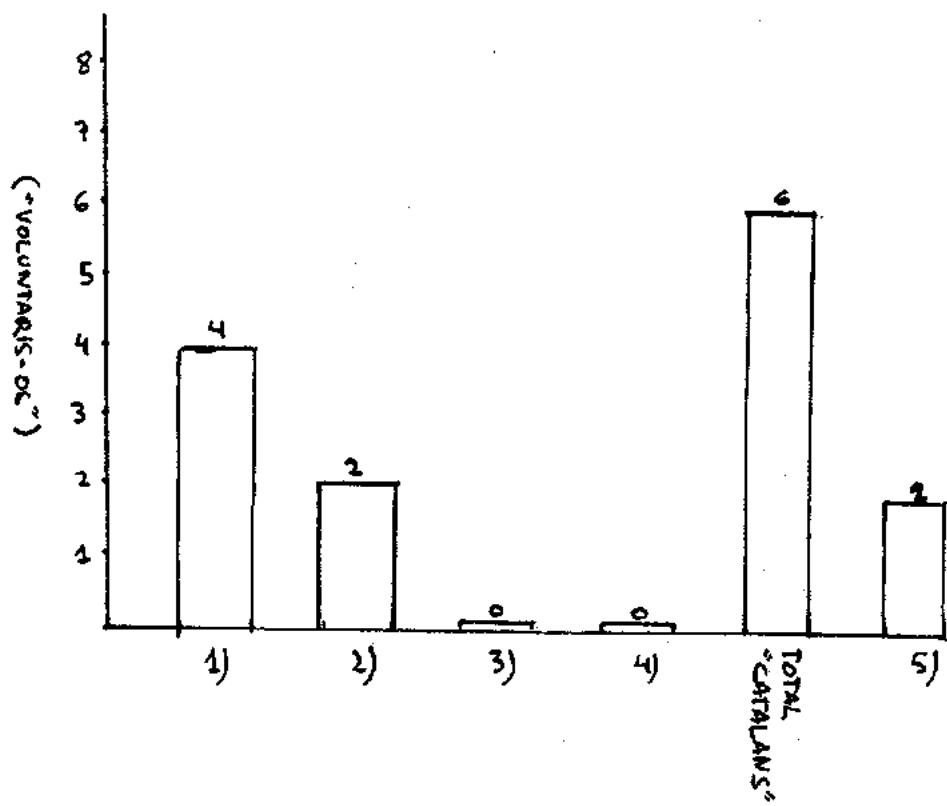
- P -

	A	B	C	D	TOTAL
1)	3	38	2	26	69
2)	1	6	3	11	21
3)	0	7	0	1	8
4)	0	2	0	2	4
TOTAL "CATALANS"	4	53	5	40	102
5)	4	11	3	56	74
TOTAL GENERAL	8	64	8	96	176

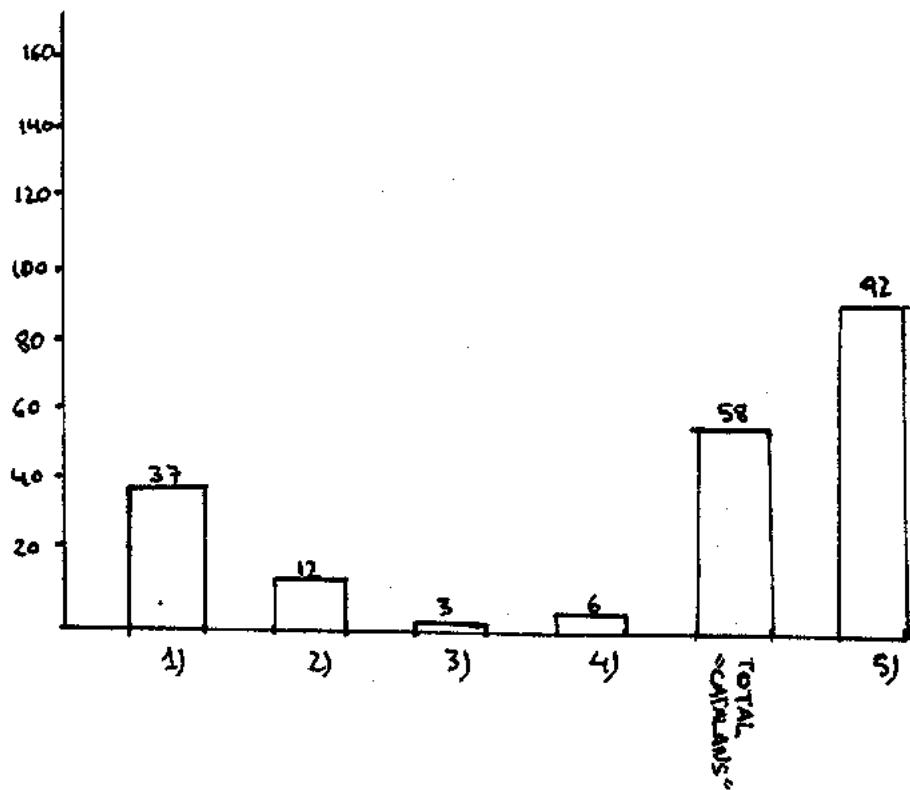
- Q -

	A	B	C	D	TOTAL
1)	0	4	0	0	4
2)	0	1	0	1	2
3)	0	0	0	0	0
4)	0	0	0	0	0
TOTAL "CATALANS"	0	5	0	1	6
5)	0	0	0	2	2
TOTAL GENERAL	0	5	0	3	8

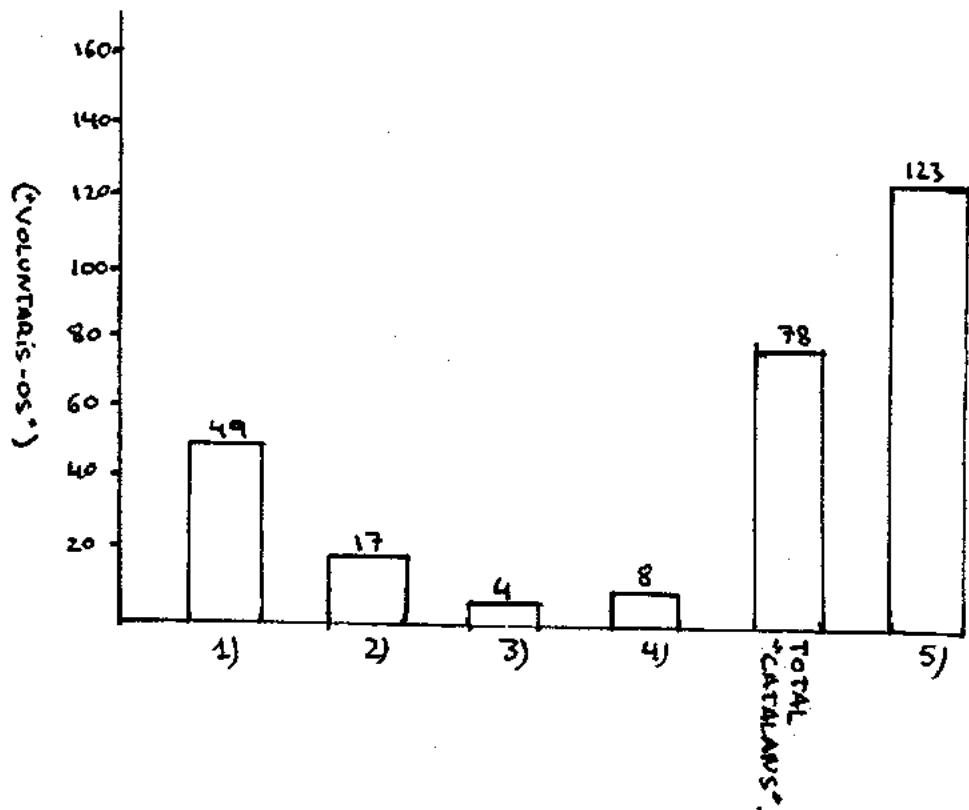
- R -

	A	B	C	D	TOTAL
1)	2	18	0	17	37
2)	0	3	0	9	12
3)	0	3	0	0	3
4)	2	1	1	2	6
TOTAL "CATALANS"	4	25	1	28	58
5)	4	17	3	68	92
TOTAL GENERAL	8	42	4	96	150

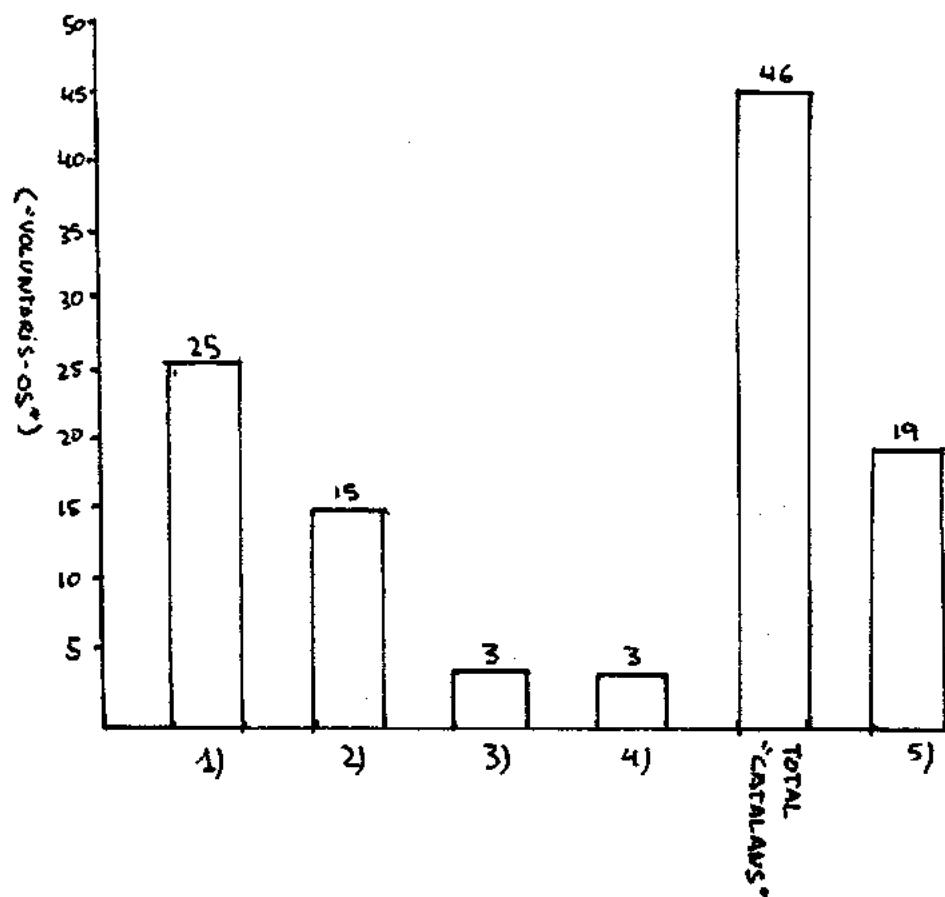
- 5 -

	A	B	C	D	TOTAL
1)	0	24	4	21	49
2)	0	11	0	6	17
3)	1	2	0	1	4
4)	1	2	2	3	8
TOTAL "CATALANS"	2	39	6	31	78
5)	10	8	5	100	123
TOTAL GENERAL	12	47	11	131	201

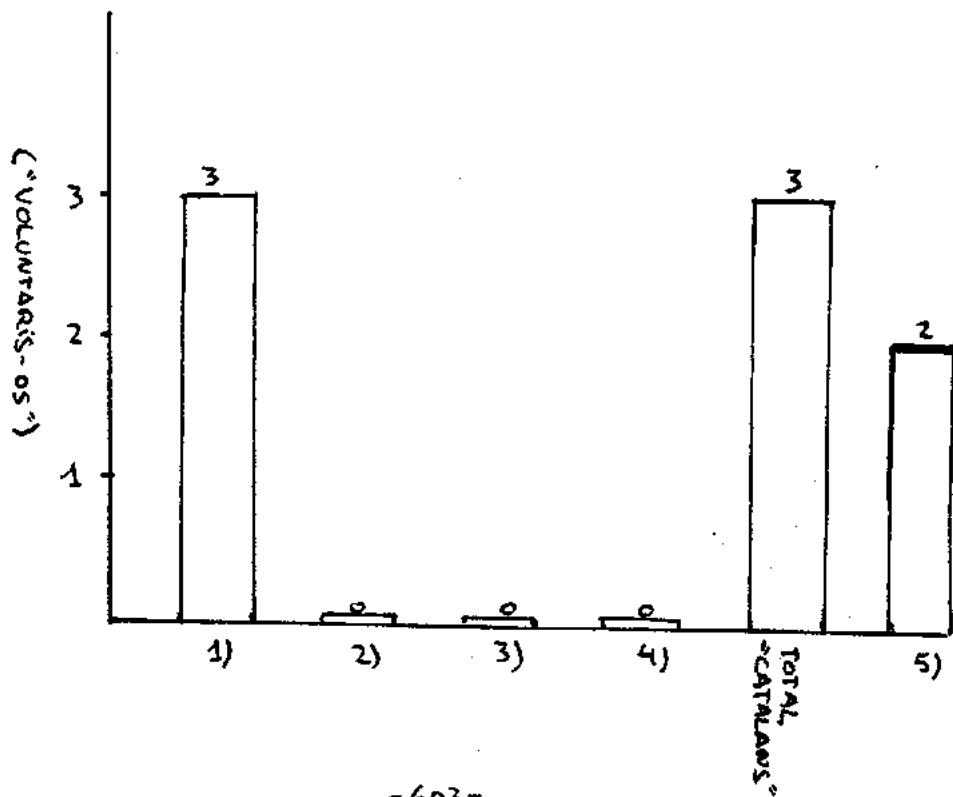
- T -

	A	B	C	D	TOTAL
1)	0	14	1	10	25
2)	0	2	0	13	15
3)	0	3	0	0	3
4)	1	1	0	1	3
TOTAL "CATALANS"	1	20	1	24	46
5)	3	2	0	14	19
TOTAL GENERAL	4	22	1	38	65

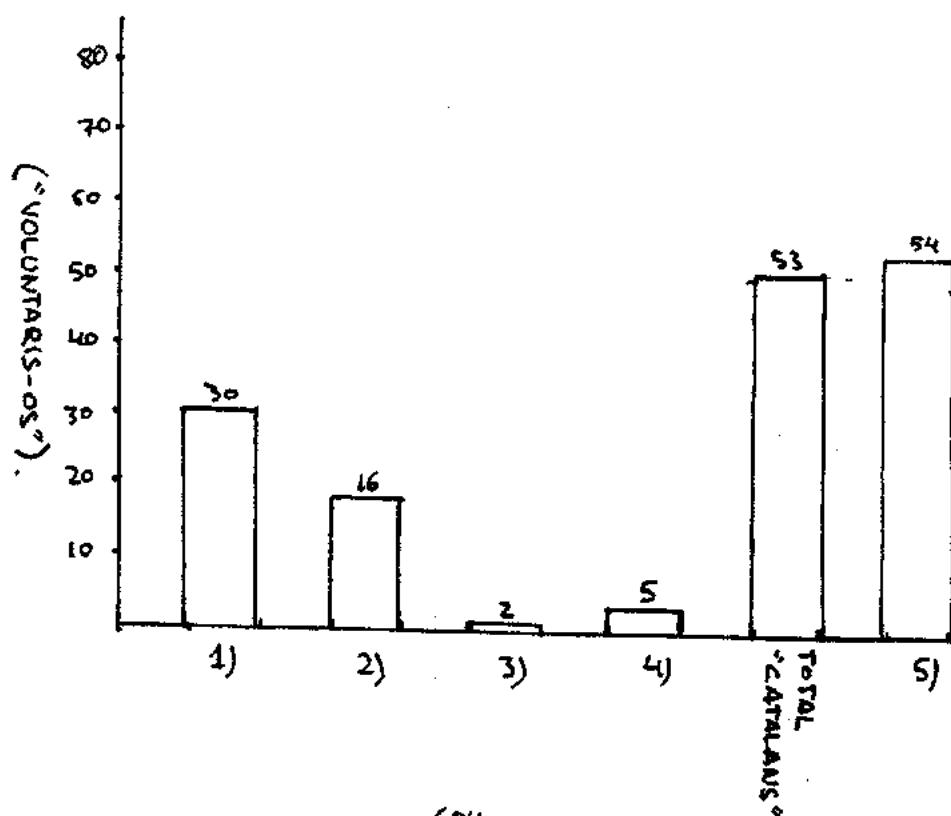
- U -

	A	B	C	D	TOTAL
1)	0	0	0	3	3
2)	0	0	0	0	0
3)	0	0	0	0	0
4)	0	0	0	0	0
TOTAL "CATALANS"	0	0	0	3	3
5)	0	0	0	2	2
TOTAL GENERAL	0	0	0	5	5

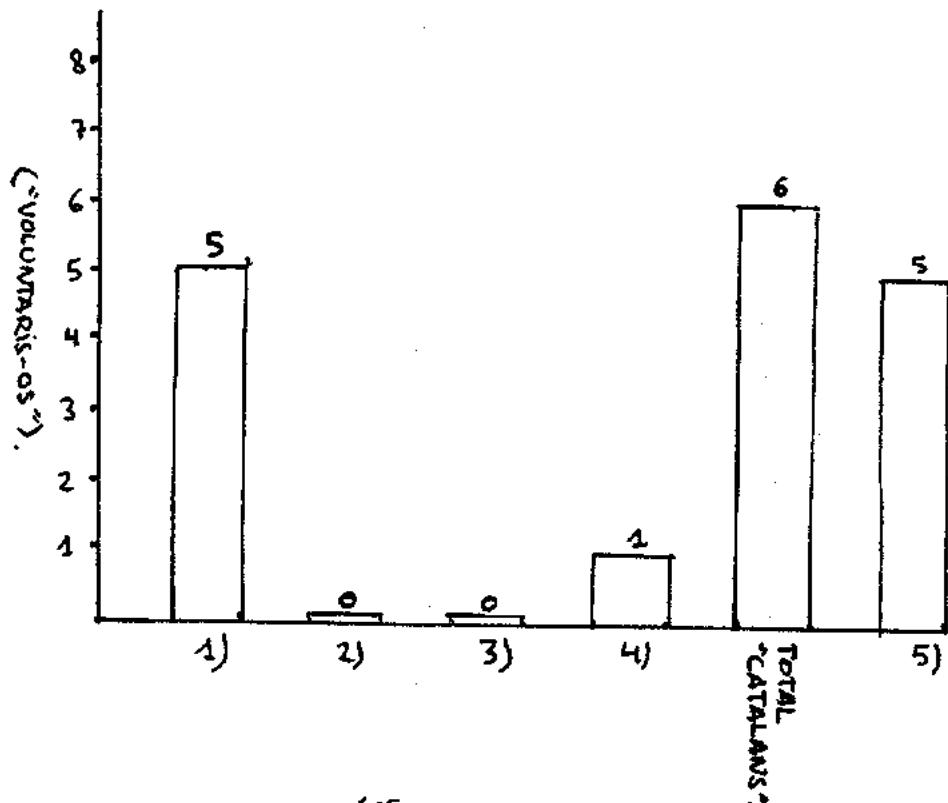
-V-

	A	B	C	D	TOTAL
1)	0	14	1	15	30
2)	0	4	2	10	16
3)	0	0	0	2	2
4)	0	2	0	3	5
TOTAL "CATALANS"	0	20	3	30	53
5)	2	10	0	42	54
TOTAL GENERAL	2	30	3	72	107

- X, Y, Z -

	A	B	C	D	TOTAL
1)	2	1	0	2	5
2)	0	0	0	0	0
3)	0	0	0	0	0
4)	0	0	0	1	1
TOTAL "CATALANS"	2	1	0	3	6
5)	1	0	0	4	5
TOTAL GENERAL	3	1	0	7	11

APENDIX 2on:

Maseras, Alfons: Pancatalanisme. Tesi per a servir de fonament a una doctrina, Imp. Catalània, Barcelona 1915; i a Renaixement, 21-I-1915, ps. 53-55.

"DEFINICIO

"1.-Els resultats de que pot enorgullir-se la Renaixença catalana són prou evidents per a excusar-nos d'exposar aquí tot el llur alcanç. No direm pas que no hi hagi, encara, a Catalunya, moltes coses que catalanitzar. Però és cert que'l sentiment nacional hi es cada dia més viu i que en els darrers vint anys ha fet molt de camí. D'ell han sorgit diferents credos polítics que l'han fet conèixer i fins podriem dir reconèixer per l'Estat espanyol. La Renaixença d'aquest sentiment ha dut aparellada la creació d'una literatura, d'un art i àdhuc d'una cultura nacionals que venen a continuar la cultura, l'art i les lletres que floriren a Catalunya quan formava part de la Confederació Catalana-aragonesa. Aqueixes manifestacions de l'esperit català han coincidit amb la creixença quasi fabulosa de Barcelona, amb un gran desenrotllament de les industries nacionals i amb una època de prosperitat per a tot Catalunya. Qò indica que'l geni de la raça s'ha mantingut vivent malgrat la dominació castellana i que al sentir-se desvetllat ha volgut conquerir l'esplendidesa d'altres dies. La exaltació del sentiment nacional, el regoneixement, pels catalans, de la patria catalana i la doctrina que lluita per a les reivindicacions polítiques de Catalunya, són apel·lats Catalanisme.

"2.-Apel·larem, doncs, Pancatalanisme, tota expansió fòra dels límits històrics de Catalunya, no sols d'aqueixa doctrina, sinó de totes les manifestacions vitals de nostra terra.

"OBJECTE.

"3.-El Pancatalanisme ha de tendir, principalment:

"a) A avivar l'esperit nacional, en molts indrets encara somort, de totes les terres de parla catalana, que foren, en altre temps, poblades i conquerides pels catalans. A dur a la consciència d'aqueixes regions que llur nacionalitat no és altra que la catalana, com ho és així mateix la llengua llur, per més que la bategin, amb illegítim orgull, de llur nom regional. A fer-hi conèixer amb insistència nostra història, que és la his-

tòria llur,nostre moviment nacionalista,nostres lletres,nostres arts; fer-hi arribar nostra cultura incorporant a aquesta cultura tots els elements que dites regions li poden facilitar. En un mot,a catalanitzar les com totes les raons ètniques,històriques i morals ho aconsellen.

"b) A fer prevaler aquest mateix esperit en les nombroses collectivitats catalanes que viuen fòra de Catalunya i, en primer lloc, en les que viuen en terres d'Espanya no catalanes, car és allí on aqueixes collectivitats perillen més de perdre llur caràcter. Es sabut que els catalans que hi ha escampats a ultramar i en les diferents nacions d'Europa, conserven assatz viu llur amor a la patria i constitueixen casals i associacions on s'hi exalta constantment el patriotisme català. Com això no s'observa en les collectivitats residents en terres espanyoles, cal tendir a que aitats catalans no s'oblidin de que ho són i de que tenen el deure de treballar per la grandesa de la patria.

"c) A fer respectar i adhuc estimar, en terres d'Espanya, el bon nom de Catalunya. A acomodar la nostra conducta envers les altres nacionalitats ibèriques de manera que respectin els nostres drets nacionals que podríen ésser diferents als llurs, però que no són oposats. A fer saber a Espanya entera el valor de la nostra activitat econòmica, la força de cohesió del nostre poble, la intensitat de la nostra cultura i la vitalitat de la nostra renaixença espiritual. A fer-hi assaborir millor les obres capitals dels nostres ingenis i a esborrar-hi tots els prejudicis que sobre la nostra llengua i el nostre caràcter s'hi han generalitzat. En fi, a fer-hi reconèixer la personalitat de Catalunya en el ben entès de que estàn incloses en aquesta personalitat regions com les Balears i València, de raça i llengua catalanes.

"d) A fer conèixer Catalunya a l'extranger.

"CAMP D'ACCIÓ.

"4.-Els incisos a), b) i c) del paràgraf anterior assenyalen implícitament el camp d'acció del Pancatalanisme en els pobles de llengua catalana, en les col·lectivitats catalanes que viuen lluny de la patria i en els pobles no catalans regits avui per l'Estat espanyol. Els medis per dur a efecte aquella acció, seràn molts i complexos: col·lectius, individuals; polítics, econòmics, culturals, artístics, etc.

"5.-Fer conèixer Catalunya a l'extranger, serà una de les funcions més capitals del Pancatalanisme. Aquesta funció presentarà dues modalitats:

"a) Expansió de l'esperit català manifestant-se fòra de Catalunya.

"b) Atracció de la curiositat i de l'interès dels estrangers a fi de que conequin a Catalunya mateix les manifestacions vitals del nostre poble.

"EXPANSIÓ I ATRACCIO.

"6.-Es evident que se'ns ignora fòra de casa. Se'ns calumnia, se'ns confón lamentablement. Es necessari fer saber a l'extranger lo que som, lo que hem sigut, lo que fem i lo que'ns proposem fer. El Pancatalanisme ha d'esforçar-se en destruir aquella ignorància i aclarir el malentès que'ns assimila, als ulls de l'extranger, a les altres nacionalitats hi pàniques. Ha de fer saber als centres culturals del món la existència de nostra cultura i de les nostres arts; als centres econòmics el grau de poixança del nostre comerç i de les nostres industries; als centres polítics, la personalitat política de Catalunya i les reivindicacions les quals està lluitant.

"7.-Si cal que nosaltres anem a l'extranger i ens esforcem per a que s'informi de les nostres coses, convé atreure l'extranger a casa nostra per a que les jutgi pels seus propis ulls. No sols hi guanyarem pels elements de civilitat, de cultura i àdhuc de riquesa que'ns pot aportar, sinó que, principalment, la opinió que l'hoste s'enduga de Catalunya ha d'in-

fluir poderosament a esvair la ignorància i la confusió en que se'ns té. Serà obra pancatalanista tota relació amb personalitats foranes que pugui fer nàixer en elles el desig o la curiositat de visitar-nos.

"MEDIS D'ACCIO Á L'EXTRANGER.

"8.-Per què la nostra terra no és encara mestressa de sos destí fòra actualment follia i utopia voler atribuir al Pancatalanisme un es perit imperialista dintre del domeny polític. Serà, si es vol, una forma d'imperialisme esperitual, però és, o vol ésser, abans que tot, la reivindicació, davant la conciència del món enter, de la personalitat de Catalunya. Fins ara sols ens hem preocupat de les reivindicacions polítiques davant l'Estat espanyol. Aquesta és la tasca del propiament dit catalanisme. El Pancatalanisme, donant a conèixer la nostra ànima nacional i la nostra renaixença a les altres nacions civilitzades, amb les quals Catalunya no té interessos oposats sinó més aviat afinitats de pensament, de cultura i de caràcter, deixa d'ésser una corrent política per a convertir-se en una corrent esperitual.

"9.-Els medis per a desenrotillar aquells coment seràn, doncs, en primer lloc, esperituals:

"a) Contacte dels porta-vus del nostre sentiment nacional, amb els propòsits de les nacionalitats europees, especialment amb els de les irredeemptes.

"b) Pendre part en els congressos internacionals de nacionalitats i en tota assamblea internacional on Catalunya pugui fer sentir la seva veu personal.

"c) Informar per medi de la premsa, del follet i del llibre, i èdhuc per la paraula oral, en conferències i solemnitats, de l'estat d'esperit i del anhels de Catalunya.

"d) Per ésser poc cultivada i coneçuda, la llengua catalana és un obstacle a la nostra expansió. Cal, doncs, establir el contacte amb els homes d'estudi d'altres nacions a fi de fer-la conèixer i reconèixer com una de les llengües romàniques més antigues i característiques, i que ha de vingut, actualment, un instrument de cultura tan perfecte com les altres llengües de la branca llatina.

"e) Propulsar la publicació en llengües foranes, com més universals millor, de totes les obres que facin honor al geni català, incorporant-les d'aruesta guisa a la cultura mondial.

"f) No perdre ocasió de donar a conèixer les obres d'art dels nostre ingenis i establir sempre la seva procedència catalana, cosa que no's fa ordinariament.

"g) Donar a les universitats i escoles estrangeres cursos d'història catalana, de dret català i d'altres matèries que exposin la llegimitat de les nostres aspiracions nacionalistes.

"h) Informar periòdicament i directament als grans centres de cultura i de treball, de les coses de Catalunya. La majoria de les informacions que sobre coses catalanes publica la premsa extrangera, no procedeixen de Catalunya, i són, per tant, tendencioses, quan no són falses i atentacries al nostre bon nom.

"i) Molts altres medis culturals i morals existeixen, certament. I cal drà reforçar-los amb medis econòmics i comercials que posin de manifest, també, l'avenç i la prosperitat de la nostra terra.

"CONCLUSIÓ.

"IO.- El Pancatalanisme pot comportar un programa vastíssim dintre cada ordre de l'activitat nacional. Però totes les corrents d'expansió catalana que's produueixin no s'adirà'n a l'esperit pancatalanista si no fan constar ben alt la procedència llur i no les imposen com a catalanes.

"Catalunya tendeix,naturalment,an aqueixa expansió que ja es fa sentir com una necessitat urgent.La nostra renaixença la reclama per a completar-se,car si tornem a tenir vot i veu com a nació,cal que les altres nacions ho sàpiguen i ens tractin com a tal.Queda,además,fòra de dubte,que'l reconeixement de la nostra personalitat i el coneixement del nostre esperit per les nacions civilitzades ajudarà poderosament a regeneració total de la nostra patria.

Alfons Maseras.

"París,I de gener de 1915.
(Els subratllats són meus).

APÈNDIX 3er:

"MANIFEST DELS CATALANS" (L'Esquella de la Torratxa, 26-III-
1915)

"La Guerra Europea

"MANIFEST DELS CATALANS

"Els qui signem, catalans dedicats als espirituals treballs de l'art, les lletres, la ciencia i la politica, volem alçar la veu en aquesta hora tràgica de l'història del món. Volem dir la nostra convicció i alhora declarar les nostres simpaties. Ens hi creiem obligats, com ciutadans de la República universal de l'Esperit, i així mateix com fills de Catalunya, la qual per l'heretatge riquíssim de la seva vella glòria i per les clares i fortes esperances en son esdevenidor, no pot desinteressar-se de la gran pugna que omple avui l'Europa.

"No sabriem nosaltres guaitar la lluita amb esguard fred i indiferent. Si no hi participem amb les armes, comprenem bé que les idees i els sentiments nostres també són dins la batalla. Tenim una convicció i sentim un amor. I hem de proclamar-los altament i noble.

"La nostra convicció és que en la guerra actual els suprims interessos de la justícia i de l'humanitat demanden la victòria dels Estats de la Triple Intel·ligència.

"I el nostre amor, és per la França i l'Anglaterra, posseidors segles ha de l'alt mestratge civil; per la Belgica i la Serbia, petits pobles que acaben de donar immortals exemples.

"La simpatia nostra no podia mancar a aquests pobles. I sobre tot, no podia mancar a la França, veïna de Catalunya per la terra i per l'ànima. On, Pirineu enllà, tenim germans nostres, gent de la nostra raça, de la nostra sang, de la nostra llengua. Raça, sang i llengua, que són les del més enlairat cabdill dels soldats francesos.

"Als qui combaten per una justa causa, no hem de privar-los del con espiritual de la nostra pública simpatia. Ni hem tampoc de callar la nostra condemna dels procediments crueus posats en pràctica per aquells bel·ligerants qui, negant les convencions amb que la civilització humana havia orosat un aturador a la furiosa violència de la guerra,

han fet retrocedir els sistemes de lluita als segles passats i han degradat la força fent-la instrument de venjança i terror.

"Aquestes són les nostres afirmacions categòriques. Estem al costat, en esperit i en anhels, de l'Anglaterra, la França i sos aliats. Pel seu triomf fem vots cordials des de la terra de Catalunya, a la qual la mar llatina recorde de tot-hora quin és el seu lloc.

"A. RCVIRA I VIRGILI, escriptor i advocat.-AMADEU HURTADO, ex-diputat, advocat i escriptor.-JOAQUIM FOLCH I TORRES, crític d'art.-JOSEP CARNER, de l'Institut d'Estudis Catalans.-GABRIEL ALOMAR, publicista i catedràtic.-JOAQUIM BORRALLERAS, metge.-JESUS PINILLA, advocat i publicista.-RAMON REVENTOS, escriptor.-JOSEP Mª TALLADA, professor d'economia política.-CARLES COSTA, periodista.-RAFAEL MARQUINA, escriptor.-PERE INGLADA, dibuixant.-JOAQUIM MONTANER, poeta.-POMPEIUS GENER, escriptor.-ANTONI LOPEZ, editor-proprietari dels periòdics "L'Esquella de la Torratxa" i "La Campana de Gracia".-RAMON FONT, escriptor.-SANTIAGO RUSIÑOL, pintor i literat.-F. LAYRET, ex-regidor i advocat.-FELIU ELIES (Apa), pintor.-ALEXANDRE FLINA, escriptor,-J. PIN I SOLER, novel·lista.-LLUIS MASSOT, advocat.-R. CAMPALANS, enginyer.-MARIUS AGUILAR, escriptor.-F. CULI I VERDAGUER, advocat.-J. MIRO, publicista.-JOAN GARNER, advocat.-A. MARSILLACH, escriptor.-E. MOLINE I BRASES, advocat.-FRANCESC PUJOLS, escriptor.-A. VIVES, music.-JOAQUIM CASAS-CARBO, literat.-J. AIGUADE MIRO, metge.-ENRIC SOLER, catedràtic.-JOSEP BURGAS, periodista.-IGNASI IGLESIAS, autor dramàtic.-PRUDENCI BERTRANA, novel·lista.-R.M. PADILLA, pintor.-S. SANPERE I MIGUEL, corresponent de les R. R. i Nacionals Acadèmies de l'Historia, Belles Arts i de la de Ciències de Lissabon; membre de numero de l'Acadèmia de Bones Lletres de Barcelona.-M. UTRILLO, pintor i crític d'art.-R. NOGUER I COMET, advocat i publicista.-C. MONTOLIU, escriptor.-JOAN LLONGUERAS, music.-ALEXANDRE CORTADA, escriptor.-JOSEP CLARA, escultor.-ROMA JORI, escriptor.-S. ANDREU I BARBER, advocat i regidor de Barcelona.-LLUIS VALERI, literat.-R. TURRO, director del Laboratori municipal i escriptor.-

J. DE MONTOLIU,escriptor.-A. RAMONEDA HOLDER,enginyer.-J. FONT,escriptor.-"PICAROL",dibuixant.-JOSEP Mª ROCA,metge i escriptor.-PERE ALDAVERT,escriptor.-ANTONI FERRER,periodista.-JOAN BARCO,periodista.-CARLES RIBA,doctor en lletres i escriptor.-ISIDRE LLORENT,director de l'Escola de Funcionaris d'Administració Local.-JOAQUIM SUNYER,pintor.-ENRIC CASANIVAS,escultor.-EMILI VALLES,professor.-EDUART CALVET,senador.-DR. MARTI I JULIA,metge,director de l'Institut Frenopatic i escriptor.-SALVADOR DALI,notari.-P.C. ABARCA,pintor.-PERE COROMINES,escriptor i diputat per Barcelona.-DR. A. JULIA POUS,escriptor i doctor en medicina POMPEU FABRA,de l'Institut d'Estudis Catalans.-J. MASSO I TORRENTS,de l'Institut d'Estudis Catalans i de la Biblioteca de Catalunya.-J.M. LOPEZ PICO,escriptor.-SALVADOR ALARMA,escenògraf.-JOSEP M^a DE SUCRE,President de l'Ateneu Enciclopèdic Popular.-OLAGUER JUNYENT,artista pintor.-SANTIAGO VINARDELL,periodista.-J. BALUGERA,regidor de Barcelona.-ORIOL MARTORELL,regidor de Barcelona.-DOMÈNEC CARLES,pintor.-ALBERT RUSINOL,diputat a Corts i cavaller de la Llegió d'Honor.-H. GINER DE LOS RIOS,catedràtic i diputat a Corts.-JOAN PASIRELL,dibuixant.-PERE RAMOLA I MOLINAS,diputat a Corts per Barcelona.-CARME KARR,escriptora i directora de "Feminal".-JOAN DE LASARTE I KARR,pintor.-JAUME CARNER,diputat a Corts per Vendrell.-MANUEL RIUS I RIUS,marques d'Olerola,advocat i escriptor.-E. DIAZ RETG,periodista secretari de l'A. de la P. D..-M. VEGA I MARCH,arquitecte i regidor de Barcelona.-CARLES SOLDEVILA,escriptor.-J. ARAGAY,pintor.-M. HUMBERT,pintor.-JOSEP ROCHA,advocat i regidor de Barcelona.-JOSEP M^a DE SEGARRA,escriptor.-CARLES JORDA,enginyer i diputat provincial.-JOSEP BERTRAN I MUSITU,advocat i diputat a Corts per Vilanova.-J. PUIG I FERRATER,autor dramàtic.-JOAN LLIMONA,pintor.-JOSEP LLIMONA,escultor.-ELADI HOMS,pedagog.-J.Mª BASSOLS,advocat i diputat provincial.-JOAN SERRA I CONSTANSO,escriptor i ex-diputat provincial.-LL. FIGUERES DOTTI,economista.-R. SURINACH SENTIES,escriptor.-ENRIC GRANADOS,music.-ALEXANDRE DE RIQUER,pintor i escriptor.-JOSEP CASADESUS,prevere i catedràtic.-DANIEL GIRONA,historiador.-LL. NICOLAU D'OLWER,

doctor del claustre de Filosofia i Lletres,escriptor.-R. MIQUEL I PLA-NAS,escriptor.-JOAN MOLES,senador.-FELIP RODES,diputat.-A. SUNOL,ex-president de la Unió Catalanista.-NARCIS OLLER Y MORAGAS,novel·lista.-J. GARRIGA Y MASSO,diputat.-JULI MARIAL.-S. VALENTI I CAMP,escriptor.-LLORENÇ RIBER,prevere i escriptor,MARIAN ANDREU,pintor i esmaltdador.-ENRIC BORRÀS,actor.-JOAN UIM SALVATELLA,diputat.-DANIEL RIU,advocat,director de "Economia y Hacienda".-DR. ECHEVARRIA.-PERE PUIG CALZADA,ex-diputat.-I. RIBERA I ROVIRA,escriptor.-J. MASSO I VENTOS,escriptor.-JOAN E. LLADO I VALLES,advocat.-APELES MESTRES,dibuixant i escriptor.-ENRIC MORERA,music.-DR. JULIA"

APÈNDIX 4at:

Aguilar, Mèrius: "Los Jovenes-España" (L'Esquella de la Torratxa,
5-II-1915).

"Quan l'Azorin vivia de la propia ànima i no de catal-logar la dels altres,veient que la seva acció intelectual no conseguia una consagració escrigué un pamflet titulat:"Charivari",d'una virulència eneisadora."Ens hem reunit -deia en una de les seves pàgines- a casa de'n Lluis Ruiz Contreras,per a fundar una revista".I acabava escrivint:"Decididament,aruesta gent no anirà mai enllot".Com en els temps turbulent de l'Azorín,uns cuants escriptors madrilenys,s'han reunit a casa del Ruiz Contreras d'enguany per a fundar una revista.Aruesta revista ja parescuda,norta el nom d'"Espanya".La va anunciar un cartell "tres joli" representant un cavaller any 40,de tradicional silueta castellana,un cavaller que no podia ésser mai català.Diaris i tertulies literaries parlen d'ella.La precedia una gran curiositat i fins per part de nosaltres,catalanistes,un gran desig de cue fós perfecta.¿No hem quedat en que l'unitat d'Europa comença en el Guadalquivir i acaba en el Vistula?

"(...)

"(...)La revista "Espanya",no trenca aruesta tradició madrilenya de lo "bonic insubstancial",del discurs bonic,del quadro bonic,de l'escultura bonica,de l'article bonic.I és que en aquests darrers "jóvenes Espanya",hi manca aquell amor mòstic per la seva raça,sense'l qual no es ressuciten les patries.Anem a cercar la vida real espanyola! -criden-.Però si Espanya se mort d'això,de malalties de realitat,si és la seva vida ideal la que's té descobrir i si no és troba la que's té de crear.Aquest ha estat el procès del catalanisme.Ens trobarem amb la realitat d'una Catalunya ajupida i materialista.De vida idel no'n teniem i la fèrem.Ara,amb ella,ficticia o ferma,epidèrmica o entranyable,marxem cap a les realitzacions sugerides pels idealismes.Si ens enfonssem serà per manca de vida ideal,que de real ens sobra.

"Un escriptor castellà,escriptor mòstic i per això se troba desterrat en terres franceses,assegurava que el catalanisme havia produït un periodisme nou.Escrivíem delirants i a tall d'evangelistes,perque par-

lar de Catalunya ens era com el parlar de Deu del creient. Encara avui la prosa catalana té un xic de regust d'apostolat; emperò ja entren en la seva confecció les ficcions liriques. I és d'aquells misticismes patriòtics que han sorgit les realitats d'avui, és d'aquella vida ideal que alguns se n'aprofiten per a construir a Catalunya una vida real, a la seva manera. Doncs, aquests joves haurien de parlar de Castella com nosaltres de Catalunya, tant fervorosament que semblessin possessos, però com ho farà en Baroja, nihilista; l'Ortega i Gasset, doctrinari; en Zulueta, que salta de la plaça de Catalunya a la porta del Sol, amb la mateixa facilitat que de la democracia popular als il·liberalismes palatins; l'Eugenio d'Ors que no pot mirar cap a Castella més que per una curiositat més? Solament hi ha un home capaç d'exprimer el seu cor sobre les terres espanyoles. Aquest home és l'Unamuno i no és redactor d'"España". Místic de Castella, mes així com Teresa de Cepeda, escrivíà versos i fondava convents, ell predica als pagesos el dret a la terra, i això si que és burjar en la vida real espanyola.

"I és que jo crec que hi ha més vida real espanyola en en Lerroux, en Pau Iglesias o en Vázquez Mella que en totes les logomàquies d'aquests senyors Paturots que fan esforços asmàtics per a conseguir una posició filosòfica. Lo que hi ha que an aquells tradicionalistes i an aquells renovadors els hi manca contingut espiritual i sabiduría i els troços d'Espanya -els seus partits- que en ells creuen no fan més que llençar sospirs a l'ideal. Però els nostres intelectuals, els primers, els de "España", no van al poble que diuen estimar i no són ni republicans, ni socialistes, ni carlins. Un Maurrás, a França, pot ésser realista i un France, socialista militant. Els nostres Maurrás i France, no volen perdre la seva virginitat intelectual. Tot lo més fan això, una revista, on, com en el cafè, diserten. "Hombre, le dire a usted...".

"No obstant, amics, adquiriu setmanalment "Espanya". Malgrat s'escriu amb "ñ", malgrat el rondineig dels que la neguen per enveges de caus literaris. "Espanya" pot ésser un diàleg amb Madrid per el preu popular de dèu cèntims".

(El subratllat es més)

APENDIX 5é:

- 1) Juliachs, Manel: "Europeisme estantiç" (Renaixement, 24-XII-1915).
- 2) Martí i Julià, D: "La queixa d'en Gustau Violet" (Renaixement, 4-II-1915).

1)

"D'ara i de sempre, hi ha hagut una natural propensió de certs elements anomenats intel-lectuals de Catalunya o, per millor dir-ho, de certs elements intel-lectuals pertanyents a una 'escola' política de Catalunya, a conreuar i divulgar el concepte ampulós i la frase rímbonant que'ls ha valgut a tots aquells elements, l'adquisició d'una mena de 'patent' de saví que ha servit més tard -en el moment polític actual- per crear la base d'una extensa organització burocràtica catalana, els resultats de la qual la nostra Terra ja començarà a robar-los... un dia o altre.

"Ben pocs dies fa que, aquests intel-lectuals han llençat la llur darrera meditació i, com de costum, han bastit la respectiva frase i han compost el seu credo: 'afirman llur creença irreductible en la unitat espiritual d'Europa'.

"Nosaltres, confessem-ho, no sabem pas ben bé a que volen referir-se amb aqueix concepte de la 'unitat espiritual europea'; però si volen dir amb ell que pretenen revestir la seva intel-lectualitat amb un nou aspecte de neutralitat davant el present carnatge europeu, els haurem de dir que, una vegada més, la seva erudició no'ns ha pas convençut.

"(...)

"No; no n'hi ha prou, davant d'una convulsió tant fonda com l'actual, amb declarar-se partidari de l'"Europa una"; és necessari, per a dir cada hú la seva paraula, haver empleiat tot l'intel-lecte en contra sempre, de les injustícies que a la humanitat permanentment flagellen. Res deturarà, ni res dirà a la consciència humana, els mots rebuscats per a consuminar frases. Els que sustentem idees i les propaguem i en fem un culte constant de les idees nostres, no hem pas de veure amb goig la divulgació d'aqueixos conceptes 'pseude-intelectuals'. I no'ls hem de veure amb goig, perquè en aquest cas entranyen una abstracció tant gran, una vague-

tat tant manifesta, que, per a la gent aimant dels simplismes, que són munió, semblarà que al fer la frase -'unitat espiritual d'Europa'- i divulgar-la, s'ha descobert una nova escola filosòfica que té de tenir com a finalitat trasbalsar els fonaments del món i encarrilar tota l'organització social cap als camins que directament menen al quietisme i asseguren el predomini de les 'opinions' que els 'panxa-contents' sustenter.

"(...)

"Europa, abans del tràgic conflicte, estava ben constituida? No; mil voltes no.

"Havien clamat contra la constitució europea, un sens fi de moviments nacionalistes que, al rebel·lar-se contra la constitució estatal d'Europa, realitzaven la veritable acció europeista i, per tant, civilitzada i civilitzadora. Va ésser necessari, després de la continues brutalitats antinacionalistes, que un sempitern tiranitzador de pobles -el regent de l'estat austro-hongarés- volgués atropellar iniquament una petita i admirable nació -la Serbia- per a que esclatés el conflicte que tots deplorem i que els nacionalistes desitjem sigui coronat pel triomf dels petits pobles que, al veure reconegudes les seves llibertats, reconstruiràn la llur personalitat i, allavors, si, podràn crear l'unitat espiritual d'Europa.

"Entretant, però, no podem, nosaltres, estar conforme amb cap de les excentricitats que amb més o menys ingeni es donquin a la publicitat.

"(...).

2)

"En Gustau Violet ha escrit unes paraules agravisadores per a Catalunya. Ha suposat que a la gran lluita que's sosté a Europa per l'anorreadament de la força com a fonament de dret, Catalunya, traint la seva tradició civilitzadora i lliberal, en aquests instants de decaiment per a la nostra nacionalitat, s'havia decantat de part dels organismes opressors i tirànics girant l'esquena, no sols a la França sempre guiadora del món a l'Anglaterra assenyada i lliberal i a la Belgica marbre, sinó als mateixos germans nostres del Rosselló que complint el deure francès, i més encara, el deura humà, són al front de la lluita donant sang per la llibertat del món.

"Y jo dic que són agravisadores les paraules del bon d'en Violet perquè són injustes i no expressen la veritat. Ell, En Violet, avui habillat militarment i amb l'espasa a la mà, en comptes del cisell, parla mogut pels sentiments desordenats que tot naturalment li neixen de les desventures de la seva patria i per ço a nosaltres l'agravi no'ns fereix; el comprenem, ens l'esvaluem i sentim noble rietat pels atristaments del seu esperit. Més al si de la vida d'en Violet, en la continuitat intel·lectual i sentiment de la seva existència, hi ha una altra personalitat que no és la seva personalitat militar, més ben dit, la seva personalitat parcialment apassionada, purament contingent; i és en aqueixa personalitat del temps normal a la que'ns adrecem per a dir-li que no coneix Catalunya, que si la conegués a la hora d'ara per arborat que's trobés el seu esperit per santes deslliurances, no hauria sigut injust amb Catalunya.

"No, no la coneix Catalunya, no només en sab els morbosismes intel·lectuals i polítics que hi ha a la nostra terra com són a tots els pobles del món; no més s'ha fixat en el que hi ha en el nostre poble d'estigmàtic i en el que hi ha de desviat(...).

"(...)

"Perdoneu, Gustau Violet: estudieu-nos i conegueu-nos bé als catalans de Catalunya i veureu com ens fareu justicia a l'adonar-vos que l'autofília, l'egoisme o bé altres estats que fan més tristor encara, són les modalitats que bateguen més o menys dissimuladament pel germanisme.

APÈNDIX 6é:

- 1)"Per a la unitat espiritual dels catalans de çà i enllà dels Pirineus"(Renaixement, I5-IV-1915).
- 2)"Per a la unitat espiritual dels catalans de çà i enllà dels Pirineus"(Renaixement, I3-V-1915).

I)

"El comunicat-manifest que a iniciativa del Casal Catalanista del Districte V i s'escriví per tots els organismes de la Unió Catalanista, fou remés als periòdics de la Catalunya oriental, ha obtingut un succès que no's preveia, ni s'esperava. Nostres germans del Rosselló no'ns oblidem. Per xò sentiren com forta punyida, l'actitud germanofila adoptada per certs elements de nostra terra, dits catalanistes, emperò que no són més que quelcom que mor; romanalles d'una esperitualitat catalana disolta, provincianament, dintre l'uniformitat espanyola. I avui, al rebre lletres de la consciència genuinament catalana, se són mogudes totes llurs fibres sensitives i han estret amb efusió i nirviositat la mà coralment agermanadora que'ls hi havem allargada.

"Sapiguem, doncs, que sota el cel francès, hi tenim uns bons germans que'ns aimem.

- -

"De la premsa de Catalunya n'han fet esment de dit missatge "Las Noticias" (traducció extractada), "La Veu de Catalunya" (reproducció de bon troç), "El Poble Català" (reduit abstracte), "El Noticiero Universal" (traducció de "El Poble"), "Bages Ciutat" de Manresa (enter), "Diari de Sabadell" (enter) i altres.

"De la premsa d'Espanya, el diari germanofíl "ABC" n'ha dut un extracte sintètic que terminava dient que dit missatge era redactat amb un estil 'altisonante'. "El Correo Español" en un article d'En Jordi de Silva, encapçalat amb el títol "Bellaquerias de 'La Dépêche'" hi engrega aquesta parrafada referint-se a que dit periòdic porta traduit i sencer el missatge: "En cuanto a otro suelto publicado en el mismo papel, como mensaje de adhesión enviado por los catalanistas de la Unió, basta hacer constar que el texto de este mensaje antipatriótico, en el se abominia, como de pasada, de la dominación de España en la conciencia catalana, está al mismo nivel moral que sus inspiradores y que 'la Dépêche'".

- -

"De l'excel·lent escriptor rossellonès Carles Grando, Secretari general de la Societat d'Estudis Catalans de Perpinyà, n'hem rebudes lletres de coral afecte i remerciament. No'ns sabem estar de reproduir uns fragments de l'escrit rebut pel Casal Catalanista del Districte V:

""Benvolguts i estimables companys:

""Nos heu fet un pler immens al rebre la vostre carta i el bell manifest que l'acompanyava! Ai, com m'han fet bategar el cor aqueixes nobles i humanes paraules i els sentits tan expressius que fan neixer.

""No sé com girar la meva pensada per a traduir-vos tota la emoció que ha produït dintre nostra ànima, apenada per les horrors d'aquesta guerra que no hem cercat, el vostre clam de simpatia i d'afecte, les vostres i generals manifestacions de germanor! Us remerciem a tots, coral·lament, amics de Catalunya i germans de nostra raça!.

""El Manifest que'ns heu enviat anem l'escampant amb dalit i fier-tat, perquè és dels fills de nostra terra mateixa, perquè és el Manifest d'una consciència un poc ben nostra, perquè és el Dret i de la justicia que defensem i que ha de triomfar.

""Ja "L'Independent" ha publicat algunes ratlles, i, ademés, el "Roussillon", "La Dépêche", "L'Eclair" i el "Cri Catalan", pensi que seguirán, com també "Le Courrier de Ceret", i alguns altres.

""Per la nostra part vos asseguri que la "Revue Catalane" ferà çò que podrà, i personalment dins "Le Petit Meriodional" amb el títol de "Echos de Catalogne" i sota la firma de "Charles de la Real" que és el meu nom de 'guerre', he publicat dos articles i la traducció francesa del Manifest, que van a seguir alguns altres".

"En el proper nombre acabarem de relatar el predicament assolit.-P.

2):

"Entre'ls varis periòdics que han reproduït el manifest dels catalanistes de la Unió,remarquem, en primer lloc, la molt interessantíssima revista parisenca "Les Annales des Nationalités" portaveu de l'"Union des Nationalités" la qual revista a l'ensens, reproduceix diversos documents catalans relatius a la guerra.Té importància la reproducció acuradament traduïda del nostre manifest en la dessús-dita revista, per tal que ella gaudeix de força predicament entre'ls estudiadors dels moviments nacionalistes,i àdhuc,perque és una de les revistes que en totes les principals biblioteques del món,hi té ~~un~~ lloc senyalat.

"Una altra revista,molt important i molt simpàtica,ha donat cabuda en ses columnes al nostre manifest,la "Revue Catalane",orgue oficial de la "Société d'Etudes Catalanes" de Perpinyà.Sots el títol de "Simpaties Catalanes",nostre car amic i col.laborador en Carles Grando,escriu:"Sotsmoguts per certes accions francòfobes de quelques elements reculats,els veritables fills de Catalunya,nostres amics.nostres germans,ens adrecen,en un vibrant manifest,firmat pels Presidents i signat amb els segells dels Agrupaments i Societats adeptes a la "Unió Catalanista",l'expressió més pregona de llur simpatia i de llur afecte per a la causa dels aliats,nostra causa,que és la de la Justicia i del Dret.

""Es el cor de Catalunya,de la véritable Catalunya de nostres pares, que batega amb aquesta proclamació entusiàstica.Un pregón sentiment d'equitat i de humanitat dictà cada frase.Després dels procediments d'en Xenius i de la mitja dotzena de 'soi-disant' "Amis de l'Unité Morale de l'Europe" aquest gest frater ens ha deliciosament commoguts. No és ell expressió fidel d'una conciencia catalana pura i redimida de tota influència,el vivent testimoniatge d'amistat dels fills d'una mateixa raça,de la qual nostre generalíssim,fill del Rosselló,porta tant alt els destins?.

""Tant s'ens en fa ara, el 'parti-pris' de qualques destinats a absoldre l'agressió teutona o a glorificar el principi de la força brutal. La Conciencia Catalana ha aixecat sa gran veu per a proclamar ben alt, çà i enllà dels Pirineus, dels blancs cimalls del Canigó fins a les planes fèrtils de l'Empordà, de la floreixenta i pròspera Barcelona fins a les platges assoleiades de la Costa Vermella, que nosaltres lluitem avui sots la defensa del Dret, per la pau i la llibertat contra la força barbre i destructiva.

""Heusaqui el texte d'aquest important manifest".

"(Segueix la copia íntegra del manifest, firmes i entitats que inclouen l'adheriment llur).

"Se dona compte extret del manifest dels intel.lectuals catalans dirigit a l'eminent filòleg Morel Fatio i acaba dient:

""Que devenen els pobres germanòfils sots aquesta gran força d'opinió?.

""Nosaltres remerciaments els més sincers per a tots aquests que han sapigut conèixer, dintre'l trastorn actual, de quina banda del front de batalla estan la civilització i l'equitat.

""Als intel.lectuals catalans, als agrupaments de la Unió Catalanista, els hi expressem nostra viva reconeixença.

CARLES GRANDO".

"Donem a conèixer aquestes dues notes de capdal importància, escusant-nos a la vegada, detallar el succés obtingut. Elles el reflexen prou. Car tots els periòdics i revistes del Rosselló, han donat compte del manifest i ens han dirigit belles paraules de germanor catalanesca.

"A tots grans mercès, puix que elles reconforcen nostre esperit. I sapigueu tots que nostre crit centrífuc de "Visca Catalunya" vol dir Justícia, Dret, Revisió, Equitat, apaivegament del dolor: Humanitat! en una paraula.-P.

APENDIX 7é:

"En Juli Delpont a Barcelona" (Renaixement, 15-IV-1915).

"Dissabte a la nit rebérem en la nostra redacció l'agradable visita d'aquest hoste rossellonés qui ha vingut a Barcelona, que, com diu ell, és la casa pairal dels catalans, a fer-nos sabedors de l'estat d'ànim amb que lluiten els nostres germans de patria, de l'altra banda dels Pirineus, contra l'invasió del imperialisme germànic.

"El diumenge al matí, en l'Ateneu Enciclopèdic Popular, va llegir uns apunts històrics i de refutació d'articles publicats per la premsa germanòfila, que havia recopilat per a empear-los en una conferència que devia desenrotllar i que no pogué fer-ho en l'extensió que'l conferenciant volia, per correspondre als requeriments del president de l'Ateneu.

"Mes, el públic que havia acudit a oir an aquet ferm Catalanista de la Catalunya Francesa, amb aplaudiments premià el treball d'En Juli Delpont que serà divulgat publicant-se en la premsa.

"A la sortida, accompanyarem al bon amic director de "Le Roussillon" a visitar el Centre Autonomista de Dependents del Comerç i de la Indústria on fòrem rebuts pel vis-president senyor Bas qui ns mostrà l'estat actual de les obres, ja casi hò enllestides, i el senyor Delpón es mostrà fort maravellat per aquest Centre que ha sapigut bastir-se un Casal propi, digno de la grandiosa obra política i social que realitza.

"Durant la seva estada en aquesta Ciutat el senyor Delpón ha fet diferentes visites an algunes entitats catalanistes, mereixent en totes elles, proves de sincer afecte.

"Voldriem que al retornar el germà rossellonés a la seva llar, s'endugués perdurable bon record dels cui, com ell, lluitem per la total llibertat de les petites nacionalitats.

APENDIX 86:

Rivas, Pere: "El manifest dels catalans" (El Heraldo
Germánico, 15-IV-1915).

"Como don Luis E. Almerich, en su artículo "El manifiesto de los cursis", protesto como catalán, como catalanista de toda la vida, del manifiesto dirigido a Joffre.

"Que sus firmantes hubiesen puesto como cabecera a su mensaje: "Manifest de catalans", o, mejor, "Manifest d'uns quants catalans", yo no protestaría.

"Pero con este título, con que ha aparecido, me incluyen a mí y conmigo otros que piensan completamente opuestos al espíritu del escrito.

"No quiero hacer mi autobiografía, pero hace quince años que pongo mi esfuerzo personal y mi fuerza material sin ningún provecho para mí, en la propagación de los ideales netamente autonomistas o, mejor, nacionalistas dentro de Cataluña. Pero yo no me dejo llevar por las corrientes; tengo criterio propio y, como tal, pienso y escribo.

"Como no he cobrado jamás, voy donde me aceptan mis buenos o malos escritos, no donde me los pagan.

"Y vamos a lo esencial.

"En la réplica de don Luis E. Almerich, encuentro a faltar algo, y por esto creo necesario estos renglones.

"En fecha no muy remota, la bene mérita "Unió Catalanista", madre de todos los catalanistas, publicó y envió al defensor de la independencia del Transvaal, Krüger, un patriótico manifiesto, con centenares de firmas, donde después de felicitar al valiente general, se protestaba en términos violentísimos de la represión inglesa, de los campos de concentración obligados por la Gran Bretaña, donde murieron de hambre, cientos de mujeres y de hijos menores de los patriotas boers, que con las armas en la mano defendían la independencia de su patria.

"! Y hoy, muchos de los que firmaron aquel célebre manifiesto, felicitan a los verdugos de aquellos infelices con los nombres de defensores de la justicia y de la humanidad! .

"¿Dónde están las convicciones y el sentido común?.

"Señores 'escritores', 'pintores' y demás añadidos a los apellidos, un poco más de formalidad.

"Estos, que se nombran ellos mismos intelectuales y superhombres, van siempre con la corriente y no tienen criterio hasta después de leer "su" diario.

"Quieren ser avanzados y como no saben cómo paracerlo más, hasta avanzarían el reloj de su bolsillo.

"Son internacionales, pero como que el que más idiomas sabe, lee el francés, sólo en francés, piensan, escriben y traducen, imitan, copian o plagan.

"En viaje de bodas o en tren botijo han estado una vez en París, y se creen haber dado la vuelta al mundo.

"!Pobre "intelectualidad" catalana!.

"!Pobre Cataluña si te han de redimir estos sabios!.

"Porque, llorar aquí la centralización de la Patria nuestra y aplaudir allá a los esclavizadores y verdugos de la patria de María Stuard, reina y mártir de Escocia, y de Krüger, campeón de la independencia de los boers, es sencillamente hipócrita.

""To be or not to be": ser o no ser.

"Y basta por hoy, hasta el "próximo manifiesto".

APENDIX 96:

Ruiz y Pablo, Angel: "El principio de las nacionalidades"
(Germania, I-VI-1916).

"He aquí un tema destinado a dar todavía mucho que decir y mucho más que hacer. En todo tiempo ha sido causa de crisis, conflictos y guerras y así probablemente continuará hasta el fin de los tiempos, o por lo menos hasta que existan Estados que no satisfechos con su propio y natural territorio codicien el de los demás o hasta que haya pueblos en el mundo cuya pequeñez, debilidad, atraso o falta de cohesión y de sentido político, los haga propicios a soportar la dominación de los más fuertes. Sin embargo, este principio, aunque existente desde que aparecieron sobre la tierra los primeros pueblos constituidos en Estado, no vino a ser reconocido en la política hasta los tiempos de la revolución francesa. Es el mismo principio de la libertad y soberanía individual aplicado a los pueblos, y aun se parece al individual en que en la revolución fué tan celosa en proclamarlo, como remisa en practicarlo de veras. El sentimiento de la nacionalidad sí existía y lo conocían intimamente los pueblos más antiguos; pero en las evoluciones y mudanzas en la constitución de repúblicas, imperios y monarquías, se prescindía muchas veces de él, y sobre todo en los siglos inmediatamente anteriores a la revolución, en la época del cesarismo y los gobiernos despóticos, casi todas las naciones europeas eran consideradas como patrimonio de las dinastías reinantes y de ellas disponían en sus entronques, pactos, permutas y testamentos. No todos, sin embargo, porque España, por ejemplo, constituyó ya, antes y después de la caída del Imperio romano un Estado único, como casi es y como debiera de ser hoy.

"No nos proponemos en estos artículos dar un curso de historia europea y no hemos de decir, por lo tanto, como fueron constituyéndose los Estados y de qué naciones se compusieron al principio ni los trasiegos que han ido experimentando. No acabariamos nunca, pues este asunto llena casi toda la historia universal. Ello es que así como España, Francia, Inglaterra y Alemania dibujaron muy pronto sus contornos casi sobre el patrón mismo en que los trazó Roma y en especial César, y echaron en la

edad moderna las bases de otros tantos grandes Estados, otros pueblos hubo, como el italiano, que se dividieron en una porción de pequeños ducados y repúblicas -algunas poderosas al principio- y así vivieron hasta muy entrado el siglo XIX de la merced de los Estados más fuertes, que disponían de ellos a su antojo; otros como el alemán, cuyo Imperio llegó a tener a casi toda Europa como feudo suyo, se dividió en innumerables Estados, sólo en apariencia independientes, salvo Rusia que lo fué muy pronto gracias a su constitución militar; y otros, por fin, como el polaco, que después de haber constituido un Estado fuerte y poderoso, por culpas propias -falta de cohesión- y por codicias ajenas fué repartido y subyugado.

"Pero es rarísimo el Estado europeo en el cual, una veces por invasiones de otros pueblos, otras veces por irrupciones suyas, las fronteras geográficas estén de acuerdo con las etnográficas, es decir, que sea una nación única la que los pueblos, que posea la misma lengua y las mismas tradiciones, leyes, costumbres y religión, y aun se da el caso de que, entre unos mismos pueblos dominados por otros vivan otros pueblos dominados a su vez por aquellos, caso muy frecuente en la Europa oriental y en los Balcanes. Los rutenos están en esta situación respecto de los polacos, es decir, que son un pueblo oprimido por otro pueblo a su vez subyugado. Y se da el caso también de la marca oriental alemana, colonizada por alemanes, conquistada y poblada después por eslavos y vuelta a conquistar por los alemanes, de tal manera que unos y otros alegan mejor derecho desde su especial punto de vista. Sobre poco más o menos ocurre esto con el Schleswig-Holstein y con Alsacia-Lorena. Pero donde la confusión es mayor es en los Balcanes, donde búlgaros, servios, rumanos y griegos están mezclados sin posible delimitación.

"Así es que nuestras diferencias y luchas regionales o nacionalistas son cosa de poco momento comparadas con las de la mayoría de los

Estados de Europa y ni étnicamente, ni geográfica, ni lingüística, ni histórica ni, sobre todo, confesionalmente, tienen tanta importancia como la cuestión nacional irlandesa dentro del Reino Unido. Y no quiero decir con ello que no merezcan atención y aun atención muy profunda, sino que aun en esto no hemos sido en España los que más hemos pecado, y nuestros conflictos tendrían, con un poco de buena voluntad, solución facilísima. Las diferencias nacionalistas que entre nosotros existen son tan escasas, que quizás no haya otro Estado en Europa tan esencialmente homogéneo como el nuestro, si descontamos a los países septentrionales de Europa. Más homogéneos, políticamente, puede que lo sean Francia e Italia, pero étnica, histórica, lingüística y geográficamente no, y esta mayor homogeneidad o cohesión política obedece más que a otra cosa al régimen que en Francia, sobre todo, ha sido celosamente centralista y unitario, mientras entre nosotros el furor centralista ha sido más tardío y de importación e imitación francesa. Esta es la verdad. Y lo que también es cierto, por otra parte, es que apenas hay Estado en Europa que no retenga alguna región, algún territorio a que otro Estado no pretenda tener mejor derecho, salvo España, cuya unidad política no se debe a la imposición armada. Pacto entre poderes entonces considerados legítimos fueron la unión de Aragón y Cataluña y de Aragón, con Cataluña y Castilla; y las mismas guerras de Cataluña bajo Felipe IV y Felipe V no fueron guerras de separación ni de conquista, sino más bien guerras civiles por el Gobierno interior del Estado. 'Ara el Rey' NOSTRE SENYOR 'declarada'ns te la guerra'. Con ello no trato de excusar ni el desconocimiento en que se ha tenido la personalidad de Cataluña ni su derecho a la afirmación de su personalidad nacional.

"Perdóñese me esta disgresión, pues no es mi objeto tratar de las cuestiones nacionalistas españolas y si la he tocado ha sido para demostrar que en muchas cosas no somos tan pecadores como solemos decir entre nosotros. Mi tema es otro: es el que desde hace veintitantes meses

rueda por la prensa universal, el tema de si saldrá o no saldrá de esta guerra resuelto y triunfante el principio de las nacionalidades, y puede que sí salga para algunas, pero no porque éste haya sido el lema constante de los aliados de la 'Entente', sino por que parece en realidad y en algunos puntos es también, y al parecer de veras, el de los Imperios centrales. En su último gran discurso lo ha tratado el Canciller alemán Bethmann Hollweg en lo relativo a Polonia y a Bélgica, es decir, en lo que está en manos de Alemania y Austria-Hungría, puesto que en su poder se encuentran aquellos territorios.

"Pero ciertas teorías políticas, y ésta de las nacionalidades es una de tantas, parecen ser más bien "artículos de exportación" para sus propios inventores, y a las palabras del Canciller alemán se apresuró a contestar, además de Asquith, el ministro inglés sir Robert Cecil, diciendo que existen "dos principios de nacionalidad". Era de esperar que se procurara destruir el efecto enorme que había de causar en todo el mundo la declaración del Canciller alemán y era de esperar también que los aliados no dejaran arrebatarse fácilmente la bandera bajo la cual decían, especialmente los ingleses, que se habían lanzado a la guerra. ¿Cómo podía sustentarlo en toda su integridad Inglaterra sojuzgadora de Irlanda y de tantos países en todos los Continentes, ni Rusia, esa Rusia enorme en que la verdadera Rusia forma quizá la menor parte?.

""Existen dos principios de nacionalidad" ha dicho sir Robert Cecil. "Uno, el que proclama el derecho de los hombres a asociarse como compatriotas y establecer un gobierno democrático en su país. Otro, aquel bajo el cual se ocultan designios políticos, bajo nebulosas teorías étnicas y se recurre a agentes secretos como auxiliares de la tiranía. El primer principio es el que profesamos nosotros, y el segundo, el que practica Alemania. Esta quiere una Bélgica nueva y nosotros luchamos por restaurar la antigua".

"Como se ve, el caso es interesante, y tiene muy profunda significación que el político inglés se refiera a Bélgica. Hubiera sido altamente curioso conocer su parecer en lo que se refiere a Polonia. Pero Polonia, en su mayor parte ha vivido hasta ahora bajo el yugo ruso ! y que yugo! y era muy expuesto hablar en cosa que a los rusos atañe. Y sir Robert Cecil se ha contraído a Bélgica sabiendo lo que hacía.

"Hasta ahora todos los partidarios del principio de las nacionalidades se han fundado principalmente en la base étnica, luego en la lingüística, luego en la histórica y por fin en la geográfica. Así lo entendíamos todos, así lo defendían Inglaterra y Francia al tratarse de Serbia, de Rumania, de Grecia y de la Italia 'irredenta'; pero cuando se trata de emancipar a Bélgica de la influencia francesa y de la política inglesa, cuando se trata de emancipar a Bélgica de la influencia francesa y de la política inglesa, cuando se trata de dar a las razas que forman el Estado belga una constitución nacionalista, entonces ni la raza ni la lengua tienen importancia alguna, entonces el principio de las nacionalidades es un principio puramente político, solamente respectable cuando se trata de ciudadanos que "quieren establecer un gobierno democrático en su país". Sir Robert Cecil ha olvidado añadir: "y cuando este gobierno está dispuesto a favorecer los planes e intereses de la Gran Bretaña".

"A nadie que conozca la historia de la fundación del moderno Estado belga se le oculta cual fué el 'designio político' que tuvo Inglaterra al favorecerlo y sustentarlo. Bélgica estaba destinada a Estado tope o Estado barrera colocado entre Francia y el mar para que sirviera de lugar propicio de desembarco a Inglaterra todas las veces que fuera a ésta conveniente intervenir en las guerras continentales, como lo había hecho para humillar a Napoleón. Luego, cuando Alemania hubo crecido y se hubo fortalecido, Bélgica estuvo destinada a desempeñar el mismo papel

contra Alemania, como Portugal lo desempeñaría contra España, si España pudiera ser obstáculo a los planes de Inglaterra.

"Y a esto se refirió el Canciller alemán cuando en su discurso dijo que Bélgica había de ser algo nuevo; pero precisamente esto, el ser algo nuevo, es lo que no conviene a la Gran Bretaña."

"¿Qué queda, pues, del famoso principio de las nacionalidades, si se trata de 'nebulosas' teorías las que hasta ahora han sido sus principales bases, la étnica, la histórica, la lingüística, si ese principio sólo se ha de sustentar en el "derecho de los hombres a asociarse como compatriotas y establecer un gobierno democrático en su país"?". Cuando hasta ahora sólo se ha tratado de emancipar de la Monarquía austro-húngara los varios pueblos que en ella se contienen, ¿en qué se fundaban los que amenazaban despedazarla sino en esas 'nebulosas teorías étnicas'? ¿Y con qué derecho ha de hablar un ministro inglés del "derecho de los hombres a asociarse como compatriotas y establecer un gobierno democrático en su país" cuando formando parte de su propio 'Reino Unido' tienen ellos a Irlanda sujeta por la violencia, por la conquista, por el yugo, desde hace muchos siglos y hasta la hora presente, después de mortales años de lucha no se ha resuelto de hecho, aunque sí muchas veces de palabra, a conceder a la infeliz isla un simple 'Home Rule', una autonomía que no es sombra siquiera de la autonomía política de que gozan en Austria-Hungría, húngaros, bohemios, croatas, dálmatas, etc.?"

"!El principio de las nacionalidades, el famoso principio arrojado por los suelos por los que fueron sus inventores, por los mismos que han suscitado levantamientos y revoluciones en los pueblos extraños, por los mismos que lo habían inscrito en su bandera contra los Imperios centrales, esos Imperios basados, precisamente, en el verdadero principio de las nacionalidades! Tiene la realidad terribles ironías. Cuando Rusia -!también Rusia!- Francia, Inglaterra y luego Italia se levantaron para dar la 'libertad' al mundo ¿cómo habían de sospechar que sus ene-

migos fuesen los que realmente iban a poner por obra el principio de las nacionalidades? ¿Cómo habían de pensar que ese lema que llevaban ellos solamente en los labios lo llevaran sus enemigos en el corazón?.

"Principalmente, Rusia, debe estar encantada de la gran obra llevada a cabo. Veinte millones de súbditos suyos y 300000 kilómetros cuadrados de territorios se le arrancan, primero por la fuerza de las armas y después por el famoso principio de las nacionalidades. Los polacos, constituidos en Estado barrera, autónomo o independiente, entre Rusia y Alemania y Austria-Hungría, enseñará a los aliados de la Entente que no se puede jugar con sagrados principios como con otros sueños -libertad, progreso, humanidad- porque a lo mejor se convierten en arma de dos filos.

"Y es que el principio de las nacionalidades, manejado desde hace un siglo como arma política, era para sus inventores simple "artículo de exportación".

APÈNDIX 106:

Pujulà i Vallés, F: "Recort de la vinguda d'en Krüger" (Joven-tut, 28-III-1901).

Pujulà i Vallés va escriure al 1901 que "mentres el pobret pelegrí, pare d'un poble gran de cor, s'anava acostant a n'això qu'ənomenan cervell d'Europa, y en l'aire anavan retrunyint, engrandintse cada volta més, els crits dels homes honrats, alla baix, á la terra, la llaga de la mateixa ferida fiblava, y'ls brassos s'extenian aplaudint, per'abrassar, pera signar, ab una estreta d'adhesió, queno es ell sol sufrint la gran desgracia. Y un acte gran s'elaborava: l'acte de la simpatia, del amor del individuus, dels individuus colectius; y aqueix acte havia de portarlo á fi la 'Unió Catalanista', ver rusch de forsas vitals, que esperansat per la grandesa de la idea, ni s'ha entregat encara ni viu d'altra sava que la de la llibertat, unich dols such que fa florir els tronchs de las nacionalitats.

"El Missatje de la 'Unió' endressat al quefe invencible del Sud-Africa, havia d'ésser la mà d'un germá; havia d'ésser el batech del pit d'un poble que, aymantse á si mateix, fa vessar l'amor fins á refrescar la febre dels seus semblants que sufreixen; junta sas llegrimas d'indignació á las dels altres; junta á la d'ells las forsas del seu cervell y del seu cor, unicas forsas que se li consenten perque encara cap tirá no ha trobat el problema de posarhi cadenes..."

"Quan portarem el Missatje, l'Hermen Anglada y jo, durant el camí ni una sola paraula va sortir de nostres llabis. Quelcóm de gran ens voltaba en aquells moments, un ambient de fervor ens enmudia; la pensa, aleshoras estava lluny de nosaltres. Anavam cap aquell venerable home, y fins ell mateix ens desapareixia pera fer pas al paisatje de sa terra... els masos cremats, las llars desertas, la sanch tacant las fèrtils planurias, y'ls corbs volant, voltant els cims dels inaccessibles puigs; els homes

escampats arreu,disgregadas las familias,y en llengua estranya ressonant per las valls las veus de destrucció,y nuvoladas de sers barbres aixafant la terra á llur pas,y las flamas de las antorxas com llenguas malehidas atansantse á llepar els murs de las masias...Y anavam cap aquell home vell,encarnació del ser sobre qui tants mals recahuen;aquel germá nostre,donchs els que sufreixen y no s'entregan son els nostres germans;aquella víctima de la fins era eterna organisació del món...

"Y'l cotxe que'ns duya anava serpejant pels grisos carrers de París. Las altas casas,el cel color de plom,las foscas aceras,la pluja que con un plor etern anava cayent pausadament...tot era gris,gris d'esperit,com si pressagiés malaventura pera l'hoste honrat;com una atmósfera vaga que'ns voltava y'ns aclaraparava més y més...

"A nosaltres ens semblava que veniam de més lluny.Aquells mots d'un poble que duyam y anavam á entregar,sentian;sentian al romani aixafat de nostras montanyas,y'ns parlavan de las vermellas flors dels camps de blat de casa,que s'obran com besant al cel,com llabis rojos;y'ns duyan remors de mèniques apagades,melodias de cants de la llar,espurnejats pels espetechs de la llenya que hi crema.Veniam del tros;del tros de terra sempre conreuhada,feonda sempre,jamay erma;d'allá ahont els germans sospiran guaytant endevant,de vergonya que'ls avis,sabis y forts,no plorin per ells;veniam d'allá vora las blavas aguas del Mediterrà que nostres baixells solcaren escampant arreu nostra sabiesa y honradesa...

"Quin doll de goig estimar als que sufreixen! La mà d'aquell home gran estreta en nom d'un poble honrat,era la Humanitat vivint sa recta vida d'amor.

"L'acte complert,en el cor d'aquell ciutadà lliure,sens haverla vista nostra terra,però ab la visió que fa néixer y endevinar l'afecció,hi niuharian tal volta las flayras de nostras montanyas,las armonias dels boscos del Canigó,els cants de nostres rabadans,la eterna fumerola

de nostra producció y'ls esclats dels cervells vitals y lliures d'un poble qu'anysora sa fortalesa per'aixecar als vensuts y aclaparar als barbres absolutistas...Y unes notes rodaven per nostres cervells, prenyadas d'esperansa..."! Tornaré a ser rica y plena!...". Semblava que venian de lluny...y que s'acostavan engrandintse... (París, desembre 1900)"

APENDIX III6:

"La Conferencia del Sr. Vázquez de Mella"(El Heraldo Germánico, 5-VI-1915).

"Vazquez de Mella, el tribuno ilustre, ha hecho vibrar hondamente el alma española en su conferencia que quedará imborrable de la historia nacional de los actuales momentos, de desquiciamiento universal.

"La conferencia de Vazquez de Mella, sus orientaciones, sus afirmaciones, eran esperadas con interés por España entera, y este interés no se ha visto engañado. Vazquez de Mella ha dicho a nuestro pueblo, lo que el mismo pueblo por intuición sentía:

"Vazquez de Mella ha elevado el entusiasmo en el ánimo de sus oyentes, porque con su palabra y su saber ha demostrado y puntualizado las razones, los hechos, causa de nuestras simpatías i antipatías: ha estado su palabra una armonía con el sentir del auditorio.

"La conferencia de Maura, llevó el desencanto a la nación. Maura habló contrariamente a lo que la opinión esperaba y el pueblo sufrió un desencanto.

"Maura, expuso nuestra conveniencia de estar al lado de Inglaterra, y el alma española rebelóse a ello.

"Vazquez de Mella, ha afirmado que Inglaterra es nuestra más mortal enemiga y nos ha señalado que como hermana o como madre únicamente Alemania nos conviene y como este parecer es el de todo buen español, por esto el entusiasmo ha brotado ante las palabras del ilustre tribuno.

"Los comentarios a tan titánica labor no nos atrevemos a hacerlos. Sus palabras son tan claras y precisas que no necesitan de comentario alguno.

"Con el envío de nuestra más humilde y entusiasta felicitación al caudillo de España sincera, nuestra labor habrá terminado.

APENDIX I2é:

"¿Infundios?/Conversación cogida al vuelo"(El Heraldo Germánico, 19-VI-1915).

"-Bien saboreas el café, amigo, Pedro...

"-Como que hay de qué. Yo y conmigo todos los francófilos, estamos de enhorabuena.

"-Nome toques la marina, sabes que soy germanófilo hasta la médula, y reñiremos. ¿Pero cual es la causa de tanta alegría?

"-Pues... verás. Se me dice que una importante y conocida fábrica de Barcelona está construyendo rápidamente, centenares de aeroplanos de nuevo modelo para los franceses...

"-No lo creas: España no se meterá en esos trotes.

"-No lo digas muy fuerte, porque se susurra en un casino, al que concurremos muchos amigos de los aliados, que pronto nuestra nación se unirá al esfuerzo de Europa para acabar con el imperialismo germánico.

"-No sueltes más sandeces; nada justificaría esta resolución, que, como ya sabes, no tiene en España más que media docena de secuaces.

"-Es que, según en dicho casino se dice, Inglaterra desearía que España entrase en la guerra al lado de los aliados, bastando a los planes de éstos que España movilizara 600.000 hombres, yendo la mitad a ocupar la actual zona francesa de Marruecos, en sustitución de las fuerzas que Francia tiene allí y que repatriaría para aumentar los contingentes del Norte de esta nación; pasando la otra mitad al frente Occidental y al lado de los aliados...

"-¿Y todo eso a cambio de qué?

"-Todo eso a cambio de que Inglaterra cedería a España el Peñón de Gibraltar, con la zona de terreno que allí domina, y Francia toda su zona de acción en el norte de África, pasando a nuestra soberanía todo el territorio que hoy comprenden las zonas española y francesa en Marruecos. Se pagaría a España todos los gastos de movilización y guerra.

"Aquí sentóse con nosotros otro contertulio de café, y por cortesía sostuvimos con él una conversación indiferente a todo esto, que nos impidió seguir escuchando la interesantísima que seguían con viveza los dos desconocidos, cuyas palabras casi fielmente acabamos de verter más arriba.

"Nosotros nada creemos de lo dicho por el francófilo en cuestión, y sólo lo transcribimos aquí a título de rumor que ha llegado hasta nosotros en la forma dicha.

"¿Hay alguien que sepa algo y nos lo quiera decir?.

APENDIX I36:

"La dona en la Guerra" (Feminal, I3-XII-1915).

"L'actual terrible conflagració sembla haver possat de manifest la veritat d'aquelles paraules:"quan el món s'empetiteix,la dòna's torna més gran";la dòna qui es tota amor y pietat,tota sacrifici,ja que la seva mà no ha estat -encara,- prou forta per detenir els homes qui s'entretenen.

"D'una d'aquestes dònes de cor,filla de França,emperò casada ab un català,l'escriptor y poeta Frederich Pujulà y Vallés,volem parlar aquí, ò millor dit,la volém dexar parlar a nostres llegidores,a les qui s'adica desde aquell bonich poble a Lagny-sur-Marne,ahont en Juliol de 1914 se'n fou a estiujar desde Barcelona(ahont resideix habitualment la familia Pujulà),al costat dels seus pares,tot esperant els dos mesos que mancaven a la vinguda al món de son segon fill,germà d'una gentilíssima petita catalana,nascuda en nostra ciutat tres anys enrera.

"Al poch temps d'esser a Lagny,la família Pujulà,la guerra fou declarada,separant el més unit dels matrimonis,al pare y'l fill més amants dels seus.Car en Pujulà y Vallés,nat de mare catalana y en platges de l'Ampurdà,emperò es fill de pare de nacionalitat francesa.Y'l poeta català se'n fou,resignat y coratjos alhora,a defensar la terra francesa amenaçada,dexant la familia benvolguda,la rienta casa vorera al riu que poch temps après tanta sauch havia d'enterbolir,però'l cor estret sentint perduda l'esperança de veure venir al món el fill esperat ab tant amor.

"La odissea de la familia Rebours,fugint devant l'enemic qui s'apropava ràpidament,les angoxes de la jove mare a qui la fortuna podia offerir confort y regal en les dures y sublims hores de la deslliurança,y la qui tenint dues llars,una a França,l'altra a Catalunya,se'n degué anar a sofrir l'admirable prova a la Maternitat de Clermont-Ferrand; aquixa odissea,repetim,constituheix un món d'exquisides y punyentes impressions relatades en unes lletres de na Germaine Rebours de Pujulà,

escriptora plena de saber y de delicadesa, que guardem els amichs de la família com un tresor.

"Apenes exida, ella, del perill de deslliurança y l' poblet de Lagny del d'una invasió, la familia Rebours, y la jova mare ab un petit Jordi als braços, retornaren a la casa payral, rienta encara vora'l riu entre'ls matisos tardorals. Y en tant l'espòs se batia en les trinxeres el pensament en el fill desconegut que sabia plé de sanitat y gentilesa; ella, la mare, dòna de sentiments tendrissims, alhora que ab son sí nodria'l petit català nat en terres de França en moments d'innombrables dolors, ab son cor plé d'amor y de pietat, nodria de consols y d'esperances els soldats per qui ningú sofríá, que ningú anyorava, mancats de familia, de caliu y d'amor.

"¿Qui no s'ha sentit commoure d'una emoció fonda llegint les cartes que la senyora Germaine Rebours de Pujulà ha vingut publicant en una fulla catalana local?.

"Car la senyora Pujulà es una anima bondadosa com poques, qui comparteix per un igual son amor entre França y Catalunya, ses dues patries, les patries de sos més preulsats amors, y en el mes d'Agost darrer ens escrigué suplicant ardentment que "Feminal" volgués fer una crida a les dònes catalanes, demanant entre elles 'padrines' per els soldats francesos qui són sols en el món.

"Escoltem la seva qui diu: "En el march modest dels meus petits articles enviats a un diari de Barcelona sota aquest títol "Notes familiars d'una dòna francesa" entrava l'haver de parlar de les dones qui s'interessen per els soldats sense família, ò qui la tenen en terres ocupades per l'enemic, y a les qui anomenem 'marraines' (padrines). Y plena de joy anch que no sorpresa, car m'es ben coneugut el cor de la dòna catalana, he pogut ja provehir de padrines catalanes bon nombre de soldats orfes.

"Però...d'aquestes bones ànimes no n'hi hà mai prou,y he cregut poguer trucar a la porta de "Feminal" demanant a ses llegidores:¿Qui vol un fillol en les trinxeres? Molts ne sé d'assegurats de consols y de l'alegría de no sentirse sols.

"!Me fora un goig tan gran el poguer comptar per els meus bons defensors de França ab un gentil estol de padrines catalanes!

"No's tracta sinó d'ajudar,de sostenir un soldat qui viu en el més crudel dels abandons morals,sol ó allunyat dels seus y sense noves d'ells

"Se li escriuen lletres que li portin consol y companyia,lletres a les que'l soldat sol respondren d'altres plenes d'aquella eloqüencia "popular" que tant commou ,,-a voltes tacades de fanch y totes polçoses.A n'aquest soldat no se'l coneix ni se'l conèixerà tal volta may...Qui sab si morirà demà...A canvi d'una bondat de dona,d'unes petites y tendres atencions,d'uns paquets contenint regals que costen casi rés a qui'ls reb,resta una meoria dolçament agrahida,d'una part,y de l'altra'l goig d'haver practicat la caritat en la més delicada de ses formes.

"Jo'm sento en el cor una veu qui'm profetisa l'esser escoltada per les vostres llegidores:¿No'ls sentin els pobres soldats,assegurats de companyia y de consol:"Padrina,l'hivern es aquí,y se'ns preparen dies de dures campanyes...padrina,envieu-me unes paraules que'm dongui forces...".

"Jo tinc per les llegidores de "Feminal",per llurs amigues,tants noms y adreces de soldats com els hi plaurà demanarme...Demaneu,catalanes..."

"La senyora Germaine Rebours de Pujulà viu a Lagny-sur-Marne(France). Allí nostres estimades llegidores poden adreçar llurs caritatives peticions de 'fillols'.

APENDIX I46:

Arnau de Vilanova: "Per abatre l'imperialisme/Els voluntaris catalans a França"(La Nació, 25-XII-1915).

"Foren enviats, pocs dies després de firmar l'enrolament cap al Migdia, per a aprendre l'instrucció militar. A Baiona, més de la meitat del regiment eren catalans, aragonesos i bilbains; cada dia formaven al camp de tir de Montbrun que hi ha prop del mar. Allí els feren la vida d'aprenent de soldat tan feliç com pogueren: els cuiners, l'un era de Terrassa -el pobre ja és mort;- l'altre era un bascongat petit, desnarit, molt devot, que no podia ni moure's quan provaren, només, de posar-li la pesada motxila, el fusell, el capot i els dos sarrons; emperò era una delícia en la qüestió de preparar-los requisits a l'hora del repàs. Un cop apresa l'instrucció militar, anaren reconcentrant-se per a formar els regiments; s'aplegaren quasi tots a l'Avinyó, on se trobaren italians i catalans. Es completaren els batallons aquí mateix: es computaren amb gent arribades de Lió, d'Orleans, de Blois i de Tolosa. En aquesta ciutat hi havia l'escola de metralladores; per cert que quasi tots són catalans els que les manipulen, i han demostrat una sang freda extraordinaria; vos altres lectors, els coneixerieu els noms dels 'metralladors': són joves, fermes i heròics; molts s'han passejat per les Rambles; alguns han pres part en nostres lluites patriòtiques; un dels tinents de les metralladores és un mexicà que ha simpatitzat amb nostres paisans. Pel passeig del Papes d'Avinyó haurieu sentit els toc de clarí com resonaven pels voltants dels vells casals; el caporal de cornetes del batalló D***, que era un xicot argentí, d'uns catorze anys, era tot un artista amb la corneta i es disputava amb un noi de Gracia, qui marxà destinat als Dardanels de 'clairon' de primera classe. No crec que els regiments dels altres països hi hagi tanta disciplina com entre'ls legionaris d'aquí; no vol dir això que no se'ls permetin certes expansions d'alegria; però es veu molta força i voluntat en tots; sempre actius, no passen una hora sense fer res; nc

poden distreure's, però: la campanya és duríssima i ells donen l'exemple d'ardidesa i bona voluntat no queixant-se mai; quan són demanats voluntaris per a una missió perillosa, mai en manquen; més aviat ne sobren. Amb els regiments ja formats, marxaren cap a Epernay, i després de quaranta-vuit hores de viatge, als darrers dies d'Octubre, que feia un fret al qual no estaven acostumats la majoria d'ells, d'Epernay partiren cap a Lovoy, on descansaren vuit dies, marxant totseguit cap a les trinxeres a Prunay i al sector de Marquises. A peu per aquelles boscuries pantanooses, per aquelles extensíssimes plantacions de remolatxes, on s'hi enfonsaven fins als genolls, anaven els volenterosos legionaris nostres, carregats amb les motxilles, que pesen, més o menys, trenta-cinc kilograms; dos sarrons plens també, i el fusell, que pesa uns cinc kilograms. Allí els distribuiren en seccions, el 20 de novembre; i a les quatre de la matinada oiren per primera volta xiular les bales que d'enllà, entaupits, tiraven els homes-llops, els devoradors de nacions; i allí s'inicia l'epopeia dels homes de nostra raça..."

APÈNDIX 156:

Arnau de Vilanova: "Per abatre l'imperialisme/Els voluntaris Catalans a França" (La Nació, 8-I-1916).

"Hem vist, en les notes precedents, com sentaven plaça, en els regiments de la legió estrangera, els catalans que eren a París o que allí s'aplegaven al saber l'admissió de voluntaris. Emperò a totarreu de França hi havia compatriots nostres i arreu anaven allistant-se, i d'allí eren enviats als dipòsits d'ensenyament militar, a fi d'iniciar-los en l'art de fer la guerra, i allí es trobaven amb homes d'altres països -ibèrics, txecs, grecs, italians i americans amb preferència-, agrupant-se per nacionalitats; tots ells portaven a dintre l'esperit rebel i anti-imperialista que nia en les nacions que han sofert i alhora han encunyat a llurs fills el deliri de llibert. De la gent nostra pot ben dir-se que eren altament generosos, car ni la pau de l'Estat del qual formen part perillava ni ells anaven a assolir avantatges materials.

"(...) Quan publicuem les lletres del malaurat Ferrés-Costa, don J. Xercavins, don Joan Rodriguez -català de cor, si no de nom, com diu ell mateix ben gentilment- i de tants altres, es veurà l'esperit que's respira entre aquells braus, que viuen i saben morir, com conta l'inmortat Muntaner que sabien viure i morir nostres almogàvers; i es veurà, sobre tot, que la raça catalana no ha valgut de menys en res encara i que, a pesar dels polítics mercenaris que'ns destorben, hi hà saó per a tornar a ésser grans. A Tolosa, Narbona i Marsella, una munió de catalans que vivien en terra francesa i que hi tenien ofici, al veure en perill el país que'ls donava hostatge, s'allistaren als regiments de línia, al 44e. colonial, al 19e de Dragons i altres que no 'val' nomenar, que són del Rosselló i han conquerit, ara, un nom d'epopeia. A Perpinyà, sobre tot, era on més atreien l'atenció: no solament s'hi aplegaven els que tenien treball a l'encontrada, sinó que hi venien de l'Empordà i d'altres comarques catalanes, fins de les més llunyanes: de Tortosa, de la conca de l'Ebre, del Priorat, de tots els indrets de Catalunya, es veien homes que serenament

s'allistaven; per cert, que del Montsant quasi no hi ha poble que no hi tingui algun fill seu: de Poboleda, de Falset, de Les Borges, del Lloà, de la Vilella Baixa; d'aquest últim lloc, hi ha un heroi, Aleix Solà, ferit en moments difícils per a la companyia en que servia i en quals circumstancies demostrà ésser un brau lluitador. A Parpinyà, com deia, hi arribaven, molts dies, homes que havien fet llargues jornades a peu; de Figueres, una vegada, n'arribaren set; els perpinyanencs ho expliquen, amb llagrimes dagraiment, als de l'altra banda de les Muntanyes Regalades. Diariament eren enviats als diposits d'instrucció i es formaven els batallons; el batalló A*** a Lió; el B*** a l'Avinyó; el C*** i el D*** a Baiona, Tolosa i Avinyó, el segon regiment estranger a Orleans; i així es trobaven amics, molts, que faenia anys no sabien ni on paraven; allí feien nova amistat, unes vegades amb homes que parlaven idiomes que no comprenien, altres amb gents els verbs de les quals podien entendre's més facilment, com els rumans o els jueus de Salònica i Constantinoble domiciliats a París; entre ells hi havia excellents xicots que s'expressaven en el castellà antic, com Lombroso, Mirrau i Levy, que són bons companys per als nostres voluntaris".

APÈNDIX I66:

Arnau de Vilanova: "Per abatre l'imperialisme/Els voluntaris catalans a França" (La Nació, 22-I-1916).

"Porten un sarro plé de gramades que exploten al cap de set segons que les han llençat;altres als quinze segons,i n'hi ha que tarden encara més temps a fer explosió;són enginys veritablement diabòlics,i alguns dels nostres coterranis,previament entrenats,n'eren destrissims llançadors,com en Valentí Sentís i en Josep Barés...Hi hagueren molts ferits;i el primer català que morí fou un brau:caigué el 19 de Desembre,es deia Llosas i era nascut a Barcelona.Per cert que un való de l'extrem septentrional de França,Edmond Gyselinach,que ara és al 243é Regiment d'Infanteria i aleshores era a la Divisió Marocaine,diu que,essent ell al sector de Reims,prop del fort de la Pompelle,i al sector de l'Harcicot i a Marquise,féu coneixença amb els catalans,"i,a plena pluja i a ple hivern,construïen trinxeres;la nit era negra com a gola de llop alemany,i la pluja d'obusos,espessa,omplia de terra,fum i flames la plana i l'espai;i jo he vist el coratge d'aquests homes,que donen la sang i la vida per la lliberació de la França,i entre tots,s'hi destaquen els catalans i els garibaldins:són molt braus uns i altres(...)I el govern francès,agraït als legionaris,els ha atés,proveint-los d'una pila de coses que els feien molta falta i que nosaltres,compatriots seus,no hem procurat de proporcionar-les-hi,a ells,que hauràn escrit amb sang una pàgina gloria per a l'història de Catalunya,que serà legitim ergull de la d'ara i de les futures generacions nostres...Aquest ininterromput treball,que ha estat inexcusable,i aquesta comunitat de perills,han fet dels homes nostres i dels oficials seus,no obstant i haver-n'hi de tots els estaments socials,una colla de germans que viuen en la més completa harmonia i que no tenen altre lligam amb el món que llurs famílies,els que la tenen,o els homes,nois i noies de cor generós que recorden que ells lluiten,alhora,per la llibertat en abstracte i per la lliberació de la patria propia,de la dolça Catalunya..."

APENDIX I7é:

Paradox: "En Maciá" (L'Esquella de la Torratxa, 3-XII-1915).

"Dues vegades ha produït estupor en Macià, quan renuncià a formar part de l'exèrcit, on havia arribat a tinent coronel d'enginyers, essent elegit diputat per Barcelona i per les Borges, i ara que abandona el Parlament, deixant voluntàriament d'ésser diputat.

"El senyor Macià, escriu el vulgue periodístic, és un home senzill i sentimental. No, no, "camelots" de la gasetilla, el senyor Macià resulta un home paradoxal i rígid. Quan tot-hom ve a la política a fer carrera, ell ofereix la seva carrera, un generalat segur, a la política; quan tot espanyol en possessió del títol de batxiller, ansia furiosament la diputació a Corts, en Macià la deixa amb un dolor fret, semblant al de l'home que hagués comprovat l'infedilitat patològica de la seva dona. I per primera vegada una acció d'austeritat i d'abnegació se produceix de dintre a fòra del Parlament. Es clar que aquesta acció se va donar abans de fòra a dintre, amb en Macià i alguns altres, comptadíssims - en Marcelí Domingo n'és un -, emperò solament en Macià ha pogut trençar amb tota petita vanitat, amb tota mandra consuetudinaria, amb la poruga temensa de realitzar un geste que caigués en el ridícol o sigui tingut como una pedanteria del sacrifici. I un diputat se transforma en home i una acta en una ànima.

"¿No representa tot això una complicació espiritual? Lo senzill i sentimental era anar cantant a Espanya o a Catalunya, a la Monarquia o a la República amb lírica parlamentaria, que sempre obté una aprovació. Tots els diputats catalans tenen una comú diada natalícia, el 25 de novembre de 1905, i han acabat essent uns sentimentals organitzadors de l'exèrcit. El senyor Lerroux té fama de revolucionari tivat, i a cada discurs seu parlamentari s'acreix el seu sentimentalisme governatiu. Tots ells són, ademés, d'una senzillesa psicològica tan espessa que sempre sabrem les actituds que adoptaran i les oracions que inspiraran.

¿Qui, en un home tingut per homogeni i sensibler, hauria sospitat una arrogancia temeraria, un pas sense precedents, una actitud que per a ésser aclarida seria precis explicar tota l'història de la Restauració?

"Un home, en Lerroux, ha gosat excomunicar an en Maciá. El senyor Lerroux ha oblidat que'l dia 10 d'octubre, junt amb els senyors Cambó i Coromines, prometía, davant de la ciutat, abandonar la seva investidura parlamentaria, si el Govern rebutjava la concessió de les zones neutrals. Aquesta concessió no ha estat, ni serà otorgada, i ni el senyor Lerroux, ni els seus adjunts, presentaran la renúncia de la seva acta. Si l'acte del senyor Maciá enclou covardia ja què venia la seva promesa? I si en Maciá recrimina i abandona el Parlament confeccionat per la Monarquia, ¿en nom de què abomina en Lerroux, republicà, jacobí, a un diputat que declarà no pot sofrir la contaminació d'una assemblea dinàstica, que reproduirà les tràgiques tribulacions de 1898?.

"Tot això ens produeix un efecte idèntic al que 'ns donaria el cop d'un regidor que s'aixequés en el Municipi barceloní, anunciant que deixava una casa on tot tenia un preu, sense veure una possibilitat de purificació. La ciutat l'aclamarà, però els altres regidors, sobre tot els que podríem nomenar "maquereaux" del Municipi, titllarien al purità protestant de negatiu i de pusilànim. I els simoniacs, els prevaricadors, els agents de negocis, cridarien unànimement: "!No's pot abandonar el lloc de lluita per pesimismes injustificats. El senyor X és un protestatari, sense forces per a reformar lo que troba defectuós. Nosaltres no podem aprovar de cap manera la seva conducta i seguirem en els nostres llocs!". Aquest !visca el Municipi! tindrà el mateix sò que'l !visca el Parlament! que, davant de la retirada d'en Maciá, han cridat tots, tots els diputats catalans, exceptuant el senyor Pere Corminas, que, com no hi ha anat al Parlament, comprèn perfectament als diputats que's decidei-

xen a no fer res.

"D'ençà que existeix el catalanisme, havíem esperat la aparició d'un diputat que abandonés el parlament espanyol com en Maciá. Alguns diputats de la Solidaritat prometeren arribar al Congrés, dir unes coses fortes, molt fortes i retirar-se. El senyor Cambó retreia els punys tancats. Ningú tant dòcil, tant puerilment vanitós, tant 'provinciano' com els diputats solidaris. Ja aleshores, jo els hi sentia dir: "Aquest Maciá un dia ens donarà un disgust". El dia del disgust d'en Maciá és arribat. L'Unió Catalanista ha trobat a l'últim el seu Mesies i l'"Adeu, Espanya!" d'en Maragall, ha estat recitat en prosa parlamentaria.

"Maciá, bon Maciá, noble Maciá, els diputats catalans, els catalanistes i els altres, és fàcil que no us entenguin ni us vulguin entendre, però en aquestes hores d'una tragedia que ningú veu, heu marcat el ritme de Catalunya. Som, com vos, pesimistes, però com vos, també, sentim la frisanya de donar la nostra vida una unitat, una coordinació, una energia que és precis crear fòra del Parlament. Un escriptor, en Valentí i Camp, ha tingut l'acert de crear aquesta gran fórmula, l'anti-parlament, de la qual heu estat l'Isafes. Bon Maciá, noble Maciá, temps a venir, com aquell Yuste, de la novel·la d'"Azorín", direu plè de malenconía: "Jo, una vegada, vaig ésser un home popular a Espanya. Uns quants homes intel·ligents m'anomenaven el Just. Ara, ningú s'enrecorda de mi. El parlament, la popularitat, la política, no són més que coses vanitoses i buides. Sota'l cel no hi ha més que aquesta aigua del Canal d'Urgell, aquests camps abans erms, avui verds i feconds, aquests homes que fan tendre la terra, aquests remats alegres com en temps de Virgili. I aquesta conciència meva, serena i clara, com l'aigua del canal!...".

APÉNDIX I86:

Respostes a l'enquesta de "La Revista".

Martí i Julià:"El desenllaç de la guerra,malgrat que trionfin els representatius de la Llibertat,per no rès influirà en la lliberació de Catalunya.L'inadaptabilitat de l'Estat espanyol a les modalitats modernes de la conciència universal,la deshumanització i desnacionalització en que's troba la conciència catalana i l'atrasament ètic de la nostra política nacional,impideixen,al meu pensar,en absolut,que ara per ara els resultats universals de la guerra determinin a Catalunya acció de veritable eficacia"La Revista,nº I,maig 1915,ps 7.

Francesc Layret:"El futur Congrés de la pau no resoldrà solament respecte a canvis de demarcació territorials,sinó també conflictes interns en certs Estats que estan formats per pobles diferents.Jo crec que,si entre'ls nostres polítics hi hagués un veritable home d'estat,no li fora difícil fer valer,en el sentit que convingués,la força que Catalunya representa dins d'Espanya,per a lograr,en canvi,la consagració de la seva autonomia.La forma de fer-ho depèn de molts i variats factors.An els leaders de les diferents branques del nacionalisme català corresponia valer-se dels medis necessaris per obtenir el fi indicat;però tots els indicis ens fan creure que,per lograr les aspiracions de Catalunya,han deixat passar un moment,potser únic,i és molt difícil que torni a presentar-se",La Revista,nº I,maig 1915,ps 9.

Romà Jori:"De cap manera,ni moral ni materialment",La Revista,nº I,maig 1915,ps 10.

Manuel Folguera i Duran:"Entenc que és del tot improbable,per ara,que el desenllaç de la guerra,influeixi d'una manera directa sobre l'avenc del nacionalisme català(...)/No obstant,cal admetre la possibilitat que en concentrar-se la pau sobrevingui el triomf esclatant del nacionalisme com a doctrina universal(...)En tal cas,l'efecte moral d'una aital gloriosa eclosió podrà exercir tan sugestiva influència en la península ibèrica que desvet-

llés la son dels adormits movent-los a reivindicar llurs drets nacionals amb major energia i eficacia,movent d'altra part als toçuts centralistes espanyols a cedir de grat un afluixament de lligams interiors en la previsió que pogués més enllà ser imminent son retorn per la força",però amb tot creu que:"Malauradament Catalunya no pot,com a personalitat política,pesar en el gran conflicte mundial",La Revista,nº 2,juny 10-1915,ps 7.

Jaume Bofill i Mates:"Dificil és de respondre no preveient el desenllaç.Crec,però,que sigui quin sigui,el moviment nacionalista de Catalunya seguirà endavant,paulatinament.Podria fer-se de moda a les cancelleries el motiu o l'argument nacionalista:aleshores la nostra intervenció a Espanya,podria ser,per ventura,més fàcil -no dic més substancialment eficaç./Les possibilitats del triomf depenen de nosaltres",La Revista,nº 2,juny 10-1915,ps 8.

M. Reventos:"El moviment nacionalista català està deslligat de tota connexió inmediata amb la vida internacional.Dintre l'Estat no rés representa Catalunya i molt menys en l'acció diplomàtica o militar de l'Estat espanyol.Si en algún ordre hi ha divorci és precisament aquest.Unicament la critica de l'inopia espiritual i de la incapacitat governamental porten segell català i és ben poca cosa",La Revista,nº 4,agost 10-1915,ps 10.

Andreu Nin:"Vivim massa enfora d'Europa.Dubto que'ls corrents ideològics que s'hi produiran en acabar-se la guerra,tinguin un ressò tan intens a Catalunya que puguin sotsmoure la consciència nacional mig adormida,[que] l'ideal de Catalunya no el representa cap dels pobles en guerra ni ha adquirit el moviment nacionalista prou intensitat perque pugui ésser tingut en compte quan es plantegi la pau",La Revista,nº 4,agost 10-1915,ps II.

M. Alcantara i Gusart:"...Però aquesta eficacia fora únicament per a aquells pobles que ja abans de la guerra haguessin conseguit intensificar la poixança del llur nacionalisme fins a donar-li un valor internacional", La Revista, nº 6, desembre 30-1915, ps 8.

F. Culi i Verdaguer:"No pot influir el desenllaç de la guerra en el moviment nacionalista de Catalunya per la simple raó de que Catalunya tot just està en el començ del moviment nacionalista. Que fos supeditada a un altra Estat això no significa gran cosa, si possible és", La Revista, nº 6, desembre 30-1915, ps 10.

Miguel Durán i Tortajada:"El desenllaç de la guerra no pot influir per res en el moviment nacionalista de Catalunya i en la seva lliveració./Catalunya, dissotadament, no posseix encara, i està lluny de posseir-la, una vera conciència nacional", La Revista, nº 6, desembre 30-1915, ps 9.

Joan Ventosa i Calvell:"El nostre problema català no figura, desgraciadament, en l'ordre del dia internacional. No és com el de les nacionalitats de l'Imperi austriac, o de Polònia, o de Finlàndia o d'Irlanda mateix. No és, per tant, de creure que pugui ésser resolt com a conseqüència de la guerra, i amb més raó quedant-nos Espanya apartada", La Revista, nº 12, març 31-1916, ps 6.

Ramón Coll i Rodes:"Però fins en el cas de que la victòria es decanti decididament a favor d'un dels grups bel·ligerants, el més probable és que el desenllaç de la guerra influeixi molt poc, i sols d'una manera relativa, en el moviment nacionalista català", La Revista, nº 18, juny 1916, ps 5.

Claudi Ametlla:"No sé si el desenllaç de la guerra influirà en els nostres destins nacionals. El que si crec és que podia haver-hi influït. [que] devem donar universalitat a la nostra causa, cal que el món sapiga que Catalunya és qualque cosa més que una regió espanyola o una denominació administrativa", La Revista, nº 18, juny 1916, ps 7.

APENDIX I96:

"El Missatge a la Nació Serbia"(Renaixement, 29-I-1916).

"Aquests dies serà entregat al senyor Cònsul de Serbia a Barcelona aquest Missatge, que, iniciat a aquestes planes, ha merescut l'adhesió de totes les personalitats de Catalunya la firma de les quals ha sigut fins avui sol·licitada. A continuació reproduim el document seguit de les firmes que l'avaloren.

"ALS SERBIS.

"Un sentiment de llibertat ens anima. La gesta heroica de la defensa de la vostra patria ens admira. Nosaltres que tenim una aspiració de llibertat nacional, us fem homenatge de la nostra més ferma simpatia.

"Catalunya sent com a propies les tràgiques inquietuts que aturmenten avui el vostre cor. No hi ha adoloriment més gran que el produit per la perdua de la independència patria, i nosaltres que fa dos segles que passàrem pel greu trànsit de veure desaparèixer, per la força armada, el nostre Estat, comprenem perfectament el sentiment vostre. La vostra serenitat, però, ens entusiasma.

"Hi ha una llei suprema que ningú no és prou potent per vulnerar-la. Contra l'acció de la Naturalesa mai ningú no res hi ha pogui; per un moment podrà semblar que la desviació dels homes s'imposa al natural, però temps a venir, a mesura que el fet biològic va desenrotllant-se, la normalitat ha retornat.

"Serbia i Bèlgica han perdut avui la llur independència com la perderen ahir altres nacions-estat; i així com moltes d'aquestes han recobrat la llur sobiranía, aquelles la recobraràn.

"L'imperialisme és una desviació humana que va a la decadència precipitada pels propis errors. S'acosta el temps aquell en el qual tots els pobles de la terra agermanats per una gran amor, s'alçaran feliços damunt la carcassa de l'imperialisme vençut; llavors la justícia haurà triomfat, la pau serà possible, la civilització, deixant d'ésser una ficció, haurà esdevingut una realitat.

"Sorbis amics, companys d'infortuni: la Catalunya que pensa, la que treballa, la que té un ideal de perfecció, us envia la seva més entusias- ta adhesió, el seu anhel més profundi que la injusticia comesa us sia reparada, perquè pogueu satisfer, abastament, vostre ideal nacionalista."

"En aquests moments de martiri per vosaltres, sorbis, Catalunya, amb la veu hardida pel pressentiment de la futura, de la justa victòria, crida valentment: Visca la llibertat de les nacions! Visca la Serbia! .

"Francesc Rosell.-Germanes Martí i Julià.-Salvador Vives.-Pere Oliver i Domènec.-R. Giralt i Casadesús.-F. Culí i Verdaguer.-Alexandre Plana.-Anfós Sans i Rossell.-Miquel Durà i Tortajada.-Antoni Suñol.-Manel Folguera i Durà.-Joan Bas i Soler.-Joaquim Folguera.-D. Martí i Julià.-Elsa Oriol.-Joan Arús.-M. Alcantara i Gusart.-Lluís G. Castellà.-R. Campalans.-M. Rossell i Vilà.-Andreu Nin.-M. Serra i Moret.-Sara Llorens de Serra.-Josep Puig i Esteve.-Martí Matons i Bofill.-Joaquim Casas-Carbó.-Francesc d'A. Mas.-J. Rodergas i Calmell.-Andreua Fornells.-Francesc X. Pons.-Plàcid Vidal.-Aureli Capmany.-Domènec Carles.-J. M. Albiñana.-Apeles Mestres.-Manel Marinelló.-Jaume Pahissa.-J. Fontbona.-E. Puig i Sais.-Francesc Macià.-Josep M. Roca.-J. Lamote de Grignon.-Joan B. Lambert.-Marius Aguilar.-S. Camps i Margarit.-Feliu Elías.-Conrat Roure.-J. Roca i Roca.-F. Pineda i Verdaguer.-Narcís Oller.-A. Rovira i Virgili.-Pompeu Crehuet.-Carles Soldevila.-J. Grant i Sala.-J. Massó i Ventós.-E. Casaponce.-M. Pamías.-Joaquim Civera.-J. M. de Casabuberta.-J. Massó i Torrents.-Ignasi Iglesias.-Ramón Tor.-Joan Massó i Ventós.-Josep M. Batista i Roca.-Enric Cubas.-Guillem Fortesa.-Robert Blanquer.-Artur Bulbena.-Joan Cuffí.-X. Montsalvatge.-R. Ballester.-Carles Rahola.-Joan Viñas.-Josep Tharrats.-Joan B. Torroella.-Joaquim Pla.-Josep Grahit.-Laureà Dalmau.-M. Pascual.-R. Pla i Armengol.-Ricard Vives.-F. Pujol i Germà.-Francesc Curet.

APÈNDIX 20é:

- 1) Xercavins, Josep: "Del moment bèllic/L'esperit polonès"
(La Nació, 18-III-1916).
- 2) Arnau de Vilanova: "Per abatre l'imperialisme/Els voluntaris catalans a França"(La Nació, 22-IV-1916).

I)

"Actualment tots els polacs prussians són escampats per tots els Regiments.Ja no formen,com al principi,unitats senceres -encare que sempre eren comanades per oficials alemanys-.El penó polonès que figurà en el fet somerament contat [des de la trinxera francesa havien volgut mostrar una senyera polonesa als polacs a l'exercit alemany per a veure quin efecte tenia] es troba,ara,exposat al domicili social del Comite Polones de París.Aquest fet,anc que d'una importància moral,només,és ben digne d'ésser historiat,perquè demostra l'afinitat de sentiments entre els que parlen un mateix idioma;afinitat,acuesta,que l'Alemanya voldria anorrear-la.Els fills de la Polònia saben,però,que l'enemic més gran de la patria seva és i serà l'Alemanya imperialista (Lyon,Febrer 1916)"

2)

El Dr. Solé i Plà dirà:"L'amistat que s'ha extès entre els voluntaris catalans i els voluntaris polonesos és tan gran,tan efusiva,que uns i altres saben ben bé quins són els sacrificis que,per assolir el regoneixement de la propia personalitat,dins de cada poble s'han fet i saben,també,com ha sigut i és,de ferma i intensa,la lluita sostinguda amb els detentadors de la sobirania nacional d'ambdos pobles.Es hermós,és bell,contempla la germanor catalano-polonesa que regna entre els homes que,volenterosament i pensant amb la llibertat del respectiu poble,sota les enseñyes franceses lluiten.Els actes de fraternitat que es contemplen,encomanen entusiasmes nacionalistes i fan obrir els ulls a la raó.El català que s'hagi fet voluntari sense ésser nacionalista,tenint un polonès per company aca-

barà per esser-ne... Tants i tan feixucs són els martiris que la Polònia, esclavitzada i trocejada, ha hagut de sofrir i tants i tan justs són els anhels que, per tal de reconstruir la patria lliberada, els polonesos senten.

"Amb els catalans -com ja diem- hi han establert, els polonesos, una amistat fondíssima, que fa que tots es mirin com a germans. Amb en Rusca, de Terrassa, un dels voluntaris catalans més il·lustrat, que a començaments d'any era metge del taller -a set metres sota terra- són adobaven els fusells i metralladores, en les estones que el treball li deixava lliures s'entretenia, com a bon artista i artifex exquisit que era, en fer anells, braçalets altres "joies-record" possant-hi, en totes, escuts i emblemes de la nació catalana que embadallen als polonesos, els quals volien sapiguer sempre, en lluir aquelles "joies", el significat que tenien i el que representaven. En Rusca, no els feia glalir gens i sempre, sempre, estava amatent a donar explicacions de caràcter nacionalista, patriòtic, que els bons i heròics polonesos escoltaven admirats i amb la llur atenció fixa, només en el record del seu poble i en les lluites nacionalistes dels altres pobles..."

APENDIX 2Ié:

Arnaud de Vilanova: "Per abatre l'imperialisme/Els voluntaris catalans a França"(La Nació, 15-IV-1916):

"La tasca que, com a components de les patrulles de l'exèrcit francès, porten a cap els nostres voluntaris és brillantíssima i ve a palesar una vegada més, l'imponderable valor i sang freda del caràcter català. Així ho ha comprès l'oficialitat francesa, en reservar per als nostres homes missions delicadíssimes que són realitzades heròicament pels voluntaris de la nostra terra, que formen part de aquelles patrulles... L'acció de les mateixes es realitza a la nit i per la finalitat que persegueixen requereix que els que les componen siguin homes valents i que, a més, sentin vocació per a combatre als que, en la guerra d'ara, representen l'espiritu detentador de la llibertat dels pobles. No cal dir que els catalans avorren aquells esperit tirànic i que, per això, porten a terme, des de les renbleres de la Legió estrangera de la República Francesa, tan coratjosament la missió d'abatre totalment l'afany de domini, d'anorreaments nacionals que senten els imperis del centre de Europa.

"(...) Aon els nostres homes s'han distingit en gran manera, ha sigut en l'acció de les ja esmentades patrulles, acció que requereix la posessió de gran valor, però valor individual, no valor col·lectiu, anònim..."

"(...).

"Els braus catalans, com més actes realitzen més heròicament valents se comporten.

"(...)

"Així són nostres homes... El cronista Muntaner hauria tingut feina llarga en fer la crònica dels novells almogàvers.

"Quina llàstima que tinguin de combatre com a Legió estrangera, aquests homes que tan alta farien voleiar la nostra ensenya i tant farien respectar els humaníssims sentiments del nostre poble!..."

APÈNDIX 22é:

Els trinxeraires:"A nostres Companys"(La Trinxera Catalana,nºI,
juillet-septembre 1916).

"Avui per primera vegada la "Trinxera Catalana es dona á coneixer á devat els ulls del mon essent de lamentar que això no se hagués rellitzat avans doncs per el nombre de Catalans que estem al servei de aquella democràtica república era de imperiosa necessitat el poguernos veure al menys amb el pensament ja que tots junts no ho podem ferho personalment á la mateixa hora.

"(...)

"Aixis es estimats companys que á "La Trinxera Catalana" ni cab tothom desde el anarquista al catalanista, desde el corrido al més mistic...desde...anavem á dir carli, pero aquests no hi caben perque si n'hi hagués
un ens tindriem que menjarlo estofat com als mateixos boches, doncs la seva missió seria sens dupte la de 'espion'...Aixis es que dintre de "La Trinxera Catalana" no més hi ha els homes de ideals avençats ó siga els que tenen tendències lliberadores com els que ens dominen á tots els voluntaris catalans.

"(...)

(El subratllat és meu)

APENDIX 236:

Caravent, Maria G.: "Els voluntaris catalans a França/
Patronatge de padrines de guerra" (La Nació, 28-X-1916).

Segons Maria G. Caravent:"(...)Les dònes catalanes foren, també, de les primeres de treballar per als germans de patria i per als que l'afinitat ètnica o espiritual era un punt de convergència en l'acció...

"Distingides dames de Barcelona,homes de lletres,obrers manuals i moltes persones indistintament de diferents punts del nostre país;els catalans que resideixen a la illa de Cuba,per iniciativa del doctor Mimb, tots han escoltat les paraules i han seguit l'exemple de la Unió i del brau i conscient periodic "La Nació",apadrinant molts voluntaris dels que breguen, junts amb les nacions al-liades,pels drets dels homes i la llibertat de la terra,expandint,per tot el món civilitzat,aqueix excel·lent setmanari catalanissim nomenat suara,el perfum de la ideologia de la Catalunya nova, emanat del pebeter en el qual hi són cremades les substàncies de salubrables efectes espirituals,que,propagant-se arreu el seu benèfic aroma,farà sentir i conèixer la justicia de la causa per que lluiten,els catalans, amb la ploma a Catalunya i amb les armes als camps de guerra de la Europa central.Després, en moments d'entusiasme patriòtic, es fundà el benemèrit Comitè de Germanor amb els Voluntaris Catalans,qual entitat,per sotscripció feta entre els aimants de la lliberació de la raça,envia,cada mes,lletres de conòrt i esperança als voluntaris nostres que no tenen una padrina o un padri de guerra que faci per ells el que farien per un bon fill,a més d'apadrinar-ne,com n'ha apadrinat ja,un regular nombre d'aqueixos homes de cor sà i testa serena que s'han arrenglerat formant part del mur d'ciutadans normals que ha de contenir la última invasió bàrbara dels atlants del Nord,dels éssers de la subraça derivada dels lemurians,dels homes que saben treballar per a destruir metòdicament els països conquerits amb el fi de refer-los a la faiçó convenient per a instal·lar-hi les gents seves que li són sobreres.

"(...).

(El subratllat és meu)

APENDIX 246:

Collecta "Pels homes que lluiten per la llibertat del món"
(La Nació, 25-III-1916 fins 26-VIII-1916).

Suma anterior.....	226,25	pessetes.
Total donatius.....	<u>33</u>	"
	259,25	"

La Nació, 25-III-1916, i El Poble Català, 29-III-1916.

Suma anterior.....	259,25	pessetes.
Frederic Pell i Cuffi.....	10	"
Josep Castanyer i Prat.....	5	"
Josep Guitart.....	5	"
3 de 1 pessetes.....	<u>3</u>	"
	282,25	"

La Nació, I-IV-1916, ps 5-6.

Suma anterior.....	282,25	pessetes.
6 donatius d'I pesseta.....	6	"
6 " de 0,50 pesseta.....	<u>3</u>	"
	291,25	"

La Nació, 8-IV-1916, i El Poble Català, I2-IV-1916.

Suma anterior..... 291,25 pessetes.

Vendrell:

3 donatius d'I pesseta.....	3	"	.
4 " de 0,50 pesseta.....	2	"	.

Palafrugell:

12 donatius de 0,50 pessetes.....	6	"	.
6 " d' I pesseta.....	6	"	.
Joan Linàres i Delhom.....	5	"	.
2 donatius de 0,25 pesseta.....	0,50	"	.
2 " " 2 pessetes.....	<u>4</u>	"	.
	317,75	"	.

La Nació, 15-IV-1916, i El Poble Català, 19-IV-1916.

Suma anterior..... 317,75 pessetes.

6 donatius de 0,50 pesseta..... 3 " .

7 donatius d'I pesseta (inclou:

I de Badalona, Valls, Vilafranca del Penedès, i Manresa).....	7	" pessetes.	.
I donatiu d'I,50 pesseta.....	<u>1,50</u>	"	.
	329,25	"	.

La Nació, 22-IV-1916, i El Poble Català, 28-IV-1916.

Suma anterior.....	329,25	pessetes.
Esteve Font.....	25	" .
2 donatius de 0,50 pesseta.....	1	" .
3 donatius d'I pesseta(inclou:		
I de Manresa i Mora d'Ebre).....	3	" .
E.P.....	5	" .
Joventut Catalanista "La Coronela".....	5	" .
Eugení Guitart.....	5	" .
I donatiu de 0,25 pesseta.....	0,25	" .
I " " 2 pessetes.....	<u>2</u>	" .
	375,50	" .

La Nació, 29-IV-1916, i El Poble Català, 4-V-1916.

Suma anterior.....	375,50	pessetes.
18 donatius d'I pesseta(I d'Igualada).....	18	" .
Francesc Dalmau.....	5	" .
Agustí Masferrer.....	5	" .
Pere Masferrer.....	5	" .
Claudi Pons.....	5	" .
Oscar de Lions.....	5	" .
2 donatius de 2 pessetes.....	4	" .
3 " " 0,50 pesseta(i d'Igualada)...	1,50	" .
I " de 0,25. .."	0,25	" .
N.N.....	<u>10</u>	pessetes.
	434,25	" .

La Nació, 6-IV-1916, i El Poble Català, 10-V-1916.

Suma anterior.....	434,25	pessetes.
Barcelona:		
3 donatius d'I pesseta.....	3	" .
I " de 0,50 pesmeta.....	0,50	" .
Josép Serra.....	15	" .
Comissió organitzadora del sopar en honor de la França.....	44	" .
Arenys de Mar:		
2 donatius d'I pesseta.....	2	" .
Montclar de Berga:		
I donatiu d'I pesseta.....	I	" .
I " de 0,25 pesseta	0,25	" .
Badalona:		
I donatiu d'I pesseta.....	I	" .
2 donatius de 0,50 pesseta.....	0,50	" .
Reus:		
I donatiu de 2.50 pessetes.....	<u>2,50</u>	" .
	504,50	" .

La Nació, 13-V-1916.

Suma anterior..... 504,50 pessetes.
 Badalona:
 I donatiu de 0,30 pesseta..... 0,30 " .
 I " " 0,50 " (5 nacionalistes). 0,50 " .
 4 donatius de I pesseta..... 4 " .
 Barcelona:
 2 donatius de 2 pessetes..... 4 pessetes.
 I " 0,25 pesseta..... 0,25 " .
 I antigermandfil..... 0,50 " .
 Francesc Rovira..... 5 " .
 Canet de Mar:
 Lluís Soler i Biel..... 2 " .
 Madrid:
 Josep Ferrer..... 2,50 " .
 523,55 "

La Nació, 20-V-1916, i El Poble Català, 21-V-1916.

Suma anterior..... 523,55 pessetes.
 Barcelona:
 2 donatius de 0,50 pesseta..... I " .
 3 " d' I " ..... 3 " .
 3 " de 2 " ..... 6 " .
 Girona:
 3 donatius d'I pesseta..... 3 " .
 Buenos Aires:
 J.C.P..... I "
 537,55 "

La Nació, 27-V-1916.

Suma anterior..... 537,55 pessetes.

Vich:

7 donatius de 0,50 pesseta.....	3,50	"	.
3 " d' I "	I	"	.
3 " de 0,25 "	0,75	"	.

Barcelona:

I donatiu de 2 pessetes.....	2	pessetes.	
3 donatius d'I pesseta	3	"	.
2 " de 0,50 "	<u>I</u>	"	.
	550,80	"	.

La Nació, 3 -VI-1916, i El Poble Català, 9-VI-1916.

Suma anterior..... 550,80 pessetes.

Felanitx(Mallorca):

Josep Quiñones..... 2 " .

Blanes:

Joan Ribas..... 10 " .

Barcelona:

Joventut Catalanista de Barcelona(import d'un paquet).....	15,30	"	.
3 donatius de 0,50 pesseta.....	1,50	"	.
I " d' I "	<u>I</u>	"	.
	580,60	"	.

La Nació, 10-VI-1916.

Suma anterior.....	580,60	pessetes.
Gava:		
I2 donatius de 0,50 pesseta.....	6	" .
Barcelona:		
F.B.R.....	5	" .
J. Ponsolé i Solé.....	5	" .
M.B.C.....	<u>5</u>	" .
	601,60	" .

La Nació, 17-VI-1916.

Suma anterior.....	601,60	pessetes.
Hostalric:		
Germans Arnau.....	5	" .
Ripoll:		
Lluís Pellicer.....	5	pessetes.
6 donatius de 2 pessetes.....	I2	" .
9 " d'I "	9	" .
I " de 3 "	3	" .
Barcelona:		
I donatiu de 0,50 pesseta.....	<u>0,50</u>	" .
	636,10	" .

La Nació, 24-VI-1916, i El Poble Català, 4-VII-1916.

Suma anterior.....	636,10	pessetes.
Santes Creus:		
16 donatius de 0,50 pessetes.....	8	"
I " d'I "	I	"
I " d'I,50 "	I,50	"
Barcelona:		
Un social s. català.....	<u>0,50</u>	"
	647,10	"

"Inversió de les quantitats recaudades.

29 de Desembre 1915: Enviat dotze paquets als voluntaris següents: Miquel Freixas, J. Rocher, J. Guinobà, Julià Rocaze, J. Cabrera, Francesc Figueras, Elies Cauchó, Camil Campanyà, J. Carreras, J. Ill, Manuel Ribes, Frederic Pujulà i Vallés -per al detall del contingut d'aquests paquets vegi's el num 27 de "La Nació", corresponent el dia Ier de Gener d'enguany- a 12,65 pessetes-incloses les despeses de transport... 151,80.

20. Feb. 1916 Enviat quatre paquets als voluntaris següents: Felip Salvador, Sebastià Pàrramon, J. Roca, Maurici Sauveur -el contingut és igual que en els anteriors -a 12,65 pessetes, també per paquet-icloses aiximataix les despeses de transport..... 50,60.

28 de Maig. Enviat dotze paquets als voluntaris següents: Adolf Martí, Jaume Pou, Josep Prats, Anfós Casadevall, Ramón Fort, Andreu Sardà, Domènec Boatella, Antoni Colom, Pere Agustí, Jaume Camps, Pere Ferré, Angel Martinez -per al contingut d'aquests paquets, vegi's el num. 49 de "La Nació", corresponent al 3 de Juny d'enguany -a 13,43 per paquet..... 161,15.

22 de Juny. Enviat dotze paquets als voluntaris següents: Lluís Soldevila, apadrinat per Maria de les Mercès de Lladó, Emili Aliart, apadrinat per la Joventut Catalanista de Barcelona, Agustí Canut, Bonaventura Fabre, Josep Segarra, Manel Cot, Antoni Mestres i Baqué, Ferran Riera, Valentí Torra, Jaume Taulera, Josep Joas, Josep Ceuma -contingut igual que els anteriors-a 13,43 paquet..... 161,15.
524,70.:

"En aquestes dues darreres remeses no hi són compreses les despeses de transport, mercès a la generositat dels agents senyors Gaillarde i Massot, que, en atenció al destí dels paquets, s'han encarregat gratuïtament

ment de llur enviament. Plau-nos, amb aquesta avinentesa, tributar als dits senyors agents l'homenatge del nostre més cordial remerciament.

Resum:

Total recaudat fins la data..... 647,10.

Invertit en remeses de paquets..... 524,70.

Resten. 122,40.

La Nació, 8-VII-1916, i El Poble Català, 15-VII-1916.

Suma anterior..... 647,10 pessetes.

Barcelona:

I donatiu de 0,25 pesseta..... 0,25 " .

Santiago de Xile:

Recaudat en l'àpet de comiat a En Avelí

Güell..... 54 " .

Viloví:

2 donatius d'I pesseta..... 2 " .

Bellcaire d'Urgell:

6 donatius de 0,50 pesseta..... 3 " .

2 " " 0,30 " ..... 0,60 " .

4 " d' I " ..... 4 " .

3 " de 0,25 " ..... 0,75 " .

Palau d'Anglesola:

I donatiu de 0,50 pesseta..... 0,50 " .

712,20 " .

La Nació, 5-VIII-1916, i El Poble Català, 12-VIII-1916.

Suma anterior..... 712,20 pessetes.

Barcelona:

I donatiu de 0,25 pesseta..... 0,25 " .

2 donatius de 0,50 pessetes..... I pessetes.

2 " d' I " ..... 2 " .

Santa Coloma de Farnés:

I donatiu de 0,50 pesseta..... 0,50 " .

715,95 " .

La Nació, 12-VIII-1916.

Suma anterior..... 715,95 pessetes.

València:

I donatiu d'I pessetes..... I " .

I " de 0,50 " ..... 0,50 " .

Manresa:

I donatiu de 0,25 pesseta..... 0,25 " .

I " 0,50 " ..... 0,50 " .

Barcelona:

I donatiu de 0,30 pesseta..... 0,30 " .

I " 0,50 " ..... 0,50 " .

719 " .

La Nació, 19-VIII-1916.

Suma anterior.....	719	pessetes.
Sabadell:		
I donatiu d'I pesseta.....	I	" .
I " de 0,50 "	0,50	" .
Sallent:		
2 donatius de 0,25 pesseta.....	0,50	" .
I " " 0,50 "	0,50	" .
Barcelona:		
I donatiu de 0,50 pesseta	0,50	" .
I donatiu d' I,25 "	<u>I,25</u>	" .
	723,25	" .

La Nació, 26-VIII-1916.

APÈNDIX 256:

Una suma important pels "voluntaris catalans" (La Nació,
I-IV-1916; Iberia, I-IV-1916).

"Ha estat enviat al President del Centre Català, de París, mitjançant el 'Credit Lyonnaise', la quantitat de 2II5,60 francs, suma total en francs (canvi 88,40) de la sotscripció següent, destinada als catalans que lluiten al front francès:

"Josep Pujol.....	1000	francs.
Josep M ^e Roca.....	150	" .
Joaquim Morelló.....	100	" .
Artur Mora.....	100	" .
Lluís Llagostera.....	50	" .
Ferrer i Aldomà.....	100	" .
Daniel Girona.....	<u>50</u>	" .
	1550	" .
Joan Vilanova.....	100	pessetes.
Bonet, germans.....	25	" .
Secundi Coderch.....	50	" .
Vicens Artigas.....	50	" .
Antoni M ^e Romaní.....	50	" .
Josep Fluvià.....	50	" .
Manel Font i Torné.....	25	" .
Bernat Pons i Salomó.....	25	" .
Joaquim de Font.....	25	" .
Josep Pellicer.....	50	" .
Cristofol Fraginals.....	25	" .
Josep Pujades.....	<u>25</u>	" .
	500	" .

APÈNDIX 266:

- 1) Arnau de Vilanova:"Els voluntaris de Catalunya en l'exercit d'Orient(Full de camí d'un voluntari)"(Iberia,5-VIII-1916).
- 2) Arnau de Vilanova:"Per abatre l'imperialisme/Els voluntaris catalans a França"(La Nació,29-IV-1916).

I)

"(...)

"Tots sabem com començà l'expedició de l'exercit franc-anglés als Dardanelles; descontant als catalans inclosos en unitats regulars franceses, hi foren destinats molts voluntaris catalans que formaven part dels Regiments de Marche d'Africa, dels quins, molts havien combatut ja cinc o sis mesos en el front francès on s'havien distingit, i alguns hi havien estat ja ferits.

"(...)

"Un dels combats més fermes, fou el de 12 de Juliol, en el que varen penderre part la Legió i els 'Zouaves', era per avansar, sobre una montanyeta els turcs s'eren ben fortificat.

"Un aeroplà, va descobrir els reforços amagats rader a la muntanya, i tot el dia nostra artilleria va 'regàr' de ferro i plom; nosaltres fins a les cinc, que ja fosquejava, no varem sortir de les trinxeres, al toc de la trompeta, varem saltar tots al hora, el primer en arribar al cim va esser en Capell que era tambor i no deixava de repicar un instant; els turcs varen contra-atacar i en Capell i en Cot van esser els encarregats d'anar a buscar reforços, i agafant un saquèt de granades, varen començar a escampar-les arreu de les trinxeres turques i això va valdre'ls, esser proposats per el grau de 'caporal'; fent dels turcs que contra-atacaven, una veritable carniceria. Tota la nit varem estar sentint les planyoses exclamacions davant de les nostres trinxeres.

"(...).

2)

"Ens deia, no fa gaire, en David Figuerola (...) voluntari, fill del Priorat, que són innombrables els actes de valor realitzats pels nostres homes en les terres dels Dardanels: contant-nos que, estant les tropes franceses, el dia 28 d'abril de l'any passat, a les vistes de Gallipoli, el voluntari Pinyol, fill de Lleida, fou un dels que primer desembarcà. Calia pendre la primera terra i des del mar pujaven, per l'abrupta costa, atacant a la baixneta, organitzant trinxeres i avançant sempre, a bots quasi, els soldats de la França entre els quals s'hi troaven un regular nombre dels nostres voluntaris..."

"La jornada era terrible. Feia hores que es batien -era la nit del 28 al 29- però continuaven pujant costa amunt, atacant amb arma blanca. El combat era sagnant, doncs els turcs se batien desesperadament. Era a la matinada quan en Pinyol va ésser ferit del braç dret.

"Degut a que aquest valent català va ésser dels primers que avança i dels que avança més, estava molt allunyat dels altres, havent-se d'estar aprop de dues hores sense poguer ésser auxiliat per ningú. Més tard, quan minvà el foc, provà d'aixecar-se per tornar enrera, en cerca de l'ambulància, i una altra bala li travessà el coll... Ell, valentment, segueix caminant, quasi rocegant-se, quan de sobte troba a un company que li deien 'el barceloní', per ésser fill de Barcelona, amb les dues cames travessades per una bala i tan defallit que no podia quasi halenar... En Pinyol l'agafa, amb el braç esquer, treient al seu company d'un lloc de tan perill i portant-lo a l'ambulància, on el capità Rousseau, que era de la mateixa companyia d'aquells voluntaris, va aussiliar-los i prengué el nom d'en Pinyol per tal de condecorar-lo i ésser citat a l'ordre del dia... Aquell dia mateix, però, fou ferit geument el capità morint, desseguida, a conseqüència de les ferides. Això privà que en Pinyol pogués ésser condecorat.

"(...).

APENDIX 276:

"Impressions d'un desterrat" (Fora Grillons!, X-1906).

"Al allunyarme de Catalunya,tot burlant la persecussió injusta dels nostres enemichs de sempre,me dominà de sópte tal pena,tal sentiment, que ab tot y estar ja imposat de molt temps de la trista sort que m'esperaba,vaig restar aclaraparé. El róssech del dupte me mata; podré tornar á véuret Pàtria meva?.

"Podré allá ahont vaigi seguir treballant pera conribuir ab mon esfors á apropar ton futur deslliurament?Aquests duptes y'l desconhort de pensar que una rassa forastera y incapacitada de governarse fins ella mateixa,tinguin el dret en plé sigle XX,de dominar y de perseguir dins de Catalunya,als cuins en protesta constant de la condició de esclaus,no podém ni débem mai consentir que en paga á nostre desgràcia, encar s'ens befi y s'ens aparti de la lley com criminals.Tot això me endinjava dia per dia en la mes negra desesperació.

"Y com anyorava l'escalf patriotich dels temps passats!Ab cuina pena emprengui lo camí d'Amèrica,anvers un poble per mi completament desconegut!

"Y cuinas horas mes tristas väreig passarhi en aquell mon flotant que implacablement cada dia m'apartava mes y mes de la terra catalana, la Pàtria del meu cor.Y per acabar de agravar la meva situació,una colla de ciutadans bilbains,companys de viatge als cuins esperansadament väreig aproparme,ab l'intent d'espansionar mon pobre esperit parlàntloshi d'aspiracions patriòticas,que per un moment creguí comunas á son llur penssar.Quina desilusió al véurer que aquells munts de carn humana,fornits y ssapáts no tenien tan sols lo mes petit coneixement de lo que vol dir lo mot de Pàtria!

"Una vegada mes m'he conversut de que estém sols y ben sols y de que Catalunya deu de travallar completament pel seu compte, sens distreuer un sol moment sa mirada á altres indrets, donchs lluny de ajudarnos lo que faríen seria entorpir mes la nostre tasca, que per desgracia prou feyna que tenim á fer dins mateix de casa nostra.

"Solsament al arribar á Cuba, se m'aixemplat el cor, al trobar aqueste estol de ardits y bons patricis, á quins la distància que'ls separa de Catalunya sols ha servit per a gegantar l'amor que per élla són tot treballant incansablement per a veure realitzat l'ideal de tot bon catalá, aixó és, la consecució de la absolute llibertat per a ella y pels seus fills.

"Quin goig mes intens he sentit al trobarme entre vosaltres en mitj del patriotich y s' amvent que al vostre costat se respira y que tant anyorava! Y cuina satisfacció ha sigut la meva al veure que degut als esforços que fentvos dignes fills de Catalunya, porteu encap, podia esplayarme y desfogarme sentint el caliu d'amor á la Pàtria que tant estimo!

"Per això no he duptat un sol instant en junyar mon pobre esforç al vostre patriotíssima tasca, no per lo que val, que massa se qu'es molt poch, sino perquè crech que cuants hem sigut nats en terra catalana, cuants hem tingut aquesta per nosaltres immensa ditxa, tenim el deber y la obligació de co-operar a la obra magna de la seva lliberació.

APÈNDIX 28é:

Rovira i Virgili, A: "La revolta irlandesa" (Renaixement,
18-V-1916).

"LA GUERRA I EL "HOME RULE"

"Ens proposem exposar en aquestes ratlles, amb tota sinceritat, les causes i la significació de la recent revolta irlandesa. Per a això ens cal esmentar abans alguns antecedents.

"Quan, a primers d'agost de 1914 la gran guerra d'Europa esclatà, la Irlanda estava en vigilies de la implantació de sa autonomia nacional. La Cambra dels Lords havia rebutjat repetidament el projecte de 'Home Rule' presentat per mister Asquith. Però, segons les disposicions del famós 'Parliament bill', que ha destruit el poder de Cambra hereditaria, el 'bill' del 'Home Rule' s'havia de convertir automàticament en llei el dia 14 de setembre de 1914. Es veritat que existia la menaça de guerra civil per part dels orangistes de l'Ulster. No era de creure, però, que aquests odiosos fanàtics sortissin amb la seva.

"La guerra va imposar l'ajornament de la reforma. Amb la pau europea, havia de venir, uns quants mesos més aviat o més tard, l'establiment del règim autonòmic.

"L'ACTITUT D'IRLANDA.

"Davant de la guerra europea, en la qual Anglaterra estava complicada, quina actitud van adoptar els irlandesos? Per primera vegada en la història, la gran majoria d'ells van posar-se al costat de la Gran Bretanya. En totes les altres guerres, s'havien mostrat cordialment enemics dels seus tradicionals opressors. No és pas gaire llunyà el cas de la guerra anglo-boer, durant la qual els diputats irlandesos a la Cambra dels Comuns acollien amb manifestacions d'entusiasme la lectura de les noves que anunciaven derrotes angleses.

"Tan segur estava Mr. Redmond dels sentiments dels seus compatriots, que en la sessió celebrada per la Cambra dels Comuns el dia 3 d'agost de 1914, el 'leader' nacionalista va fer les declaracions següents:

""Jo dic al Govern que demà mateix pot retirar de la Irlanda totes les seves tropes.Les costes de la Irlanda seràn defensades contra una invasió estrangera per irlandesos armats;i per a aquesta tasca,els nacionalistes que s'han armat al sud de la illa estaràn satisfets de juntar sos esforços als dels protestants de l'Ulster que s'han armat en el nord.Es una esperança excessiva per part nostra el creure que aqueixa situació produirà resultats feliços,no solament per l'imperi britànic, sinò també per al benestar i per a la integritat de la nació irlandesa?".

"Amb aquestes darreres paraules,Mr. Redmond volia dir que l'actitud dels nacionalistes irlandesos davant la guerra faria desaparèixer la hostilitat aguda dels orangistes contra el 'Home Rule' i que,per tant, aquests deixarien d'exigir que la província de l'Ulster fos exclosa del territori de la Irlanda autònoma.

"Mr. Redmond i els homes del seu partit s'esforçaven en constituir importants nuclis de voluntaris irlandesos.Aquests han arribat a uns 200000,número proporcionalment molt inferior al dels voluntaris britànics,però molt gros si es té en compte la situació especial de la Irlanda,i que marcava un nou moment trascendental en la història de les relacions anglo-irlandesos.

"Fins ara,els enemics del 'Home Rule' havien basat un dels principals motius de la seva actitud en el perill que les llibertats irlandeses representaven per a la Gran Bretanya en cas de guerra.Ells sostenen que els irlandesos s'aprofitarien,en el dit cas,de la seva nova situació per a afavorir els enemics i àdhuc per a facilitar-los la invasió de la terra anglesa.Amb l'adhesió dels irlandesos a Anglaterra amb ocasió de la guerra actual,Mr. Redmond es proposava destruir l'argument esmentat,la influència del qual damunt la opinió britànica és indubtable.

"LES INTRIGUES ALEMANYES.

"Decebuts els alemanys per l'actitud nobilíssima dels partits irlandesos i per l'apaivegament del conflicte de l'Ulster, van posar-se a treballar febrosament prop dels elements irlandesos malavinguts amb la política de Mr. Redmond.

"Aquests elements són poc nombrosos, però són actius i tenaços. Dins el mateix Parlament de Westminster, hi ha davant del grup dels 80 diputats dirigits per Redmond, un grup de 7 diputats dirigits per O'Brien. Quant a la guerra, els darrers van adoptar una actitud més reservada que la de Mr. Redmond. Però el nucli principal dels irreductibles estava en la organització dita 'Sinn Fein', mots de difícil traducció, què venen a significar "Nosaltres sols", o "Per nosaltres mateixos".

"Els afiliats al 'Sinn Fein' han estat sempre separatistes; per a ells, l'"Home Rule" no és sinó un engany. El seu propòsit era establir, adhuc dins el règim d'unió legal amb la Gran Bretanya, una situació separada. Com? Doncs creant un conjunt d'organismes als quals sotmetessin els irlandesos les seves qüestions judicials i administratives, prescindint dels organismes oficials. Venia a ésser això una mena de sistema d'arbitratge, bon xic ingenu, i amb el qual no s'aconsegui altra cosa sinó demostrar que encara persistia a Irlanda la mancança del sentit de la realitat, mancança que ha constituit una de les més grosses desgracies dels irlandesos.

"Per si mateixos, els 'Sinn Feiners' resultaven inofensius. Però als Estats Units hi viuen mil.lions d'irlandesos i de descendents d'irlandesos emigrats. Entre ells, n'hi ha molts de rics. En diverses ocasions han sostingut amb els seus diners les revoltes irlandeses. Els alemanys van començar a treballar prop dels irlandesos americans, els quals, si bé en els darrers anys han ajudat el partit de Mr. Redmond en diferents ocasions, altres vegades s'han mostrat en desacord amb la política d'a-

vinença pacífica que aquell ha seguit.

"Feia mesos que, empesos pels alemanys, aqueixos elements preparaven una revolta. Darrerament s'havien entès amb els sindicalistes de Dublin, descontents del Govern anglès després de la vaga general de 1913, organitzada pel famós Larkin. Aquest és fora d'Irlanda fa temps, però el seu company Connolly manava els obrers sindicalistes. La "Lliga Gaèlica", l'admirable entitat renacionalitzadora, acabà per unir-se al moviment, a pesar de la oposició del seu president, el gran patriota Hyde, qui va separar-se de la "Lliga" per aquest motiu. Un altre reforç van tenir encara els 'Sinn Feiners': el de Sir Roger Casement, que es trobava a Alemanya feia temps, i que tenia la obsessió d'aixecar la Irlanda en armes. Tenim els 'Sinn Feiners', els irlandesos americans i els de la "Lliga Gaèlica" per patriotes sincers i valents, encara que sovint equivocats. El cas de Sir Roger Casement és d'un altre gènere: és un desequilibrat, si no un boig. Aquella història que va armar temps enrera a Súcia pretenent que l'ambaixador anglès havia comprat un criat seu per a fer-lo assassinar, ho prova abastament.

"LA REVOLTA.

"Preparada amb temps i amb tota la perfecció que els mitjans i les circumstàncies permetien, la revolta va esclatar el dilluns de Pasqua. La República irlandesa va ésser proclamada a Dublin i fou constituit un Govern provisional.

"Els insurgents: tenien la promesa d'un desembarc de tropes alemanyes a Irlanda? Sembla que sí. Adhuc comptant amb aquest desembarc problemàtic, la revolta no podia triomfar. Però sense l'auxili directe dels alemanys, el succès de la revolta era més impossible encara.

"Una revolta sense esperança de succès pot justificar-se quan la cruetat de la opressió encén d'ira un poble. Però, avui, el cas de la

Irlanda no és aquest. Ha entrat la Irlanda pel camí de la seva llibertat nacional, i per aquest camí fa vía.

"En aquestes condicions, la insurrecció només podia produir dos efectes: un inútil vessament de sang i un enfortiment dels obstacles que s'oposen al triomf legal de l'autonomia irlandesa. Des del punt de vista irlandès, el moviment ha estat un deplorabilissim error.

"L'ALT INTERÉS DEL NACIONALISME.

"Suposem, no obstant, que el succés de la revolta hagués estat possible. Nosaltres, nacionalistes fervents, no l'haurièm aprovada pas, ni hauríem desitjat el seu triomf.

"I és que avui no extracta solament del problema de la Irlanda. Se tracta de molts altres problemes nacionalistes, i alguns d'ells força més angoniosos que l'irlandès. El succés veritable de la insurrecció irlandesa només era possible en el cas de triomfar l'Alemanya i els aliats en la guerra present. I aquest triomf representaria l'esclavatge de Bèlgica, de Sèrbia, d'Armenia, de l'Alsacia-Lorena i de les nacions compreses dins l'Imperi austro hongarès. Nosaltres som nacionalistes, però no per Irlanda solament. Ni tampoc per Catalunya solament.

"LA REPRESSIÓ.

"Desaproven, doncs, la recent revolta d'Irlanda, com la desaproven la majoria dels irlandesos. Aquest criteri nostre respon, no a un aliado-filisme incondicional, sinó a altres raons de justicia.

"Precisament perquè ens guiem per aquestes raons, hem de dir que la repressió de la revolta mereix fortes censures, duríssimes censures.

"Els militars anglesos, senyors de la situació gràcies a l'estat de guerra declarat a la illa, s'han excedit en l'empresonar i sobretot en el fusellar. No neguem la legitimitat dels fusellaments -llevat d'un, que, segons sembla, fou fet sense previa formació de causa- des del punt

de mira de la llei marcial. Però el Govern anglès tenia el deure moral -i àdhuc el deure polític- de commutar les penes als condemnats a mort.

"Es dirà que els revoltats van matar molts més soldats i paisans que no pas fusellaments hi ha hagut. Es ponderarà la gravetat de la insurrecció. Es retrevarà la conxixió del moviment amb els esforços de l'Alemanya contra l'Anglaterra. Més són tantes les injustícies i les crueles vexacions infligides pels anglesos als irlandesos durant centurias que bé pot emplear-se la indulgència davant els moviments sediciosos de la Irlanda. I aquesta indulgència era més necessària i més oportuna ara que la majoria del poble irlandès s'ha manifestat contraria a la revolta.

"El que ha succeït, segons tots els indicis, és que els militars s'han desentès de les instruccions de moderació que de Londres han sortit. I això fóra greu. Tan greu almenys com la mateixa revolta.

"No pot oblidar-se que, ara fa dos anys, es va tolerar als orangistes ulsterians la formació de cossos armats amb el fi d'oposar-se al 'Home Rule', llei del Parlament britànic. I encara es pot oblidar menys que en aquella ocasió, els militars anglesos -tan severs en els consells de guerra recents- van negar-se a combatre contra els sediciosos de l'Ulster, cas que aquests complissin les seves vituperables menaces de guerra civil.

"Els afusellaments d'Irlanda poden fer més mal a l'Anglaterra que no pas les propagandes del 'Sinn Fein' i els projectes delirants de Sir Roger Casement. Seràn tan legals com es vulgui; Però avui la conciència dels homes ja no en té prou amb les externes legalitats.

APÈNDIX 296:

Samblancat, Angel: "Legionario de la libertad" (La Campana de Gràcia,
15-I-1916).

"Hay un precepto en el decálogo o en las tablas de la ley de todos los pueblos, que manda restituir lo robado, devolver lo que se añade al haber de uno sin ser suyo, rehusar lo que se nos atribuye sin pertenecernos. Yo, lo que es mío, si no me lo dan, me lo tomo; pero no soy aficionado a quedarme con lo ajeno. Este artículo es una restitución. Una restitución de encomios que se han hecho estos días de mi persona -el lector va a ver con qué motivo- que yo no merezco.

"Por ahí ha circulado la especia de que yo formo parte de los ejércitos aliados y de que voy a salir de un día a otro para el frente de batalla. Esto ha entusiasmado a algunos de mis amigos, y les ha dado pie para demostrar me el cariño que me tienen. En "Ideal de Aragón" y en "La crónica" de Zaragoza, y en "El insurgente", de Barcelona, he leído varios artículos, en que se canta, con frases de Quintana y de Iberrera, mi heroísmo. Desgraciadamente, no es cierto que yo formo parte de ninguno de los ejércitos que luchan contra el imperialismo austro-alemán y contra el orgullo satánico y los apetitos de dominación y anexión de la casta militar prusiana.

"Lo que hay es que yo deseo ir a la guerra. Y esto es tan cierto como que me llamo Angel Samblancat. Estoy por decir que eso sólo, el deseo de vestir el uniforme de soldado me ha traído a Inglaterra. A los pocos días de llegar a Londres, me presenté en una oficina de reclutamiento, y me ofrecí como voluntario. Como el inglés que hablo yo, no lo entienden muy bien los ingleses, y yo tampoco comprendo mucho el que ellos hablan, no pude llegar a un acuerdo con aquella gente. A las veinticuatro horas, escribí al director de "John Bull" una carta del siguiente tenor:

""Muy señor mío: Yo soy un periodista español, que me he visto forzado a abandonar mi patria, entre otros motivos, por las persecuciones que me han acarreado las campañas que he hecho en mi país en favor de la intervención de éste, en la guerra, de parte de los aliados. Ahora, desearía coronar mi obra, manteniendo con la espada lo que he escrito con la pluma. Por lo cual, le ruego a V. que se sirva decirme si puedo incorporarme al ejército británico, y qué es lo que tengo que hacer para que se me admita en él. Esté V. seguro que le agradeceré eternamente cuanto haga para proporcionarme la satisfac-

ción de derramar mi sangre y dar mi vida por la causa que defienden los ejércitos aliados. Le estrecha la mano. ANGEL SAMBLANCAT.

""POSDICTA.-Mis condiciones personales son las siguientes:"Nombre y domicilio":ANGEL SAMBLANCAT SALANOVA,8,Grenville street,Londres,W.C.. "Edad": treinta años."Estado":Soltero."Profesión":Letras."Salud":Excelente."Situación económica":Buena."Educación e instrucción":Las mejores que se dan en España."Ideas":Democráticas."Residencia habitual":Barcelona."Causas de mi residencia actual en Inglaterra":El estar muchas veces procesado en España por injurias a Alemania y a Austria y a los soberanos de esos países y por excitar a la sedición en mis campañas intervencionistas.A.S."

"A esto me contestó Bottomley así:"Not being British you cannot join our army.No siendo V. inglés no puede ingresar en nuestro Ejército". Y a continuación me decía a quién había de dirigirme para solicitar mi admisión en el ejército belga o en el servicio, porque también le escribí hablándole de esto.

"En este punto,y hasta un poco más avanzadas,las cosas,he tenido que suspender mis gestiones.No me da la gana decir por qué.Bástale al lector saber que hay voluntades que se oponen a la mía,y que es necesario pelear con ellas ,antes que con los prusianos.

"Yo no he desistido de mi propósito.Esa idea no puede irse de mí,porque está clavada con fuertes clavos en mi frente.La idea,no hay cuidado,volverá al yunque.Empieza,aconseja un autor,el empezar es la mitad del hacer,primer empieza,y luego harás lo demás.

"Toda mi vida he sido legionario de la libertad,soldado de las milicias de la Revolución.No del arma de caballería,ni de infantería,ni de artillería,ni de ingenieros,sino del arma de la pluma.Verdad es que mi pluma vale bien un zapato,y una bayoneta y un jinete lancero y una cañón y un zeppelin.Toda mi vida he luchado de una manera o de otra contra las teologías o contra las teocracias.Toda mi vida he aspirado a morir de pie,desafiando a las tiranías celestes y terrestres,a las tiranías austriacas y borbónicas que oprimen al mundo.

"Yo adoro a la libertad más que a las niñas de mis ojos. La libertad es mi querida, es la mujer que se acuesta conmigo en la cama y que come conmigo en la mesa. Y no hay enamorado, que lo esté de su amor más que yo del mío. Y no hay amante, que esté más dispuesto a dar la vida por su amada, que yo por la mía. Ahora la libertad está en peligro. Antes que dejarla naufragar, todos los jóvenes deben caer a sus pies, abrazando con los brazos rotos la bandera de Francia. Antes que permitir que triunfe el imperialismo, antes que resignarnos a ser prusianizados todos los hombres debemos morir", signat a Londres, gener 1916

APENDIX 306:

Subscripció en favor dels "voluntaris espanyols" (Espanya, 16-XI-1916 fins 15-III-1917).

"España".....	100	pessetes.
D. Julio Robert.....	<u>5</u>	" .
Total.....	105	" .

España, 16-XI-1916, p. 4.

Suma anterior.....	105	pessetes.
D. Ignacio Zuloaga.....	250	" .
"Los doce grognards".....	24	" .
4 donatius de 10 pessetes.....	40	" .
9 " " 5 "	45	" .
I " " 3 "	<u>3</u>	" .
Total.....	467	" .

España, 23-XI-1916.

Suma anterior.....	467	pessetes.
Comité des Dames Françaises de Madrid.....	100	" .
Luis Urrutia(San Sebastià).....	25	" .
Ricardo Goizueta(Madrid).....	20	" .
6 donatius de 10 pessetes.....	60	" .
I6 " " 5 "	80	" .
I " " 3 "	3	" .
I " " 2,50 "	2,50	" .
2 " " 2 "	<u>4</u>	" .
Total.....	762,50	" .

España, 30-XI-1916.

Suma anterior..... 762,50 pessetes.

Suscripció voluntaria encetada per un mecànic malagueny, que en coneixer la proposta d' "Espanya" va decidir unir la seva col·lecta a la de la revista dirigida per Araquistain. Així, aquesta oferia les següents quantitats:

Marques del Merito(Xerez)..... 25 ptes.

Hijos de Quirico Lopez(Malaga)..... 25 "

Miguel de Guzman..... 10 "

Jefes y empleados de la utrerana..... 16,50 "

Gross, Hermanos de Malaga..... 10 "

Moreno Moncayo(Malaga)..... 10 "

Total del donatiu.... 96,50" ... 96,50 "

Suscripció de la Casa de la Democracia de Valencia..... 71,80 "

Col·lecta en el banquet d'en Gomez Carrillo: Sres. Gomez Carrillo, Walter, Mevil, Hugelmann, Delume, Mousset, Lantier, Rollin, T. Romero, M. Machado, Valois, Juge, Winttarnisen..... III "

D. E.N. de Madrid..... 50 "

D. Antonio de Guezala(Bilbao)..... 25 "

D. R. Ramón i W. Welner(Amberes)..... 25 "

21 donatius de 5 pessetes..... 105 "

5 " " 2 " ..... 10 "

4 " " 10 " ..... 40 "

4 " " 1 " ..... 4 "

2 " " 0,75 " ..... 1,50 "

Total..... 1297,30 "

Espanya, 7-XII-1916.

Suma anterior.....	I297,30	pessetes
Centro Republicano de Cullera.....	II6,75	"
De Sevilla.....	I76	"
Sociedad Francesa de Beneficencia(Huelva).....	50	"
Sociedad Francesa de Piritas (Huelva).....	50	"
A. Murrais (Lugo).....	20	"
Suscripción de los niños de las Escuelas Laicas		
de la Casa de la Democracia (Valencia).....	22,55	"
Manuel Portal (Malaga).....	25	"
Uno de su pueblo (Malaga).....	25	"
J.B.R. (Valencia).....	27	"
Alfredo Florez (Cangas de Tineo).....	25	"
20 donatius de 5 pessetes.....	I00	"
1 " " 2 "	2	"
5 " " 10 "	50	"
4 " " 15 "	60	"
1 " " 2,50 "	2,50	"
I " " 3 "	<u>3</u>	"
Total.....	2062,10	"

Espanya, I4-XII-1916.

Entre els números de 28-XII-1916 i de 4-I-1917 es recolliren(en donatius que en la seva majoria no passaven de les 5 pessetes) fins les 3834,20 pessetes.

Suma anterior.....	3834,20	pessetes.
Donatius recaudats a l'Exposició els dies		
4,5,6 i 7 de gener.....	330,05	" .
Varis aliadòfils (Jaén).....	140	" .
Ducue de Alba (Madrid).....	100	pessetes.
Sociedad Francesa de Beneficencia (Zaragoza)..	25	" .
9 donatius de 2 pessetes.....	18	" .
10 " " I "	10	" .
I " " 0,50 "	0,50	" .
2 " " 0,25 "	0,50	" .
2 " " 5 "	<u>10</u>	" .
Total.....	4468,25	" .

Espanya, II-I-1917.

Suma anterior.....	4468,25	" .
Donatius recollits a l'Exposició el 8 de gener.	6	" .
" " " " " 9 " " ..	44	" .
" " " " " 10 " " ..	5,85	" .
" " " " " II " " ..	120	" .
" " " " " 12 " " ..	26	" .
" " " " " 13 " " ..	46	" .
" " " " " 14 " " ..	14	" .
Esteban Aguineche (Bilbao).....	25	" .
Juan Perez Yarza (").....	10	" .
Pio Ibara (").....	2	" .
Donatiu de la Juventud Republicana Radical (Madrid).....	<u>35,50</u>	" .
Total.....	4802,60	" .

Espanya, I8-I-1917.

Suma anterior.....	4802,60	"	.
Joaquin Sorolla (Madrid).....	25	"	.
Elvira Bulnes Delgado(Los Angeles).....	25	"	.
J. Eugenio Ribera (Madrid).....	25	pessetes.	
4 donatius de 5 pessetes.....	20	"	.
3 " " 2 "	6	"	.
I " " I5 "	I5	"	.
2 " " I0 "	20	"	.
I " " I,50 "	I,50	"	.
I " " I,I0 "	I,I0	"	.
Donatius recollits a l'Exposició el I5 de gener.	I6,75	"	.
" " " " " I6 " " ...	27	"	.
" " " " " I7 " " ...	II,75	"	.
" " " " " I8 " " ...	98	"	.
" " " " " I9 " " ...	6I	"	.
" " " " " 20 " " ...	2,50	"	.
" " " " " 2I " " ...	<u>2I</u>	"	.
Total.....	5I79,20	"	.

Espana, 25-I-1917.

Entre els números de I-II-1917 i 8-II-1917 es recolliren(en donatius que en la seva majoria no passaven de les 5 pessetes,a excepció d'un de Miguel de Unamuno de 50 pessetes;del Círculo Reformista de Santander,8I pessetes;i Felix Lascaray de Vitoria,25 pessetes)fins les 5445,35 pessetes.

Entre els números de 15-II-1917, 22-II-1917 i 8-III-1917 es recolliren (en donatius que no passaven en la seva majoria de les 5 pessetes) fins les 5692,20 pessetes.

Suma anterior.....	5692,20	pessetes
Casino y Juventud Republicana(Bilbao).....	II5	"
I donatiu de 0,50 pessetes (Cartagena).....	0,50	"
Un donatiu de Vigo:		
3 donatius de 0,50 pessetes....	I,50	ptes.
2 " " 2 "	4	" .
I " " 5 "	5	" .
I " " 10 "	<u>10</u>	" .
	20,50 "	.....
	<u>20,50</u>	pessete:
Total.....	5828,20	"

España, 15-III-1917.

APÈNDIX 3Ié:

Catàleg de l'Exposició d'art en favor dels "legionaris
espanyols"(La Publicidad, 12-II-1917).

"Catálogo de la Exposición de arte en favor de los legionarios españoles.

"1.Romero Calvet,dibujo;2.Humbert,Naturaleza Muerta;3Fabián,oleo;4. Arizmendi,El Torerito;5.Mayol,Naturaleza muerta;6.Gómez Gálvez,Jardín del General;7.Guardiola,Las Barcas;8.Maeztu,La Mujer Rosa;9.Puig,Paisaje de Verennes;10.Gonzalo Bilbao,Marina;II.R. Zubiaurre,Cabeza de estudio;I2.Vayreda,Paisaje;I3.Winhof,La República;I4.Leandre,idem;I5.Jou, Dibujo al boj;I6.Junyent,Boceto de decoración;I7.Abel Truchet,Aguafuerte;I8.Nogués,idem;I9.Widhoff,Miss Cavell;20.Nonell,Dibujo;21,Humbert, idem;22.Gili Roig,Pastel;23.Nestor,Cabeza de Mujer;24.Roubille,Aguach; 25.Moya del Pino,La Tortola;Colom,Paisaje de Mallorca;27.J. Llimona, Desnudo;28.Junyent,Boceto de decoración;29.V. Zubiaurre,Cabeza de Aldeano;30.Apa,Naturaleza muerta;31.Casals,Nota de color;32.López Mezquita, La enfermera;33.J. Llimona,Meditación;34.Benedito,Dibujo;35.Nogués, Aguafuerte;36.Casanovas,Desnudo;37.Durán,Marina;38.Canals,Pastel;39. Vázquez Díaz,Un aviador;40.Juñer y Vidal,La isla de la calma;41.Roubille Bailarina;42.idem,idem;43.Puig,Amanecer;44.Padilla,Puerto de la Selva; 45.Canals,Cabaret;46Forain,En la trinchera;47.Arteta,Dibujo de carbón; 48.Rusiñol,Ibiza;49.Casas,Una manola;50.Zaragoza,Alsaciana;51.Arteta, Piedad;52.Anselmo M. Nieto,Retrato de Mujer;53.Canals,Camino de la feria;54.idem,Bailarina;55.Moises,Estudiante de Vich;56.Arrue(José),Tipos Vascos;57.Aragay,Cabeza de familia;58.Raurich,Paisaje;59.Guezala;60. Galwey,Aguafuerte;61.Bagaria,el merendero;62.Ramírez,Acuarela;63.Tito Dibujo;64.Arizmendi,Naturaleza muerta;65.Abel Truchet,Dibujo;66.Romero Calvet,idem;67.Echevarria,Flores;68.Celso Lagar,Madonna;69.Suñer,Paisaje;70.idem,idem;71.Inglada,l'embusquée;72.M. Pidelaserra,Galerias;73. Florensa,Dibujo;74.Nogués,Aguafuerte;75.Zamora,Dibujo;76.Carles,Paisaje;77.Clarà(José),desnudo;78.Andreu,Arlequin;79.Labarta,dibujo;80.No-

gués, Aguafuerte; 81. Humbert, dibujo al carbón; 82. Végué, Paisaje; 83. Lhardy, Aguafuerte; 84. Carlo, Retrato de niña; 85. Vázquez Díaz, Dibujo; 86. Tito, Caricatura; 87. Bettina Jaconetti, la guerra (dibujo a pluma); 88. Zamora, Dibujo; 89. Laroche, procesión en Ávila; 90. Alberto Arrue, Dibujo; 91. Celso Lagar, Paisaje; 92. Lafita, Apuntes; 93. Miguel Blay, Apunte; 94. Ribas, Herren Ofizier; 95. Guezala, Germanofilia; 96. Andreu, Aguafuerte; 97. Antón Gari, Dibujo; 98. Picarol, ¡Preparate si perdemos!; 99. Rodríguez Lafora, Paisaje; 100. Javier Güell, Dibujo; 101. Apa, Caricatura; 102. Cardunets, Dibujo; 103. Bergamín La iglesia del Carmen; 104. Inglada, Ante Verdún; 105. Maximiano Peña, Gitana; 106. Radiguet, Dibujo; 107. Jonas, idem; 108. Unturbe, Paisaje segoviano; 109. Vázquez Díaz, las madres servias; 110. Picarol, Tank; 111. Nam, dibujo; 112. idem, idem; 113. Vázquez Díaz, El heroe; 114. Ibels, Dibujo; 115. L. Martín, dibujo; 116. Apa, caricatura; 117. Hermann Paul, Dibujo; 118. Vázquez Diaz, Las madres; 119. Nam, Dibujo; 120. Hansi, La pequeña alsaciana; 121. Espina, Aguafuerte; 122. Leandre, Germania; 123. Hermann-Paul, Autonomía de la Polonia; 124. Inglada, Apuntes de Legionario; 125. Nam, Una gran victoria; 126. Ibels, Dibujo; 127. Jou, Grabado al boj; 128. Abel Truchet, dibujo; 129. Picarol, La ciudad alegre; 130. Gargallo, Dibujo; 131. Apa, caricaturas; 132. Ibels, dibujo; 133. Nam, Autour de Chantecler; 134. Junceda, caricatura; 135. Labarta, Dibujo; 136. Hermann Paul, A casa con permiso; 137. Ibels, Dibujo; 138. Ribas, el prisionero; 139. Sancha, Tropas indias; 140. Labarta, Dibujo; 141. Ibels, idem; 142. Andreu, Aguafuerte; 143. Ibels, dibujo; 144. idem, idem; 145. Tito, Han pasado por aquí; 146. Martíarena, Dibujo a la sanguina; 147. Romero Calvet, Dibujo; 148. Laroche, Paisaje; 149. Neumont, París, 1914; 150. Vázquez Diaz, Denseuse; 151. Abel Truchet, Dibujo; 152. idem, idem; 153. Picarol, idem; 154. Ivo Pascual, Paisaje; 155. Torné Esquius, Interior; 156. Povo, Retrato; 157. Cuñat, Interior; 158. Alfredo Claros, Cabeza; 159. Sanz Martínez, Paisaje; 162. Uria, idem; 163. Andreu, Jardín; 164. Peña, caricatura de la Gioconda; 165. Franco, Aguafuerte; 166. idem, idem; 167. Duban, interior; 168. Clara Manaut Viglietti, Frutos; 169. Petit, Paisaje.

"I70.Rodríguez Acosta,anochecer;Luis Bea,mujer de pueblo;I72.Romero de Torres,Gitana;I73.B. Bellecour,La Marne,Verdún,La Somme;I74.Picarol, Dibujo;I75.Ibelz,Si tu crois que ce sont des zeppelines;I76.Jonas,Cristo;I77.M. Neumont,Les Fabens;I78.P. Chico,Cette fleur;I79.Luisa Potet, Tipos populares;I80.Laudi,Paisaje;I81.Laudi,Paisaje;I82.Ibelz,Et on vaut;I83.Apa,Kronprinz;I84.Jonas,Resignation;I85.Ibelz,Aux Champs macedoniens;I86.Jonas,Vers l'esclavage;I87.Jonas,Bella matribus;I88.Forain, Essai de Kultur;I89.J. Nam,L'Ours;I90.Pasarell,Kaiser y Co.;I91.Neumont,Bravure Allemande;I92.St. Aubin,Aldeana;I93.M. Neumont,Germania; I94.Leandre,La Marsellaise;I95.José Arrúe,Atila Chico;I96.José Arrúe, Estrategia;I97.José Arrúe,Señales de los tiempos;I98.Abel Truchet,Teutonia;I99.Abel Truchet,Bonne nuit;200.Picarol,Naturaleza muerta;202.A. de Guezala,Odio,desprecio;203.Abel Truchet,dibujo;204.Picarol,I916;205.Picarol,Moloc;206.José Arúe,La uña;207.Sergio Charchonne,Pintura ornamental;208.Elena Gneuhoff,Retrato;209.Joaquin Mir,Almendro florido;210. Elvira Malagarriga,Paisaje;211.A. Badrinas,Payes;212.R. Benet,Pintura decorativa;213.Jaime Guardia,Acuarela;214.J. Cardona,La maja del abanico;215.E. Ricart,Dibujo acuarelado;216.J. Sabaté,Marina;217.M. Benet, Casas;218.José Muri,Cabeza de estudio;219.E. Galwey,Paisage Aguafuerte, 220.Pascual Monturiol,Pescadores(Se espera un cuadro de H. Anglada).

"ESCULTURAS.

"Casanovas,Un busto de mujer;Julio Antonio,La Poesía;Navarro,Cabeza de niño;Vicent,desnudo,Martínez Ballester,Lo Mestre Sarzo;Benlliure, Relieve;Casero,Retrato."

APÉNDIX 326:

Alvarez Cedrón, Luis: "Palabras de un legionario" (España, 7-XII-1916).

"Trincheras de Francia, 21 de noviembre de 1916.

"Sr. D. Luis Araquistain - Madrid.

"Muy señor mío y de todo mi respeto y consideración: He leído con profunda emoción su muy bien escrito artículo "A beneficio de los legionarios españoles". Le confieso que ha sido una emoción sincera y honda la que me ha causado. Una emoción dulcísima y consoladora al ver que en nuestra patria hay quien nos comprende y se acuerda de nosotros en estas horas tan trágicas, pero tan bellas de nuestra vida.

"Por espacio de dos años hemos estado sufriendo la terrible amargura de la indiferencia de nuestros compatriotas y hermanos españoles. Mientras que en todos los países del mundo se organizaron sociedades desde el principio de esta gran guerra, encargadas de ayudar tanto moral como materialmente, a aquellos de sus hijos que se encontraban aquí peleando por el triunfo de la libertad y de la justicia humana, nosotros, los voluntarios españoles nos encontrábamos olvidados de aquellos que estaban en el sagrado deber de no olvidarnos. Me refiero a los que con la pluma o la palabra se declararon paladines de la causa de Francia desde el momento en que estalló el actual conflicto europeo. Ni una frase de aliento, ni una palabra de esperanza, nos ha llegado de ellos en dieciocho meses. Ha sido necesario regar con nuestra sangre toda esta línea de gloria que se extiende de los Vosgos hasta el mar, para que el Centro Catalán de París, por la generosa iniciativa de su presidente, el Sr. Balmá, tomara a su cargo la protección de algunos de nosotros, facilitándonos algunas pesetas todos los meses y encargándose de la manutención de los más necesitados durante nuestras licencias en París.

"Y esta indiferencia, este abandono hubiera continuado si el galante cronista de "El Imparcial" Mario Aguilar no hubiera cantado nuestra epopeya. Y no hay que decir, Sr. Araquistain, que nuestra presencia dentro de las filas del ejército francés era desconocida en esa, no, personas del prestigio del Sr. Lerroux, de Emilio Iglesias y de tantos otros

que no enumero por no hacer esta carta interminable, lo sabían. Yo pongo a su disposición una carta autógrafa del Sr. Maura en apoyo de mi aserto. Lo que pasaba era que esos elementos creían cumplir con su deber escribiendo un artículo, perorando delante de media docena de amigos en una mesa de café, haciendo gala de su oratoria y de su lirismo en el Paralelo de Barcelona y en la Casa del Pueblo en la Calle de Aragón; todo muy cómodo, pero muy poco prácticos y nos juzgaban como aventureros y nos desprecisaban. Y ellos bien sabían que no fue solamente nuestro amor Francia a esta Francia tan grande, madre de la Libertad y de la Civilización y de la Justicia, lo que nos impulsó a alistarnos en los Ejércitos de la República; fué algo más grande, fue nuestra infinito amor a España, fué nuestra creencia honrada de que el triunfo de los aliados significaba para nuestra patria, lo que para la sociedad antigua significó el triunfo del Cristianismo: la salvación"

APÈNDIX 33é:

Collecta del "Nadal del Voluntari Català".

Centralitzada a la Secretaria del Comitè de Germanor amb els Voluntaris Catalans, la collecta donava les següents quantitats:

1ª llista de subscripció:

Josep Gran.....	10	pessetes.
Antic Merida.....	25	" "
Mateu Guyas.....	25	" "
Eliseu Sala.....	25	" "
Don XX.....	2	" "
Producte del festival de "Sang Nova".....	70	" "
Casal Catalanista del Districte V.....	25	" "
Donya Nuria Solé.....	<u>5</u>	" "
Total.....	187	" "

El Poble Català, 27-XI-1916.

2ª llista de subscripció dóna un total de 255 pessetes, essent el més remarcable 3 donatius de 10 pessetes, a El Poble Català, 2-XII-1916.

3ª llista de subscripció dóna un total de 685 pessetes, essent el més remarcable els donatius de A. de Riquer(5 pessetes), Bagaria(5 pessetes), Comité des secours aux blesés militaires de la colonie Française de Barcelone(300 pessetes), Victor Robert, Société General Française(25 pessetes), i A. Suñol(10 pessetes), a El Poble Català, 4-XII-1916.

4ª llista de subscripció dóna un total de 1075,25 pessetes, trobant-s'hi cinc donatius de 50 pessetes(Enric Rafols i CIA, Fill de Josep Vidal i Ribas, Joaquim Duran, Perez i Mora, i Alberto Fontana), i tres de 25 pessetes(Francesc Weberman, Ramón Sarsanedas, i J. Chalaux)entre d'altres, a El Poble Català, 9-XII-1916.

La 5^a i 6ª llistes de subscripció arribaren al total de 1347,20 pessetes, a El Poble Català, 12-XII-1916.

7ª llista de subscripció dóna un total de 1605,45 pessetes, trobant-s'hi dos donatius de 20 pessetes(Sra. Ullastres i Alexandre Kegles), un de 50 pessetes(P.C.), dos de 25 pessetes(Joan Parsons i Victor Rosich) entre d'altres, a El Poble Català, 14-XII-1916.

Les llistes publicades en els números d'"El Poble Català" de 15-XII-1916, 17-XII-1916, 120-XII-1916 recollien fins un total de 2247,95 pessetes, essent els donatius més importants els de Lakman i Dubois(100 pessetes), Manel Farrera(20 pessetes), Circul Artístic(104 pessetes), P. Domènec Semana(25 pessetes). La resta de donatius arribava amb dificultats als dos duros.

La llista de 21-XII-1916 donava les següents quantitats:

Suma anterior.....	2247,95 pessetes.	
J. Rodergas i Calmell.....	50	"
Antoni Comila.....	100	"
Recollit entre el personal de l'Energia		
Electrica de Catalunya.....	272,25	"
Recollit entre les fàbriques de Joan Bertran		
i Musitu:		
Sant Feliu.....	170,35 pessetes.	
Vapor Nou de Rubí.....	166,50	"
Associació Catalana d'Estudiants.....	91,21	"
Dependents de la Casa Mir i Suñol.....	38,50	"
4 donatius de 25 pessetes(s'inclou un de		
Manuel Folguera i Duran).....	100	"
Altres(52 donatius que oscil·len		
entre les 0,25 i les 10 pessetes).....	<u>2085,74</u>	"
Total.....	3074,55	"
<u>El Poble Català</u> , 21-XII-1916.		

Entre els números d' "El Poble Català" de 22-XII-1916, 23-XII-1916, 29-XII-1916, i 30-XII-1915, s'arribà a la xifra total de 3518,30 pessetes, essent les mes remarcables donacions les de Josep Espasa(50 pessetes), Orfeó Gracienc(34,75 pessetes), Editorial Seguí(56,25 pessetes).

Amb la proximitat del dia de Reis, la xifra de donatius va augmentar espectacularment. Així, entre el 5 i el 9 de gener de 1917 tenim les següents xifres:

Suma anterior.....	3518,30 pessetes.
Joventut Republicana Nacionalista de Barcelona.....	17,25 "
Joventut Republiquera Nacionalista de Badalona.....	14,75 "
Centre Nacionalista Republicà de Gracia.....	28 "
Un grup d'afiliadors de la Catalunya Riperts.....	9,50 "
Centre Català de Sabadell.....	66,25 "
Foment del Teatre Català.....	12,25 "
Joaquim Fusté.....	25 "
Pere Àlvarez.....	50 "
Foment Republicà Català de Sants.....	10,50 "
"La Publicidad".....	109,65 "
Casteller del Valles.....	15 pessetes.
Ripoll.....	19,50 "
I9 donatius de 5 pessetes.....	95 "
33 " " 2 "	66 "
8 " " 10 " (entre ells Ramón Plà).....	80 "
64 " " 1 "	64 "
10 " " 0,50 "	5 "
1 " " 1,20 "	1,20 "
4 " " 3 "	12 "
1 " " 0,75 "	0,75 "

2	"	" 0,15 "	.....	0,30	"	.
21	"	" 0,25 "	.....	5,25	"	.
2	"	" 1,50 "	.....	3	"	.
I	"	" 4 "	.....	4	"	.
I	"	" 0,55 "	.....	0,55	"	.
2	"	" 2,50 "	.....	5	"	.
I	"	" 0,20 "	.....	0,20	"	.
I	"	" 0,10 "	.....	0,10	"	.
I	"	" 0,30 "	.....	0,30	"	.
I	"	" 0,70 "	.....	0,70	"	.

Total..... 4244,50 "

El Poble Català, 5-I-1917, 7-I-1917, 8-I-1917, i 9-I-1917.

Entre els números d'"El Poble Català" de 15, 16, 19 i 20 de gener de 1917, es posa de manifest que es totalizà un total de la col·lecta de 6083,20 pessetes, destacant 4 donatius de 25 pessetes(Mr. Balsach, J. Ventura Roig, Les Pokeristes du Cercle Français, i Centre Republicà Federal), 1 de 7,50 pessetes(Ateneu Pi i Margall), 8 de 50 pessetes(M. Dalmau i Oliveira, Emili Rottier, Johnston Shielda & Cia. Ltd., Hijo J. Parsons i Cia., Marcilly Abel i Cia., Vicens Ferrer i Cia., Societat Anònimia Monegal, i J. Font i Josep), 9 de 25 pessetes(Fills Josep Monteys, BJHB, Fills León Benguerel, A. Strobel, Herederos S. Punti, Vda. i Fills de A. Ills, J. Ferrer Barbara i Cia., J. Ramón Sirerol, i Sitjar Marimón i Vilàs), les 375,95 pessetes pel dit benemerit cambrer, senyor Civil, del Café Suis, les 9,90 del Casal Martinenc, les 72 recollides a la Maison Dorée, o les 20 d'en Emmanuel Brousse.

APÉNDIX 346:

Acte de constitución de la "Sociedad de Amigos de Francia".

... en la provincia de Barcelona

Con 28

SECRETARÍA

Año de 1917

Negociado 1°
Registro Folio 428
Número 8884
Tercer 4.

Pueblo Barcelona

Interesado Amigos de Francia.

Asunto

Bacalar.

El bajo suscribir Manuel Flores Díaz, mayor de edad, vecino de esta ciudad, tiene calidad en la familia de o trillita numero seis, que es de tres, es decir, segundas, provisto de su personal de el de talento, que exhibe, presenta a la gente de V.E.I. a los ejemplos que juntó en los Estatutos de la Sociedad de Amigos de Cristo, establecida en el distrito de V.E.I. en el año de 1820, y en el año de 1821 se nombró presidente de la Sociedad de Amigos de Cristo, y el año de 1822 se nombró presidente de la Sociedad de Amigos de Cristo.

Firmado ante el notario de esta ciudad de 1822

Manuel Flores Diaz
F. M.

Art.I-Con el título de Sociedad de Amigos de Francia, se constituye en Barcelona una asociación domiciliada provisoriamente en el domicilio del peticionario, cuyo objeto sera fomentar y estrechar las relaciones comerciales, artísticas, culturales, políticas y sociales entre todos los países latinos del globo y de una manera especial entre España y Francia.

Art.II-De la Sociedad de Amigos de Francia podrán formar parte todas las personas que simpaticen con la causa de dicho país así como con el desarrollo de la civilización latina y quieran cooperar a la obra que se propone como fin primordial la Sociedad.

Art.III-Para la administración y gobierno de la Sociedad se nombrará una Junta Directiva compuesta como máximo de diez y nueve individuos, o sea un presidente, dos vicepresidentes, un tesorero, un censor, dos secretarios y doce vocales. Entre estos habrá siempre un representante de las sub-juntas que en su caso se constituyan para el mejor cumplimiento de los fines sociales.

Art.IV-Las obligaciones de los miembros de la Junta Directiva son aquellas propias de su cargo que las Leyes determinan en general en el gobierno interior de la Sociedad así como el funcionamiento regular interno de esta serán determinados por el reglamento que la Junta general de socios establezca y que la autoridad gubernativa apruebe.

Art.V-Los demás socios podrán constituir otras que las sub-juntas de los que se han suscrito en cada provincia, distrito, etc., excepto en las ciudades más grandes, que podrán constituirse en la capital provincial y tienen que ser aprobadas por la Junta Directiva, que las autorizará a funcionar, y que la Junta Directiva aprobará las estatutos y las normas que establezcan.

Art.VI-

Art.VII-

Art.VIII-

Art.VIX-

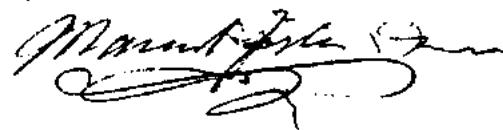
Art.VX-

que la Sociedad celebre Junta general ordinaria en el mes de enero de cada año y celebrarla siempre que la Junta convenga la Directiva o lo pida con un fin determinado la mitad más uno de los socios.

Art.VIII- Por ningún concepto se podrán tratar ni en la junta directiva ni en la general de socios cuestiones políticas o religiosas que puedan occasionar divisiones o discusiones entre los socios.

Art.IX- En caso de disolución de la Sociedad de Amigos de Francia los fondos que posea serán dedicados a los fines benéficos que se determine en la reunión de disolución.

Barcelona/6, noviembre, 1916.

Presente - Manuel Pinto

L. A. Alber 16

Pn

C/ E

Sociedad de
Amigos de
Francia

Excmo.

El dia 19 del corriente a las 11 de la noche quedo constituida esta Sociedad de conformidad con los Estatutos presentados a la firma de V.E. con fecha 6 del mismo mes.

En dicha Junta de constitucion se aprobaron los Estatutos citados y se nombraron los socios siguientes para formar el Consejo Directivo: Angel Guimera, Amadeo Hurtado, Apelis Mestres, E. Diaz-Retg, Rafael Rodriguez Mendez, Oriol Marti, Pedro Mones, Oriol Martorell, Jaime Brossa, Pedro Rahola, Santiago Andreu, Dni-Turro, Dr. Soler y Pla, Manuel Fiter, Andres Gelles, W.G. Rowe, J. Chesselet, G. D'Andreis y Marcelino Domingo, con los cargos de Presidente el Sr. Guimera; Vicepresidente el Sr. Hurtado; Tesorero el Dr. Soler y Pla; Secretario el que suscribie.

Lo cual tengo el honor de comunicar a V.E. en cumplimiento de lo que dispone la vigente Ley de asociaciones.

Dios guarde a V.E. muchos años

El Secretario

Eduard Diaz Retg

Excmo Sr. Gobernador de la Provincia de Barcelona.

ACTA DE CONSTITUCION
DE LA

SOCIEDAD DE AMIGOS DE FRANCIA

El infrascrito, Secretario de la Sociedad de Amigos de Francia:
CERTIEICO: Que en el Libro de Actas de la Sociedad

referida hay una que copiada a la letra dice:

"Junta General de Constitución de la Sociedad de Amigos de Francia, celebrada el 19 de diciembre de 1916.= En Barcelona, a las diez de la noche del dia citado y en el Salón de sesiones del Ateneo Barcelonés se reunieron, a favor de lo prevenido en los artículos 4º y 5º de la Ley de Asociaciones, bajo la presidencia de D. Enrique Diaz Retg y actuando de secretario D. Manuel Fiter y Dasca, ambos de la Comisión Organizadora de la Sociedad unos setenta adheridos a los fines de la misma para constituirla a tenor de los Estatutos aprobados por el Excmo. Sr. Gobernador Civil de la provincia, el 7 del propio diciembre.= Abierta la sesión, el Sr. Presidente dio cuenta del objeto de la reunión y seguidamente leyó los Estatutos de la Sociedad aprobados por la Autoridad gubernativa, los cuales, conocidos ya por la totalidad de los concurrentes, fueron unanimemente aprobados sin emienda ni adición alguna.= Pasose luego al examen y discusión de un proyecto de Reglamento Interior, complementario de los Estatutos referidos, y tras breve discusión en la que expusieron distintos puntos de vista, entre otros, los Sres. Drossa, Monés, Fiter, Bula, Bach, Aníbal, Musté, Cuchi, quedó, por la sanción unánime de los asambleístas, formulado el Reglamento Interior en los términos que se continúan:= Art. 1º. La Sociedad de Amigos de Francia estará regida por una Junta Directiva, cuyo número de miembros no podrá pasar de diez y nueve o sea:= Un Presidente, un Vicepresidente 1º., un Vicepresidente 2º., dos Se-

Secretarios, un Tesorero, un Censor de cuentas, y doce Vocales.

= La duración de los cargos será de cuatro años.= Art.2º.

= Los Vicepresidentes, por su orden, sustituyen al Presidente en caso de ausencia, enfermedad o imposibilidad de ejercer el cargo.= El Secretario segundo sustituye al primero, en los mismos casos.= Art.3º.Son funciones del Presidente:=

Representar a la Sociedad en todo momento; presidir las Juntas y dirigir en ellas los debates; velar por el prestigio y buen nombre de la Sociedad; hacer que se cumplan los acuerdos de la Directiva y de las Juntas Generales; poner el Vº.Bº. a las actas de las reuniones sociales, y las demás propias de su cargo.= Son funciones del Secretario:= Llevar y guardar la correspondencia, la documentación y el sello de la Sociedad; comunicar los acuerdos que se adopten por la Directiva y por las Juntas Generales; redactar las actas y firmarlas, en unión del Presidente; someter, de acuerdo con el Presidente, a dichas reuniones los asuntos que en ellas deben discutirse; redactar la Memoria anual de los trabajos sociales para someterla a la Junta General de socios; llevar la lista de estos con su identificación completa.= Son funciones del Tesorero:= Realizar los pagos y los cobros corrientes y aquellos que ordene el Presidente; guardar los caudales de la Sociedad en la forma que establezca la Junta Directiva; llevar al dia las cuentas de la Sociedad; preparar los estados de cuentas para presentarlos a la Junta General de socios, firmándolas, juntamente con el Presidente y el Censor.= Son funciones del Censor:= Examinar, estudiar y censurar las cuentas que le presente el Tesorero, de un modo especial las de fin de año.= Art.4º. La Junta Directiva tiene amplias facultades para adoptar todos aquellos acuerdos que estime convenientes para la buena marcha y prestigio de la Sociedad y que respondan a los fines sociales determinados por los Estatutos.= Dichos acuerdos serán válidos cualquiera que sea el número de miem-

bros de Junta Directiva que los haya adoptado, en las reuniones reglamentarias.= Art. 5º. La Directiva nombrará o suprimirá al personal que acuerde tomar el servicio de la Sociedad, siendo igualmente de su incumbencia fijar los honorarios de cada empleado.= Incumbe igualmente a la Directiva, determinar los gastos de la Sociedad, partida por partida; no pudiendo hacerse en ellas modificaciones sin su previo acuerdo.= Art. 6º. Para mejor realizar los fines sociales, la directiva podrá nombrar un Comité formado por tres individuos de su seno, a los cuales se sumarán el Presidente y el Secretario. La misión de este Comité será realizar los trabajos de información y de investigación relativos a todos y a cada uno de los socios, así como, los relacionados con los fines de la Sociedad. La gestión de este Comité será absolutamente secreta; pero sus acuerdos tendrán que ser refrendados por la Junta Directiva.= Art. 7º. A propuesta de dicho Comité, serán dados de baja de la Sociedad por la Junta Directiva, los socios que se hagan de ello merecedores, después de haberseles dado audiencia para que expongan sus descargos.= Para la expulsión de un socio serán precisos los votos de dos terceras partes de la Junta Directiva.= Art. 8º. El socio que tenga pendiente el pago de tres recibos consecutivos será dado de baja, un mes después de habersele pasado, por el Secretario, el correspondiente aviso. El socio que sea dado de baja por falta de pago, no podrá reincorporarse si no abona los recibos atrasados = Art. 9º. Todo socio tiene el deber de avisar al Presidente o al Secretario su cambio de domicilio o su ausencia, indicando, en este último caso su residencia.= Art. 10. Para el ingreso en la Sociedad será preciso pedirlo al Presidente acompañando a la petición la firma de tres socios de la Sociedad. En la petición se ha de hacer constar que está identificado con los fines sociales.= Para cada nuevo socio la Directiva acordará abrir una información previa

que deberá renovarse reglamentariamente, se cubrirán en cada reunión general ordinaria las vacantes que se hubieran producido. = La votación se hará por lista, sin especificar los cargos, cuya distribución hará el Consejo, excepción hecha del Presidente que nombrará siempre la Junta General.

= Art. 15. Todo socio tiene el derecho de dirigirse a la Directiva, por escrito, para comunicarle o pedirle que se le oiga, en todo aquello que redunde en beneficio de la Sociedad y de los fines que esta persigue. = Con arreglo a lo prevenido en el Art. 3º. de los Estatutos y 1º. del Reglamento Interior que se acaba de aprobar, se procede a la elección de los Sres. que han de constituir la Junta Directiva, resultando elegidos los Sres. D. Giacomo D'Andreis, D. Santiago Andreu, D. Jaime Brossa, D. Enrique Diaz Retg, D. Marcelino Domingo, D. Manuel Fiter, D. Angel Guimerá, D. Amadeo Hurtado, D. José Llimona, D. Oriol Martí, D. Oriol Martorell, D. Apeles Mestres, D. Pedro Monés, D. Pedro Rahola, D. Rafael Rodriguez Méndez, D. W. G. Rowe, D. José Solé y Pià, D. Andrés Triana, y D. Ramón Turró. = A favor del apartado segundo del Art. 14 del Reglamento Interior, la Asamblea designa para el cargo de Presidente a D. Angel Guimerá y manifiesta acto seguido su deseo de que ocupen las Vicepresidencias, D. Amadeo Hurtado y D. Apeles Mestres y de que se confiera la Secretaría a D. Enrique Diaz Retg. = Y no habiendo otros asuntos en que ocuparse se levanta la sesión siendo las once y media de la noche. = Vº Bº El Presidente E. Diaz Retg = El Secretario Manuel Fiter Dasca =

Y para que conste al solo efecto de archivarla en el Gobierno Civil de la Provincia en cumplimiento de la Ley de Asociaciones, expido la presente certificación en Barcelona a veintiuno de diciembre de mil novecientos diez y seis.

Vº Bº El Presidente accidental

C. I. Morres

El Secretario

APENDIX 356:

- 1) "En Pujulà i Vallés a Barcelona" (L'Esquella de la Torratxa,
29-XII-1916).
- 2) "Pujulà; vincitor" (L'Esquella de la Torratxa, 29-XII-1916).

I):

"El Govern francès concedí una llicència an alguns dels heroics soldats que lluiten al front i un dels afavorits fou nostre amic En Frederic Pujulà i Vallés, que amb tal motiu pogué venir a Barcelona a abraçar a la seva família i als seus amics que l'esperaven, com és natural, amb els braços oberts.

"Després dels de casa seva la primera visita fou al Ateneu, on rodejat immediatament d'una munió d'amics en agradabilíssima conversa, referí fets i més fets de l'admirable resistència primer i ofensiva després de les tropes franceses.

"Al vespre a can Martín fou obsequiat amb un banquet al que assistiren nombrosos comensals entre els que recordem als senyors Guimerá, Rusiñol, Durán i Folguera, López, Angel Samblancat, Josep Mª Roca, Aguilar, Marquina, Santiago Andreu, Apa, Planás, Diaz-Retg, Pin i Soler, etc, etc.

"Al acabar se brindà amb gran entusiasme pel triomf dels aliats i En Pujulà pronuncià paraules sentidíssimes que commogueren profument als assistents.

"Quan se publiquin aquestes ratlles el nostre amic ja serà de nou camí del front a exposar altra volta la vida per la França. Que la sort li sia tant favorable com fins avui i que pugui veure sense pendre mal el triomf final".

2)

"Aquest gran amic que's diu Frederic (Fritz a l'alemanya), per que és català fins al moll dels ossos i francès fins a l'ànima de l'ànima, ens ha arribat de França com un heroe d'epopeia. Ha combatut a Verdún, ha estat en la batalla del fort de Douamont, i com si Déu s'hagués fet catalanista ens retorna indemne d'aquelles hecatombes epòpiques. I ens

torna sense barba,aquella barba negra,espessa,copuda i llegendaria d'En Pujulà.Ens crèiem trobar en ell l'alcaloide del "poilu" i ens ve rasurat i polit,amb bigoti a la moda.Mes prou que's veu en els ulls que miraren les eternitats i en la pell on caigué el sol bèl.lic i la pluja de les trinxeres i el fum de la mort,al "poilu" èpic que's desvetlla astorat en la ciutat estimada,com un Segimón de la guerra.

"Però En Pujulà no ha pogut mostrar-se en el trajo sagrat dels soldats de França.El senyor cònsol li va pregar que evitàs tot motiu de curiositat i de manifestacions.Tenia que,si En Pujulà hagués anat per la Rambla amb el seu habillament de guerra,tot el catalanisme francòfil i sentimental l'agafés i se l'emportés primer a saludar la bandera de l'Unió,després a l'estatua d'En Casanoves i a l'Arca de Triomf finalment.Perquè En Pujulà no és un soldat francès,sinó l'ambaixador de tots els catalans aimadors de França,el darrer home dels temps heroics.

"Ens conta gestes,temeritats,abnegacions,dolors de trinxeres.Els francesos segueixen essent els vells "grognards" napoleònics.

"-Què feu a les trinxeres?-li preguntem.I ell respón:

"-Renegar.Renegar de tot i de tots.Aquest Briand aquest Joffre,aquell general,aquell oficial,aquell ranxero...Però arriba l'atac i...visca En Joffre i el capità i el ranxero!.

"Per a En Pujulà,el soldat francès conserva tota la tradició de la raça en aquesta guerra.Ho reventa tot,mes després mata i mor com un heroi homèric.Odia als alemanys,però manté la seva "politesse".I ens conta una anècdota de trinxeres,que explica l'ànima de les dues races enemigues.

"-De la nostra trinxera surt un 'poilu',corrent desesperat perquè ha rebut ordre d'anar a emboscar-se a un lloc pròxim,per a fer observacions.Al mateix temps un "boche" surt també de la seva trinxera,amb una ordre semblant.Els dos soldats topen sense adonar-s'en,vacil.len.L'ale-

many, llença un renec; el francès, tornant a correr, diu: pardon!.

"I En Pujullà riu alegre, com si encara es trobes entre en Tintoré,
l'Oriol Martí, En Trinitat Monegal i En Peius, en aquell piset de "Joven-
tut".

(El subratllat és meu).

APENDIX 36é:

Paradox:"La marxa al front"(L'Esquella de la Torratxa,30-XI-1917).

"Un que sab el meu fanatisme francòfil, em pregunta al anunciar-li la meva marxa al front de França si m'he inscrit, per ventura, voluntari. No, jo no m'he inscrit voluntari per covardia, exclusivament. Si trobés dintre meu la fè en la meva fermesa masculina, jo abandonaria als meus i m'allistarària sota la bandera, santa bandera de França. Però a les trinxeres, com al cel i a la glòria, son també molts els cridats i pocs els elegits. Solament uns quants homes nostres han rebut la emoció infinita de les batalles immortals. Nosaltres som el remat belant de la francolectria; ells, els cavallers sense por i sense taca.

"Però tots en la guerra enorme som precisos: els soldats, els civils de la retaguardia i els neutres exaltadors. Aquelles paraules imperexidores d'En Forain: "Sobre tot que els paisans aguantin" entranyen tota la complexitat de la tragedia. El soldat és la força, els civils la voluntat i nosaltres la fè. Confiem en la victòria de França, plens d'aquella forta i primitiva credulitat dels humils que confien en Déu i les imatges miraculoses. Si els civils no aguantessim, els soldats defalliríen, i si la confiança del món fos perduda per a la França, els paisans francesos creurien en el mancament dels seus destins.

"Per això crec que entre un 'poilu' i nosaltres existeix una coincidència sentimental que esclata a les hores solemnes. Les depressions, els exaltaments, els dubtes, les engunies, la joia, són les mateixes a les trinxeres i a la Rambla. Direm que hi ha en els 'poilus' la sang perd jò us diré que no solament de sang viu la França."

"Si preguntem a un soldat intel·ligent que s'estimaria més, si l'auxili d'un fusell estranger o el d'una ploma, respondria que la ploma enraonadora i elogiosa. Un periòdic també és una trinxera i per Espanya corren 'boches' que no maten i als que els francesos no poden embestir. Doncs, per a aquest front som nosaltres. Que som els 'ojalateros' de la guerra? Sí, més l'església és quelcom més que el sacerdot i l'al-

tar.

"Una vegada, En Rusiñol va dir al pendre comiat de uns francesos: "Jo me'n torno a la meva trinxera de LA ESQUELLA". Doncs ara, la trinxera incruenta visita a la trinxera tràgica. L'ESQUELLA se'n va al front. Se'n va amb En Rusiñol, amb En Samblancat, amb l'Aguilar, amb el nostre editor don Antoni López.

"Al costat de la curiositat emocional de presenciar la visió més extraordinaria dels segles, porto la curiositat de l'espectacle que oferirà els nostres homes, i els escriptors madrilenys que ens accompanyen, davant del gran drama. Els analis de les campanyes de França de 1793, d'En Goethe, són força mediocres. Són una ressenya enumeradora i descriptiva, on l'esperit d'En Goethe sols apareix amb intermitències excessives. I En Goethe, observat i escoltat per un humil narrador ens hauria deixat d'aquells dies enormes, les paraules justes. Valmy, gairabé no és més que una descripció en les seves Memories. Una descripció que salva la frase immortal: "Jo hi era".

"En Rusiñol, En Samblancat i l'Unamuno, com veurà el front? No pas com el descriurà després, car ja allò serà literatura, sinó ¿quin donatiu ens farà els seus esperits davant del "fang sagrat" de les runes epiques, dels soldats més que homèrics?.

"I allà dalt, ens espera En Jaume Brossa, el nostre 'poilu' que llençarà frases i frases com una bateria retòrica. Un altre front. Ell serà la guerra i l'esperit de la guerra i si En Goethe tornés a trobar-se entre els prussians, ell, En Brossa, a través de la línia de foc, sostindria una polèmica".

APENDIX 376:
(Iberia, 5-I-1918).

"(...)Habéis sido saludados por la España moderna,y justo es que a este homenaje tan merecido se una el de la España antigua y tradicional;la que habla por mi boca.Os envío,pues,el saludo entusiasta y agradecido de la vieja España,de la España carlista,que no está representada ni por mandarines desleales,ni por periodistas vendidos al oro extranjero,sino por su augusto Jefe,Don Jaime de Borbón,cuyo corazón late al unísono del vuestro.No pienso excederme al dar a cada uno de vosotros un abrazo paternal en nombre suyo,conociendo,como conozco,sus más íntimos pensamientos.Sois españoles y él descende de San Fernando.Combatió en Francia,y por sus venas corre la sangre de San Luis.Soldado y español como vosotros,a vosotros le une la doble paternidad de la Patria y de la milicia.Vuestras incomparables proezas en ninguna parte repercutirán con mayor fuerza que dentro de las murallas de Frohsdorf.La triste soledad en que vive el augusto proscripto,estoy seguro que se llenará de fulgores de gloria al anuncio de cada una de vuestras hazañas,que tanto acrecienta el rico tesoro del corazón nacional.Gracias,mis heroicos compatriotas;gracias,en nombre de Don Jaime,por los laureles que ganáis a nuestra Patria.Gracias por mostráros los dignos continuadores de los que en las carabelas de Colón hicieron abrirse con respeto a su paso las aguas del no dormido Océano,de los que en los tercios de Flandes escribieron la mayor epopeya que registran los fastos de la guerra,de los que con el Gran Capitán dominaron a Italia.

"Sois sus iguales,si es que no les aventajáis.Aquellos héroes inmortales combatieron por una idea grande,sublime,sagrada por toda alma bien nacida,la idea de la Patria.Vosotros no sólo lucháis por ésta,sino por algo que está por encima de todas las Patrias:el honor,la justicia,el derecho,la libertad del género humano"

APENDIX 386:

López, A: "Quatre dies al front francés" (L'Esquella de la Torratxa, 21-XII-1917).

"Sortírem de París el dia 4, amabalement aconduits i assessorats pel capità Jaubert, del Estat Major francès, un militar intel·ligent, 'causseur' agradabilíssim. Duiem per companys d'excursió En Marius Aguilar, En Josep Planás, En Jori, En Ramon Casas, En Soler i Pla, En Segura, l'Ametlla, el doctor Sard, l'Azaña, En Triana, En Brousse i En Clarà.

"La primera visita fou per a la ciutat de Reims, breçol de la França cristiana. Després de fer el nostre salut militar a l'estatua eqüestre de la 'Pucelle', l'heroïna martre, entràrem a la Catedral, la cèlebre Catedral, ferida de mort en les múltiples belleses ornamentals de la seva arquitectura única; el temple heròic que des del començament de la guerra ha sigut el predilecte blanc dels alemanys; desvergonyida persistència dels homes de la 'Kultur', que ha fet que tanta maravella resti quasi un pilot de runes, ovirant-se arreu vidres esmicolats. estàtues mutilades, altars fets a troços i campanes caigudes. Davant de tanta desolació, costa molt creure que pugui existir al món un sol catòlic germanòfil. Un emocionant espectacle ens sorprèn aviat: la lluita d'uns avions francesos amb altres d'intrusos alemanys que, després d'enviar-se mutuament alguns pinyols, desapareixen de la nostra vista. Visitarem tot seguit el Cardenal, un vellet que no podent habitar el Palau de l'Arquebisbe per estar tot ell derruit, ha fet la seva llar en una pobre cassetà sola, també foradada per quatre obusos que el venerable religiós mostra als visitants amb orgull de patriota. Aqueix pobre pastor s'ha quedat quasi sense ovelles, car Reims consta avui de 6000 habitants, quan en 1914 passaven de 80000 els feligresos. Visitarem les coves de 'Pommery', on s'exporten encara cinc mil ampolles de Xampany diaries. Tot el treball se fa a les coves, perquè els pabellons immensos que la casa tenia per a aqueix objecte han sigut devastats quasi en sa totalitat per la metralla de les esquadres aèries alemanyes. Dinem, tastem el vi exquisid de la comarca, aqueix vi que al dir dels 'peluts' és la sal-

vació de la França,i ens anem a dormir a Chalons,a 60 quilòmetres de distància;res,com qui diu aquí a la cantonada.

"L'endemà de bon matí, cap a Verdun falten catalans."Prendre Verdun c'est marcher a la paix!" cridà inútilment mesos seguits l'infatuat Kronprinz als seus enganyats soldats,que cada dia es creien anar a sopar a París.Entre les ciutats martres i gloriooses de la noble França, Verdun deu ocupar el primer lloc i per això la seva visita ens feu tanta o més il·lusió que la de Reims.Començarem ja per sentir una intensíssima emoció al passar per la famosa 'Carretera Sagrada'.Carretera de la Victòria se'n dirà,després de foragitats de França els enemics, car an ella es deu l'intensitat tràgica del camp,la represa de les 'côtes',tant com l'actiu formigueix bèllic de les retaguardies.La resistència heroica de França en 1916 se deu tant an aqueixa hermosa carretera com a la valentia dels homes de la línia de foc;és per això que deu restar com un veritable monument de defensa nacional,en record d'aquells jorns plens d'efervescència patriòtica en que,dia i nit,des de Bar-le-duc a Verdun,milers i milers de camions,d'òmnibus,d'autos de tota mena,carregats d'homes,de municions i de queviures,corrien per ella per a glòria d'aquelles jornades històriques i d'aquell brau general Mangin,deturador dels barbres i salvador del món.Encara avui és un seguit d'animada activitat aquesta carretera,tapada sovint amb fullera-ca perquè en alguns punts presenta blanc a l'enemic.

"Arribats a la població,visitarem la famosa ciutadella,entrant per la célebre 'Porte-Chaussée',per on,en un dia donat,hi passaren més d'un mil·líó de valents francesos afanyosos de defensar les cèlebres 'côtes',que vegérem també nosaltres des d'una altura,i que tantes vides costaren als formidables i entocudits alemanys.La ciutadella és ara un fort en runes;però dessota de les runes hi batega la vida militar en admirable organització:els soldats tenen hostatge a molts me-

tres sota terra,i allí,perfectament disposades,hi veureu sales d'estudi,teatre-cine i un grapat de dependències militars.Al posar els peus en ella,ens fan sabedors d'una dada interessant per a nosaltres.Pocs dies abans de la nostra visita,en el mateix lloc,un obús alemany va caure a pocs metres de l'arquebisbe de Tarragona,don Antoni López Peláez,que visitava el fort.

"Anem a veure el fort de Souville.Uns oficials ens diuen que perillen i ens ofereixen uns cascs i unes caretes contra els gasos asfixiants,artefactes que'ns posem...per a no 'despreciar',i que'ns treiem aixís que ens diuen que el perill ha passat;perill que,la veritat sia dita,no vegérem en lloc,convençuts de que tot allò era,sinó una 'blague amical,una amable pantomima,de la qual els nostres amables hostatjadors volgueren que en fossim protagonistes.

"Ja hem passat per hèrois,ja podem anar a sopar.I baixem a sopar.Uns mots admiratius d'un dels nostres davant la taula magnificament parada:-Això sembla el Refectorium d'En Regás!...Per a semblar-ho més,té,...ni dones!-Un succulent sopar al quarto de banderes en companyia del coronel De Lo,qui comanda la plaça,i on som presentats al general Antoni Nerel,català de soca-arrel amb el que encaixem fraternalment.

"A l'altre dia,de Verdun passem a Toul.Pel camí no deixem mai de sentir canonades,canonades llunyanes que no se semblen de res a les salves de Montjuic i que nosaltres jurariem són bastant properes,massa properes.A Toul,saludem al general Guillemat,un brau guerrer.Visitem Royaumeix,on som presentats a un altre militar de nomenada:el general Daugan.Cal remarcar que aqueixes visites les ferem acompanyats d'En Brousse,el diputat rossellonès,a qui pel seu títol de "Inspecteur de l'Armée" les tropes li feien honors especials.I de aqueixos honors,naturalment,sempre ens en tocava a nosaltres alguna cosa.

"Uns quants kilòmetres més cap a la línia de foc,visitem Hamonville, on ens sorprèn la esplèndida visió de les tropes marroquines que hi

acampen en gran nombre(10 regiments per cap baix); i és extraordinaria per a nosaltres la contemplació de aqueixos homes-feres, amb sa morenor de bronze, amb sa indumentaria exòtica, que esperen frisosos el moment de combatre. Molts d'ells s'han portat ja heròicament, mostrant creus i medalles de la Legió d'Honor al pit i 'brisques' a la mènega. En Brousse n'abraça uns quants, i ells sonen un himne bèllic en honor nostre. I ara ve l'instant de més intensitat emotiva per part nostre; l'hora de l'expansió més corpremedora que hagin sentit durant tota l'interessant excursió: la visita a la Legió estrangera. El sapiguer que a pocs quilòmetres de Hamonville hi han voluntaris catalans, germans nostres que lluiten per la civilització i per la llibertat dels pobles ja ens dona frisaments de joia. Ens hi apropàrem per a abraçar-los. Ells ignoren la nostra visita però són cridats dos de cada regiment per a venir-nos a veure. Després dels efusius saluts que és de suposar, ens internem amb ells en unes coves, i allí, davant d'un modest tè amb pastes, desfoguem tot el nostre esperit de catalans i de francòfils. Inutil dir també que allí és on fou del tot celebrada la barretina musca d'En Soler i Plà. Ens despedirem dels valents lleionaris després de aprovisionar-los amb algun regalet de la nostra terra. Naturalment que lo que més estimaren fou el tabac, i això que als peluts no'ls manca pas el seu 'perlot' per a la pipa, que s'ha demostrat que, com el vi, és un factor indispensable per a les victories. Cal remarcar aquest curiós exemple del patriotisme que anima a la administració de França: el tabac falta a París, però no falta a la línia de foc. Des de aquest punt on som, que és l'entrada de les trinxeres, per on els homes se relleven cada sis hores, se senten molts trets de canó. Pocs dies abans, en aquest mateix indret, moriren centenars de soldats, víctimes dels gasos inflamables.

"Fem nit a Nancy, al hotel "Royal Excelsior". La ciutat, mig derruida pels avions enemics que constantment la fan blanc de les seves ires,

resta completament a les fosques;veiem passar un que altre veí amb la seva llanterna a la mà,com si fossin cuques de llum esmaperdudes.A la poca estona de arribar,estridents sirenes anuncien el pas dels auce-llots malignes.Som invitats a baixar a les caves per a salvar la pell.Preferim passar novament per hèrois i no hi baixem.

"Finalment,el dia 7,visitem Pont-a-Mousson,que estigué tres jorns en poder dels alemanys i fou heroicament recobrada pels francesos;alegra població que abans era un pom de flors i avui fa plorar de veure-la;tota ella és un munt de runes;totes les cases deruïdes;no resta en peu sinó una fleca silenciosa i una botigueta com un cop-de-puny on s'hi vènen medalles i postals.Ah! i el pont;un pont que els soldats del Kaiser construiren en els tres dies de sa dominació i que deixaren abandonat a la guillada.Ens enfilem a les runes d'un edifici mig soterrat i des d'allí ens signen al lluny,a fòra,al camp,unes línies inacabables de terra remoguda;són les trinxeres alemanyes,i les de més cap aquí les franceses.Ens donem compte de lo que en elles deu sofrir el soldat ara,a l'hivern,enfangat dins dels 'boyaux glissants',i sentim fret al cos i tristesa a l'ànima.Ens fan baixar a corre-cúita,renyant-nos perquè hem comès l'imprudència d'estirar massa el coll i podem ésser blanc de l'enemic.Ditxós perill!Estem tan convençuts de que en la bona companyia dels intel.ligents militars que portem no ens ha de passar res de mal,que l'aital perill tampoc en aqueixa ocasió l'hem sapigut veure.

"I res més;de Pont-a-Mousson retornem a Nancy i de Nancy a París,no sapiguent què admirar més en aqueixa França dels nostres amors:si la perfecta organització,el saber i la valentia dels militars del front o l'abnegació sublim i la formidable unió sagrada dels civils que,al seu darrera,treballen tant com ells per a la consecució de la definitiva victòria.

"Arreu i sempre ha presidit els nostres actes i les nostres visites

la barretina musca de l'amic Soler i Plà, i amb ella l'esperit francòfil de Catalunya. I ens en hem entornat a la nostra estimada Barcelona amb el cor plè de més fonda simpatia encara de la que sentiem per França, adolorits de presenciar els efectes de tanta malvestat comesa pels alemanys en terres germanes.

"Immensament adolorits, però amb una esperança: l'esperança que'ns ha fet nàixer aqueix poble meravellós, al veure que per damunt de la sang vessada i del dolor de les mares i viudes, per damunt de les runes santes i de les llars desfetes, no hi planen pas el descoratjament i la fadiga, ans al contrari, hi fluctúen la confiança en el demà proper, la fe en el triomf, la voluntat de vèncer. Els francesos confien tant en la propia resistència com en el gegantí esforç dels seus aliats i saben que al seu darrera hi ha actualment aqueixos mils i mils d'americans fornits, valents i 'fresquets' que avui gaster els dollars per París tot esperant ansiosos el moment d'entrar en lluita. No endebades hi ha aqueix poble yanki preparat i tot un món disposat al sacrifici per a salvar la França, que és tant com salvar de les urpes dels barbres moderns l'imperi de la llibertat i la justicia".

APENDIX 396:

Paradox(Màrius Aguilar): "El caçador de catalans" (L'Esquella de la Torratxa, 21-XII-1917).

"Jo vaig prometre unes cròniques sobre la nostra visita a les línies franco-britàniques, però no a la personal i amanerada faisó dels cronistes, sinó extreient dels diàlegs dels meus companys viatgers aquelles observacions, diàlegs i paraules d'emoció o d'enginy que a mi em semblessin més espontànies i més justes.

"Però ni En Rusiñol, ni En Samblancat, ni l'Utrillo, ni l'Unamuno, han pogut acompanyar-nos i els que hi anarem no som anecdòtics, sinó uns senzills contemplatius. Si l'art -el paisatge, l'home, tota la vida- no és més que realitat vista a través d'un temperament !figureu-vos quina sintesi més admirable de la guerra haurieu trobat a través dels temuments dels nostres amics! A mi no se'm va ocorrer més que recollir terra de Verdún amb el fervor que un místic recolliria polç del sant sepulcre. Cada un té les seves supersticions. Els que no voldrien les cendres dels dotze apòstols -jo excluiria les de Sant Pau- posem damunt del nostre cor terra del fort inviolable de Souville. Es la meva anècdota i ja està contada.

"Mes un va venir amb nosaltres, ben digne d'aparèixer en aquesta crònica: el doctor Solé i Pla. Ell, gran padri dels voluntaris catalans, anava a abraçar-los, i plé de fervor patriòtic, damunt el seu cap col.loca la barretina musca, per indumentaria es posà traço de vellut, als peus polaines, i per abric, la capa. Li mancava un trabuc per a ésser un voluntari del Bruc. La gent de París i els 'poilus' del front se'l miraven plens de curiositat. Pot-ser aquell home estrany seria un nou soldat arribat a França d'algun poble il·lumyà i inconscient que hagués declarat la guerra a l'Alemanya, o algun anglès colonial que afegis als berrets australians, als xambergs canadiencs, als turbants indostànics, aquella gorra arbitraria.

"En Solé i Pla, no era un doctor excursionista, ni un neutral convi-

dat. Era Catalunya, més, l'"Unió Catalanista". Sota el seu gec de vellut, una bandera catalana de tres metres disposta a volejar temeraria, i de les butxaques els segells de l'"Unió", les postals amb les quatre barres, els llacets i fins les bases de Manresa, sortirien per a infundir en els catalans que trobessin l'amor a la causa i en els francesos el coneixement de que Catalunya en altre temps ella sola es governava.

"I arribàrem a Reims i l'arquebisbe ens digué la passió de la seva catedral." Que mai vosaltres, espanyols, arribeu a conèixer els horrors de la guerra" - acabà pregant: Desfilarem davant d'ell. En Solé i Pla es quedà l'últim.

"- Nosaltres Eminència, som catalans.

"L'arquebisbe es quedà mirant, sorprès, an En Solé i Pla. Aquest continuà:

"- Nosaltres som uns alsaciants d'Espanya.

"I arribàrem a Verdun i celebràrem amb els seus hèrois un sant sopar. A la mitja hora arribà el general Nerel, català. Venia del Mort-d'Home.

"- Bona nit, senyors!

"El cor d'En Solé i Pla cantà 'Els Segadors'. Al minut, els oficials que seien al seu costat sabien que nosaltres erem catalans i que de catalans n'hi havien a tot arreu i que Catalunya volia ésser rica i plena. Al final demandà an En Nerel el seu autògraf:

"- Firmeu en record aquest 'menú', però en català, eh?.

"El general firmà en català: "Antoni Nerel". En Solé i Pla li donà un llacet, al·legories catalanistes, versos patriòtics, i vaig creure que arribaria a posar-li, creuada al pit, els tres metres de bandera catalana, com una antiga banda de capità.

"I arribàrem a Toul. En una botiga destacava un nom: "A. Bernat". En Solé i Pla, entrà. L'amo, d'espatlles a la porta, col·locava en els presatges unes ampolles. Com interpellàr an aquell home?. Com evitar l'avèr

gonyiment d'un error. En Solé i Pla, amb veu alta engegà al botiguer A. Bernat, aquestes inesperades paraules:

"-Bernat, endevina qui t'ha tocat.

"El botiguer se girà. En mig de la seva botiga hi havia un home barbut i somrient, amb polaines i barretina, que obrí els ulls i la boca.

"-D'on sortiu?.

"Era català.

"I arribarem a X..., acantonament de la Llegiò. En Solé i Plà, que envia cent cartes diaries als voluntaris catalans, que els cuida com un pare, va ésser rodejat per tots. En aquell indret tràgic, entre un cementiri provisional, unes barraques i unes trinxeres, se produí la més singular de les visions catalanes. Entremig dels uniformes color kaki i dels cascós, apareixia el nostre doctor. Els obusos xiulaven damunt els nostres caps, la canonada retrunyia per aquelles valls i ferm sota la seva barretina. En Solé i Pla parlava en català als meus braus soldats de França. En aquell instant ell era Catalunya i mai cap barretina ha com mogut tant com la seva.

"-Nois, d'on sou?.

"-Jo del carrer de la Riereta. Jo de Vilanova. Jo de l'Empordà. Jo soc de l'Hostia, de la Barceloneta.

"Marxarem; an En Solé li espurnejaven els ulls; an els voluntaris també. L'ànima de 'L'Emigrant's' arrapava amb la boira de aquelles tombes i barraques. Aquella nit, en les trinxeres, els nostres voluntaris se sentien plens de patria i d'heroica convicció. Era veritat la seva missió santa. Aquells homes arribats de Catalunya, eren la veu de la terra materna.

"La gent de París i la del front feien bé en mirar an En Solé i Pla. A França existeixen uns soldats no francesos que han de portar el casc

comú dels "poilus", però que podríen mostrar una barretina, i ell era el seu capellà espiritual.

"Ahir el vaig trobar a la Rambla.

"-Què heu fet pels voluntaris?.

"-Acabo d'enviar-los-hi tres cents paquets amb turrons, tres mil puros, trescentes botes de vi i un llibre català.

"Vaig sentir no ésser creient per a beneir-lo en el nom de Déu.

APÉNDIX 40é:

"Un manifiesto//La claudicación de los regionalistas/La "Unió Catalanista" afirma que los ministros regionalistas no son genuinos representantes del nacionalismo catalán"(La Lucha, 12-V-1918).

"La Unió Catalanista, entitat que ha mantingut sempre ben alta la bandera de les nostres reivindicacions nacionals, vetllant per la pureza d'aquestes, amb l'esperit apenat davant l'espectacle actual del Nacionalisme Català, a l'acceptar sense protesta l'ingrés de prohoms que es titulen nacionalistes en Ministeris de l'Espanya unitaria, amb la conformitat de no plantejar-s'hi nostre problema capdal, es creu en el deure de salvar publicament sa responsabilitat de consciencia amb les següents declaracions, qual valor deixa al judici dels seus compatrius.

"A) Cap nacionalista militant, de significació representativa, té dret a hipotecar sa llibertat d'acció en les lluites polítiques, prescindint temporalment del problema de les reivindicacions del seu poble, per a servir a un régime basat en l'opresió del mateix; car, acceptada aquesta teoria, s'obre la porta al desvetllament de les ambicions personals, enlairant-se la bandera nacionalista en l'oposició i plegant-se en el govern.

"B) Cap altre problema deu haver-hi per un bon nacionalista més "previ" que el de la llibertat de sa terra, ni sisquera la prosperitat material d'aquesta, puix per als pobles, com per als individus, el major benestar no radica en la riquesa, sinó en la dignitat del viurer i en el ple arbitri de ses accions.

"C) Es un error substancial l'esperar el reconeixement de l'autonomia integral de Catalunya d'un moment d'efusió amb sos mateixos declarats enemics, els prohoms polítics de l'actual régime centralista. Ben al contrari, Catalunya ha d'imposar la solució de son problema negant-se a transigir amb els governs que refusin son plantejament i oposant als mateixos una resistència, passiva o activa segons les circumstancies, sense conformar-se jamai o son humiliant refús. Clar és que seria motiu de gran joia per a tots l'arribar a l'autonomia pels viaranys de l'efusió sincera; però no cal deposar armes confiant en tal inversemblança.

Dissortadament, la major part de les nacionalitats oprimides, si han arribat o son deslliurament, ha sigut per la virtut de llurs herois i llurs martres, mes que no pas per l'expontànea i generosa renúncia de llurs dominadors.

"D) L'alcans de les llibertats nacionals o reivindicar ha depengut sempre en tots els pobles de l'actitud dels opresors: quan, com fins ara a Espanya, el poder central se desentén del problema, deuen extremar-se les solucions a perseguir. Així ho han proclamat els que fins han parlat alguna vegada de "tallar les amarrades" que lliguen a Catalunya al poder central.

"E) Ben cert que devem aspirar a que el plet nacionalista, com a problema fondament sentimental, se resolgui amb plenitud, no pas fragmentàriament; però la manera de conseguir-ho no és imposant silenci sobre el mateix als representants de Catalunya en les Corts d'Espanya, ans al contrari, plantejant-lo integralment en tota ocasió possible i especialment al discutir-se els programes de govern titulats Missatges de la Corona. D'aquesta ferma actitud ne podrien esdevenir en determinats moments concessions parcials, que cal prendre a compte, "esgarrapant lo que es pugui" (segons frase vulgar dels contemporitzadors), però sense basar-les mai en pactes de renunciament.

"F) L'experiència ens ha ensenyat sempre que les nacions opreses no s'han deslliurat dels poders dominadors sinó quan aquests han tingut moments febles o han passat époques d'anormalitat. Rarament s'en troba alguna excepció. I Catalunya, com les demés nacions, que en son cas se troben, deu sols confiar en sa propia força de voluntat i en l'etzar dels aconteixements mundials per a conseguir d'Espanya el ple reconeixement de la seva Personalitat Nacional. Tenint això en compte, ja és mostra de gran noblesa el no ajudar a la bancarrota d'Espanya, que venen empenyent de llumy amb llurs desacerts els polítics madrilenys, però, en canvi, és

prova de gran candidesa apuntalar el régime tirànic, apostant-hi col.laboracions i sacrificis que mai serán agraitx ni recompensats, conseguint se tant sols amb ells reforçar el poder central per a que puga aquest oposar després major resistència al nostre deslliurament nacional.

"G) Es realment acceptable l'aspiració imperialista en quant se refereix a expansió espiritual exterior amb el perfeccionament i difusió del nostre art, de la nostra ciència, de la nostra literatura i sobre tot de la nostra llengua, tractant especialment d'exercir saludable influència sobre les terres germanes de Mallorca, Valencia i Roselló; o bé l'imperialisme econòmic, afinant les produccions del país i conquerint per elles extensos mercats fora i lluny de la terra nostra, però l'imperialisme polític que persegueix el govern de pobles aliens, cercant sobre ells un predomini de comandament, deu estimar-se viciós i contrari els principis nacionalistes, arribant a ésser fins petulant en el poble que, per sa feblesa, no pot encara regir-se ni la casa propia. D'altra part, el català, molt aimant d'ésser amo a casa seva, rebutja per caràcter propi l'imposició sobre els altres: la Història de Catalunya demostra prou clarament que no ha sigut mai l'absorció política vici nacional del nostre poble.

"H) Deu considerar Catalunya a tots els dirigents de l'actual règim espanyol com enemics seus, mentre no demostrin el contrari "amb fets, no amb paraules, ni amb promeses de mal pagador", essent per això d'alta necessitat que quan algun dels mateixos, qualsevol què ell siga i per alt que siga, vingui a Catalunya, se el rebi, si no amb manifesta hostilitat, al menys amb remarcable indiferència. Hem sigut ja massa vegades enganyats per a seguir contentant-nos amb el logis banals i benevolències d'ocasió. Segons una dita popular catalana "músic pagat fa mal so".

"I) Cal sentar com un fet alligador que l'actuació política nacionalista catalana ha donat fins ara fruits més o menys discutibles, però a la fi palpables, en la vida interior, amb les institucions de cultura

creades per la Diputació de Barcelona i la Mancomunitat, però en la vida exterior no ha conseguit encara cap resultat decisiu, devent-se atribuir aquest fracàs a la manca de dignitat i de senceresa mantinguda davant els poders oficials i a la superior importància que s'ha concedit sempre als interessos materials sobre els espirituals; fent-nos apareixer als ulls de tota Espanya com jueus afanyosos gaire bé exclusivament de prosperitat econòmica.

"F) Els bons nacionalistes catalans proclamen encar, amb En Prat de la Riba, que de Pàtries n'hi ha sols una i que la nostra és Catalunya, essent sols l'estat Espanyol una suma de Pàtries que avui estan malligades entre si pel centralisme, podent estar algun dia amorosament unides baix la base de germanívola federació.

"Exposat els anteriors principis, no cal dir ja quin judici li mereixen a l'Unió Catalanista els darrers fets polítics d'Espanya, en els que de manera tan directa hi han intervингut elements titulats nacionalistes catalans. Cal convenir en que, o bé la participació d'aquests en els governs de Madrid era necessària per a la salvació de l'Estat, i en tal cas deviem condicionar-la exigint-ne inmediatament compensacions al menys descentralitzadores, o bé no n'hi havia tal necessitat i per tant han sacrificat vanament sa enlairada representació humiliant-la als peus del centralisme enemic. De totes maneres han mancat a sa caracterització patriòtica.

"Clar és que la tal intervenció ha sigut ben vista pels nuclis polítics centralistes, en quant desvirtua la força del nostre moviment llevant-li austerioritat i puresa; evident també que ha sigut ben rebuda en general per tot Espanya, perquè ha fet l'efecte d'una renúncia dels representants nomenats nacionalistes. Però a Catalunya, si bé en els primers moments hi despertà certa esperança de concessions patriòtiques, hi ha sobrevingut després un enorme desencant a l'haver-se fet patent,

per boca autoritzada, que aital intervenció ha sigut "incondicional" i sols a base de salvar i reforçar a Espanya "tal com és avui" amb el centralisme que ens oprimeix, si bé amb l'esperança de reformar-la més enllà, si és possible.

"Cal, doncs, que l'Unió Catalanista, salvant tota discussió sobre les intencions de les persones i entitats que dirigeixen l'actuació política exterior nacionalista, declari solemnement sa plena disconformitat amb la tècnica present, basada en manifestacions efusives d'amor a l'Estat que detenta la Sobirania Catalana, quals manifestacions, de ser sinceres, implicarien una lamentable desviació del sentiment catalanista i essent fingides resultarien impropies del noble caràcter català."

"I així volem i devem fer constar que els prohomos catalanistes que intervenen en el govern de l'Espanya actual, junt amb els més caracteritzats enemics de les llibertats catalanes trobant-s'hi bé, sense sentir-se en pugna amb els ideals autonomistes, no podem actualment considerar-los com a genuinins representants del Nacionalisme Català; car si bé ells han sapigut triomfar personalment, amb prosperitat per al llur partit, ha sigut amb l'arreconament de les aspiracions deslliurades de Catalunya.

"Barcelona, Abril 1918.

"Per la Junta Permanent: J. Soler i Plà, president; Ricard Margarit, secretari general.

APENDIX 4I6:

Paradox(Màrius Aguilar):"Mr. Brousse"(L'Esquella de la Torratxa, 15-III-1918).

"La francofília catalana haurà servit per a descobrir un home, aquest "Monsieur Brousse" que, com la Cerdanya que representa, és meitat de França, meitat d'Espanya. I si no hi ha altra terra com la Cerdanya, no existeix altre home, per a les cordialitats internacionals i per a estrenyer contra el cor, com M. Brousse, hoste nostre.

"Hem descobert un home i hem trobat un nou català. Mentre els regionalistes fruien per València Diumenges de Rams a l'inrevés cercant catalans, o sortien viatjants de la política, a fer places espanyoles, cercant clients, a Perpinyà sorgia un català, tan català com En Puig i Cadafalch, el doctor Solé i Pla o En Joaquim Borralleras. Se'ns ha aparegut com una Minerva de la catalanitat, i no diem del catalanisme perquè no seria diplomàtic. No li havíem d'explicar les nostres idees perquè ja les sabia, ni transmetre-li els nostres sentiments, que creu els seus, ni presentar-li els nostres homes perquè ja els coneixia, ni preganer-li parlés en català i no pas en francès perquè ja ho feia. Donava la sensació de que hagués perorat a la Escola Catalanista, assistit als "Quatre gats", acompanyat a la Unió al miting de Lleida i a la missa del Poblet, portat corona an En Casanova, enganxat segells, xiular an En Dato i votar dematí en totes les nostres eleccions. Per això el considerem tan nostre, que així com algú ha escrit que era el vuitè diputat per Barcelona, podem invertint la representació, dir que, amb En Brousse, té Catalunya un diputat en el parlament de França.

"Catalunya està dividida en quatre províncies. Després d'En Brousse, en tenim cinc de províncies: Barcelona, Tarragona, Lleida, Girona i Perpinyà. Província espiritual, naturalment, província d'amor i de comprensió, per fraternitat i no per divisió administrativa. A més, aquell orgull de tenir un mariscal de França català, amb En Joffre, podem ampliar-lo amb l'orgull de posseir un mariscal civil, que és En Brousse. A cada ministeri, per als exportadors, per als polítics, per als periodistes, per als

viatgers nostres, En Brousse fa de subsecretari, i per a aqueixos homes epopeics, per als primers soldats de França que és com dir per als del món, per als llelionaris, un geni tutelar que fa de coronel de la Llegió per al repòs, la llicència i la glòria.

"Penseu en la plenitud cordial que entranya laborar per a obtenir que'ls nostres voluntaris passessin el dia de Nadal a París, lluny de la mort, i donar-los-hi una festa fraternal i apoteòsica, i presentar-los an En Joffre, l'avi gloriós. Al tornar a les trinxeres ja sabien eren quelcom de gran que rebia el tribut de la França, centre del món. I quan nosaltres anàrem a París, i erem presents en català, a Mr. Pams, en les sales del Ministeri de l'interior i an el general Nerel en la fortalesa de Verdum, i passàvem per les terres homèriques del front amb les quatre barres al trau, sentíem que allò, degut a Mr. Brousse, valia quelcom més que l'avveniment d'un català a un ministeri.

"Les famílies reials s'ofereixen, com a present de germandat, corones honoràries. Si jo fos regidor de Barcelona demanaria per a Mr. Brousse l'oficial ciutadania honorària de Barcelona. Pensem, per a el·logi final, que si tots els homes, nosaltres els primers, tenen dues pàtries, la seva i França, ell, Mr. Brousse, a l'inrevés i cas únic, també en té dues, la seva, França, i Catalunya.

APÈNDIX 42é:

"Los filolechs filo-boches: Mossen Alcover y l'Alsacia-Lorrena"
(Montanyes Regalades, agost de 1917).

"Dedicat à n'En Grando.

"Vos pensariau que quan lo germanofil Mossen Alcover se'n va anar al pays de 'Bochie'(pel 1907) va ser no mes que per hi fer filologia? Hi va anar à fer, també, 'embochisació'. Passant à Strasburg, engasta à 'ls francesos aquestes impressions:

""Els alemanys hi han fet un sens nombre d'edificis publichs, brillants, monumentals... els carrers son una plata, de nets... no senten parlar negu en francès, ni hi veuhen cap rotul(lletrero, 'enseigne') de botiga. Se veu que la germanisació de la ciutat es un fet. Els francesos qu'encare somihin de tonar-la haver perden el temps estupidament". Es filologia aixo?.

""Un se veu forsat à regoneixer la superioritat espantosa de la dominació alemania demunt la francesa y demunt tot. Així's poden conquerir nacions!".

""Ja pel 1907, Mossen Alcover nos cantava, donchs, "Alemania demunt de tot('Deutschland über alles')", y nos avisava de l'invasió de Belgica y de Serbia. Y are diu 'Amen' a totes las atrocitats 'boches'. Quin mal home es ell!.

- -

"D'una Enrahonada d'En J. Delpont, à 'las Padrines de guerra'(de Barcelona).

""A Rosselló hi tenim, també, una qüestió de Mossen Alcover. Aqueix Coll-tort de germanofil es qui nos ha fet venir pels nostres pobles, y fins dins de las nostres cases, una colla de filolechs-espies alemanys, joves estudiants, tots cap-pelat y ab ulleres, que nos mendicaven de'ls hi conjugar: Parli, parles, parla... plou plovia, plourà... y que s'entornaven ab unes llibretes plenes de notes.

""Aqueixos filolechs son los mateixos que are, sul front de guerra,

tiren cops de fusill y cops de canó sobre dels soldats rossellonesos y sobre dels vostres soldats catalans, voluntaris de la Legió Estrangera. Ab la seu germanofilia-francofobia, Mossen Alcover vol la victoria d'Alemanya, es dir la mort de tots los soldats de Rosselló y de Catalunya.

""No sé lo que'n pensareu, d'ell. Nosaltres, si mai nos torna à Rosselló, l'esperarem derrera de la porta d'í cim de l'escala, ab lo manech de l'escombra als dits, y te l'espolsarem, aqueix tros de 'boche'. (Rialles y mes rialles)"".

APÈNDIX 43é:

Pellisir, Lluís: "L'offensive philologique boche contre le Roussillon (1904-1917)" (Montanyes Regalades, gener de 1918).

"Elle remonte, en effet, à 1904 et elle continue, même en pleine guerre. Que sera-t-ce, dès lors, après la paix? Les deux grands meneurs de cette embuscade sont le professeur de philologie Barnard Schaedel, et son compère (et complice?) mossen Alcover, une personnalité de l'île de Majorque (îles Baléares), auteur d'un projet de grand Dictionnaire catalan. On voit là, dès lors, la manœuvre enveloppante, à grande distance, chère à la stratégie militaire allemande: s'infiltrer en Roussillon en allant faire le grand tour par les Baléares et par Barcelone, et nous glisser une philologie romane, créée de toutes pièces à Berlin -comble de l'outrecuidance!- et camouflée sous le couvert d'une familière façade catalane.

"Suivons les étapes de cette offensive d'apaches:

""Lors d'un séjour dans l'île, en 1904, je pus, grâce à l'amabilité de mon savant ami mossen Alcover, étudier le manuscrit de l'"Art de trobar"... ("Un art poétique catalan du XVIIe siècle", par B. Schaedel, 1906)".

"Et c'est de Majorque que Schaedel commence à écrire aux collaborateurs roussillonnais du Dictionnaire Alcover.

"Parcourons le 'Dietari de l'excursió filologica feta ab lo Doctor (en philologie) Schaedel... de 31 de juliol à 13 de setembre de 1906', tel que l'a noté de mossen Alcover:

""Agost, dia 3.-...Quina topada mes agradosa à l'estació ('de Perpiñà'). M'hi trob En Juli Delpont y mossen Casaponce, ab el doctor Bernart Schaedel, professor de l'Universitat de Halle, y el Dr. Fritz Holle, del Liceu de Berlin... Mos n'anam a la fonda (Hôtel de Bercy), a trassar el pla de campanya... En Schaedel dona instruccions al Dr. Holle, perque s'en vaja a recorrer els pobles que fan la frontera llingüistica de la Gabatxeria, à Llenguadoc.

""Agost, dia 4.-... De bon hora el Dr. Holle pren el tren cap à Sant-Hipolit, a estudiar la frontera llingüistica ab la Gabatxeria. El Dr.

Schaedel y jo, cap a Canet...

""Agost, dia 5.-...A Prats de Mollo n'hi ha un('de nos braves paysans'), que diu qu'aqueix extranger, el Dr. Schaedel, es un espia(espión) alemany...

""Agost, dia 6.-...Horabaxa nos aficam dins el tren cap a Prades-de-Conflent. A l'estació d'Illa mos compareix el Dr. Holle, que vé de La Tour-de-France...de Sant-Hipolit ha seguit a peu tots els pobles de la frontera('avec le Languedoc')...A Perpinyà mos compareix Herr Schulze, llibreter de dessa Halle(Alemanya)...

""Agost, dia 10.-...Un detall curiós. Quant el rector('de Formiguères') mos ha presentats à n'un home vell, y aquest ha sentit que'l Dr. Schaedel era alemany, ha dit qu'aquest any passat n'hi aná un per allá d'Alemany, oficial del exercit, que era un espia...El Dr. Schaedel me diu:-Per amor de Deu, no diga que jo som oficial del exercit alemany.- Deu m'en quart, dich jo.-Es ver que ho es oficial, el Doctor, mes de la reserva, y ben de gust que li vé, porque diu que son molts bons cada any, per un jove consacrat a l'estudi, una quants mesos d'exercicis corporals, de marxes y contremarxes, a peu y a cavall...".

"En octobre 1906, eut lieu, à Barcelone, le 'Congrès International de la Llengua catalana'. Parmi les communications qui y furent faites il en figure une en allemand, de Schaedel: "Über die Zukunft der katalanischen sprachstudien", longue de 5 pages et demie de texte imprimé (page 410 du 'Bulletin' de ce Congrès), et dont la traduction catalane, qui l'accompagne, nous donne le sens: "Sobre'l pervindre dels estudis lingüístichs catalans". Il y est suggéré l'idée de la création d'un 'Institut catalan' et l'envoi, en Allemagne, d'étudiants catalans pour y apprendre la philologie romane. C'est le monde renversé! C'est absolument comme si les Parisiens s'avisaient de vouloir enseigner la langue allemande aux Berlinois. Les conquistadors boches, à force de payer d'audace, ne doutent de rien!.

"En 1907, et pour réaliser ces projets d'embochisation de la langue catalane, mossen Alcover se rend en Allemagne. Et comme il est déjà gagné par le virus boche, il note sur son "journal", en passant à Strasbourg une bordée d'injures à l'adresse des Français. Il en oublie la philologie, et se ravale au rôle méprisant d'insulter de l'Alsace-Lorraine! qu'il nous met, d'ailleurs, au défi de ravoir jamais (Voir Montanyes Regalades, n° août 1917).

"Ecouteons-le nous raconter ses manœuvres:

""Trobant-nos a Alemanya,dins l'Agost de 1907,el Dr. Schaadel,'Privatdozent' de Filologia Romànica de l'Universitat de Halle,ens sugeri l'idea d'enviar joves catalans a les Universitats alemanyes per estudiar-hi totes les assignatures de Llingüistica Romanista y que allà los donassen cursos aplicats a la filologia catalana,a fi de poder arribar a tenir un bell esbart de filòlechs,degudament preparats per dur a cap l'obra capdal de la nostra filologia.Ens agrada fora mida tal idea,y pregàrem el Dr. Schaadel que ens escrigués tot el projecte,especificant ho tot fins a la darrera tilla,posant els cursos que tals estudiants haurien de fer,les lliçons especials que haurien de rebre tals estudiants,els escorcolls de prova que haurien de fer dins el territori de la Llengua el darrer any,lo que costaria l'estatge,manteniment y matrículas dels estudiants a les Universitats ahont cursassen,y la retribució que hi hauria que donar an el professor pels cursos 'especials' d'aplicació an el català.El 'Projecte' ens semblà admirable,y l'enviavim an En Prat de la Riba,que el rebé amb tant d'entusiasme que la Diputació dia 26 de novembre de dit any acceptà el 'Projecte' en totes les seues parts,votant 13000 pesetes per cada any que durarien aquells 'cursos de Llingüistica Romanista' de tres estudiants.Aquí En Prat fa publicar un concurs cridant els joves que hi volguesssen prendre part per anar a Alemanya a fer tals cursos,mitjansant unes oposicions,que's feren la primeria d'octubre de 1908,resultant elegits En Pere Barnils, En Manuel Montoliu y N'Antoni Grieria,que aquell mateix mes s'espltxaren a Alemanya y feren aquells estudis a l'Universitat de Halle baix de la direcció del Dr. Schaadel,Dr. Suchier y altres romanistes de nota.En Prat durant aquells tres anys fou l'estaló y el redós d'aquella bona obra,que tengué així mateix els seus contraris.Gracies a ell la poguèrem completar y enredonir,puix l'any 1910 En Grieria pogué cursar a l'Universitat de Zurich amb els grans professors Gauchat y Jud y prendre-hi el Doctorat en Filologia Romànica,y l'any 1911 pogué anar amb En Barnils a fer un curs a Paris amb els famosos professors Russelot y

Gilliéron, curs que En Griera interrompé dins el febrer de 1912 desgraciadament y no per culpa d'En Prat, però l'acabà En Barnils, que pogué tornar a Halle a prendre-hi el Doctorat en Filosofia y Filologia dins el mes de juny... També ho pogué ésser Mn. Griera gracies a la generositat d'aquell gran Bisbe de Vich, el Doctor Torres y Bages, amb qui estigué sempre tan identificat En Prat de la Riba. Tornats a Catalunya aqueis dos pensionats y l'altre, En Montoliu, per voluntat d'En Prat los col.locaren a les 'Oficines de Treball de l'Institut de la Llengua Catalana', ahont fan bona feyna ferm" ('Butlletí' del Diccionari).

"Il est donc acquis que les Universités allemandes -ayant comme agent, et pour organe, le professeur-espion Schaedel- ont: 1e Mis le grappin sur le Dictionnaire Alcover(en 1904); 2e suggéré l'idée de la création d'un Institute de la Langue catalane(en 1906); 3e pétri de leurs mains la section philologique(de l'Institut E. C.), Montoliu-Barnils-Griera, qui constitue un guêpier boche, à demeure, à Barcelone; 4e appuyé, et adopté, la nouvelle et tortueuse orthographe catalane de l'Institut E. C., orthographe qu'elles ont, ensuite, voulu nous imposer comme une intolérable domination intellectuelle de leur part, en attendant une domination plus matérielle.

"De 1908 à 1912, il est venu chaque été en Roussillon, un jeune étudiant philologue allemand, "envoyé par Schaedel, pour étudier la frontière linguistique entre le Roussillon et le Languedoc", alors que Holle avait déjà traité ce sujet dans le 'Bulletin' du Congrès de la Langue catalane. Les philologues espions boches se sont jetés sur cette frontière comme sur un morceau de pain. L'étudiant Fritz Kruger en a fait une dissertation de 195 pages avec 2 cartes(Hambourg, 1913); et son camarade von K. Salow en a fait un volume de 307 pages 32 cartes (Hambourg, 1912). A quelles sauces a été mise cette pauvre frontière! Mais il est certain, aussi, que ces jeunes allemands connaissent maintenant le Roussillon comme leur poche, et qu'ils en ont fait profiter les services géographiques de l'Etat-Major allemand, car rien ne permet davantage l'espionnage militaire qu'une prétendue excursion philologique, avec

32 cartes à l'appui. La 33e carte non publiée, a été la carte militaire.

"En 1913, l'Institut d'Estudis Catalans publie ses mirobolantes et nouvelles 'Normes ortograficas', qu'il impose au "Dictionnaire Alcover" et dont il confie la savante manipulation aux philologues germanisés Montoliu, Barnils, et Griteria.

"Cette nouvelle orthographe, mijotée en Bochie, devait, en principe, unifier les variantes de l'ortographe catalane traditionnelle; mais les boches, afin de s'assimiler plus facilement la langue catalane, l'ont déformée, massacrée, en la simplifiant et en la phonétisant. 'Rahó' et 'vehi' (qui ont cependant un sens étymologique, l'h y remplaçant une 's' disparue, 'rasó', 'vesí') deviennent 'raó' et 'veí'; le verbe 'ohir' devient 'oír'; 'aygues', 'rey', deviennent 'aigües' et 'rei'. Les noms propres eux-mêmes ne sont plus respectés: 'Vich', 'Aymerich', 'Roch', deviennent 'Vic', 'Aimeric', 'Roc'. Ce n'est plus le catalan, littéraire et traditionnel, des Chroniques et des documents d'archives des siècles passés, c'est une façon d'espéranto ou de volapuck. Subitement, en 1913, ce sont des maboules de boches qui prétendent nous imposer une langue catalane qu'ils ont fabriquée de toutes pièces! tel un jouet-kamelotte de Nuremberg! Si bien que pour apprendre l'allemand!..

"De cette orthographe, nous n'avons jamais voulu, même en temps de paix, dans un mouvement instinctif de protestation contre cette main mise, par les boches du XXe siècle, sur la langue catalane traditionnelle, qui remonte au XIIIe siècle, qui est notre propriété littéraire, sur laquelle ils n'ont aucun droit, et à laquelle ils devraient avoir la pudeur élémentaire de ne pas toucher.

"Mais nous en voulons encore moins, à aucun prix et sous aucun prétexte, maintenant que l'Académie de la Langue catalane (avec Angel Guimerà et Apeles Mestres) a réalisé l'unification des variants de l'orthographe traditionnelle.

"Une nouvelle langue catalane, contrefaite et défigurée, sera écrite à l'Institut E. C., à Berlin et à Munich; nous écrirons celle qui sera

restée strictement et purement catalane. Entre un nouveau catalan, embochisé -mijoté dans les brumes de Berlin- et le vieux catalan, fleurant bon notre seule mer Méditerranée et nos seules montagnes des Pyrénées, c'est ce dernier que, seul, nous voulons.

"Nous sommes assez victimes des épouvantables bocheries de la guerre pour que nous n'y en ajoutions pas une de plus.

"Janvier 1914.- Schaedel, qui était abonné à la "Revue Catalane" (de Perpignan), n'envoie pas, comme il en avait l'habitude, les 10 francs de son abonnement pour l'année. N'allons pas chercher midi à quatorze heures: c'est donc qu'il savait déjà que l'Allemagne allait nous déclarer la guerre, qu'il ne recevrait plus, dès lors, la "Revue", et il estimait inutile de la payer.

"Mai 1914.- En qualité de trésorier de la "Revue Catalane", je lui fais présenter la quittance par le poste. Elle revient impayée, et sans aucune explication. Voir ci-contre le facsimile du bulletin-postal. Raisonnons en tenant les boches pour ce qu'ils sont, non d'honnêtes gens, mais des apaches et des fripons (faisons comme Boileau qui a appelé un chat un chat, et Rollet un fripon). Schaedel ne continuait à refuser de payer son abonnement que parce qu'il savait que l'Allemagne nous déclarerait la guerre dans le courant de l'été.

"Que devient, dès lors, le "fumiste" prétexte de l'assassinat de Sarajevo, qui ne se produisit qu'en juin? C'est acquis, la Bochie voulait la guerre, à tout prix, quoiqu'il arrivât, et sous n'importe quel prétexte. Elle est seule responsable de la guerre mondiale. L'Allemagne a froindement perpétré et exécuté cet épouvantable assassinat du genre humain.

"Novembre 1914.- Dans son journal "La Aurora", mossen Alcover se signale comme germanophile-francophobe militant; et Montoliu (de l'Institut E. C.) est pris de furie boche, dans la revue germanophile "Germania".

"Je prie alors les collaborateurs roussillonnais du "Dictionnaire Alcover" de cesser leur collaboration à cette œuvre qui sent par trop le

boche parti en guerre.

""II de desembre de 1914.-Senyor Ll. Pellisier. Lo vostre amich 'Ravenjoli'(pseudonim de mossen Alcover) se les heu,dins 'La Aurora', ab un francofil, lo coronel March, casat ab una francesa, perqué aquest li tira la llengua per medi d'unes fulles volanderes... Mossen Alcover posa per demunt de tot y dels nuvols à n'al kayser... Benet R.B." Mossen Alcover se faisait, publiquement, l'admirateur idolâtre de l'empereur-protestant, allié et protecteur du Grand-Turc de Constantinople! Le "Sant-Christ de Lepante", à Barcelone, a dû en frémir d'horreur!"

"24 novembre 1917.-L'importante et vaillante revue aliadophile 'Iberia'(de Barcelone), nous apporte l'information suivante:

""Los sabios alemanes en campaña". Alemania, a pesar de la guerra, no se olvida de España: La Asociación de sabios alemanes, que trabaja en conexión con la comunidad de trabajos de las sociedades Germano-españolas, celebró recientemente, en Stuttgart, una conferencia en la cual se confeccionó el programa para la realización de estudios etnológicos en España, y para facilitar las relaciones intelectuales entre dichos países.- La etnología es un lazo de los que más atan y obligan sobretodo empleado con miras de espionaje y para mejor entusiasma, la noticia va seguida de una pequeña lista de Doctores, o sean: el doctor Schaadel (este es un intercambista de vocables catalanes y alemanes); Finke, professor (à Friburg) de Historia de España; Meyer, professor (à Munich) de Arte español; Aschulter, profesor de Geografía española...".

"Le gouvernement allemand envoie donc le professeur Schaadel, professionnel de la langue catalane et connaisseur du Roussillon, dans une tranchée philologique, d'où il fera, d'abord, le siège et la conquête de la jeunesse universitaire de l'Espagne: étudiants ès-lettres et ès-sciences, étudiants en médecine et en pharmacie, vont être cuisines et préparés à l'allemande... en attendant que les produits-kamelotte boches entrent en France par la Catalogne et le Roussillon, avec le trompe-l'œil d'une étiquette espagnole ou catalane. Bien mieux: des commis-voya-

geurs boches viendront nous offrir ces produits, en Roussillon, en nous parlant catalan; la section philologique Schaedel-Alcover-Montoliu-Barnils-Griera—et ses collaborateurs roussillonnais, s'il y en a—leur auront appris à nous faire l'article.

--

"Concluons:

"Expérience faite, après la guerre de 1870 et avec celle-ci nos départements envahis en sont un nouvel exemple—il est acquis que l'espionnage chez les voisins et leur embochisation font partie inhérente de la mentalité allemande; les boches ont cela dans le sang, comme nous y avons nous, des sentiments de discretion, de réserve et de respect à l'égard du prochain. Les boches ne font pas de la science pour l'amour de la science, mais aux seules fins de guerre; ils exploitent la philologie pour s'infiltrer chez les autres et leur imposer une monstrueuse domination morale. Ce sont des faméliques à la recherche brutale du pain quotidien, et qui n'hésitent pas, pour se le procurer, à se lancer sur les grandes routes internationales, pour y faire, sur une grande échelle et à coups de canons, le coup de "la bourse ou la vie". Le cas de la Belgique, dans la guerre actuelle, et la façon criminelle et féroce dont ils s'y sont pris pour tomber la Russie en l'embochissant, sont là pour nous crever les yeux.

"Voulons nous subir le même sort, dans dix ou vingt ans d'ici? Ou voulons-nous, d'ores et déjà, refouler boches et bochisants hors de chez nous? C'est une question de vie ou de mort pour le Roussillon (ou le virus philologique boche a déjà pénétré) et pour la France.

"Nous prions dès lors les 'Normistes' de Barcelone de nous laisser en paix avec leurs études philologiques et orthographiques; si nous collaborons avec eux, cela revient à nous faire collaborer avec la bande Schaedel-Alcover-Montoliu, cela revient à nous soutirer de la docu-

mentation roussillonnaise-d'autant plus spéciale et d'autant plus importante, par conséquent- pour le seul profit des boches, embusqués derrière la section philologique de l'Institut E.C.; et cela -la guerre actuelle nous oblige à faire du patriotisme littéraire- nous ne le pouvons pas, et nous ne le voulons pas.

"Le Dictionnaire-Alcover, l'Institut d'Estudis Catalans, l'Associació Protectora de l'Ensenyansa catalana, et autres, n'ont qu'à rayer le Roussillon de leurs papiers. Nous ne voulons connaître, en Catalogne, que l'Académie de la Langue catalane (avec Angel Guimera, Apeles Mestres, etc), le Consistoire des Jeux Floraux (avec Francesch Matheu, Pin y Soler, mos-sen Collel, etc), et le Comité des Marraines de guerre. Nous n'en ferons pas moins de la philologie- puisque philologie il y a - mais en dehors des boches et des normistes interposés, auxquels nous donnerons la chasse, s'ils pénètrent en Roussillon.

"Quand on dit à quelqu'un qu'il vous est antipathique parce qu'il a été criminel à votre égard, le moins qu'il doive faire c'est de ne plus reparaitre chez vous. Nous ne demandons pas qu'on coupe la tête, ni qu'on casse un bras ou une jambe aux boches -comme ils l'auront fait à nos soldats roussillonnais, sur les champs de bataille- nous leur demandons seulement de rester chez eux, ou tout au moins de l'autre côté de la frontière. C'est à la bande Schaedel-Alcover-Montoliu-Barnils-Griera, et autres s'il y en a, que ce discours s'adresse.

"Nous voilà, aussi, bel et bien prévenus: les professeurs boches vont étudier l'ethnologie de toutes les provinces de l'Espagne. Le malheur est que lorsqu'ils en seront à la Catalogne, ils trouveront qu'il y a une branche de race catalane en Roussillon, et qu'ils n'hésiteront pas à nous faire "ethnographier" par leurs agents de Barcelone (l'Institut d'Estudis Catalans, l'Institute d'Ethique récemment créée à l'Université, ou autres), qui s'adresseront à leur tour aux catalanistes du Roussillon. Mais comme il convient de couper court à ces louches études

d'origine boche,y aura-t-il des Roussillonnais qui consentent à remplir ce rôle "d'indicateur de l'ennemi,en temps de guerre"? Nous verrons bien.

"Dès à présent,et surtout après la guerre,nous serons amenés,en France,à nous angliciser et à nous américaniser quelque peu;cela vaudra toujours mieux que de nous embochiser.

APÈNDIX 44é:

Pere de l'Alzina:"Catalans al front"(Montanyes Regalades, juny
1918).

"De resultes de la contra-ofensiva d'Orvillers(Oise),dels primers dies del passat abril,lo quart regiment de zuaus,de reputació consagrada des de molt temps y titular de la "fourragère" groga,ha sigut citat, per sisèna vegada,a l'orde de l'exèrcit y se li ha otorgada,penjada, su'l front,a la seu bandera,pel mateix President de la Repùblica,la "fourragère" roja,la qual,fins avuy dia,sols possehia lo primer regiment de la Legió estrangere.Lo text d'aquesta bella citació és lo següent:

""Sous les ordres du Lieutenant-Colonel Resson,le 4é Regiment de marche de zouaves a combattu,sans répit,du 27 au 3I mars I9I8,contre des forces ennemis très supérieures en nombre et constamment renouvelées.Au cours de sa resistance acharnée a mené,malgré la fatigue,trois attaques successives affirmant son ardeur,sa ténacité et sa ferme volonté de vaivre;a infligé à l'ennemi des pertes excessivement graves et lui a enlevé 40 mitrailleuses".

"A l'ocasió de les mateixes operacions,lo nostre jove y brau collaborador,lo zau-poeta Edmond Brazès,de Ceret,ferit a Verdún en I9I7,ha sigut citat,per la quarta vegada,a l'orde de la Divisió,y ha picat a la veta de sa creu de guerra,una estela de més.L'enhorabona.

"Felicitacions també a sos valents companys:N'Atgé(de Pezilla de la Ribera)y Bernadach(de Vinçá),qui,pel mateix motiu,han obtingut semblants recompenses.

"Lo quart zuaus compta,en ses files,una pleyada de joves é intrépits catalans qui,des dels principis d'aquesta malehida guerra,se fan a qui,d'entre ells,ne surtira lo més valent.Bona sort,y Déu als ampari tots.

"Heusaquí la bella citació d'En Brazès:

""Brancadier très dévoué.Au cours des combats livrés par le regiment, pendant la période du 27 mars au 2 avril I9I8,s'est tout particulièrement signalé par le courage avec lequel il a assuré la relève des blessés,sous le feu intense de l'artillerie et des mitrailleuses ennemis"".

APENDIX 456:

**"Lista alfabética de personas y entidades que han
cooperado a la obra del Patronato".**

"(Abreviaturas: la 's', significa suscriptor; la 'd', donante; la 'p', padrino o madrina de combatientes cuyo nombre facilitó el Patronato, y la 'v', que prestó su concurso en otras variadas formas).

"D. Floristán Aguilar, Madrid.S.

"Excmo. Sr. Duque de Alba, Madrid.S, d, p, y v.

"Excmo. Sr. D. Santiago Alba, Madrid.S.

"Srta. Concha Albornoz, Madrid.P.

"Excmo. Sr. D. Rafael Altamira, Madrid.S. y d.

"D. Fernando G. Arenal, Madrid.S.

"D. Miguel Asín Palacios, Madrid.D.

"D. Manuel Azafia, Madrid.S.

"D. Rafael Ballester, Gerona.V.

"D. Gilbert Louis Barron, Madrid.V.

"D. Francisco de las Barras, Sevilla.S.

"D. Juan Bartual, Valencia.S.

"D. Andrés Bellogin, Cartagena.S.

"D. Gonzalo Bilbao, Madrid.S. y d.

"D. Ignacio Bolívar, Madrid.S.

"D. Juan Botella y sus amigos políticos de Alcoy.D.

"D. Tomás Bretón, Madrid.S.

"Mme. R. Buisan, Perpiñan.V.

"D. Adolfo A. Buylla, S.

"D. José Cabezón, Madrid.V.

"D. José Cameo, Zaragoza.V.

"Srta. Carmen Canalejas, Madrid.P.

"D. Alexis Carlier, San Sebastian.S.

"D. Américo Castro, Madrid.S. y p.

"D. Francisco Catalá, Valencia.V.

"Mr. Pol de Ceuleneer, Gante.V.

"Círculo Hispano Francés, Zaragoza.D.

"Círculo de la Unión Francesa, Madrid.V.
"D. Vicente Clavel, Valencia.V.
"Excmo. Sr. Conde de Clavijo, Madrid.S.
"Comité de Damas francesas de Madrid.V.
"Comité provoluntarios de la Casa del Pueblo Radical Madrid.P. y v.
"D. Alberto Concellón Nuñez, Madrid.S.
"Consulado Francés, Madrid.V.
"D. Mariano de Cuadra, Madrid.S.
"Excmo. Sra. Condesa de Vera, Madrid.S.
"Excmo. Sr. Condé de Cuevas de Vera, Madrid.S.
"D. Juan Chabás, Madrid.P.
"D. Juan Chabás(hijo), Madrid.P. y v.
"Dr. José Chabás, Valencia.D.
"D. Eduardo López Chavarri, Valencia.D.
"Srta. Concepción Dato, Madrid.S.
"M. Jules Delpont, Perpiñan.V.
"D. Esteban Dossat, Madrid.D. y v.
"D. Alejandro Dumas de Prada, Valencia.V.
"Embajada Francesa, Madrid.V.
"D. Luis de Errazu, Madrid.S.
"Dña. Carlota Fajardo de Barrie, Madrid.V.
"Srta. Paloma Falcó, Madrid.S.
"Excmo. Sra. Duquesa de Fernán Nuñez.D.
"Srta. María Flores, Madrid.P.
"Una Francofila del año 1870.D.
"Srta. Pilar Gallego, Madrid.P.
"D. Gabriel García Maroto, Salamanca.V.
"D. José Giner Pantoja, Madrid.S. y p.
"D. Diego Gómez, Sevilla.S.
"D. Ramón Gómez Ferrer, Valencia.S.

"D. José María Gómez, Sevilla.D.
"D. José María González, Madrid.S. y v.
"D. Antonio González Mena, Oviedo.S.
"Dña. Dolores Guillén de Ortíz, Madrid.P.
"D. Luis Hauzeur, Madrid.D.
"Dña Carmen de Heredia, Madrid.P.
"M. M. Hutin, París.P.
"Srta. Piedad de Iturbe, Madrid.P.
"D. Alfredo Jara Urbano, Madrid.S.
"D. José Lacoste, Madrid.D. y v.
"M. Pierre Lalo, París.D.
"Excmo. Sr. Marques de Lambertye, Madrid.V.
"D. Aureliano de Lopátegui, Madrid.S. y p.
"D. Eduardo López Chavarri, Valencia.D.
"D. Eduardo López Navarro, Madrid.S.
"Srta. Isabel López, Madrid.P.
"Dña. María Jesús Marchesi de Oya, La Coruña.P.
"Srta. Felisa Martín, Madrid.P.
"Miss Gladys Maude, Madrid.P.
"Excmo. Sra. Marquesa del Mérito, Madrid.S.
"D.J.W. H. Michaud y señora.P. y v.
"Excmo. Sr. Duque de Miranda, Madrid.S.
"Excmo. Sr. Marques de la Mina.D.
"Excmo. Sr. Duque de Montellano, Madrid.D.
"Excmo. Sra. Condesa del Montijo, Madrid.S.
"Excmo. Sra. Condesa de Mora, Madrid.S.
"Excmo. Sra. Condesa de Morella, Madrid.P.
"D. José Ontañón Arias, Madrid.S.
"D. José Ontañón Valiente, Madrid.S. y p.
"D. Manuel Ontañón Valiente, Madrid.D.
"Dña. María Teresa de Oya de Marchesi, La Coruña.P.

"D. Francisco Pagés y Belloc, Sevilla.D.
"Excmo. Sra. Duquesa de Parcent, Madrid.S.
"Excmo. Sr. Duque de Parcent, Madrid.S.
"D. José Pedregal, Madrid.S.
"Dr. Enrique Pelluch, Madrid.D.
"Excmo. Sr. Duque de Peñaranda, Madrid.S. y p.
"Excmo. Sr. D. Juan Pérez Caballero, Madrid. S. y v.
"D. Carlos Pérez Carranza, Madrid.V.
"M. Gastón Picard, París.V.
"D. Jacinto O. Picón, Madrid.S. y p.
"Dña. María Picón de Ortiz, Madrid.P.
"D. Gustavo Pittaluga, Madrid.S.
"Excmo. Sr. Marqués de Pons, Madrid.D.
"D. Miguel Prados, Madrid.P.
"D. Indalecio Prieto, Madrid.P.
"Dña. Isabel Rattazzi Bonaparte, Madrid.P.
"Real Compañía Asturiana de Minas, Madrid.D.
"Excmo. Sra. Condesa de Romanones, Madrid.S.
"D. José María Sáez, Madrid.V.
"D. Amos Salvador Carreras, Madrid.S.
"Srta. Celsa Sánchez, Madrid.P.
"D. Ramón Sánchez Diaz, Madrid.P.
"Excmo. Sr. Marqués de Santo Domingo, Madrid.S.
"Excmo. Sra. Duquesa de Santoña, Madrid.S.
"D. Leopoldo Soler, Madrid.D.
"Mr. Willy J. Solms, Madrid.D.
"D. José Subirá, Madrid.D. p. y v.
"Excmo. Sra. Condesa de Teba.D.
"D. León Teus, Madrid.S.
"Srta. Josefa Torres, Madrid.P.

"D. Manuel Torres, Madrid.V.
"Srta. Teresa Torres, Madrid.P.
"D. Nicolas M. Urgoiti, Madrid, Madrid.S.
"Excmo. Sra. Marquesa de Urquijo, Madrid.S.
"Excmo. Sr. D. Luis de Urquijo, Madrid.S.
"D. Natalio Utray, Madrid.S.
"Excmo. Sra. Marquesa de Valdeiglesias, Madrid.S.
"Excmo. Sr. Marqués de Valdeiglesias, Madrid.S., p. y d.
"Excmo. Sr. Marqués de Valero de Palma, Madrid.S.
"Dña. Alejandra de la Vega de Redo, Madrid.D.
"Dña Camila Ventura de Subirá.V.
"D. Ismael Vidal Ogen, La Coruña.P.
"D. Pablo Vidal, Ciudad Real.V.
"D. Raimundo Villaverde, Madrid.S.
"Srta. A. Villaverde, Madrid.S. y p.
"Excmo. Sr. D. José Villegas, Madrid.S.
"Miss. I. A. Wright, Madrid.P.
"D. Antonio Zozaya, Madrid.V.
"D. Ignacio Zuloaga, Madrid.V.

APENDIX 466:

Sobre tres donatius "especiales" del "Patronato de Voluntarios
Españoles".

"Tres donativos merecen una mención especialísima por la cuantía de las sumas:uno de 2500 pesetas,hecho por la excelentísima señora Condesa de Teba;otro de 2500,hecho por la Real Compañía Asturiana de Minas,y otro de 1000 pesetas,hecho por el director de dicha Compañía,Sr. Hauzeur.El Presidente del Patronato,excelentísimo señor Duque de Alba, además de contribuir con su cuota mensual y de apadrinar a un soldado, entregó particularmente,al Secretario del Patronato,250 pesetas para que fueran invertidas en libros,revistas y periódicos.

"Nos es muy grato recordar la función teatral organizada en el anexo del Círculo Francés por don José Lacoste,con el concurso de una compañía infantil,y celebrada el Iº de Mayo de 1918,a beneficio de nuestros voluntarios.En ella se leyó un trabajo del Sr. Subirà,titulado 'Los voluntarios españoles en la guerra europea.-¿Por qué luchan?', el cual,por aquellos mismos días,fué impreso a expensas del propio Sr. Lacoste.Obtúvose en dicha función una cantidad liquida de 507,10 pesetas y 15 francos;con ella encabezó el Patronato la lista de sus ingresos".

APÉNDIX 47é:

"Los nacionalistas catalanes/¿En nombre de quien habláis?"
(La Publicidad, 31-X-1918).

"(...).

"(...). La guerra era en la opinión general de Cataluña una gran maniobra para una nueva distribución geográfica de la tierra que no podía interesarnos hasta saber al final de la contienda quién sería el amo del cotarro.

"Algunas veces durante la guerra salieron de Cataluña vivas manifestaciones de simpatía por los pueblos aliados contra los Imperios Centrales, pero fueron todas ellas manifestaciones de los partidos democráticos en concordancia con los del resto de España, y voces no catalanas expresaron con gran vehemencia la solidaridad de la democracia española con las que luchaban en los campos de batalla por la libertad del mundo. Dos notas genuinamente catalanas marcaron la especialidad de nuestro sentimiento. Una de ellas, iniciada por LA PUBLICIDAD, fue el homenaje de los catalanes al mariscal Joffre, al que siguió el homenaje de los catalanes a Verdún. Otra fue la simpatía a Irlanda con motivo de la sublevación provocada por Alemania contra Inglaterra en favor de la independencia de la isla.

"Bagaje modesto y contradictorio que tiene en los actuales momentos un gran valor de representación. Cataluña sufre como el resto de España, de una grave falta de sensibilidad frente a los grandes problemas de justicia social que agitan al mundo (...).

"(...).

"No negamos que existan nacionalistas catalanes que desde el principio de la guerra confundieron sinceramente sus sentimientos con los de la democracia universal, pero habrán de esforzarse mucho para convencer a todos de que existe otra Cataluña distinta de lo que se ha revelado ante el mundo. Porque la que ha hablado, la que ha llevado toda nuestra representación y nuestra voz, es la que ha despreciado la alta significación liberadora de la alianza democrática, la que ha patrocinado a una

germanofilia ruin, fria, calculadora, esencialmente balkánica, que no ha tenido siquiera la triste espiritualidad que las ruinas históricas de la patria infundieron a los otros germanófilos españoles. Y cuando esta es la representación más alta de un pueblo es lógico suponer que al pueblo le falta una idealidad superior.

"(...).

"(...). Porque los libertadores de pueblos, cumpliendo un acto de alta justicia, antes de contestar a lo que piden, preguntan como Wilson al principe Max de Baden: ¿en nombre de quién hablais?.

APENDIX 486:

Dr. Solé i Plà: "Los nacionalistas catalans/En nom de qui parlem?" (La Publicidad, I-XI-1918).

"Bons amics de LA PUBLICIDAD, vos donem grans mercés per donar-nos peu a dir quelcóm, ara, a darrera hora, del perqué dels nostres amors per la França per l'Anglaterra i demés nacions que al costat d'elles lluiten per el Dret contra la Força.

"Vosaltres, amb qui hem coincidit en expressió de simpatia i d'admiració a la noble terra francesa, que no farà esmortuir jamai el que una nova nació i gran poble entrant en la palestra fassi(?) més breument la lluita ja guanyada per l'esforç de la nació veina i a quina tots admirém, som encare i serem francofils, més are i tot admirant el noble gest d'en Wilson.

"Vos ho direm, amics, el per qué som i serem.

"En nom de qui parlém? - pregunta el pregón publicista: - en nom de centenars d'homes catalans que son fa quatre anys batent-se contra l'Alemanya, dels que han lluitat contra turcs i bulgars fent-los pagar car l'assassinat de altres catalans en époques llunyanes d'are, emperò grans pera la nostra patria, doncs en el món tot erra, tota violència's paga un dia o altre; en nom de centenars i potser milers que han mort i en ses lletres escrites en moments de deliri generosa transcriuen ses emocions més intimes, sos desitjos més intensos, que'ns diuen en sos darrers mots perque donen la vida i en aquests moments, la veritat parla, la sang de la gent jove, generosa no s'escola en va en terres llunyanes, batent-se contra enemics que res ens han fet directament a nostra patria de molts anys ençà, emperò que representen un poder opressor, una idea que de granar oprimiría més totes les terres i amb ella la nostra que al fi per dret de conquesta, en virtut de pactes estrafalaris es entrat a esser una trista província, en virtut com diem d'una fellonia pitjor encare que'l repartiment de Polònia, que la pau de Brest-Litovsk.

"Si catalanistes, federaus i indiferents en el front, si molts jauen allí soterrats i mai més se sabre aont, si molts d'ells son o eren encare inconscients, son instint ancestral els porta a cometre intencions

i actes que l'herència, l'esperit de raça inaguantable els hi ha portat a fer, es per amor a la llibertat, al desitj que tenen tots els homes que han viscut ells, sos pares i sos avis opresos, que han sentit contar l'horror de les opressions i que'l tot s'ha condensat en un desitj de batres per la França:nació que per nosaltres encarna l'ideal de llibertat i civilització fa ja poc més d'un segle; no recordem que abans encarnava l'opressió, la guerra i la destrucció pera a nostre terra.

"En nom de molts d'ells, d'aquests catalanistes, republicans i fins indiferents parlém; ses lletres posade sa vostre disposició canten clarament, fins les més fosques, las que sols obren per instint, han anat en quatre anys de guerra veient clar, ha cristallisat son ideal i avui altament ho diuen, combatir per la llibertat de totes les pàtries, per la de la seva, per la dels homes tots, per la dels catalans, com a ciutadans de Catalunya.

"Parlem en nom dels catalans de França, que han enlairat en aquest hermós sentit les gestes dels nostres homes i'ls consideren dignes de tenir totes les llibertats a les quals la sang vessada gloriósament dona dret.

"Vos parlém en nom de molts castellans, de gallegs, de gent d'altres terres llunyanes de la nostra, dels cubans, dels polacs, que generosos, sobretot els primers, els dignes i honorables fills de En Padilla, Bravo i Maldonado, els de En Lanuza i Simón Oller, que se consideran honorats de que totes les terres tinguin llibertat pera que la pau regni entre els homes, mai l'odi i l'ira que regni entre vençut ni vençedor per anys, per segles que passin.

"Parlém en nom de la benemerita "Unió Catalanista" que no perque no tingui força política dintre l'Estat espanyol, ni desitja tampoc tenir-hi allí aont se fan les lleis per el dret de la força, mai de la raó, no perque no compti els regidors que té en los Ajuntaments de Catalunya

que això no'ns preocupa,ni n'hem de fer res,dat la manera i forma de constitució dels Municipis a nostre país negat amb nostre dret,nostres lleis i amb la raó natural,forma negativa i en la que un Ajuntament no pot fer res d'alt i noble per la vida o poble que sols "administra".

"En nom de l'"Unió Catalanista",federació d'entitats nacionalistes en el sentim clarissim de la paraula,que no ha claudicat jamai en son nacionalisme,ni lliberalitat,que compta molts homes de ses rengleres, morts al front,critant "!Visca la llibertat de Catalunya!",i que han fet onejar en les terres ermes i amarades de sang la senyera barrada i estrellada.

"En nom de l'"Unió Catalanista" que essent la primera i única institució que ha donat comiat a sos afiliats i a alguns de sos periodistes a la guerra,que hi han anat pera poder parlar clar i alt i amb dret de parlar.

"En nom dels que,les lleis de l'Estat de que formen part,os ha impossibilitat d'anar-hi que son moltes dotzenes;en nom dels que amorosos desde el "primer moment" han escrit a sos companys,els han animat,els han encoratjat dels homs que sens esser de l'"Unió Catalanista",d'homs il.lustríssims que son del camp de la mateixa Lliga,altres del camp federal i alguns pot-ser del lerrouxisme,tots ells catalans i si algú no n'es,ben digne d'anomenar-se.

"En nom dels centenars de noies,de dames,que al llegir vostre article,veuen que no s'han sentit compreses;elles no sols han apadrinat soldats catalans,espanyols,francesos i belgas,perque eren combatuts contra l'absolutisme i el militarisme alemany,sino també perque eren catalanes i veien un motiu de possar altissim el nom de la patria seva; entereu-vos-en de sos actes,de sos escrits,de sa campanya a Barcelona, a Vilanova,arreu ahont una dama sospira pera el pervindre de sa patria.

"Parlém en nom de centenars que més sosegats,menys impulsius,espara-

ven posar un valor i nom o sos actes, que'ls lligams diplomàtiques no han fet factibles i han privat de que pocs milers de catalans, se transformassin ~~en~~ molts milers; si no ho sabeu, amics nostres, devieu estar-ne enterats i sabrieu en nom de quins parlém.

"Parlém en nom de nostra història, de nostra civilització que dos dinasties inacabades ignominiosament en mans del poble irat, trencaren en son camí, en nom dels patriotes desaparescuts el record dels quals servém i dels que volém esser executors de ses últimes voluntats llegades als venidors, com feu executar En Pere el Gran de les voluntats dels nobles sicilians, com els Estats Units de's cubans, com els aliats d'are, dels polacs que moriren fa cent anys en defensa de son desgraciat país.

"Si voleu escoltar la veu dels primers francófils, quan molts dels que més criden are, encara no piulaven i aquells ja escribien en sos periódics, parlaven en sos mitings i discutien en sos Centres lo que no es hora de que vos conti.

"Nosaltres, els de l'"Unió Catalanista" no contem amb grans diaris, ni amb capitalistes que tot ferit gran negoci amb la guerra, ajudan honorablement als que hi escribiu amb noble fi i altesa de mires per a els exercits aliats, els que porten a la moxila la raó, la justicia, la llibertat i la pau perdurable. Més contem amb periodics en els quals l'entusiasme hi vessa a totes hores, i als quals i anem a demanar per França, per nostres voluntaris, per a els espanyols i tot, donant tot quan tenen i encara hi posen en escreix son entusiasme i sa llibertat; no com capitalistes, industrials i naviers que al demanar-los-hi feina per un voluntari que torna plé de ferides, nafrat per sempre, no tornán, ni tant sols contesta a les lletres de petició, fetes en nom d'una idea que diuen defençar.

"Ningú de nosaltres ha guanyat mai res amb aquesta guerra, tot havent fet lo que podíem i deviem, més, molt més, hauríem fet de permetre les relacions entre els Estats constituits.

"Escolteu, amics nostres, mai els polacs, suïssos, checs, bohemis, ni yugo-eslaus en quatre anys de guerra han donat els homes que Catalunya i les demés nacions ibèriques han donat, escolteu bé, durant "quatre anys de guerra"; are sols are que'ls Estats Units posant-s'hi han donat la balançada, sols are s'han fet regiments uniformats amb ses banderes i ab sos oficials; no representa, no val alguna cosa?.

"Que a Catalunya hi hagi un partit, que acapara nominalment i indegudament el nom de nostra patria, que té molts Diputats a les Corts del Estat espanyol, que té ministres de la Corona del Borbó, descendent d'aquell que'ns esclavitzá?.

"Sí, es cert; més, son ells Catalunya?. Ells son un partit, que si alguna volta, la gent catalana els ampara i treu d'apuros, es degut a que teníem enfront als enemics de nostra terra, a partits centralistes, desitjant un mal menor, ajudan i treuen enyaire als homes de la Lliga.

"Que ells, millor dit, alguns de sos prohom, han parlat i obrat vergonyosament de la Bèlgica, de la França i de l'Anglaterra, que han defensat lo indefensable, cometent la baixesa de admirar als barbres i ses costums, propies dels temps d'Atila que han dit que calia esperar per ont se decantava la victòria pera obrar? Vol dir això, que'ls que son catalanistes han d'anarsen al camp contrari. Els impúdics caurán, encar que vosaltres'ls aguanteu, la taca ignominiosa serà eternament escrita sobre d'ells.

"En canvi, vosaltres, sabeu que plomes nostres no s'han venudes jamai a pes d'or al enemic, plomes centralistes, espanyolistes a dotzenes han buscat la calor del argentaurum.

"No eren a París quan en Ferrés-Costa, en Isidor Pons i En Conesa organitzaren la Legió pera combatre per la llibertat i per la França, perque Alemanya havia atacat violentament a Bèlgica i la Serbia, era l'odi a l'opresor de nacions petites que feu revoltar a nostra gent mediterrània.

"Dieu en vostre article d'ahir encapselat igualment que aquest,"De todas partes del mundo...menos de nuestra tierra";aneu a Perpinyá,a Narbona,a París,pregunteu els milers rebutjats per les zones de reclutament;pregunteu els milers rebutjats per massa joves,per vells o per no reunir les condicions que exigia la llei francesa,condicions errònees tractant-se d'homes de nostra terra de diferent constitució d'un francés i que a pesar de tots els pocs que varen poder passar han demostrat,segons diuen els oficials francesos,esser petit i desnat,empero carregat de braç i resistència,pregunteu a la frontera ampurdanesa de los Alberes,les colles;pregunteu als vintiset amics d'en Pere Mendoza que avançant per el Pertus a peu,terra enllà a trobar l'exèrcit que reculava de Bèlgica,que hi arribaren i molts d'ells han mort per una causa noble,i han mort com catalans.

"I es que l'articulista,amic nostre ben estimat,confon "el alma de la vieja España el recuerdo de las añejas glorias imperialistas de la raza",amb l'ànima de la jove Catalunya i el recort de nostres llibertats perdudes baix el pes dels exèrcits espanyols i francesos,manats per un home sense cor,ni ànima,el duc de Berwick.

"Sols reconec teniu raó que vos sobre en que els partits que "blasoman" de nacionalistes,ja cansats de recorrer totes les gammes desde el Concert econòmic ençà,que deviem fer,i Catalunya deu exigir-los-hi estret compte de l'erro comés,devíen fer un camí different,devíen anar allà,aont s'ha de discutir la llibertat dels homes i dels pobles,allí aont se va cometre la vergonya eterna anomenada Pau d'Utrecht,allí aont el partit conservador anglès,la monarquia francesa i austriaca varen arrossegar a sos pobles,a sos Estats,a esclavitzar la heroica Catalunya la que diu Macaulay,va esser més heroica que Sagunt i Numancia juntes;devia nesar aquests "nacionalistes" l'última hora,allí dalt,devíen moure l'opinió ja que la tenian l'any passat tota seva accidental-

ment i no anar a burlar-se del brau poble belga,no fer res per al servei,i anar a arrocegar-se barroer pèr el llot de la Cort,esperant resuscitar un mort i cubrir-se el uniforme llureias,enlairant a Covadonga als enemics nostres de sempre,aquells a qui ells havien anomenat anteriorment,alarbs i semitas.

"Es veritat,es terriblement cert que molts d'aquells homes han comès un tant gran erro que en altra terra se pagaria car;més penseu,que ells no son tots,ni son Catalunya,entre la seva colla n'hi han que han fet,fan i haurian fet molt més de lo que penseu vosaltres.

"Confoneu l'"afeja Espanya" amb la jove Catalunya,la guerra,era opinió general al pais vostre,que era un afer de negoci a qui a Catalunya jamai,ho sabeu com jo,aquí no's mira més enllà del Ebre,no més els que esperen mercés o els qui apreten les contribucions tot mirant per sobre les nevades cimes del Pirineu,les muntanyes més catalanes,las que han bressolat a llevant la infantesa d'en Joffre i a ponent la del mariscal Foch.

"Confoneu també,que les manifestacions dels partits democràtics en concordança amb els del reste de la península,no es cert,la manifestació de Perpinyá fou organitzada per Catalunya,l'amor d'aquesta Catalunya a n'aquella Catalunya germanes bessones,que no s'han oblidat mai i que s'anyoren més cada dia.

"Podríam parlar de les demés per igual si alguna resaltat un xic bastardejada ha sigut que els catalanistes sempre havem tingut la delicadesa de respectar la opinió dels altres encara que aquest siga un neutre,volem dir un neutre en el sentit de no esser ni nacionalista,ni massa centralista,emperò amb mires d'ahont poden caure en el pervindre.

"Dieu que ara si que'ns recordem de Amèrica,i confoneu lo vostre sentir amb lo nostre,recordeu quant Cuba destrosada,cremada,saquejada,ses llars destruides,mil vegades pitjor que a Bèlgica ara,vosaltres

eran contraris als llibertadors de Cuba maleien als Estats Units,Catalunya,la "Unió Catalanista" més que tot,que allavors tenia més veus en la Premsa,eran perseguits grups que pasejaven la bandera estrellada per els carrers,perque cridaven "!Visca Cuba lliure!" "!Viscan els Estats Units!".

"Nos ve d'allavors,que ja eram perseguits,que no amagavem la cara,vosaltres anaveu errats encare,erau en els bolquers del amor a la llibertat dels pobles.Allavors ja hi havia catalans que lluitaven per la llibertat a Cuba,que ara han tornat a França i que encare queda energia per anar allí aont convingui.Ja veieu com de pecats n'han fet tots,els neonacionalistes i vosaltres,ells are,vosaltres allavors.

"Entre vosaltres i nosaltres havem de redimir a Catalunya de la gent que la malmena,dels traidors que la venen per un plat de llenties o per una llureia.

"Si las reivindicacions nacionalistes no tenen un home,ne tenen a dotzenes batent-se al front a hores d'are,que son prou bons per representar a Catalunya allí aont siga precis,vosaltres els antinacionalistes,a qui teniu per cridar alt aquell dia?.

"Amb quin dret poden parlar els vostres homes que haveu tingut la sort de la llibertat desde la Solidaritat ençà en ses mans,la llenaren per mandre als peus dels governs de Madrid,amb quin dret voleu privar-nos a nosaltres pocs y desvalguts,que demaném amb la poca força que'ns queda,que volém la "revisió de lignominiosa Pau d'Utrecht".

APÈNDIX 496:

Paradox (Màrius Aguilera): "Mosaic" (L'Esquella de la Torratxa,
25-X-1918).

"Aquests dies he anat distribuint les meves congratulacions. La meva alegria és per França, el cor del món, i per En Wilson la seva consciència, per Bèlgica l'estòica, i... Com tots. Però al final, jo hi afegia: i pel nostre amic En Rovira i Virgili. Perquè si un home ha triomfat en la guerra és ell. Tots els pobles que ens semblaven inverossímils que ell protegia han estat lliberats; tots els mapes que pretenia modificar han canviat de línies i de colors conforme als seus desitjos. Totes les profecies nacionalistes que va fer han estat complertes. En Rovira i Virgili és el nostre petit Wilson.

"Quan feiem "El Poble Català", En Rovira i Virgili descobria, a nosaltres i a Catalunya, un nou poble esclau que anava per Europa cantant els seus "Segadors". Aleshores vareu aparèixer els ucranians, els rutenus, els eslovacs i els eslovenis i els yugo-eslaus, els xecs i rumelis, els croates i els finesos. Abans de que En Wilson els passés revista, ja els havia revistat En Rovira. I com si no en tingués prou, carregava com sempre les butxaques de llibres i de diaris, n'extreia un de llibre i en sortia una nova nacionalitat. En Pompeius Gener hauria dit que en tenia de repetides. I jo mirava l'americana de En Rovira, com una americana Babel, on se barallaven totes les races i totes les llengües.

"Nosaltres alguna vegada havíem arribat a sospitar que En Rovira s'empescava algun d'aquells pobles, que de eslaus si, ja n'hi havien, però que això dels eslovacs era una pensada seva, un desig nacionalista que li sortia a la fantasia. I ara tots aquests pobles criden, esvaloten, es fan independents, aixequen exèrcits i reben la benedicció pública d'En Wilson i la mirada d'En Rovira. Tot era cert. L'americana d'En Rovira i Virgili no era, com havíem temut, una americana de prestidigitador nacionalista, de on sortien tires de pobles anorreats.

"En Rovira haurà d'estripar la seva "Història dels moviments nacionalistes". Però conforme ho faci, a mida que vagi declarant als seus pobles autònoms o independents, percebrà una desencantada tristesa. Catalu-

nnya no hi entra en aquestes lliberacions. Be és veritat que en la loteria nacionalista d'Europa, no havia comprat cap dècim. Fóra d'En Brousse, ningú sabia res al món de Catalunya.

"Però En Rovira, com el metge que té un malalt crònic a casa, i va curant els malalts de fora, lliberats els pobles oprimits d'Europa, se dedicava als de l'Asia. I de les seves butxaques, corns de l'abundància nacionalista, començaran a rajar siriacs, armenis, indis, xinos i conxinxinos.

- -

"(.).

APENDIX 506:

Vibrant(Daniel Cardona):"La Unió Sagrada"(Som...!, I-II-1919).

"El plantejament del problema nacionalista català, enfront de l'Estat, ha arribat a son punt culminant. Catalunya tornarà a ésser rica i plena; ho esdevindrà el dinamisme per raó natural.

"Mes ara, cal que tots els catalans mantinguem dignament la nostra posició i que mantinguem, alhora, el pacte sagrat de la Pàtria.

"Que no n'hi falti ni un. I que ni un deixi d'estrènyer la mà germana i abandoni el lloc d'honor.

"Els parlamentaris, els representants dels municipis catalans, s'han juramentat pel bé suprem de la Pàtria. Recordem, catalans, que igual deure tenen ells; com nosaltres, els representants, i fins podriem afegir -que nosaltres tenim encara més deutes- car tenim el propi i el de fer complir a ells el compliment.

"El poble de Catalunya de sobres i ben palesament ha dit la seva paraula. Si Catalunya perd no serà per mancament del poble. Per ço diem que aquesta "unió sagrada" no es té de rompre fins després de la victòria. Unió amplia i intensa. Unió dels directors als dirigits, la unió, la santa unió del poble català.

"Nosaltres, adeptes a la Unió Catalanista, que hem volgut sempre la més àmplia germanor de tots els patriotes catalans, en l'affirmació nacionalista, mentre aquesta fos inspirada en la pureza d'ideals i l'agudeza en els procediments, ja havem manifestat el nostre criteri.

"I el nostre criteri és, que encara que l'amor a Catalunya ens dugui a solucions més liberalíssimes, entenem que per raó natural, i davant la situació actual de la nostra Pàtria, hem de secundar amb totes les nostres forces i amb esperit de sacrifici l'Estatut que en aquests moments és base de les nostres reivindicacions.

"El plantejament és fet ja a la capitalitat d'Espanya. Ara, que cada català sigui un ardit treballador de Catalunya. Que la bandera catalana flamegi a l'ànima de cada un dels patriotes. Catalunya triomfarà!.

"El seny i la voluntat catalanes s'imposaran per damunt l'efimer his
terisme de les planes mortes.

"L'ideal de Catalunya és ideal de vida. Per ço triomfarem.

APENDIX 5Ié:

"A mes Camarades Engagés Volontaires.LA LEGION!"(Suplement de
Le Rayon dans la Tranchée,nº 16 du 29 Juin 1917).

"A MES CAMARADES, ENGAGES VOLONTAIRES

LA LEGION!

"Chers camarades.

"Ce mot me fait réfléchir, me fait penser dans l'ombre de ma solitude à quelque chose de grand, de très grand, d'élevé et d'étendu! Légion veut dire multitude. Dès le début de la guerre, alors que le monstre hideux s'élançait sur l'Europe entière, certain de l'écraser, ils étaient légion ceux qui spontanément ont offert leurs services au Pays de notre vénération et pleins d'enthousiasme; ils ont compris la cause sainte en juste qui défendait la France. Et cette légion, chers camarades, cette multitude réunissant à peu près quarante-huit nations différentes, doit être ressorée par des liens d'amitié sérieuse et par le noble but à atteindre, une seule et grande famille dont il désir ardent est de travailler à la Victoire de la grande et noble France, de veiller à garder sauf son honneur, envers et contre tout. Unis aux régiments qui avaient déjà combattu sous les plis de leurs drapeaux d'outre-mer, "Valeur et Discipline", auxquels tant de gloires immortelles sont inscrites, nous avons formé avec fierté la grande Légion, la "Légion Etrangère!".

"Lorsqu'en 1915, notre cher Président de la République offrit le drapeau à nos régiments, chacun avait à cœur de faire honneur à ces chères couleurs adoptives qui à leur seule vue devaient à tout jamais stimuler notre ardeur: "Honneur et Patrie!". Ces mots sacrés nous accompagnaient partout. Depuis lors, ce cher drapeau a flotté sur bien des champs de bataille où nous nous sommes battus avec cette bande de barbares et la correction infligée à ces lâches... notre drapeau le sait, moi je n'en dirai rien! Jamais la Légion n'a reculé, mais a toujours rempli fidèlement la mission qu'on lui confiait. Plus que jamais, à cette heure décisive, il faut jeter un regard sur le passé en vue des événements futurs. L'Union fait la Force. Travaillons sans défaillance à l'e-

dification de la demeure de la Justice et du Droit; soyons unis par un lien solide d'amitié et de fraternité, et partageant le même sort, aidons-nous les uns les autres!.

"Voilà, mes chers camarades, ce que je veux vous dire par la voie de cette feuille dont vous connaissez le but. Bientôt notre chère Patrie adoptive aura ses trois ans de guerre: trois ans que sa prospérité souffre, réclamant notre entière attention, notre endurance à toute épreuve. En laissant errer mes regards et mes pensées vers différentes unités de notre Régiment, je pense avec fierté qu'aucun régiment n'a pu nous égaler. Rivalisent de gloire avec les régiments de France, notre cher Drapeau étale ses cinq palmes sur le ruban de la Croix de Guerre! Notre moral est bon. Cinq palmes, glorieusement acquises et chèrement payées, mais que nous avons fait payer combien plus chèrement à l'ignoble envahisseur!.

"Beaucoup de nos chers camarades glorieusement tombés et auxquels j'adresse une pensée émue et reconnaissante, ne reverront plus ceux qu'ils ont quittés avec le sourire d'un "revoir à bientôt" sur les lèvres, mais là où ils sont tombés, la moisson parlera pour eux! Je le sais!... Ils 'ont été' vengés! Parcourons encore une fois les cinq citations dont notre régiment fut l'objet, et le cœur de chacun éprouvera une joie à l'idée d'avoir apporté ainsi son concours plus ou moins important et d'avoir l'honneur de faire partie d'un Régiment dont le nom est actuellement sur toutes les lèvres et qui ne périra 'jamais!'. Dans les derniers temps, malgré les différents déplacements imposés qui ont entraîné une certaine fatigue physique, j'ai pu constater que la gaîté et la bonne humeur régnait parmi nous. S'occupant dès l'arrivée, on trouvait moyen de placer telle bonne parole provoquant le rire aux éclats, qui, au mépris de tout repos, se prolongeait jusqu'à une heure avancée de la soirée. L'entraînement et la cohésion unis à la bonne vo-

lonté apportée à l'accomplissement du devoir rivalisent en force et désir de toujours faire mieux. Modestement, par l'entremise du "Rayon", je désire formuler une pensée difficile à garder pour moi, certain qu'elle sera partagée par beaucoup de mes camarades. Un fait est bien à déplorer: le penchant de quelques-uns pour la boisson, par laquelle on croit trouver force et vigueur, oubli ou repos, mais qui au contraire anéantit l'individu qui en fait un usage trop généraux. Et ces moments d'anéantissement entraînent de sérieuses conséquences nuisibles à la santé, à la pensée et surtout aliènent nos forces au service de ce que nous avons appelé "notre Idéal!". C'est donc le devoir de chaque camarade bien pensant, d'aider celui qui s'égare, de lui monter le meilleur chemin, celui qui mène à l'estime, au rehaussement du nom de la Légion Etrangère dans l'histoire de la France.

"Que celui qui se trouve atteint par cette redoutable maladie écoute un instant: Camarade, le monde à l'heure actuelle a les yeux fixés sur nous, avec confiance, sachant que sous notre sauvegarde le patrimoine d'Idéal qu'est la France sera vaillamment défendu, défendons donc notre cause personnelle, notre honneur.

"Fais en sorte que nous restions dignes de cette confiance! Que ce nom: "La Légion Etrangère!" qui remplit déjà tant de gloire dans l'histoire, se prononce avec dignité et respect. Que tous ceux qui ont les yeux fixés sur nous et nous entourent de leur générosité, bons conseils et encouragements, soient fiers de nous avoir connus, soldats de la Légion Etrangère, avec un souvenir digne de tout éloge. Soyons modestes dans l'usage du vin ou d'autres alcools à l'occasion de nos permissions pour porter avec dignité la fourragère de notre régiment aux couleurs de la médaille militaire qui désormais remplacera celle de la Croix de guerre. Plus haut! C'est notre voeu. Elevons aussi notre cœur plus haut! Soyons modestes et fiers pour pouvoir répondre avec fermeté et l'esprit

clair aux questions de nos supérieurs là où notre présence est désirée. Ayons des pensées élevées, mes chers camarades, fiers de notre uniforme, fiers de notre drapeau! Chacun doit penser à toujours mieux faire, à s'affranchir loyalement dans n'importe quelle circonstance et concertons-nous pour le bien de notre régiment. Qu'aucun de nous ne se voie infliger une punition déshonorante qui l'afficherait pour toujours esclave de ce dieu infernal qu'est la boisson. Ayons conscience de notre liberté et augmentons par notre énergique volonté, l'estime de nos chefs et la considération du monde pour nos uniformes. Ayez toujours vos regards et pensées dirigés vers le cher emblème de notre Patrie afin que même notre chef suprême puisse se glorifier d'avoir eu sous ses ordres les Engagés volontaires - la Légion Etrangère!.

"Haïssons l'abus de l'alcool et conservons notre vigueur pour défiler plus tard avec pleine dignité sous l'Arc de Triomphe, drapeaux déployés sous le beau ciel de notre France, libre alors des affres de la guerre. Nous aurons ainsi posé la première pierre à la cité sortant des décombres et où demèureront dignement la Justice et le Droit! Et sous l'Arc de Triomphe passera la "Légion d'honneur!".

"Egalité! Fraternité! Liberté! Vive la France!.

"A bas l'alcool!.

"Ce 21 juin 1917.

"F.W.P.

"Engagé volontaire."

APENDIX 526:

"Catalunya i els altres pobles" (Butlleti de les Joventuts Nacionalistes de Catalunya, III-1921).

"EL ROSSELLO I L'AMISTAT FRANCESÀ.

"En la crònica anterior, en tractar de la secular amistat, sincera i fraternal, que uneix a provençals i catalans, férem al·lusió a la valor dels nostres amics del Migjord francès com advocats de Catalunya a França i com a garantia d'una solució de concòrdia el dia, proper o remot, que arribés a plantejar-se el problema del Rosselló, tan lligat a la qüestió de la unitat catalana.

"Aviat o tard, aqueix problema, del qual avui ningú no es preocupa, podria collocar-se en plan d'actualitat. Quina podrà ésser-ne la solució? Es impossible, en els moments d'ara, fer cap conjectura probable. Tot depén de l'evolució política de França, dels corrents que dominen en la política mundial i del camí que segueixi la qüestió catalana pel costat espanyol.

"Tant mateix, però, la tradició del nostre moviment nacionalista, les orientacions de la nostra cultura, el nostre interès de propaganda internacional i, en resum, l'instint de previsió, ens marquen la necessitat de sostenir, continuar i eixampliar una veritable intel·ligència amb França.

"Un punt, ara clar, que podria enterbolir-se, és el cas del Rosselló. Per això resulta, més necessària la intel·ligència i la cordialitat, encara que forçat calgui advertir la interinitat manifesta de la situació actual. Caldrà del nostre punt d'esguard, que el Rosselló continui essent l'altar dels sacrificis de germanor entre Catalunya i França. Hi ha fervorosos catalanistes entre els catalanistes del Rosselló; molts escriptors i publicistes francesos no ignoren, ans bé remarquen, la catalanitat rossellonesa; i la política seguida pels més intel·ligents catalanistes rossellonesos que han assolit a França llocs de preeminència, Juli Pams, Emmanuel Brousse, -s'adreça a consolidar l'intel·ligència franco-catalana. Tot això són signes excel·lents.

"UN PUNT DE VISTA CATALA.

"En el Congrés d'Aix, on s'aplegaren acreditats representants de tots els regionalismes francesos, a intenció de federalisme, el Delegat català -Joan Estelrich-, en tractar del problema que ens ocupa, formulà un punt de vista generós i cordial. Les seves paraules foren ben acollides i aplaudides; no són coneudes textualment a Catalunya i reproduim aquí les concernents al cas del Rosselló:

""Il y a, enfoncé dans le Languedoc, presque solidifié avec la France, un coin de la patrie catalane: le Roussillon. A notre égard, le Roussillon est devenu le lieu de rendez-vous pour les manifestations de fraternité avec la France. La II novembre 1902 une longue procession montait de Vernet à l'abbaye de Saint Martin (recentement restaurée), le long du chemin forestier où l'automne épandait ses plus belles couleurs. Le poète Emile Ripert nous a rendu en belles paroles l'émotion de ces moments-là. Prêtres et poètes des deux versants des Pyrénées, fraternisaient sur le sentier de la montagne sacrée... L'évêque de Perpignan reprenait possession de l'abbaye royale de Saint Martin du Canigo. Dans les ruines de l'abbaye où cette année-là le consistoire des Jeux-Floraux de Barcelone tint sa session annuelle, Mgr. de Caramalade -il faut saluer ce grand esprit, ce cœur généreux, cet enthousiaste catalaniste- s'écriait en terminant son allocution: "Maintenant, avant de nous quitter, je leverai mes mains consacrées, ici, dans ce berceau de la race catalane, pour demander au Dieu Tout-Puissant qu'il fortifie entre Barcelone et Perpignan les liens de fraternité qui les unissent. Que la Catalogne soit toujours riche et prospère! Et en vous bénissant, vous, Catalans de l'autre versant et vous, mes fils bien-aimés du Roussillon, je demande pour Perpignan et pour Barcelone la paix, l'abondance et la liberté!" Nobles et fortes paroles! -s'écrie Emile Ripert.- Elles répondent aux vers magnifiques, où

Mistral dès 1861 célébrait la fraternité de la Provence et de la Catalogne!...Elles annonçaient le banquet de Perpignan où,dans le mois de février,1916,l'élite intellectuelle de la Catalogne alla affirmer son dévouement à la France".Il faut continuer dans cette route.Il faute que le Roussillon "ne soit point un obstacle entre la France et la Catalogne mais l'autel d'un sacrifice fraternel".

"Nous avons entendu en ce sens le symbole du Roussillon,quand nous sommes allés,encore une fois,l'automne dernier,à Perpignan,pour les fêtes de Joffre,et en souvenir des volontaires catalans,tombés pour la France,crier notre sympathie et notre espoir.Et le même évêque que vingt ans avant Mgr. de Carsalade,nous a bénis;il nous a rappelé aussi les souvenir de fraternité.

"Quel symbole touchant,dit-il,que l'épée des Provençaux offerte au Maréchal! Le sculpteur qui l'aciselée a évoqué l'image de Mireille embrassant Fleur de Neige,la Fleur de Neige du Canigo.Embrassons-nous sur l'épée du maréchal Joffre".

"Douze mille volontaires étaient partis de Barcelone,pour combattre dans les rangs français,où six mille sont tombés.Dans toute la Catalogne l'opinion fut sympathique aux allies et cette sympathie était l'expression d'une francophilie intense,tandis qu'à Madrid l'opinion était germanophile,et cette germanophilie revêtait un caractère de francophobie.Un tel contraste n'était point l'effet du hasard.La Catalogne,en grand majorité,se déclara presque solidaire de la cause française.Une éminente personnalité catalane alla même à déclarer,l'année 1916,à un rédacteur des 'Annales des Nationalités':"Si nous,catalans,pouvions avoir la certitude que l'incorporation de la Catalogne à la France serait susceptible de nous valoir l'autonomie que le gouvernement espagnol s'obstine à nous refuser,la France pourrait obtenir la souveraineté sur la Catalogne avec

un centième seulement des efforts qu'elle a faits jusqu'à présent pour reconquerir l'Alsace-Lorraine. Cependant, il ne faut pas oublier que les catalans sont attachés par dessus tout au triomphe de leur cause nationale et que leurs sympathies et leur orientation politique se trouveront toujours du côté où ils trouveront plus de garanties pour leurs libertés nationales". C'est trop dire, mais c'est juste. Nous n'étions pas mêlés, en tant que nationalité, à la guerre des nations. Plusieurs milliers de catalans sont morts dans les tranchées, à Verdun, en Flandre, à Gallipoli, dans les routes historiques... Nos volontaires entendaient lutter, sous la drapeau français, pour notre patrie, petite en territoire géographique, grande dans nos coeurs... Et c'était un catalan, un enfant du Roussillon, En Joffre de Rivesaltes, évoquant par son nom la légende de Joffre le Poilu, allant au secours de Charles le Chauve, qui avait défait les Germains, comme près d'ici -heureuse, symbolique coïncidence! - Marius défit les mêmes envahisseurs au pied du mont de la Victoire. Malheureusement, en dépit de notre vaillance, de notre devouement, du sang versé, des campagnes livrées contre la germanophilie centraliste de la péninsule, la France officielle a cru bon de s'entendre avec Madrid, contre nous... Et quand nous avons invité le maréchal, "el nostre Joffre", pour présider les Jeux-Floraux de Barcelone et le couronner avec le laurier sous les arbres de les Rambles métropolitaines, l'on force -c'est dans ses moments qui se passent ces faits- l'on force le maréchal d'aller brièvement à Madrid et l'on mobilise tous les recours de la diplomatie pour rester de l'importance à la fête annuelle de nos lettres et empêcher, en même temps, les éclats d'adhésion de notre peuple à la France. C'est très douloureux pour nous de constater ces faits que nous ne pouvons attribuer qu'à défaut d'information sur notre problème.

"Nous espérons, au contraire, que par l'action régionaliste, la France nous tendra la main, aux frontières du Roussillon." C'est la force de la France, dit Michelet, - on a récemment rapporté ces mots, d'une extrême opportunité de déleguer vers l'étranger une de ses provinces... Vers la Catalogne d'Espagne cette France catalane, qui s'appelle le Roussillon". Autrement, nous croyons aussi qu'il convient à la France, à part les problèmes d'organisation politique intérieure, comme un pendant au federalisme germanique avec des petites républiques indépendantes au long du Rhin, un autre federalisme ibérique avec des Etats autonomes, Baskonie, Catalogne - aux extrémités des Pyrénées.

"D'autre part, le régionalisme roussillonnais prend ses orientations à Barcelone. Les auteurs roussillonnais qui cultivent la langue catalane sont chaque jour plus nombreux et leurs œuvres acquièrent de plus en plus d'importance. Une véritable école poétique roussillonnaise est en formation. Le folklore, le théâtre, le roman, même le journalisme, ont produit, en Roussillon, des manifestations en langue catalane. Ces manifestations prouvent naturellement l'influence de la culture barcelonaise sur toutes les régions où le catalan est parlé. Entre les deux villes - Perpignan et Barcelone - les communications sont incessantes.

"Il faut, Messieurs, que la France ne méconnaisse pas tous ces faits; nous vous prions de prêter attention aux palpitations de la vie catalane qui penètre dans le domaine français; n'oubliez pas notre affection cordiale, n'oubliez pas nos apportations à la science française, au génie français; un Arago, un Rigault, un Orfila, un Guardia, un Joffre, enfants d'une race indépendante et fière...".

"(...).

APENDIX 536:

Pitollet, Camille: "Les écrivains catalans morts à la guerre"
(Le Courrier Catalan, I-I-1925).

"TROIS CATALANS

"Les écrivains catalans morts pour la France sont au nombre de trois:Pere Ferrés-Costa,Camil Campanya et Josep Vidal-Sarda.Mention nominale est faite des deux premiers dans le "Bulletin des Ecrivains", n° 46/octobre 1918)et,dans ce même "Bulletin",n° 47(novembre 1918), l'écrivain Don José Subirà -un francophile à la plume duquel nous sommes redevables de ces deux écrits:"Los voluntarios Espaïoles en la Guerra Europea.I.Por qué luchan" et:"La Novela de un Peludo Zamorano"- a consacré un article au premier.Il est d'autres écrivains catalans qui ont pris part à la Guerre sous les drapeaux de la France ,en particulier MM. Frédéric Pujulà i Vallés et Mercior Ferrer,le premier étant l'auteur d'un remarquable volume:"En el repos de la trinxera",rédigé dans la boue des tranchées et dédié à notre ami,le député républicain catalan Salvador Albert(Barcelona A. Lopez,... MCMXVIII),ainsi que quelques curieux articles précédemment parus -l'automne 1914- dans la "Revista Nova" de F. Elias,dit "Joàn Sacs". Mais Pujulà -qui a passé quatre ans au front -et Ferrer sont,Dieu merci,vivants...Nous avons pas,d'autre part,à relater ici la petite histoire des relations franco-catalanes d'après-guerre,ni celle des difficultés suscitées par le projet d'érection du monument aux volontaires catalans.M. Emmanuel Brousse s'en est chargé et ses récriminations ont trouvé un écho en M. Rovira i Virgili,naguère(voir "La Publicidad",éd. du soir,n° 685,lundi 15 mai 1922).Depuis,il semblerait que tout se soit arrangé et c'est en toute harmonie et bonne entente qu'a eu lieu à Barcelone,à la fin de mai 1923,la remise,par le maire de la capitale catalane,à M. Filippi,ex-consul de France,du chèque d'un demi-million de francs destiné à reconstruire ce village de Bellay-en-Santerre,où,en 1915,tant de volontaires catalans ont péri pour notre cause..."

- - -

"PERE FERRES-COSTA.

1888-1915

"Pierre Perrés-Costa était né en 1888 au Village de Sant Vicens dels Horts, sur les rives du Llobregat, d'humbles paysans. Son enfance alterna entre les travaux des champs et l'étude. Il manifeste dès la jeunesse des tendances littéraires, plus spécialement vers la poésie. Devenu instituteur, il collabore, aux Ecoles du "Foment Autonomista" d'Hospitalet de Llobregat, à l'éducation de la jeune population masculine de cette petite cité catalane. Déjà son nom apparaît dans les revues au-dessous de vers où il chante avec enthousiasme la Nature et la Petite Patrie. Ses études couronnées par un examen et sauvé par le sort du service militaire en Espagne, il semble qu'une fièvre d'expériences humaines, qui compliquait de grave sorte une série de désillusions sentimentales, l'ait poussé à demander à un exotisme conçu à travers les rêves et les visions d'une âme romantique des émotions rares. Toujours est-il que, sans argent autre que celui du voyage, il part pour la Suisse. C'est là que la dure réalité devait lui apparaître. Il lui fallut demander, à Zurich, des moyens d'existence à un travail ingrat. A peu de temps de là, il fait une fugue à Paris, où il tombe sur une bande de bohèmes affamés qui, - écrit-il à son ami Pau Modolell, - "en peu d'heures ont mangé les économies de sept mois". Mais cette expérience, du moins, lui a suffi et il fuira désormais ce qu'il appelle "una colla de ganduls que res faran (une bande de fainéants de rien faire)". Un an tout juste après son départ de Catalogne, il se rendait à Moscou comme professeur d'espagnol à la Berlitz School of Languages, et, de Moscou, nous le retrouverons peu après à Petrograd, avec le même titre. Il avait connu préalablement Milan, Leipzig, Berlin et Londres, affirme un de ses amis,

J. Vives i Borrell, avec, au coeur, la "fantastique chimère de goûter avec délices à tous les sursauts, à toutes les aventures désirables". Le même garant écrit que "ce bon fils du doute" étudia, en ses errances, "longuement dans les musées et les bibliothèques, rebelle à toute loi et passionné de theories nouvelles". Il fit quelques traductions et prononça diverses conférences importantes, dont quelques-unes roulaient sur les costumes et usages de la Catalogne, sur la structure musicale et esthétique de la danse nationale, la 'sardana', entre autres. Il était alors devenu secrétaire particulier d'un fameux général russe, ce qui lui permettait d'organiser ablement fêtes et auditions. C'est grâce à lui que la femme de lettres Maria Karmina put traduire et publier quelques-unes des œuvres de la grande Catarina Albert Paradis -plus connue sous son pseudonyme de "Victor Català"-: "Dramas rurales", "Caires Vius" et, si ce n'eût été la guerre, que la même traductrice eût publié aussi le chef d'œuvre de notre auteur: "Solitud", qui remonte à 1905. Et c'avait été, d'autre part, par l'intermédiaire de la bonne romancière catalane que le professeur d'espagnol en Russie était devenu correspondant du journal de Barcelone: "Las Noticias", où ses chroniques apparaissaient sous la signature: P. PETROVICH.

"Telle était sa situation, quand une jeune millionnaire russe, veuve, en fit le précepteur de ses fils et son compagnon inséparable. On put les voir, à Paris, dans une luxueuse automobile, promenant l'idylle de ces romantiques amours, qui lui valurent d'être provoqué tapageusement en duel, à la sortie d'un théâtre de Bruxelles, par le comédien hollandais Moi-Salk. Ces séjours à Paris n'étaient, d'ailleurs, qu'accidentels. "Il vécut un temps - écrit le garant cité plus haut - au quartier Latin parmi des Israélites et des artistes, ainsi que quelques Catalans, qui purent apprécier ses qualités et ses défauts". Cette vie

aventureuse produisit en lui une dépression telle, qu'il demanda à de folles errances, facilitées par la largesse du général, un repos physique et moral impossible désormais à trouver. Il parcourut ainsi presque toute l'Europe, faisant un assez long séjour à Tanger et en Andalousie. De retour en Russie, il s'y risqua aux affaires et échoua. Brouillé avec sa belle maîtresse pour raisons de jalousie, il se réfugia alors en Russie Centrale, chez son Mécène et c'est de là qu'il envoya, en août et septembre 1913, à son journal, deux curieuses lettres, dans la seconde desquelles il décrit comment il découvrit, dans un château perdu, un fils d'Espagnol de Cordoue russisé, Don Miguel de Espejo y Duenas.

"Revenu à Pétrograd en octobre 1913, il y était encore en mai 1914, car sa dernière lettre aux "Noticias" est datée de cette ville, 20 mai. Peu après il réapparaissait en Catalogne, visitait les siens, revoyait, à l'Hospitalet, ses anciens élèves, puis fuyait à Paris, où il comptait s'établir. Il y avait à peine, avec l'audace qui le caractérisait, recommencé la lutte pour la vie, qu'éclataient les premiers incendies qui allaient consumer notre vieille Europe. C'est par le journal nationaliste catalan aujourd'hui disparu: "El Poble Català", que ses amis apprirent un beau jour que Ferrés-Costa, en compagnie d'un Espagnol nommé Juan Huertas, avait conduit à Paris une imposante manifestation espagnole-catalane en faveur de la guerre. Dans une lettre en date du 14 août 1914 à son ami J. Vives i Borrell, Ferrés-Costa raconte comment, sur la place de la Bastille, il escalada un point élevé du monument et y fit acclamer le double drapeau d'Espagne et de Catalogne et comment, sur la place de l'Opéra, il posa une grande affiche, sommant les Espagnols, et les Hispano-Américains de s'enrôler pour la France. "On reçoit - disait cet appel - les adhesions chez Juan Huertas, 133, rue Michel-Ange et chez Pere Ferrés-Costa, rue

Charonne, hôtel des Arts". Quel dommage que ce bel héroïsme, que ce merveilleux enthousiasme n'aient mérité que les sarcasmes de M. A. Calvet -dont il sera encore question plus loin- dont le livre, presque caricatural: "Diario de un Estudiante en Paris" (2e éd. Barcelone, "Estudio", 1916), note, à la date du dimanche 2 août 1914, p. I5:

"Après souper, nous sortîmes de nouveau, mon ami Trabal et moi, pour parcourir les rues. Sur le boulevard des Italiens, nous rencontrâmes une autre manifestation, également avec drapeaux et étendards. Une grande enseigne était portée à la tête des manifestants. Elle était ainsi libellée: "Les Espagnols de Paris". Qui pouvaient bien être ces "Espagnols"?.. Nous fîmes en sorte de reconnaître celui qui portait cette enseigne, fièrement arborée, la tête découverte, les chevaux au vent, les bras étendus, la poitrine rigide, l'air vaillant. Un moment de doute, puis aussitôt, mon soupçon s'étant confirmé, je le communiquai à mon compagnon. Le chef, ou porte-étendard de la manifestation est un Catalan, pseudo-acteur comique, parfois ténor et vieil ami de toute espèce de tapage d'étudiants et de rues, etc". Après quoi M. A. Calvet, cependant attaché à la France par des liens très directs, de conclure dédaigneusement, p. I6: "Serait-ce possible que, demain, quelque Français dise, au souvenir de cette manifestation: 'Le peuple espagnol veut participer à la guerre aux côtés de la France?'...".

"Les défenseurs de la France enfin réunis eussent voulu que l'on formât des bataillons nationaux. Le gouvernement français ne le permit qu'aux Italiens, en l'honneur de Garibaldi. Et c'est ainsi que la glorieuse Légion reçut, parmi les 45.000 étrangers accourus à notre aide, les 12.000 Catalans qui, au cours de la longue lutte, offrirent leur sang à notre patrie. Ferrés-Costa était allé faire son apprentissage du métier des armes au dépôt de recrutement de Bayonne. Dans son premier article de "la ligne de feu" aux "Noticias", il dé-

clare, à la date du 19 février 1915, que cette période fut "souverainement ennuyeuse". Le reste de ses articles, dont le dernier fut écrit huit jours seulement avant sa mort glorieuse, montre, comme il fallait s'y attendre, des alternatives de "cafard" et d'enthousiasme, mais l'on sent que ce soldat -on s'était décidé à en faire... un caporal!- dominait de beaucoup son milieu. La majorité de ses compagnons de bataillon étaient Espagnols et plus de la moitié Catalans. Bares, cependant, étaient pour le poète d'autan -dont les vers ornaient la "Tralla", la "Veu del Montseny" et tant d'autres organes de cette ère d'enthousiasme catalaniste où il avait débuté dans les lettres- l'occasion de connaître ces joussances de l'esprit qu'il estimait si fort. Après de longs mois dans les tranchées de Champagne, où il avait eu la chance d'échapper à toute blessure, son régiment, le IIe de marche du Ier Etranger, il était envoyé en Artois, à la fin d'avril 1915. On leur avait fait croire qu'on les destinait aux Dardanelles. Quelle ne fut pas leur stupeur de se voir, à Noisy-le-Sec, dirigés, non, comme ils l'espéraient, sur le Sud, mais sur les Calvaires du Nord! En passant le long du cimetière de Prunay, où reposaient tant des leurs, ils n'avaient pas osé se plaindre, dans la conviction qu'ils allaient recommencer en Orient le geste des Almogavars, ces ancêtres glorieux. Et voici qu'on les envoyait au-delà d'Amiens, à cinq kilomètres en deçà d'Arras, au Nord, jusqu'à Garency, et que, dès le 2 mai, il leur fallait monter en première ligne! Le 4, ils se préparaient à l'attaque en liaison avec des zouaves, des tirailleurs algériens et une brigade marocaine! A 3 heures du matin, le 9 mai, les batteries commencèrent à tonner. Tout le Ier Etranger était à l'attaque, chaque homme avec 300 cartouches et des grenades à main. En diverses langues, la "Marsellaise" vibrait, dominant par intervalles, de ses accents héroïques, le ta-

page de la mitraille. Un article d'un Catalan de Paris, M. Pérez-Jorba, dans les "Noticias" du 6 janvier 1915, a conservé le détail précis de la mort de Ferrés-Costa, également consigné dans l'hebdomadaire de Barcelone, "La Nació" et, avec plus de précision encore, par le chroniqueur des héros catalans. "Arnaud de Vilanova" - pseudonyme du Dr. J. Solé i Pla. Ferrés-Costa, quoique blessé dès le début de l'assaut où la progression fut de quatre kilomètres de fond, à gauche de La Targette et où, sur 4000 combattants de la Légion. Il n'en resta que 2800 en vie - voulut continuer la lutte qui ne cessa qu'à quatre heures de l'après-midi! Un de ses camarades, Vicente Mas, après avoir en vain recherché son cadavre, finit par le retrouver, péle-mèle avec d'autres, au mont Saint-Eloy, non défiguré, avec l'expression naturelle de sa belle physionomie.

""Il semblait être mort sans douleur, comme semblent mourir ceux qui succombent, en une seconde, sur le champ d'honneur, ou d'horreur. En tout cas, notre ancien compagnon n'offrait aucune trace de mutilation par la mitraille".

"Vicente Mas en déduisit qu'il avait péri par blessure à la poitrine.

"Le 14 mai 1916, les amis du héros ont fêté sa mémoire en son village natal de Sant Vicens dels Horts. C'est à la suite de cette cérémonie qu'une souscription volontaire a permis de réunir en un volume de 192 pages, achevé d'imprimer le 31 décembre 1916 chez Rafols, à Barcelone, quelques proses et quelques vers du disparu, sous le titre de: "Proses d'Amor i Patriotisme".

"Nous eussions aimé de reproduire sans leur transcription française les textes catalans que nous avons choisis comme spécimens de l'écriture des trois héros morts pour nous. Le catalan, aussi bien, est

la langue de Joffre. Mais l'intérêt de la collectivité est que ces textes soient traduits. On lira donc en 'note' leur version française, conformément à la méthode adoptée dans la composition de ce livre.

- -

"CAMIL CAMPANYA

1892-1916

"Né en 1892 à Barcelone d'une honorable famille; affilié de fort bonne heure au parti nationaliste catalan, Camille Campanya commença, de très bonne heure aussi, à éparpiller à travers un grand nombre de publications éphémères des articles d'un patriotisme ardent, dont les colonnes de la "Tralla" -déjà citées à propos de Ferrés-Costa et que dirigeait Vicens Ballester- de la "Nació"; en particulier, conservent le texte, plus ou moins mutilé par les fantaisies de la censure de l'Etat central espagnol, qui a, on le sait, la main particulièrement lourde sur les Catalans.

"Ces campagnes eurent pour conséquence l'exil de Campanya à Santiago de Cuba, où existait le "Comité Separatista", avec, pour organe, le périodique "Fora Grillons". Cet organe, disparu, a été, de nous jours, remplacé par "Nació Catalana", qui en est à sa 'quatrième année' et publiait, dans son n° 22 (septembre 1923) une version nouvelle du code du "légionnaire catalan", qui cette fois, ne combat plus que "per llibertat de la Patria", sans trop de succès jusqu'ici... Et c'est quand notre fougueux compatriote était le plus adonné à ses campagnes de revendications nationalistes qu'éclata la grande tempête qui mettait en péril les libertés des peuples européens. Parmi les Catalans qui, aussitôt, s'enrôlèrent dans nos rangs, il en était qui venaient de toutes les contrées de l'Amérique. Le centre d'enrôlement organisé par Campanya dans la "Perle des Antilles", au nom de la "Joventut Catalanista", a donné à notre cause maints combattants en peine force

de l'âge mûr. Mais quand, à la suite des terribles journées des 9-16 mai 1915 en Artois, puis de septembre de la même année en Champagne comprit que la propagande ne suffisait pas et qu'un exemple plus efficace s'imposait. Il s'enrôla donc à son tour, sur la fin de cette année-là et l'on pourra lire, dans "La Nació" du 26 février 1916 (2e année, n° 35), ce qu'il écrit lui-même, pour ses amis les nationalistes de Catalogne, au camp de la Valbonne où il fait son apprentissage du métier des armes. "Tous - écrit-il, à la date du 21 février 1916 - nous sommes convaincus que notre idéalisme ne deviendra pas une vivante réalité, aussi longtemps que n'aura pas été battu le militarisme prussien". Il y portait le n° matricule 36806, qu'il conservera dans les rangs du 1er régiment de marche de la Légion. Nous croyons savoir que ses lettres, encore inédites, verront le jour avec la "Cronica catalane de la Grande Guerre", rédigée par des combattants de Catalogne. Mais, d'ores et déjà, il est loisible aux Français de consulter, à notre "Musée de la Guerre", l'organe fondé par Campanya: "La Trinchera Catalana" et rédigé sous le feu de l'ennemi. Déjà, à la Valbonne, il avait fondé un Centre d'excursions et inauguré, au Foyer du Soldat, une Bibliothèque Catalane". Ayant demandé de devancer son tour de départ au front, il y groupa aussitôt ses compatriotes, essayant d'y constituer un "Bloch Catala", en faveur duquel plusieurs de nos députés reçurent de lui des lettres et pétitions. Mais il était écrit que sa vie serait courte, jeune favori des dieux qu'il avait toujours été. Alors qu'il rêvait d'écrire l'épopée catalane du front, la mort allait vite le libérer des peines de ce bas monde.

"Dans sa dernière lettre, datée du 1er juillet 1916, soit donc la veille de l'attaque de Belloy-en Santerre, il s'exprime ainsi:

""Je vous écris à le diable et seulement pour vous dire que sous peu le clairon nous donnera le signal de sortir en rase campagne

pour nous battre contre ces Boches odieux et inhumains.J'espère faire mon possible pour m'égalier à mes frères catalans,c'est-à-dire mettre le nom catalan à la place qu'il convient.S'il le faut,je donnerai la dernière goutte de mon sang.Ici,le ciel est rouge,même les nuits.Les instants sont tragiques et cependant dans le coeur niche un espoir et dans nos pensers il y a la Catalogne.Te reverrons-nous,terre de nos amours? Il est impossible d'espérer une réponse.Mais,devant cette terrible énigme,il n'y a pas lieu d'être épouvantés,si nous savons que le sang généreusement donné à la noble et héroïque France servira à arroser les fruits qui apporteront la liberté à notre patrie...Devant elle si grande,notre vie est trop petite pour que nous ayons peur.C'est pourquoi nous sommes courageux,quand bien même,de cette liberté si désirée,nous ne devrions pas en jouir:nous n'en fermerons pas moins les yeux satisfaits d'avoir accompli notre devoir,- notre devoir qui est de chercher à procurer le bien-être à nos frères!".

"Trois jours plus tard,à la prise de Belloy-en-Santerre,l'auteur de cette belle missive tombait,avec une cinquantaine de ses compatriotes et son compagnon inséparable,Constanti Cots.Son corps n'a pas été retrouvé.

"Ce militaire -dit l'acte régimentaire- a disparu le 4 juillet 1916 à Belloy-en-Santerre(Somme),dans les circonstances suivantes: A été vu pour la dernière fois au moment où sa compagnie se portait à l'attaque des positions allemandes.Aucun témoignage permettant de déterminer son sort n'a pu être recueilli sur les circonstances de sa disparition,qui a été constatée à la suite de cette attaque".

"Mais un de ses amis,Josep Miracle,de Valls,l'avait vu tomber,atteint de balles de mitrailleuse,le fusil à la main,baïonnette au canon,la tête fracassée..."

- -

"JOSEP VIDAL I SARDA.

"Né à Almacelles, petit village de la frontière catalane aragonaise -région qui, bien qu'éloignée de tous centres de communication, a donné maints soldats à la Légion,- ce fils d'humble race appartenait lui aussi au mouvement nationaliste et avait dû, à un moment de persécutions politiques particulièrement intenses, fuir, simple tailleur de métier, sa patrie.

"Engagé dans la Légion quelques années avant la guerre, il y avait fait diverses campagnes lointaines et, quand eut éclaté la conflagration mondiale, fit partie du corps expéditionnaire des Dardanelles. C'est alors que l'idée vint à cet autodidacte d'être le chroniqueur de son bataillon, où les Catalans étaient si nombreux. Ses lettres très détaillées, qui paraîtront, dans l'ouvrage annoncé plus haut, à Barcelone, sont un document précieux et au jour le jour des luttes atroces dont fut le théâtre la presqu'île de Gallipoli, en vue des champs de la Phrygie et des souvenirs classiques de Troie, puis de la tragique retraite du Vadar et, enfin, de la marche fulminante à travers la Macédonie, pour reconquérir la Serbie et atteindre la Crimée.

"Mais ce modeste héros n'a pas connu la victoire finale. Correspondant du "Poble Català", de la "Nació", de l'"Intransigent", d'"Iberia", ses récits sans raffinement laissent bien loin derrière eux les correspondances envoyées, en octobre et novembre 1915, à la germanophile "Vanguardia" par son actuel directeur, M. A. Calvet, qui les signa de son pseudonyme habituel: "Gaziel". C'est sur la plus haute cime, dominant le cours de la Czerna, le fleuve de Monastir, dans une furieuse attaque des Bulgares, qu'est tombé, atteint en plein front par une balle ennemie, Vidal i Sarda, les bras en croix, face au soleil, sans proférer un cri, sans exhale un soupir, à l'instant où il plantait son fusil-mitrailleur sur le point extrême du mont. Ses amis, dans leur hâte d'avancer, en compagnie des Serbes qui foulaien déjà

le sol national, l'enterrèrent sommairement, sous un monceau d'apres pierres et c'est dans ce tumulus antique que dort son dernier sommeil le descendant des Almogavars. Il nous a été impossible, malgré toute l'obligance de nos amis catalans, en particulier du notable écrivain Alfons Maseras -auteur d'un livre de guerre, lui aussi, et que nous avons dûment signalé dans une de nos chroniques catalanes du "Mercure de France"- et du Dr. Solé i Pla, ancien Président de l'"Unió Catalanista", ancien Président du Comité fraternel pour l'aide aux Volontaires catalans, de trouver une documentation précise quelconque sur ce héros. Il n'en existe pas, à l'heure présente, du moins...

"Nous donnons, de Vidal i Sardà, un extrait d'article inséré dans "La Nació" du 18 novembre 1918, où il décrit simplement et sans fard les délices des heures de repos dans l'armée d'Orient, non sans y entremêler des réflexions qui font honneur à sa droiture native et à son inaltérable humour racial. Avec de tels hommes, la littérature perd son sens professionnel, car leur vie est le seul poème qui vaille et écrire, c'est simplement, pour eux, se reposer d'agir..."

INDEX:

INDEX DEL Ier VOLUM:

PRESENTACIÓ.....	I
I ^a PART:LA CARACTERITZACIÓ DEL SENTIMENT	
ALIADOFIL DEL CATALANISME(1911-1914).....	5
1.La crisi del "catalanisme d'esquerres" sota l'impacte de la campanya per la Mancomunitat.....	6
Notes del capítol I.....	II
2.Nacionalisme radical i "socialisme": l'alternativa a la UFNR i a la Lliga Regionalista.....	15
2.1.Rovira i Virgili i el lloc del catalanisme a una Europa que marxa a la guerra:l'affirmació d'un sentiment pro-Entesa.....	15
2.2."La nacionalització de Catalunya" segons Rovira i Virgili.....	21
2.3.Esquerra Catalanista i Unió Catalanista: el front nacionalista radical.....	23
Notes del capítol 2.....	26
2 ^a PART:L'ESTRATÈGIA INTERNACIONAL DEL CATALANISME:IMATGE I IDEALITZACIÓ DEL PET DELS "VOLUNTARIS CATALANS".....	34
I.De la crisi austro-dèrbia a la batalla del Marne(juny-setembre 1914).....	35
I.I.Vers la neutralitat de l'estat espanyol: l'esquerra espanyola a l'expectativa.....	35
I.2.Esquerra Catalanista i Unió Catalanista: la necessària "Union Sacree" del nacionalisme català i els incipients plantejaments d'una estratègia internacional.....	39
Notes del capítol I.....	45

2.Amb el "miracle" del Marne, l'exaltació aliadòfila (setembre-desembre 1914): els punts bàsics de l'estratègia internacional.....	61
2.1.Les primeres manifestacions del mite "Joffre, el general català".....	61
2.2.La premsa catalana i el fet dels "voluntaris catalans" i/o "espanyols".....	63
2.2.1.Els "deu mil espanyols" de "La Publicidad".....	63
2.2.2.El cas Lerroux(I): voluntaris de sotamà per a l'exèrcit francès.....	66
2.2.3.La UFNR o la sobtada assumpció d'una "aliadofília radicalitzada": el cas Frederic Pujulà i Vallés.....	73
2.3.Els postulats bàsics de l'estratègia internacional del catalenisme.....	77
2.3.1.Rovira i Virgili i la "Necessitat de que tot nacionalisme tingui una política internacional".....	77
2.3.2.Gabriel Alomar i "l'ombra d'en Garibaldi": l'exemple dels "voluntaris garibaldins".....	82
Notes del capítol 2.....	84
3.L'embranzida dels "intel.lectuals": l'estratègia internacional en marxa(gener-maig 1915).....	99
3.1.De la Junta d'Afirmació Catalana al "Manifest dels Intel.lectuals Catalans": la confluència dels sectors més "liberals" de la Lliga amb l'estratègia internacional(gener-març 1915).....	99
3.2.La creació de la revista "Iberia": resposta a la revista "España" i al Comitè d'Amics de la Unitat Moral d'Europa(abril-maig 1915).....	104
3.3."Iberia" i "La Nació": l'inici d'una aparició relativament sistemàtica del fet dels "voluntaris	

catalans" a la premsa catalana.....	I09
Notes del capítol 3.....	II7
4.Un "momentani" desencís:el qüestionament de l'estratègia internacional(abril-juliol I9I5).....	I28
4.I.La utilització per part de la UFNR i el PRR de les tesis pancatalanistes com a instrument per a conservar l'espai polític d'esquerres a Catalunya.....	I28
4.2.L'embranzida de les dretes "germanòfiles" i la seva visió particular dels "voluntaris catalans".El cas Lerroux(II).....	I35
Notes del capítol 4.....	I5I
5.La definitiva arrencada del fet dels "voluntaris catalans" sota la dispersió del catalanisme d'esquerres(agost I9I5-febrer I9I6).....	I63
5.I.Els límits de l'opció "nacionalisme i socialisme" al sí de la Unió Catalanista.....	I63
5.2.L'adopció per part del nacionalisme radical del fet dels "voluntaris catalans".....	I69
Notes del capítol 5.....	I80
6.Sota la influència del manifest "Per Catalunya i l'Espanya Gran"(març-juny I9I6).....	I94
6.I."Aliadofília" des de dalt":el "canvi" d'orientació política de la Lliga Regionalista (febrer-abril I9I6).....	I94
6.2.La creació del Comitè de Germanor amb els Voluntaris Catalans:una mena de Comitè Nacional (febrer I9I6).....	I97
6.3.La significació del viatge dels "intel·lectuals catalans" a Perpinyà(febrer-març I9I6).....	202
6.4.Sota l'impacte de la revolta irlandesa i el	

fracàs de l'ofensiva alemanya a Verdun (abril-juny 1916)....	210
Notes del capítol 6.....	216
7.La "recerca" de la "col.laboració" espanyola: la difícil dualitat "legionaris espanyols" i/o "voluntaris catalans"(juliol 1916-març 1917).....	233
7.1.La "col.laboració" espanyola.....	233
7.2.La "contrarrèplica" catalanista.....	244
7.3.La "paradoxal" actitud de França davant l'esquerra aliadòfila espanyola(febrer-març 1917):l'inici del bloqueig marítim alemany.....	251
Notes del capitol 7.....	256
8.El fals any decisiu(abril-desembre 1917).....	267
8.1.La conjuntura internacional com a factor de la radicalització de la política espanyola.Els límits del reformisme de la Lliga.....	267
8.2.L'incipient canvi d'actituds del catalanisme radical i d'esquerres:les latents contradiccions entre aliadofília i intransigència nacionalista.....	271
Notes del capitol 8.....	277
9.El "desprestigi" internacional del nacionalisme català(gener-agost 1918).....	287
9.1.La represa de l'estrategia internacional i el "questiònement" rossellonès del pancatalanisme.....	287
9.2.El "Patronato de Voluntarios Españoles":¿aliadofília i "anticatalanisme"?.....	301
Notes del capítol 9.....	311
10.La campanya autonomista:el trencament d'uns esquemes i la fi d'un somni(agost 1918-agost 1919).....	317
10.I.El "desencís" vers França i el miratge del wilsonisme.....	317

I0.2.L'"obligada adopció" del wilsonisme per part de la Lliga Regionalista.....	326
I0.3.El desenvolupament del mite dels 12 mil "voluntaris catalans" sota el miratge d'una "idílica" Unió Sagrada.....	328
Notes del capítol I0.....	336
3ª PART:ELS "VOLUNTARIS CATALANS" COM A LEGIONARIS ESTRANGERS:QUANTIFICACIÓ I RETRAT APROXIMATIU DE LA REALITAT D'UN MITE.....	343
I.La formació i composició dels Regiments de Marxa de la Legió Estrangera al llarg de la Gran Guerra.....	344
I.I.Revisió del mite dels 12 mil "voluntaris catalans"....	344
I.2.Els "catalans" i "espanyols" a les files de la Legió Estrangera.....	348
Notes del capítol I.....	364
2.Els "voluntaris catalans":motivacions personals i polítiques.....	372
2.1.El mite de la no formació d'una "Legió Catalana"....	372
2.2."Retrat" dels "voluntaris catalans".....	375
Notes del capítol 2.....	382
4ª PART I FINAL:LA INFRECUOSA HERENCIA DE L'ESTRATEGIA INTERNACIONAL.....	386
Notes de la 4 ^a Part.....	392
FONTS UTILITZADES.....	394
Premsa.....	395
Materials d'arxius.....	397
Bibliografia.....	402
INDEX.....	424

INDEX DEL 2on VOLUM:

- Apèndixs..... 435
- Apèndix Ier. Llistat de "voluntaris espanyols" i "voluntaris catalans"..... 436
- Apèndix Ier bis. Relació gràfica per ordre alfabètic dels "voluntaris catalans" i "espanyols" sorgits de les fitxes de l'arxiu Solé i Plà..... 581
- Apèndix 2on. Maseras, Alfons: Pancatalanisme. Tesi per a servir de fonament a una doctrina..... 606
- Apèndix 3er. "Manifest dels Catalans", L'Esquella de la Torratxa, 26-III-1915..... 613
- Apèndix 4at. Aguilar, Mèrius: "Los Jovenes-España", L'Esquella de la Torratxa, 5-II-1915..... 618
- Apèndix 5é. I) Juliachs, Manel: "Europeisme estantiç", Renaixement, 24-XII-1915..... 623
2) Martí i Julià, D: "La queixa d'en Gustau Violet", Renaixement, 4-II-1915..... 625
- Apèndix 6é. I) "Per a la unitat espiritual dels catalans de çà i enllà dels Pirineus", Renaixement, 15-IV-1915..... 628
2) "Per a la unitat espiritual dels catalans de çà i enllà dels Pirineus", Renaixement, 13-V-1915..... 630
- Apèndix 7é. "En Juli Delpont a Barcelona", Renaixement, 15-V-1915..... 632
- Apèndix 8é. Rivas, Pere: ""El manifest dels catalans"", El Heraldo Germánico, 15-IV-1915..... 634
- Apèndix 9é. Ruiz y Pablo, Angel: "El principio de las nacionalidades", Germania, 1-VI-1916..... 637
- Apèndix 10é. Pujulà i Vallés, Frederic: "Recort de la vinguda d'en Krüger", Joventut, 28-III-1901..... 645

Apèndix IIé."La Conferència del Sr. Vázquez de Mella", <u>El Heraldo Germànic</u> , 5-VI-1915.....	649
Apèndix I2é."¿Infundios?/Conversación cogida al vuelo", <u>El Heraldo Germànic</u> , 19-VI-1915.....	651
Apèndix I3é."La dona en la Guerra", <u>Feminal</u> , 13-XII-1915...	654
Apèndix I4é.Arnaud Vilanova:"Per abatre l'imperialisme/Els voluntaris catalans a França", <u>La Nació</u> , 25-XII-1915.....	658
Apèndix I5é.Arnaud Vilanova:"Per abatre l'imperialisme/Els voluntaris catalans a França", <u>La Nació</u> , 8-I-1916.....	661
Apèndix I6é.Arnaud Vilanova:"Per abatre l'imperialisme/Els voluntaris catalans a França", <u>La Nació</u> , 22-I-1916.....	664
Apèndix I7é.Paradox:"En Macià", <u>L'Esquella de la Torratxa</u> , 3-XII-1915.....	666
Apèndix I8é.Respostes a l'enquesta de "La Revista".....	670
Apèndix I9é."El Missatge a la Nació Serbia", <u>Renaixement</u> , 29-I-1916.....	674
Apèndix 20é.1) Xercavins, Josep:"Del moment bèllic/ L'esperit polonès", <u>La Nació</u> , 18-III-1916.....	678
2) Arnaud Vilanova:"Per abatre l'imperialisme/Els voluntaris catalans a França", <u>La Nació</u> , 22-IV-1916.....	678
Apèndix 21é.Arnaud Vilanova:"Per abatre l'imperialisme/Els voluntaris catalans a França", <u>La Nació</u> , 15-IV-1916.....	680
Apèndix 22é.Els trinxeraires:"A nostres Companys", <u>La Trinxera Catalana</u> , juliol-septembre 1916.....	682
Apèndix 23é.Caravent, Maria G.:"Els voluntaris catalans a França/Patronatge de padrines de guerra", <u>La Nació</u> , 28-X-1916.....	684

Apèndix 24é. Col.lecta "Pels homes que lluiten per la llibertat del món", <u>La Nació</u> , 25-III-1916 fins 26-VIII-1916....	686
Apèndix 25é. Una suma important pels "voluntaris catalans", <u>La Nació</u> , I-IV-1916 i <u>Iberia</u> , I-IV-1916.....	699
Apèndix 26é. 1) Arnau de Vilanova: "Els voluntaris de Catalunya en l'exèrcit d'Orient (Full de camí d'un voluntari)", <u>Iberia</u> , 5-VIII-1916.....	701
2) Arnau de Vilanova: "Per abatre l'imperialisme/ Els voluntaris catalans a França", <u>La Nació</u> , 29-IV-1916.....	703
Apèndix 27é. "Impressions d'un desterrat", <u>Fora Grillions!</u> , X-1916.....	704
Apèndix 28é. Rovira i Virgili, A: "La revolta irlandesa", <u>Renaixement</u> , 18-V-1916.....	707
Apèndix 29é. Samblancat, Angel: "Legionario de la libertad", <u>La Campana de Gràcia</u> , 15-I-1916.....	714
Apèndix 30é. Subscripció en favor dels "voluntaris espanyols", <u>Espana</u> , 16-XI-1916 fins 15-III-1917.....	718
Apèndix 31é. Catàleg de l'Exposició d'art en favor dels "legionaris espanyols", <u>La Publicidad</u> , 12-II-1917.....	725
Apèndix 32é. Alvarez Cedrón, Luís: "Palabras de un legionario", <u>España</u> , 7-XII-1916.....	729
Apèndix 33é. Col.lecta del Nadal del Voluntari (1917).....	732
Apèndix 34é. Acte de constitució de la "Sociedad de Amigos de Francia".....	737
Apèndix 35é. 1) "En Pujulà i Vallés a Barcelona", <u>L'Esquella de la Torratxa</u> , 29-XII-1916.....	749
2) "Pujulà; vincitor", <u>L'Esquella de la Torratxa</u> , 29-XII-1916.	749
Apèndix 36é. Paradox: "La marxa al front", <u>L'Esquella de la Torratxa</u> , 30-XI-1917.....	752
Apèndix 37é. <u>Iberia</u> , 5-I-1917.....	755

- Apèndix 38é.López,A.: "Quatre dies al front francès",
L'Esquella de la Torratxa,2I-XII-1917..... 357
- Apèndix 39é.Paradox:"El caçador de catalans",
L'Esquella de la Torratxa,2I-XII-1917..... 364
- Apèndix 40é."Un manifiesto//La cleudicación de los
 regionalistas/La "Uniò Catalanista" afirma que los
 ministros regionalistas no son genuinos representantes
 del nacionalismo catalan",La Lucha,12-V-1918..... 369
- Apèndix 41é.Paradox:"Mr. Brousse",L'Esquella de
la Torratxa,15-III-1918..... 375
- Apèndix 42é."Los filolechs filo-boches:Mossen
 Alcover y l'Alsacia-Lorrena",Montanyes Regalades,
 agost de 1917..... 378
- Apèndix 43é.Pellisier,Lluís:"L'offensive
 philologique boche contre le Roussillon(1904-1917)",
Montanyes Regalades,gener de 1918..... 381
- Apèndix 44é.Pere de l'Alzina:"Catalans al front",
Montanyes Regalades,juny 1918..... 392
- Apèndix 45é."Lista alfabética de personas y entidades
 que han cooperado a la obra del Patronato"..... 394
- Apèndix 46é.Sobre tres donatius "especiales" del
 "Patronato de Voluntarios Españoles"..... 399
- Apèndix 47é."Los nacionalistas catalanes/¿En nombre
 de quien hablais?",La Publicidad,3I-X-1918..... 402
- Apèndix 48é.Dr. Solé i Plà:"Los nacionalistas
 catalanes/En nom de qui parlem?",La Publicidad,I-XI-1918.... 405
- Apèndix 49é.Paradox:"Mosaic",L'Escuela de la
Torratxa,25-X-1918..... 414
- Apèndix 50é.Vibrant:"La Uniò Sagrada",Som...!,
 I-II-1919..... 417

Apèndix 51é."A mes Camarades Volontaires.LA LEGION!", suplement de <u>Le Rayon dans la Tranchée</u> ,nº 16 du 29 Juin 1917.....	820
Apèndix 52é."Catalunya i els altres pobles", <u>Butlletí de les Joventuts Nacionalistes de Catalunya</u> , III-1921.....	825
Apèndix 53é.Pitollet,Camille:"Les écrivains catalans morts a la guerre", <u>Le Courrier Catalan</u> ,I-I-1925... INDEX AL 2on VOLUM.....	831
	844